

NÁŠ

KALENDÁR

2023

NÁŠ KALENDÁR

na rok

2023

Celoštátna
slovenská
samospráva v Maďarsku
ORVÁSGOS SZLOVAK ÖNKORMÁNYZAT

1114 Budapešť, Fadruszova u. 11/A

E-mail: oszo@slovaci.hu Telefón: +36 1 466 9463 Web: www.slovaci.hu

Publikácia Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku (CSSM)

Spoluvydavateľom publikácie je parlamentný hovorca Slovákov v Maďarsku Anton Paulik

Vydáva Nezisková verejnoprospešná spoločnosť s ručením obmedzeným pre služby
a zužitkovanie nehnuteľností SlovakUm, obchodná spoločnosť CSSM

Za vydanie zodpovedá
predsedníčka CSSM
Alžbeta Hollerová Račková

Zodpovedný redaktor
konateľ spoločnosti SlovakUm
Imrich Fuhl

Redaktori
Eva Fábiánová
Andrea Kiss-Kohut
Zlatko Papuček
Atila Rusnák

Jazyková lektorka
Vlasta Zsákaiová Držíková

ISSN 0465-9074

Vydanie ročenky podporili

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí
0399/HU/2022

Vláda Maďarska
NKUL-KP-1-2022/2-000506

Príprava do tlače
Martin Kraszlán

Tlač: Croatica Kulturális, Információs és Kiadói Nonprofit Kft. – Budapest

Pri zostavovaní ročenky bol použitý archívny materiál týždenníka Ľudové noviny.

Na obálke sú fotografie Andrey Kissovej-Kohutovej.

Na titulke je harmonikár Ákos Holló z obce Galgamácsa a na zadnej obálke detail čemerského ľudového kroja.

ŠŤASTLIVÝ
NOVÝ ROK!

2 0 2 3

JANUÁR

2023

PODĽA SLOVENSKÉHO
KALENDÁRA

PODĽA MAĎARSKÉHO
KALENDÁRA

SLNKO

VÝCHOD

ZÁPAD

1. Nedeľa	Nový rok, Štátny sviatok	Nový rok, Fruzšina	07:31	16:03
2. Pondelok	Alexandra, Karina	Ábel	07:31	16:03
3. Utorok	Daniela	Genová, Benjámín	07:31	16:04
4. Streda	Drahoslav	Titusz, Leóna	07:31	16:06
5. Štvrtok	Andrea	Simon	07:31	16:07
6. Piatok	Traja králi, Antónia	Traja králi, Boldizsár	07:30	16:08
7. Sobota	Bohuslava	Attila, Ramóna	07:30	16:09
8. Nedeľa	Severín	Gyöngyvér	07:30	16:10
9. Pondelok	Alexej	Marcell	07:30	16:11
10. Utorok	Dáša	Melánia	07:29	16:12
11. Streda	Malvína	Ágota	07:29	16:14
12. Štvrtok	Ernest	Ernő	07:28	16:15
13. Piatok	Rastislav	Veronika	07:28	16:16
14. Sobota	Radovan	Bódog	07:27	16:17
15. Nedeľa	Dobroslav	Lóránd, Lóránt	07:26	16:19
16. Pondelok	Kristína	Gusztáv	07:26	16:20
17. Utorok	Nataša	Antal, Antónia	07:25	16:22
18. Streda	Bohdana	Piroska	07:24	16:23
19. Štvrtok	Drahomíra, Mário	Sára, Márió	07:24	16:24
20. Piatok	Dalibor	Fábián, Sebestyén	07:23	16:26
21. Sobota	Vincent	Ágnes	07:22	16:27
22. Nedeľa	Zora	Vince, Artúr	07:21	16:29
23. Pondelok	Miloš	Zelma, Rajmund	07:20	16:30
24. Utorok	Timotej	Timót	07:19	16:32
25. Streda	Gejza	Pál	07:18	16:33
26. Štvrtok	Tamara	Vanda, Paula	07:17	16:35
27. Piatok	Bohuš	Angelika	07:16	16:36
28. Sobota	Alfonz	Károly, Karola	07:15	16:38
29. Nedeľa	Gašpar	Adél	07:13	16:39
30. Pondelok	Ema	Martina	07:12	16:41
31. Utorok	Emil	Marcella, Gerda	07:11	16:42

12 MESIACOV – 12 TYPICKÝCH JEDÁL SLOVÁKOV V MAĎARSKU

Podľa pôvodných receptov pripravili: redaktorka Ľudových novín Erika Trenková
a šéfredaktorka Eva Fábiánová / Fotografie: Andrea Kiss-Kohut

KOMLÓŠSKE ŠPRICKE

Prísady

5 dl mlieka, 5 dl hladkej múky, 3–4 vajcia, masť na smaženie, práškový cukor, škoricica, kakao na posypanie

Postup

Mlieko necháme zovrieť a za varu do neho prisýpame múku. Za stáleho miešania uvaríme tuhé cesto, ktoré necháme vychladnúť. Do vychladnutého cesta postupne po jednom pridávame a dôkladne vymiešame vajcia. Cesto nesmie byť primäkké, preto niekedy stačia aj tri vajcia, najmä ak sú väčšie. Vymiešané cesto naplníme do špricíka, valca s formou ružičky na konci, z ktorého vytláčame 10–12 cm dlhé pásiky. Nožom ich odkrojíme, vložíme do horúcej masti a vysmažíme do ružova. Hotové špricky posypeme práškovým cukrom a škoricou alebo kakaom.

(Recept je z publikácie Komlósske pochútky)

FEBRUÁR

2023

PODĽA SLOVENSKEHO
KALENDÁRA

PODĽA MAĎARSKEHO
KALENDÁRA

SLNKO	
VÝCHOD	ZÁPAD

1. Streda	Tatiana	Ignác	07:10	16:44
2. Štvrtok	Hromnice, Erik, Erika	Hromnice, Karolina, Aida	07:08	16:46
3. Piatok	Blažej	Balázs	07:07	16:47
4. Sobota	Veronika	Ráhel, Csenge	07:06	16:49
5. Nedeľa	Agáta	Ágota, Ingrid	07:04	16:50
6. Pondelok	Dorota	Dorottya, Dóra	07:03	16:52
7. Utorok	Vanda	Tódor, Rómeó	07:01	16:53
8. Streda	Zoja	Aranka	07:00	16:55
9. Štvrtok	Zdenko	Abigél, Alex	06:59	16:57
10. Piatok	Gabriela	Elvira	06:57	16:58
11. Sobota	Dezider	Bertold, Marietta	06:55	17:00
12. Nedeľa	Perla	Lívia, Lídia	06:54	17:01
13. Pondelok	Arpád	Ella, Linda	06:52	17:03
14. Utorok	Deň zaľúbených, Valentín	Deň zaľúbených, Bálint, Valentin	06:51	17:04
15. Streda	Pravoslav	Kolos, Georgina	06:49	17:06
16. Štvrtok	Ida, Liana	Julianna, Lilla	06:47	17:07
17. Piatok	Miloslava	Donát	06:46	17:09
18. Sobota	Jaromír	Bernadett	06:44	17:11
19. Nedeľa	Vlasta	Zsuzsanna	06:42	17:12
20. Pondelok	Lívia	Aladár, Álmos	06:40	17:14
21. Utorok	Eleonóra	Eleonóra	06:39	17:15
22. Streda	Popolcová streda, Etela	Popolcová streda, Gerzson	06:37	17:17
23. Štvrtok	Roman, Romana	Alfréd	06:35	17:18
24. Piatok	Matej	Mátyás	06:33	17:20
25. Sobota	Frederik, Frederika	Géza	06:31	17:21
26. Nedeľa	Viktor	Edina	06:30	17:23
27. Pondelok	Alexander	Ákos, Bátor	06:28	17:24
28. Utorok	Zlatica	Elemér	06:26	17:26

BOHATÉ SARVAŠSKÉ KAPUSTNÍKY PODĽA PANI MÓTYÁNOVEJ

Prísady

Na cesto (asi na 24 – 25 kusov): 1 kg hladkej múky, 300 g masti, 1 kopcovitá čajová lyžička soli, 40 g droždia, 8 dl mlieka, 1 zarovnaná čajová lyžička cukru (kryštáľového), 1 vajce (môžeme vynechať, ak je dobrá múka)

Na plnku: 5 kg strúhanej kapusty (toto množstvo získame z 6 – 6,5 kg hlávkovej kapusty), 350 g masti, soľ podľa potreby, 20 g mletého čierneho korenia, 20 g mletej červenej papriky

Postup

Cesto: Droždie so zarovnanou čajovou lyžičkou cukru necháme napučať v troche vlažného mlieka. V zostávajúcom vlažnom mlieku rozpustíme soľ, pridáme rozšľahané vajčko, kvások, múku a začneme miesiť. Do cesta pridáme 20 dkg masti a 10 minút miesime ďalej. Potom necháme cesto kysnúť. Po vykysnutí urobíme malé bochníčky, vyvaľkáme ich na okrúhlo a na tenko. Bohato naplníme dusenou kapustou, prehne a okraje popritláčame. Poukladáme na plech a vidličkou popicháme. Zvyšnú masť roztopíme a na tenko ňou potrieme upečené kapustníky.

Plnka: Nastrúhanú kapustu posolíme, po 20-25 minútach vyžmýkame a na masti za stáleho miešania dusíme. Podusenú kapustu ochutíme čiernym korením, paprikou a podľa potreby dosolíme.

(Recept je z publikácie Slovenské sarvašské chute a vône v súčasnosti)

MAREC

2023

POĽA SLOVENSKÉHO
KALENDÁRA

POĽA MAĎARSKÉHO
KALENDÁRA

SLNKO

VÝCHOD

ZÁPAD

1. Streda	Albín	Albin	06:24	17:27
2. Štvrtok	Anežka	Lujza	06:22	17:29
3. Piatok	Bohumil, Bohumila	Kornélia	06:20	17:30
4. Sobota	Kazimír	Kázmér	06:18	17:32
5. Nedeľa	Fridrich	Adorján, Adrián	06:16	17:33
6. Pondelok	Radoslav, Radoslava	Leonóra, Inez	06:14	17:35
7. Utorok	Tomáš	Tamás	06:13	17:36
8. Streda	MDŽ, Alan, Alana	MDŽ, Zoltán	06:11	17:38
9. Štvrtok	Františka	Franciska, Fanni	06:09	17:39
10. Piatok	Bruno, Branislav	Ildikó	06:07	17:41
11. Sobota	Angela, Angelika	Szilárd	06:05	17:42
12. Nedeľa	Gregor	Gergely	06:03	17:44
13. Pondelok	Vlastimil	Krisztián, Ajtony	06:01	17:45
14. Utorok	Matilda	Matild	05:59	17:47
15. Streda	Svetlana	Štátny sviatok, Kristóf	05:57	17:48
16. Štvrtok	Boleslav	Henrietta	05:55	17:49
17. Piatok	Lubica	Gertrúd, Patrik	05:53	17:51
18. Sobota	Eduard	Sándor, Ede	05:51	17:52
19. Nedeľa	Jozef	József, Bánk	05:49	17:54
20. Pondelok	Víťazoslav, Klaudius	Klaudia	05:47	17:55
21. Utorok	Blahoslav	Benedek	05:45	17:57
22. Streda	Beňadik	Beáta, Izolda	05:43	17:58
23. Štvrtok	Adrián	Emőke	05:41	17:59
24. Piatok	Gabriel	Gábor, Karina	05:39	18:01
25. Sobota	Marian	Irén, Irisz	05:36	18:02
26. Nedeľa	Emanuel	Emánuel	05:34	18:04
27. Pondelok	Alena	Hajnalka	06:32	19:05
28. Utorok	Soňa	Gedeon, Johanna	06:30	19:07
29. Streda	Miroslav	Augusztá	06:28	19:08
30. Štvrtok	Vieroslava	Zalán	06:26	19:09
31. Piatok	Benjamín	Árpád	06:24	19:11

GERHENE Z MALEJ TARČE

Prísady

2 kg zemiakov, 0,5 kg múky, masť, soľ

Postup

Ošúpané zemiaky postrúhame na jemno. Trocha ich vyžmýkame, pridáme múku a soľ. V rajnici zohrejeme riadnu dávku masť. Do horúcej masť kladieme za polievkovú lyžicu zemiakovej hmoty, ktorú roztlačíme na placku. Keď sa z jednej strany opraží do červena otočíme ju a opražíme do červena a do chrumkava aj druhú stranu. Voľakedy piekli gerhene podľa tohto receptu. Dnes do cesta pridávajú aj vajcia, roztlačený cesnak, mleté čierne korenie, prípadne majoránku a gerhene podávajú so smotanou. Niekde ich pečú na pekáči v rúre v jednom kuse, ktorý potom nakrájajú na štvorce, prípadne pražia placky tenké ako palačinky.

APRÍL

2023

POĽA SLOVENSKEHO
KALENDÁRA

POĽA MAĎARSKÉHO
KALENDÁRA

SLNKO
VÝCHOD ZÁPAD

1. Sobota	Hugo	Hugó	06:22	19:12
2. Nedeľa	Kvetná nedeľa, Zita	Kvetná nedeľa, Áron	06:20	19:14
3. Pondelok	Richard	Buda, Richárd	06:18	19:15
4. Utorok	Izidor	Izidor	06:16	19:16
5. Streda	Miroslava	Vince	06:14	19:18
6. Štvrtok	Zelený štvrtok, Irena	Zelený štvrtok, Vilmos, Bíborka	06:12	19:19
7. Piatok	Veľký piatok, Zoltán	Veľký piatok, Herman	06:10	19:21
8. Sobota	Biela (Veľká) sobota, Albert	Biela (Veľká) sobota, Dénes	06:08	19:22
9. Nedeľa	Veľkonočná nedeľa, Milena	Veľkonočná nedeľa, Erhard	06:07	19:23
10. Pondelok	Veľkonočný pondelok, Igor	Veľkonočný pondelok, Zsolt	06:05	19:25
11. Utorok	Július	Leó, Szaniszló	06:03	19:26
12. Streda	Estera	Gyula	06:01	19:28
13. Štvrtok	Aleš	Ida	05:59	19:29
14. Piatok	Justína	Tibor	05:57	19:31
15. Sobota	Fedor	Anasztázia, Tas	05:55	19:32
16. Nedeľa	Dana, Danica	Csongor	05:53	19:33
17. Pondelok	Rudolf	Rudolf	05:51	19:35
18. Utorok	Valér	Andrea, Ilma	05:49	19:36
19. Streda	Jela	Emma	05:48	19:38
20. Štvrtok	Marcel	Tivadar	05:46	19:39
21. Piatok	Ervin	Konrád	05:44	19:40
22. Sobota	Slavomír	Csilla, Noémi	05:42	19:42
23. Nedeľa	Vojtech	Béla	05:40	19:43
24. Pondelok	Juraj	György	05:39	19:45
25. Utorok	Marek	Márk	05:37	19:46
26. Streda	Jaroslava	Ervin	05:35	19:47
27. Štvrtok	Jaroslav	Zita	05:33	19:49
28. Piatok	Jarmila	Valéria	05:32	19:50
29. Sobota	Lea, Leo	Péter	05:30	19:52
30. Nedeľa	Anastázia	Katalin, Kitty	05:28	19:53

PAROVNIKY Z BAŇAČKY PODĽA PANI HOLODOVEJ

Prísady

1 kg hladkej múky, 50 g droždia, 2-3 polievkové lyžice cukru, 1 kávová lyžička soli, 1 vajce, 6–7 dl mlieka, 1 dl rastlinného oleja, 50 g masla, mak, orechy a kakao na posypanie

Postup

Do 1 dl vlažného mlieka dáme 1 kávovú lyžičku cukru a droždie. Keď napučí, pridáme do múky spolu s vajčkom, zostatkom mlieka, cukru a soľou a zamiesime stredne tuhé cesto. Keď je cesto hladké, prilejeme do neho olej a necháme kysnúť pol až trištvrte hodiny na trojnásobok. Potom ho preložíme na dosku (lopár), vyvaľkáme na hrúbku 1 – 1,5 cm. Na jednu polovicu nakladáme kôpky slivkového lekváru vo vzdialenosti asi 10 cm. Druhou polovicou cesta kôpky prikryjeme a pohárom alebo formičkou vykrajujeme okolo nich kolieska. Buchty tradične paríme na utierke nad parou alebo po novom na vymastenom nerezavom skladačom paráku 15 minút. Neukladáme ich natesno, lebo naberú na objeme. Potom ich vyberieme z utierky a potrieme rozpusteným maslom pomiešaným s olejom. Hotové parovniky posypeme podľa chuti mletým makom, orechmi alebo kakaom.

M Á J

2023

PODĽA SLOVENSKEHO
KALENDÁRA

PODĽA MAĎARSKÉHO
KALENDÁRA

SLNKO

VÝCHOD

ZÁPAD

1. Pondelok	Sviatok práce	Sviatok práce, Fülöp, Jakab	05:27	19:54
2. Utorok	Žigmund	Zsigmond	05:25	19:56
3. Streda	Galina	Timea, Irma	05:23	19:57
4. Štvrtok	Florián	Mónika, Flórián	05:22	19:58
5. Piatok	Lesia, Lesana	Györgyi, Adrián	05:20	20:00
6. Sobota	Hermína	Ivett, Frida	05:19	20:01
7. Nedeľa	Monika	Deň matiek, Gizella	05:17	20:02
8. Pondelok	Deň víťazstva, Ingrida	Mihály	05:16	20:04
9. Utorok	Roland	Gergely	05:14	20:05
10. Streda	Viktória	Ármin, Pálma	05:13	20:06
11. Štvrtok	Blažena	Ferenc	05:12	20:08
12. Piatok	Pankrác	Pongrác	05:10	20:09
13. Sobota	Servác	Szervác, Imola	05:09	20:10
14. Nedeľa	Deň matiek, Bonifác	Bonifác	05:08	20:12
15. Pondelok	Žofia, Sofia	Zsófia, Szonja	05:06	20:13
16. Utorok	Svetozár	Mózes, Botond	05:05	20:14
17. Streda	Gizela	Paszkal	05:04	20:16
18. Štvrtok	Viola	Alexandra, Erik	05:03	20:17
19. Piatok	Gertrúda	Ivó, Milán	05:02	20:18
20. Sobota	Bernard	Bernát, Felícia	05:01	20:19
21. Nedeľa	Zina	Konstantin	04:59	20:20
22. Pondelok	Júlia, Juliana	Júlia, Rita	04:58	20:22
23. Utorok	Želmíra	Dezső	04:57	20:23
24. Streda	Ela	Eszter, Eliza	04:56	20:24
25. Štvrtok	Urban	Orbán	04:56	20:25
26. Piatok	Dušan	Fülöp, Evelín	04:55	20:26
27. Sobota	Iveta	Hella	04:54	20:27
28. Nedeľa	Turíce, Viliam	Turíce, Deň detí, Emil, Csanád	04:53	20:28
29. Pondelok	Turíce, Vilma	Turíce, Magdolna	04:52	20:29
30. Utorok	Ferdinand	Janka, Zsanett	04:52	20:30
31. Streda	Petra, Petronela	Angéla, Petronella	04:51	20:31

SVADOBNÁ BARANIA KAPUSTOVÁ POLIEVKA Z VEĽKÉHO BÁNHEDEŠA

Prísady na 90-litrový kotol polievky

25 kg baranieho mäsa s kosťami pokrájaného na také kúsky ako na perkelt, 18 kg kyslej kapusty (ak je nakrájaná na dlhé rezance, pokrájame ju na dĺžku lyžice). Ak je príliš kyslá, premyjeme ju alebo vytlačíme šťavu. 5 kg cibule, 0,75 kg bravčovej masti, 4 – 5 litrov minimálne 20 % smotany na varenie, podľa chuti soľ, mleté čierne korenie, bobkový list, rasca (polovica mletá, polovica celá), pasta Červené zlato (ostrá aj lahôdková), prísada Delikát, zelená paprika, 3 litre domácej paradajkovej šťavy, zátrepka asi z pol kilogramu múky, mletá paprika

Postup

Na domácej bravčovej masti udusíme na drobno nakrájanú cibuľu. Vložíme do nej pokrájané mäso a na prudkom ohni ho opečieme do biela. Zalejeme vodou a pridáme koreniny. Keď je mäso asi na $\frac{3}{4}$ uvarené, pridáme kapustu a dovaríme. Na konci procesu varenia v miske do hladka vymiešame paradajkovú šťavu s múkou a smotanou. Do polievky ju nalejeme za stáleho miešania cez sitko, aby sa nenarobili hrudky. Zahustenú polievku necháme prejsť varom. Podľa chuti možno nastaviť kyslosť použitím odloženej šťavy z kapusty.

JÚN

2023

PODĽA SLOVENSKEHO
KALENDÁRA

PODĽA MAĎARSKÉHO
KALENDÁRA

SLNKO
VÝCHOD ZÁPAD

1. Štvrtok	MDD, Žaneta	Tünde	04:50	20:32
2. Piatok	Xénia, Oxana	Kármén, Anita	04:50	20:33
3. Sobota	Karolína	Klotild	04:49	20:34
4. Nedeľa	Lenka	Bulcsú	04:48	20:35
5. Pondelok	Laura	Fatime	04:48	20:36
6. Utorok	Norbert	Norbert, Cintia	04:48	20:36
7. Streda	Róbert	Róbert	04:47	20:37
8. Štvrtok	Medard	Medárd	04:47	20:38
9. Piatok	Stanislava	Félix	04:46	20:39
10. Sobota	Margaréta	Margit, Gréta	04:46	20:39
11. Nedeľa	Dobroslava	Barnabás	04:46	20:40
12. Pondelok	Zlatko	Villó	04:46	20:41
13. Utorok	Anton	Antal, Anett	04:46	20:41
14. Streda	Vasil	Vazul	04:45	20:42
15. Štvrtok	Vít	Jolán, Vid	04:45	20:42
16. Piatok	Blanka, Bianka	Jusztín	04:45	20:43
17. Sobota	Adolf	Laura, Alida	04:45	20:43
18. Nedeľa	Deň otcov, Vratislav	Deň otcov, Arnold, Levente	04:45	20:43
19. Pondelok	Alfréd	Gyárfás	04:46	20:44
20. Utorok	Valéria	Rafael	04:46	20:44
21. Streda	Alojz	Alajos, Leila	04:46	20:44
22. Štvrtok	Paulína	Paulína	04:46	20:44
23. Piatok	Sidónia	Zoltán	04:46	20:45
24. Sobota	Ján	Iván	04:47	20:45
25. Nedeľa	Olívia, Tadeáš	Vilmos	04:47	20:45
26. Pondelok	Adriána	János, Pál	04:47	20:45
27. Utorok	Ladislav, Ladislava	László	04:48	20:45
28. Streda	Beáta	Levente, Irén	04:48	20:45
29. Štvrtok	Peter, Pavol, Petra	Péter, Pál	04:49	20:45
30. Piatok	Melánia	Pál	04:49	20:45

KRANKNEDLE Z KERESTÚRU PODĽA KATARÍNY GÁCSIOVEJ

Prísady

2 kg údeného mäsa (šunka, rebro, klobása), 3 kg kyslej kapusty, 0,5 kg múky, 1 žemľa, 0,5 kg masti, 30 g droždia, 1,5 dl mlieka, 2 vajcia, soľ

Postup

Žemľu pokrájame na malé kocky a na 2 lyžiciach masti ju opražíme do ružova. Odložíme bokom.

Mlieko mierne zohrejeme s trochou cukru, nadrobíme doň droždie a necháme napučať. Z múky, vajec, opraženej žemle a kvásku vymiesime mäkké, ľahké cesto. Hodinu ho necháme kysnúť, potom ho vyklopíme na dosku, vyvalkáme na hrúbku prsta a potrieme masťou. Zatočíme ho ako závin a pokrájame na 5 cm kúsky. Vzniknú 5 cm vysoké slimáky.

Údené mäso deň predtým uvaríme a necháme vychladnúť vo vode, v ktorej sa varilo. 10-litrový kastról vymastíme masťou. Kapustu premyjeme, vyžmýkame a polovicu uložíme na dno kastróla. Na kapustu navrstvíme pokrájané údené mäso, na ktoré uložíme zostávajúcu kapustu. Celé to zalejeme vodou, v ktorej sa varilo mäso, ale len po povrch hornej vrstvy kapusty. Masťou potrieme slimáky z kysnutého cesta navrchu aj dookola po okrajoch a pokladíme ich na kapustu. Kastról prikryjeme vypuklou misou, ktorá ho presne pokryje, ale ponechá dosť miesta, aby sa knedle mohli v pare zdvihnúť.

Hrniec necháme na slabom ohni jeden a pol hodiny. Jedlo je hotové, keď je kapusta mäkká a knedle nie sú vo vnútri lepkavé. Jednotlivé druhy servírujeme na tanier osobitne.

JÚL

2023

PODĽA SLOVENSKEHO
KALENDÁRA

PODĽA MAĎARSKÉHO
KALENDÁRA

SLNKO

VÝCHOD ZÁPAD

1. Sobota	Diana	Tihamér, Annamária	04:50	20:44
2. Nedeľa	Berta	Ottó	04:51	20:44
3. Pondelok	Miloslav	Kornél, Soma	04:51	20:44
4. Utorok	Prokop	Ulrik	04:52	20:44
5. Streda	Sviatok svätého Cyrila a Metoda, Cyril, Metod	Deň Slovákov v Maďarsku, Emese, Sarolta	04:53	20:43
6. Štvrtok	Patrik, Patrícia	Csaba	04:53	20:43
7. Piatok	Oliver	Apollónia	04:54	20:42
8. Sobota	Ivan	Ellák	04:55	20:42
9. Nedeľa	Lujza	Lukrécia	04:56	20:41
10. Pondelok	Amália	Amália	04:57	20:41
11. Utorok	Milota	Nóra, Lili	04:58	20:40
12. Streda	Nina	Izabella, Dalma	04:58	20:39
13. Štvrtok	Margita	Jenő	04:59	20:39
14. Piatok	Kamil	Őrs, Stella	05:00	20:38
15. Sobota	Henrich	Henrik, Roland	05:01	20:37
16. Nedeľa	Drahomír	Valter	05:02	20:36
17. Pondelok	Bohuslav	Endre, Elek	05:03	20:36
18. Utorok	Kamila	Frigyes	05:04	20:35
19. Streda	Dušana	Emília	05:06	20:34
20. Štvrtok	Il'ja, Eliáš	Illés	05:07	20:33
21. Piatok	Daniel	Dániel, Daniella	05:08	20:32
22. Sobota	Magdaléna	Magdolna	05:09	20:31
23. Nedeľa	Oľga	Lenke	05:10	20:30
24. Pondelok	Vladimír	Kinga, Kincső	05:11	20:29
25. Utorok	Jakub	Kristóf, Jakab	05:12	20:27
26. Streda	Anna, Hana	Anna, Anikó	05:14	20:26
27. Štvrtok	Božena	Olga, Liliána	05:15	20:25
28. Piatok	Krištof	Szabolcs	05:16	20:24
29. Sobota	Marta	Márta, Flóra	05:17	20:23
30. Nedeľa	Libuša	Judit, Xénia	05:18	20:21
31. Pondelok	Ignác	Oszkár	05:20	20:20

SANTOVSKÁ FAZUĽOVÁ POLIEVKA S VEĽKÝMI HALUŠKAMI

PODĽA HONZOVEJ EVIČKY
(EVY FÁBIÁNOVEJ, RODENEJ KORMOŠOVEJ)

Prísady

100 g petržlenu, 100 g mrkvy, 1 veľká
cibuľa, soľ, čierne korenie, bobkový list,
červená mletá paprika, 0,5 dl oleja
alebo za polievkovú lyžicu masť,
50 g múky, 2 strúčiky cesnaku

Postup

Fazuľu na noc namočíme do vody a ráno
ju dáme variť s celou cibuľou a bobkovým
listom. Keď je napoly uvarená, pridáme na
kolieska pokrájanú zeleninu, osolíme, oko-
reníme. Keď zelenina zmäkne, pripravíme
z múky a oleja (masť) zápražku, do ktorej
po osmažení múky pridáme roztláčený ces-
nak a červenú mletú papriku. Dobre zamie-
šame a povaríme, aby zápražka zahustila
polievku.

Ak máme kože z údenej slaniny, aj tie
môžeme dať variť s fazuľou, pridajú poliev-
ke výbornú chuť.

VEĽKÉ HALUŠKY

Prísady

1 kg varených zemiakov, soľ,
300 g múky, trochu masť

Postup

Uvarené zemiaky pretlačíme, pri-
dáme soľ, trochu masť a múku.
Cesto miesime, kým nebude
hladké. Ak sa veľmi lepí, pridáme
trochu múky. Z hotového cesta
vyformujeme valce o priemere
približne 10 cm a dĺžke 14 cm,
ktoré dáme variť do slanej vody.
Po vyplávaní na povrch ich varí-
me ešte približne 5 minút.

Servírovanie:

Halušky nakrájame na menšie
kusy (približne 2×2 cm) a nabe-
rieme na ne horúcu polievku.

AUGUST

2023

PODĽA SLOVENSKEHO
KALENDÁRA

PODĽA MAĎARSKÉHO
KALENDÁRA

SLNKO	
VÝCHOD	ZÁPAD

1. Utorok	Božidara	Boglárka	05:21	20:19
2. Streda	Gustáv	Lehel	05:22	20:17
3. Štvrtok	Jerguš	Hermína	05:23	20:16
4. Piatok	Dominika, Dominik	Domonkos, Dominika	05:25	20:14
5. Sobota	Hortenzia	Krisztina	05:26	20:13
6. Nedeľa	Jozefína	Berta, Bettina	05:27	20:11
7. Pondelok	Štefánia	Ibolya	05:29	20:10
8. Utorok	Oskar	László	05:30	20:08
9. Streda	Ľubomíra	Emőd	05:31	20:07
10. Štvrtok	Vavrínek	Lőrinc	05:33	20:05
11. Piatok	Zuzana	Zsuzsanna, Tiborc	05:34	20:03
12. Sobota	Darina	Klára	05:35	20:02
13. Nedeľa	Ľubomír	Ipoly	05:36	20:00
14. Pondelok	Mojmír	Marcell	05:38	19:58
15. Utorok	Marcela	Mária	05:39	19:57
16. Streda	Leonard	Ábrahám	05:40	19:55
17. Štvrtok	Milica	Jácint	05:42	19:53
18. Piatok	Elena, Helena	Ilona	05:43	19:51
19. Sobota	Lýdia	Huba	05:44	19:50
20. Nedeľa	Anabela	Sviatok sv. Štefana, István	05:46	19:48
21. Pondelok	Jana	Sámuel, Hajna	05:47	19:46
22. Utorok	Tichomír	Menyhért, Mirjam	05:48	19:44
23. Streda	Filip	Bence	05:50	19:42
24. Štvrtok	Bartolomej	Bertalan	05:51	19:41
25. Piatok	Ľudovít	Lajos, Patrícia	05:52	19:39
26. Sobota	Samuel	Izsó	05:54	19:37
27. Nedeľa	Silvia	Gáspár	05:55	19:35
28. Pondelok	Augustín	Ágoston	05:56	19:33
29. Utorok	Výročie SNP, Nikola, Nikolaj	Beatrix, Erna	05:58	19:31
30. Streda	Ružena	Rózsa	05:59	19:29
31. Štvrtok	Nora	Erika, Bella	06:00	19:27

DOLNOZEMSKÉ HALUŠKY Z BÉKEŠSKEJ ČABY

Prísady

500 g múky, 2 vajcia, 1 – 1,5 dl vody,
pol polievkovej lyžice soli, masť,
posýпка

Postup

Z múky, vajec a vody zamiesime tuhé cesto, pol hodinu ho necháme v chlade odpočívať, potom ho rozvaľkáme na hrúbku 2 mm. Plát cesta pokrájame na približne 5 cm široké pásy, z ktorých krájame 3 mm široké rezance. Medzitým dáme variť 3 litre vody, v ktorej vyvaríme dolnozemske halušky. Po vyplávaní na povrch ich scedíme a necháme odkvapkať. Hotové pomastíme roztopenou masťou a posypeme mletým makom, orechmi, dusenou kapustou, bryndzou, syrom alebo tvarohom.

SEPTEMBER

2023

PODĽA SLOVENSKÉHO
KALENDÁRA

PODĽA MAĎARSKÉHO
KALENDÁRA

SLNKO
VÝCHOD ZÁPAD

1. Piatok	Deň Ústavy SR, Drahoslava	Egyed, Egon	06:02	19:25
2. Sobota	Linda	Rebeka, Dorina	06:03	19:23
3. Nedeľa	Belo	Hilda	06:04	19:21
4. Pondelok	Rozália	Rozália	06:06	19:19
5. Utorok	Regina	Viktor, Lőrinc	06:07	19:17
6. Streda	Alica	Zakariás	06:08	19:15
7. Štvrtok	Marianna	Regina	06:10	19:13
8. Piatok	Miriama	Mária, Adrienn	06:11	19:11
9. Sobota	Martina	Ádám	06:12	19:09
10. Nedeľa	Oleg	Nikolett, Hunor	06:14	19:07
11. Pondelok	Bystrík	Teodóra	06:15	19:05
12. Utorok	Mária	Mária	06:16	19:03
13. Streda	Ctibor	Kornél	06:18	19:01
14. Štvrtok	Ľudomil	Szeréna, Roxána	06:19	18:59
15. Piatok	Sedembolestná Panna Mária, Jolana	Sedembolestná Panna Mária, Enikő, Melitta	06:20	18:57
16. Sobota	Ľudmila	Edit	06:22	18:55
17. Nedeľa	Olympia	Zsófia	06:23	18:53
18. Pondelok	Eugénia	Diana	06:24	18:51
19. Utorok	Konštantín	Vilhelmina	06:26	18:49
20. Streda	Ľuboslav, Ľuboslava	Friderika	06:27	18:47
21. Štvrtok	Matúš	Máté, Mirella	06:28	18:45
22. Piatok	Móric	Móric	06:30	18:43
23. Sobota	Zdenka	Tekla	06:31	18:41
24. Nedeľa	Ľuboš, Lubor	Gellért, Mercedesz	06:32	18:39
25. Pondelok	Vladislav	Eufrozína, Kende	06:34	18:36
26. Utorok	Edita	Jusztina	06:35	18:34
27. Streda	Cyprián	Adalbert	06:36	18:32
28. Štvrtok	Václav	Vencel	06:38	18:30
29. Piatok	Michal, Michaela	Mihály	06:39	18:28
30. Sobota	Jarolím	Jeromos	06:41	18:26

STARÁ TARHOŇA Z POĽNÉHO BERINČOKU PODĽA JULIANY BORGULOVEJ

Prísady na 4 porcie

300 g suchej tarhone, 200 g údenej slaniny, 4 stredne veľké zemiaky, kúsok suchej údenej klobásy, 1 malá cibuľa, 1 čajová lyžička mletej papriky, 1 – 2 čerstvé papriky, 1 – 2 paradajky, soľ, korenie, vegeta

Postup

Na kocky pokrájanú slaninu upražíme a vyberieme. Do výpeku pridáme tarhoňu, ktorú pražíme za stáleho miešania. K takmer hotovej tarhoni pridáme na drobné kocky pokrájanú cibuľu, trochu popražíme a keď zmäkne, zalejeme ju 1 litrom teplej vody. Pridáme na drobné kúsky pokrájané zemiaky. Posolíme, pridáme korenie, mletú papriku a vegetu. Naše staré mamy podľa chuti dali do tarhone aj čerstvú papriku a paradajky pokrájané na malé kúsky. Nakoniec pridáme údenú klobásu pokrájanú na kolieska a na miernom ohni necháme dusiť. Často miešame a podľa potreby dolievame vodu. Keď sú zemiaky a tarhoňa uvarené, prikryjeme hrniec pokrievkou a necháme postáť. Pred podávaním ozdobíme usmaženou slaninkou.

OKTÓBER

2023

PODĽA SLOVENSKEHO
KALENDÁRA

PODĽA MAĎARSKÉHO
KALENDÁRA

SLNKO

VÝCHOD

ZÁPAD

1. Nedeľa	Arnold	Malvin	06:42	18:24
2. Pondelok	Levoslav	Petra	06:43	18:22
3. Utorok	Stela	Helga	06:45	18:20
4. Streda	František	Ferenc	06:46	18:18
5. Štvrtok	Viera	Aurél	06:47	18:16
6. Piatok	Natália	Brúnó, Renáta	06:49	18:14
7. Sobota	Eliška	Amália	06:50	18:12
8. Nedeľa	Brigita	Koppány	06:52	18:10
9. Pondelok	Dionýz	Dénes	06:53	18:08
10. Utorok	Slavomíra	Gedeon	06:54	18:06
11. Streda	Valentína	Brigitta	06:56	18:04
12. Štvrtok	Maximilián	Miksa	06:57	18:02
13. Piatok	Koloman	Kálmán, Ede	06:59	18:01
14. Sobota	Boris	Helén	07:00	17:59
15. Nedeľa	Terézia	Teréz	07:02	17:57
16. Pondelok	Vladimíra	Gál	07:03	17:55
17. Utorok	Hedviga	Hedvig	07:04	17:53
18. Streda	Lukáš	Lukács	07:06	17:51
19. Štvrtok	Kristián	Nándor	07:07	17:49
20. Piatok	Vendelín	Vendel	07:09	17:48
21. Sobota	Uršula	Orsolya	07:10	17:46
22. Nedeľa	Sergej	Előd	07:12	17:44
23. Pondelok	Alojza	Štátny sviatok, Gyöngyi	07:13	17:42
24. Utorok	Kvetoslava	Salamon	07:15	17:40
25. Streda	Aurel	Blanka, Bianka	07:16	17:39
26. Štvrtok	Demeter	Dömötör	07:18	17:37
27. Piatok	Sabína	Szabina	07:19	17:35
28. Sobota	Dobromila	Simon, Szimonetta	07:21	17:34
29. Nedeľa	Klára	Nárcisz	07:22	17:32
30. Pondelok	Šimon, Simona	Alfonz	06:24	16:30
31. Utorok	Aurélia	Farkas	06:25	16:29

LEPNÍK – TVAROŽNÍK ZO ŠÁMŠONHÁZU

Prísady

Do cesta: 600 g múky, 60 g bravčovej masti, 2 vaječné žĺtky, 2,5 dl teplého mlieka, 1 čajová lyžička cukru, 25 g droždia

Do plnky: 2 stredne veľké zemiaky, 500 g tvarohu, 2 dl smotany, 150 g cukru, 1 balíček vanilkového cukru, 1 vaječný žĺtok, 3 vaječné bielky

Postup

Zmiešame múku s masťou a pridáme dva žĺtky. V teplom mlieku rozpustíme cukor a rozmrvieme droždie. Po nakysnutí pridáme do múčnej zmesi a zamiesime cesto. Miesime, kým sa neodlepjuje od stien misy. Ak je príliš mäkké, posypeme ho trochu múky a necháme kysnúť asi 60 minút.

Plnku pripravíme nasledovne: zemiaky očistíme, pokrájame na kocky, uvaríme do mäkka a pretlačíme vidličkou. Po vychladnutí ich zmiešame s tvarohom, smotanou, cukrom, vanilkovým cukrom a žĺtkom. Nakoniec opatrne primiešame sneh z bielkov.

Vykysnuté cesto rozvaľkáme na vymastený plech a navrstvíme naň tvarohovú plnku tak, aby okraje v šírke 1 cm zostali voľné. Pečieme v horúcej rúre pri teplote 200 stupňov Celzia do ružova.

NOVEMBER

2023

PODĽA SLOVENSKEHO
KALENDÁRA

PODĽA MAĎARSKÉHO
KALENDÁRA

SLNKO

VÝCHOD

ZÁPAD

1. Streda	Sviatok všetkých svätých, Denis, Denisa	Sviatok všetkých svätých, Marianna	06:27	16:27
2. Štvrtok	Pamiatka zosnulých	Pamiatka zosnulých, Achilles	06:28	16:26
3. Piatok	Hubert	Győző	06:30	16:24
4. Sobota	Karol	Károly	06:31	16:23
5. Nedeľa	Imrich	Imre	06:33	16:21
6. Pondelok	Renáta	Lénárd	06:34	16:20
7. Utorok	René	Rezső	06:36	16:18
8. Streda	Bohumír	Zsombor	06:37	16:17
9. Štvrtok	Teodor	Tivadar	06:39	16:16
10. Piatok	Tibor	Réka	06:40	16:14
11. Sobota	Martin, Maroš	Márton	06:42	16:13
12. Nedeľa	Svätopluk	Jónás, Renátó	06:43	16:12
13. Pondelok	Stanislav	Szilvia	06:45	16:10
14. Utorok	Irma	Aliz	06:46	16:09
15. Streda	Leopold	Albert, Lipót	06:48	16:08
16. Štvrtok	Agnesa	Ödön	06:49	16:07
17. Piatok	Štátny sviatok, Klaudia	Hortenzia, Gergő	06:51	16:06
18. Sobota	Eugen	Jenő	06:52	16:05
19. Nedeľa	Alžbeta	Erzsébet	06:54	16:04
20. Pondelok	Félix	Jolán	06:55	16:03
21. Utorok	Elvira	Olivér	06:56	16:02
22. Streda	Cecília	Cecília	06:58	16:01
23. Štvrtok	Klement	Kelemen, Klementína	06:59	16:00
24. Piatok	Emília	Emma	07:01	15:59
25. Sobota	Katarína	Katalin	07:02	15:59
26. Nedeľa	Kornel	Virág	07:03	15:58
27. Pondelok	Milan	Virgil	07:05	15:57
28. Utorok	Henrieta	Stefánia	07:06	15:56
29. Streda	Vratko	Taksony	07:07	15:56
30. Štvrtok	Ondrej, Andrej	András, Andor	07:08	15:55

ŠÓŠKÚTSKE TRÚBELKY

Prísady na približne 50 trubičiek

Na tukové cesto č. 1: 100 g hrubej múky, 400 g sadla alebo 500 g Ráma margarínu

Na vodové cesto č. 2: 600 g múky (polovicu hladkej a polovicu hrubej), 1 vajce, 1 kávovú lyžičku soli, 1 kávovú lyžičku cukru, 1 dl bieleho vína, 2,5 dl studenej sódy, 2 polievkové lyžice kyslej smotany

Na 1. krém: 3 vajcia, 3 lyžice cukru, 150 g hrubej múky, 1 l mlieka

Na 2. krém: 250 g margarínu, 200 g práškového cukru, 3 balíčky vanilkového cukru

Postup

1. *tukové cesto:* Rýchlo zmiešame múku a sádlo, rozdelíme na 4 rovnaké časti a odložíme do chladu.

2. *vodové cesto:* Všetky ingrediencie zmiešame, vypracujeme mäkké cesto a rozdelíme ho na 4 časti. 20 minút necháme odpočívať v chladničke. Následne vyvaľkáme jednu časť cesta č. 2 na hrúbku 0,5 cm a natrieme jednou časťou cesta č. 1. Zrolujeme a vložíme do chladničky na 20 minút. Takto postupujeme so všetkými štyrmi dielmi cesta.

Ďalej postupujeme ako pri príprave lístkového cesta. Zrolované cesto vyvaľkáme na tenký obdĺžnik a prekladáme ho po šírke na tretiny, najskôr zľava, potom sprava a hornú polovicu tretinového plátu pozostávajúceho z 3 vrstiev preložíme na dolnú polovicu. Po každom preložení zmetieme z cesta múku. Preložené cesto necháme 20 minút odpočívať. Následne celý postup prekladania opakujeme ešte dvakrát. Toto urobíme so všetkými 4 dielmi cesta.

Po odpočinku vyvaľkáme cesto na hrúbku 0,5 cm a narežeme na 28 cm dlhé a 2 cm široké pásiky. Namotáme ich na kovové rúrky, formičky tak, aby sa kraje pásov prekrývali, aby sa počas pečenia neotvorili. Natáčať začneme na užšom konci trubičky. Trubičky ukladáme na plech v patričnej vzdialenosti, lebo naberú na objeme. Pečieme ich v horúcej rúre pri 200 °C asi 20 minút.

1. *krém:* vaječné žĺtky rozmiešame s cukrom a hrubou múkou. Za stáleho miešania ich vleje do mlieka a uvaríme hustý krém. Z bielkov vyšľaháme tuhý sneh a opatrne ho primiešame do krému.

2. *krém:* margarín vymiešame s práškovým a vanilkovým cukrom. Po vychladnutí vareného krému oba krémy zmiešame a naplníme nimi upečené trubičky. Hotové trubičky posypeme práškovým cukrom.

DECEMBER

2023

POĽA SLOVENSKÉHO
KALENDÁRA

POĽA MAĎARSKÉHO
KALENDÁRA

SLNKO
VÝCHOD ZÁPAD

1. Piatok	Edmund	Elza	07:10	15:55
2. Sobota	Bibiána	Melinda, Vivien	07:11	15:54
3. Nedeľa	Oldrich	Ferenc, Olivia	07:12	15:54
4. Pondelok	Barbora, Barbara	Borbála, Barbara	07:13	15:54
5. Utorok	Oto	Vilma	07:14	15:53
6. Streda	Mikuláš	Miklós	07:16	15:53
7. Štvrtok	Ambróz	Ambrus	07:17	15:53
8. Piatok	Marína	Mária	07:18	15:53
9. Sobota	Izabela	Natália	07:19	15:52
10. Nedeľa	Radúz	Judit	07:20	15:52
11. Pondelok	Hilda	Árpád	07:21	15:52
12. Utorok	Otilia	Gabriella	07:22	15:52
13. Streda	Lucia	Luca, Otilia	07:22	15:52
14. Štvrtok	Branislava, Bronislava	Szilárda	07:23	15:52
15. Piatok	Ivica	Valér	07:24	15:53
16. Sobota	Albína	Etelka, Aletta	07:25	15:53
17. Nedeľa	Kornélia	Lázár, Olimpia	07:25	15:53
18. Pondelok	Sláva	Deň národnosti, Augusztá	07:26	15:53
19. Utorok	Judita	Viola	07:27	15:54
20. Streda	Dagmara	Teofil	07:27	15:54
21. Štvrtok	Bohdan	Tamás	07:28	15:55
22. Piatok	Adela	Zénó	07:28	15:55
23. Sobota	Nadežda	Viktória	07:29	15:56
24. Nedeľa	Štedrý deň, Adam a Eva	Štedrý deň, Ádám, Éva	07:29	15:56
25. Pondelok	1. sviatok vianočný	1. sviatok vianočný, Eugénia	07:30	15:57
26. Utorok	2. sviatok vianočný, Štefan	2. sviatok vianočný, István	07:30	15:57
27. Streda	Filoména	János	07:30	15:58
28. Štvrtok	Ivana, Ivona	Kamilla	07:31	15:59
29. Piatok	Milada	Tamás, Tamara	07:31	16:00
30. Sobota	Dávid	Dávid	07:31	16:01
31. Nedeľa	Silvester	Szilveszter	07:31	16:01

OBROVSKÝ SVADOBNÝ KOLÁČ Z MALEJ NÁNY PODĽA GIZELY CSEHOVEJ

Prísady

2×600 g múky, 2×50 g droždia, 2×2 vajcia, 2×3 dl mlieka, 2×1 dl oleja,
2×25 tabletiiek sladidla sacharín, 2×2 polievkové lyžice cukru, štipka soli

Do bieleho cesta: strúhaná kôra z 1 citróna, 2 balíčky vanilkového cukru

Do tmavého cesta: 2 polievkové lyžice kakaa, 5 tabletiiek sladidla

Postup

Cestá miesime v dvoch nádobách a spracúvame ich každé po tri minúty. Ak je biele cesto príliš mäkké alebo lepivé, môžeme pridať trochu múky, kým nedosiahneme patričnú konzistenciu.

Obidve cestá rozdelíme na tri časti. Jednu časť bieleho cesta rozvaľkáme, potrieme olejom a položíme naň jednu časť rozvaľkaného tmavého cesta. Potom na seba položené cestá stočíme ako závin. Postupujeme rovnako so všetkými tromi časťami. Dostaneme tri valce, ktoré spletieme ako pletenec a stočíme ho do vymastenej hlbkej okrúhlej formy, alebo do veľkého vysokého hrnca. Cesto necháme 70 minút kysnúť. Vrch potrieme vajíčkom. V predhriatej horúcej rúre pečieme pri teplote 220 °C 10 minút, potom stiahneme teplotu na 180 °C a koláč dopekáme ďalších 35 minút do ružova. Dobré sa krája len po úplnom vychladnutí.

DVAKRÁT 30

V roku 2023 si pripomínáme 30. výročie dvoch udalostí, ktoré výrazne ovplyvnili a dodnes vplývajú na život slovenskej komunity v Maďarsku. Ide o zrod samostatnej Slovenskej republiky a schválenie prvého novodobého národnostného zákona v Maďarsku.

K zrodu samostatnej Slovenskej republiky viedol približne dvojročný proces, keď si politickí reprezentanti Čechov a Slovákov ovplyvnili transformačnými procesmi a verejnou mienkou postupne vytvárali víziu o budúcom štátoprávnom usporiadaní a o ceste k nemu. Rozhodujúcimi krokmi, ktoré viedli

k zrodu samostatného Slovenska, boli prijatie Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky Slovenskou národnou radou 17. júla a prijatie ústavy 1. septembra 1992. Akt rozdelenia spoločného štátu Čechov a Slovákov ukončilo schválenie ústavného zákona o delení majetku federácie a jeho prevode na republiky a prijatie Ústavného zákona o zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky Federálnym zhromaždením 25.

novembra 1992. Zákon nadobudol účinnosť z 31. decembra 1992 na 1. januára 1993, čím sa zrodila Slovenská republika (SR). Bola to historická udalosť, ktorá

vytvorila nové podmienky pre existenciu slovenského národa nielen na území Slovenska, ale aj za jeho hranicami.

Vznik samostatnej Slovenskej republiky priniesol zásadné zmeny aj vo vzťahoch k Slovákom žijúcim v zahraničí. Odhodlanie rozvíjať vzťahy s krajinami vo svete formulovala vláda už v roku 1993 a v roku 1994 bola schválená vládna koncepcia spolupráce so Slovákami v zahraničí. Dom

zahraničných Slovákov, ktorý založilo Ministerstvo kultúry SR v roku 1995, bol prvou štátnou inštitúciou starostlivosti o zahraničných Slovákov po vzniku samostatnej Slovenskej republiky. Nadviazal na tradície Ústavu pre zahraničných Slovákov, začleneného v roku 1968 do organizačnej štruktúry Matice slovenskej pod gesciou ministerstva kultúry. Ústav bol síce poznačený dobou, keď „proletársky internacionalizmus“ zatlačal kra-

janskú problematiku do úzadia, napriek všetkému však urobil veľký kus práce na poli výskumu dejín a života zahraničných Slovákov a od začiatku venoval pozornosť záchrane kultúrneho dedičstva a prezentácii kultúry Slovákov žijúcich vo svete. Po 25 rokoch fungovania, koncom roka 1994, Matica slovenská zrušila Ústav zahraničných Slovákov a Dom zahraničných Slovákov sa stal jeho nástupcom. Dom za 10 rokov svojho fungovania usporiadal vyše 400 podujatí zameraných na prezentáciu kultúry krajanov, vyvíjal bohatú publikačnú činnosť a vydobyl si uznanie v kruhu Slovákov vo svete. Po jeho zániku prevzal úlohu formovania a realizácie štátnej politiky vo vzťahu ku krajanom Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Bol zriadený na základe Zákona 474/2005 Z. z. o Slovákoch žijúcich v zahraničí 1. januára 2006. (Prvý krajanský zákon sa zrodil v roku 1997.)

Týmto krokom boli do jediného orgánu štátnej správy zlúčené všetky kompetencie, ktoré dovtedy zabezpečovali Úrad vlády, Ministerstvo kultúry a Ministerstvo zahraničných vecí SR. Úrad cez svoj dotačný systém poskytuje finančnú podporu pre aktivity krajanov v oblasti školstva a vzdelávania, kultúry a médií, podporuje investičné projekty a má na starosti aj vydávanie osvedčení Slováka žijúceho v zahraničí. Medzi organizáciami Slovákov v Maďarsku si mnohé vybudovali živé kontakty s Úradom a jeho pracovníci sú častými hosťami na našich podujatiach.

Rok 1993 bol pre Slovákov a ostatné národnosti v Maďarsku významný aj tým, že maďarský parlament schválil zákon č. LXXVII o právach národných a etnických menšín. Otázka starostlivosti o menšiny sa nadhodila už pred prvými demokratickými voľbami, v období prípravy novej ústavy. Prvé rokovania v roku 1988 prebiehali paralelne s úvahami o starostlivosti o Maďarov v zahraničí. Základy ochrany práv národností po roku zakotvili v ústave, v § 68, ktorý predpísal aj to, že menšinový zákon musí byť prijatý dvoma tretinami hlasov parlamentných poslancov. Tento paragraf bol zároveň východiskom aj pre nový národnostný zákon z roku 2011. V právnej norme z roku 1993 boli uvedené všetky individuálne a kolektívne práva občanov menšinového pôvodu, členov národnostných komunít. Podrobne opisovala menšinové práva v oblasti zastupovania záujmov, v oblasti školstva a kultúry, určovala priestor pre používanie materinského jazyka. Veľmi významný je aj fakt, že na základe nariadení zákona vznikol aj Úrad verejného ochrancu menšinových práv (národnostného ombudsmana), ktorý skúma všetky oblasti menšinového bytia, poukazuje na nežiaduce či protiprávne javy v spoločnosti a predkladá návrhy na ich odstránenie. Najvýznamnejším prínosom zákona však bezpochyby bolo vytvorenie právnych základov pre vznik volených zastupiteľských zborov, menšinových samospráv. Tento systém vytvára predpoklady pre uplatňovanie práv

národností v podmienkach, keď menšiny v Maďarsku v žiadnej nimi obývanej lokalite netvorí väčšinu, preto priamo nie sú schopné ovplyvňovať rozhodnutia samosprávnych zborov. Legitimitu menšinových samospráv určuje spôsob ich vzniku. Menšinové samosprávy vznikajú na základe volieb, ktorých – podľa modifikácie menšinového zákona z roku 2005 – sa môžu zúčastniť občania, ktorí sa registrujú na zozname národnostných voličov. Takto založené samosprávy zastupujú záujmy menšinových kolektívov na miestnej, župnej a celoštátnej úrovni. Majú pomerne široký priestor uplatňovania záujmov v otázkach školstva a kultúry, môžu iniciovať rozhodnutia a aktivity miestnej a župnej samosprávy, ako aj ústredných orgánov v záujme zabezpečenia národnostných práv.

Od prijatia menšinového zákona z roku 1993 sme prešli dlhú cestu. Uplynulo jedno desaťročie, kým po právnych podmienkach budovania systému inštitúcií boli vytvorené aj finančné predpoklady tohto procesu. Najprv došlo k preva-

tiu a zakladaniu inštitúcií – kultúrnych a školských – na celoštátnej úrovni, neskôr sa rozbehol aj proces budovania infraštruktúry pre život slovenskej komunity aj na miestnej úrovni. Dnes sme svedkami toho, že naše slovenské komunity už nie sú „bezdomovcami“, lebo po celej krajine vznikajú miestne spoločenské priestory, ktoré sa stávajú bázou slovenského diania a stretávania kultúrnych skupín. Niektoré miestne volené zbory – Alkár, Níža, Tatabánya-Bánhida, Šámšónház – vzali na seba aj zodpovednosť za zachovanie vyučovania slovenčiny, iné sa zase starajú o zachovávanie hmotného dedičstva slovenských predkov prevádzkovaním miestnych národopisných zbierok. K tomuto procesu veľkou mierou prispieva dotačný systém Vlády Maďarska, ale aj finančná pomoc zo Slovenska, z našej 30-ročnej materskej krajiny!

Alžbeta Hollerová Račková
predsedníčka
Celoštátnej slovenskej samosprávy
v Maďarsku

Zo zasadnutí VZ CSSM

Posledné dve zasadnutia **Valného zhromaždenia Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku** (VZ CSSM) v roku 2021 sa kvôli rekonštrukcii zasadačky v sídle zboru konali v *Bulharskom kultúrnom inštitúte v Budapešti*. Septembrové rokovanie sa venovalo hlavne školským otázkam. Poslanci schválili referáty škôl prevádzkovaných CSSM a modifikáciu dokumentov o štipendiu pre slovenských národnostných poslucháčov pedagogických vysokých škôl v Maďarsku, zameranú na zabezpečenie slovenských pedagógov pre národnostné školy.

Novembrové zasadnutie sa začalo slávnostným aktom zloženia poslaneckého sľubu novej členky VZ **Ivett Horváthovej Körtevényesiovej**, ktorá obsadila uprázdnený mandát po zosnulom poslancovi **Jurajovi Andovi**. Z toho istého dôvodu muselo VZ modifikovať aj zakladajúcu listinu *Verejnoprospešnej nadácie za Slovákov v Maďarsku*. Za novú členku kuratória zvolilo **Moniku Szelényiovú**. Zasadnutie sa zapísalo do dejín schválením modifikácie rozpočtu, ktorý prvý raz v histórii zboru prekročil hranicu 5 miliárd forintov, k čomu v značnej miere prispeli dotácie Slovenskej republiky a Maďarska na obnovu budovy slovenského evanjelického kostola na Rákócziho triede.

Prvé zasadnutie VZ CSSM v roku 2022 sa nieslo v *duchu príprav na voľby* s dôrazom na šírenie informácií o registrácii a hlasovaní národnostných voličov. Poslanci schválili návrh na využitie finančných prostriedkov na predvolebnú kampaň parlamentných volieb. V rámci kampane sa CSSM aj v tomto roku rozhodla podporiť kultúrne telesá formou usporiadania kultúrnych podujatí v *Dorogu, Pálháze, Pišpeku, Dabaši-Šáre, Békešskej Čabe* a na záver v *Budapešti*.

Májové zasadnutie VZ sa po dlhšom čase znovu uskutočnilo v sídle CSSM. Začalo sa prezentáciou návrhu na využitie a prestavbu priestorov bývalého slovenského evanjelického kostola na Rákócziho triede, ktorý predostreli poverení architekti. Poslanci si následne vypočuli informácie o činnosti parlamentného *Výboru pre národnosti*, ktoré priniesol stály hosť zasadnutí, parlamentný hovorca Slovákov v Maďarsku **Anton Paulik**. Po náhlejši smrti **Ludovíta Pomichala** bola potrebná voľba nového člena *Redakčnej rady Ludových novín*. Predsedníčka CSSM po konzultácii so šéfredaktorkou a konateľom spoločnosti *SlovakUm* požiadala o členstvo **Ingrid Slaninkovú**, ktorá post prijala. Poslanci na zasadnutí rozhodli o udelení vyznamenania CSSM *Za našu národnosť*, ako aj o udelení podpôr CSSM na základe odporúčania členov *Kultúrneho výboru*.

Posledné riadne zasadnutie VZ CSSM pred uzávierkou *Nášho kalendára* sa konalo v septembri. Výnimočné bolo tým, že naň po prvýkrát zavítala delegácia Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí (ÚSZZ). **Ida Deszkášová** a **Milina Sklabinská** informovali o dotačnom systéme úradu, ako aj o záležitostiach vývoja slovenskej komunity v Maďarsku z aspektu strategicko-politického. Žiaľ, ani toto zasadnutie sa neobišlo bez spomienky na zosnulú osobnosť našej národnostnej komunity – predsedníčka CSSM **Alžbeta Hollerová Račková** predniesla spomienkový prejav na počesť bývalého dlhoročného predsedu CSSM **Jána Fuzika**. Pripomenula zásluhy prvého slovenského národnostného hovorcu, predsedu parlamentného *Výboru pre národnosti v Maďarsku*. Poslanci vyjadrili úctu jeho pamiatke minútou ticha.

Text: (zp)

Foto: (ef/zp)

Deň Slovákov v Maďarsku v Sarvaši

Najväčší sviatok našej Slovače, **Deň Slovákov v Maďarsku**, sa uskutočnil 2. júla 2022 v dolnozemskom meste Sarvaš, ktoré vlani oslavovalo 300. výročie osídlenia slovenskými poddanými. Program bol mimoriadne bohatý. Otvorila ho vernisáž výstavy sarvašského regiónu *Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku* (ÚKSM) a mesta Sarvaš v *Slovenskom oblastnom dome*, kde predstavili práce miestnych slovenských tkáčov. Následne v *Múzeu Samuela Tešedíka* odovzdali vyznamenania Pro Cultura Slovaca *Folklórnemu spolku Furmička* z Čemeru za prínos v oblasti ľudovej kultúry a *Ondrejovi Maglovskému* zo Srbska za šírenie dobrého mena slovenského dolnozemskeho umenia a kultúry doma a v zahraničí, za ich prezentáciu a propagáciu.

„Korunou“ každého DSM je tradičná ekumenická pobožnosť spojená s odovzdaním vyznamenaní za účasti významných hostí. Nebolo tomu inak ani vlni. Dôstojným dejiskom bol sarvašský *Starý evanjelický kostol*. Ekumenickú pobožnosť viedli evanjelický farár zo Slovenského Komlóša **Attila Spišák** a katolícky dôstojný pán z Ružomberka **Stanislav Brtoš**. Následne privítali hostí predsedníčka *Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku* **Alžbeta Hollerová Račková** a parlamentný hovorca Slovákov v Maďarsku **Anton Paulik**.

Vyznamenanie CSSM *Za našu národnosť* v rámci slávnostného aktu odovzdali miestnej pedagogičke, kultúrnej aktivistke **Anne Frankovej**, učiteľke slovenčiny a dejateľke na národnostnom kultúrnom i politickom poli z Veňarca **Ruženke Komjáthiovej**, právničke, predsedníčke organizácie Slovákov z okolia Pešti Dolina, poslankyni *Valného zhromaždenia* CSSM, Cinkoťanke **Dr. Zuzane Szabovej** a in memoriam osvetovej pracovníčke a knihovníčke v Tatabáni-Bánhide **Rozálii Izingovej Pružinovej**. Cenu Štefana Lamiho prevzala folkloristka, riaditeľka ÚKSM pochádzajúca z Mlynkov **Dr. Katarína Király**.

Po slávnostnom akte nasledoval galaprogram regionálnych stredísk ÚKSM. Na javisku sa postupne vystriedali *Folklórna tanečná skupina Borovenka* a *citarová skupina Bažalička* z Dabašu-Šáre, *Slovenský páví krúžok* v Kestúci, *čuvárska folklórna skupina Muškáty*, *Spevácka skupina Kvety Hút* z Pálházy, *Spevácka skupina Jasienky* z Níže, *citarová skupina Strapce* z Békešskej Čaby a *tanečný súbor Červený mramor* z Tardošu – obce, kde sa konal DSM v roku 2021.

Samozrejme, po celý deň prebiehalo množstvo sprievodných programov, ako predstavenie inštitúcií CSSM, *Slovenský* – hlavne gastronomický – jarmok na dvore kaštieľa *Bolzovcov* s množstvom stanov prezentujúcich Slovákmí obývané regióny z celého Maďarska, ďalej prehliadka *Slovenského oblasťného domu* či *Múzea Samuela Tešedíka*, ako aj *Úniková izba* v miestnej slovenskej škole.

Text: (zp)

Foto: (kan/fuhl)

Návrat do normálu? Rok 2022 v parlamente, ale viac mimo neho

Ako by sme mohli zhrnúť rok 2022? Asi najkratšie vetou: Z môjho pohľadu to bol *rok permanentnej kampane*. Prvé mesiace sa niesli v znamení príprav na parlamentné voľby a v druhej polovici roka sme viedli informačnú kampaň k sčítaniu obyvateľstva. Na začiatku roka, po vypísaní volieb prezidentom Jánosom Áderom, podobne ako pred štyrmi rokmi, sme v spolupráci s *Celoštátnou slovenskou samosprávou v Maďarsku* (CSSM) a s *Ústavom kultúry Slovákov v Maďarsku* pripravili kultúrny zájazd po našich Slováckmi obývaných regiónoch, kde sme jednak predstavili prítomným našu *voľbnú listinu* a jednak sme ich informovali o úlohách nás všetkých v záujme úspešného priebehu parlamentných volieb.

Nakrátko by som sa chcel zmieniť o zostavení našej kandidačnej listiny pre parlamentné voľby. Podobne ako pred samosprávnymi voľbami, keď tri naše najväčšie nominačné organizácie sa dohodli o spoločnom zostavení kandidačnej listiny, sa tak stalo aj pred parlamentnými voľbami a listinu kandidátov na post parlamentného hovorcu Slovákov v Maďarsku odhlasovali poslanci VZ CSSM koncom predminulého roku *jednohlasne*. Bola pre mňa veľká česť, že na základe ich rozhodnutia som listinu viedol ja. Dodal by som, že konsenzus pri

zostavení kandidačnej listiny nám závideli predstavitelia ostatných národností a o jednote našej komunity sa s uznaním vyjadril aj štátny tajomník *Miklós Soltész*.

Po takejto predohre sme na prvé tri mesiace roku 2022 ako formu predvolebnej kampane naplánovali *kultúrne podujatia* na šiestich miestach: v *Dorogu*, *Pálháze*, *Pišpeku*, *Dabaši-Šáre*, *Békešskej Čabe* a nakoniec v *Budapešti*. V hlavnom meste okrem už tradičného kladenia vencov k soche *Ondreja Áchima Likera* sme organizovali aj vystúpenie hudobnej skupiny *Banda* zo Slovenska. Všetky podujatia sa niesli v dobrej nálade, všetky mali osobitú atmosféru a myslím si, boli aj veľmi úspešné. Pred kultúrnou zložkou podujatí sme predstavili prvých kandidátov slovenskej listiny na post parlamentného hovorcu.

Cieľom našej predvolebnej kampane bolo, aby počet registrovaných slovenských národnostných voličov neklesol pod úroveň z predchádzajúcich parlamentných volieb. Snažili sme sa osloviť hlavne mládež, ktorá by sa mohla pridať k voličom registrovaným pred štyroch rokov. Žiaľ, tento cieľ nám nevyšiel, *registrovaných voličov sme napokon mali o necelú stovku menej ako pri predchádzajúcich parlamentných voľbách*. Odozvaných hlasov bolo o 37 menej ako v roku 2018. Nepokladám to za úspech, avšak treba dodať, že pri veľmi vyhrotenej kampani politických strán sme nemohli mať šancu dostať sa k väčšiemu počtu voličov.

Ako z uvedeného vyplýva, parlamentné voľby boli dôležitou udalosťou minulého roka, avšak za oveľa dôležitejšiu pokladám *sčítanie obyvateľstva*. Cenzus sa mal pôvodne konať v predchádzajúcom roku, avšak kvôli svetovej pandémie ho vláda Maďarska posunula na druhú polovicu roku 2022. Práve preto krátko

po parlamentných voľbách sme sa veľmi sústredene pustili do *kampane v kruhu našich Slovákov* v záujme toho, aby sa čím viacerí hlásili k svojej národnosti, k svojmu materinskému jazyku. V rámci tejto kampane som sa aj ja osobne zúčastnil na množstve stretnutí, medziiným aj na informačnej porade v budove Parlamentu. Zatiaľ nemôžeme vedieť a ani odhadnúť, s akým úspechom sme vysvetľovali dôležitosť tejto udalosti pre budúcnosť našej komunity. A to hlavne preto, lebo podľa môjho názoru na takýchto podujatiach stretávame ľudí, ktorí sú beztak aktívni v našej komunite. Horšie je to s osobami, ktoré na slovenské podujatia chodia len sporadicky, volieb do miestnych slovenských samospráv sa nezúčastňujú a nie veľmi sledujú ani náš mediálny priestor.

Čo bolo pre mňa prekvapením je *správa štatistického úradu* o tom, koľko ľudí si dalo tú námahu a o niečo viac ako za dva týždne vyplnilo sčítací dotazník prostredníctvom internetu. Bolo to vyše 63 percent obyvateľstva. Skoro sedem

miliónov ľudí za takúto krátku dobu vyplnilo sčítacie hárky. Verme tomu, že medzi nimi boli v takom istom pomere zastúpení aj príslušníci našej komunity. Dúfame, chceme veriť, že tí, ktorí tak neurobili, si aj pri návšteve sčítacích komisárov pamätali svoju národnosť a svoj materinský jazyk. Prvé údaje o sčítaní má uverejniť Ústredný štatistický úrad v druhej polovici roku 2023.

Tieto výsledky na najmenej desať rokov – teda počas dvoch volebných období – rozhodnú okrem iného aj o tom, v ktorých našich slovenských lokalitách budú vypísané voľby a za akých podmienok budú môcť pracovať zvolené slovenské samosprávy. Myslím si, že aktívna časť našej komunity určite s napätím a s nádejou očakáva výsledky sčítania ľudu. S vierou, že dlhoročný trend zvyšovania počtu členov našej národnosti, zaznamenaný počas troch posledných cenzov, sa nepreruší a *počet osôb hlásiacich sa k slovenskej národnosti bude vyšší ako pred jedenástimi rokmi*.

Popri uvedených, pre celú našu národnosť rovnako dôležitých udalostiach minulého roku, sa, samozrejme, udialo viac takých, ktoré sa týkali lokálne vymedzenejších komunít Slovákov v Maďarsku: po rokoch obmedzeného pohybu boli vlani naše miestne samosprávy a spolky mimoriadne aktívne. Organizovali podujatia, obnovovali budovy, prícestné kríže, stretávali sa a vydávali publikácie. Snažil som sa zúčastňovať na čo najväčšom počte takýchto akcií. Samozrejme, všade som nemohol byť prítomný, avšak aj v tomto volebnom cykle sa budem snažiť navštíviť čím viac našich miestnych komunít.

Žiaľ, minuloročné uvoľnenie netrvalo dlho, veď začiatkom roka vypukla *vojna na Ukrajine*, čo, ako sa ukázalo, veľmi silne ovplyvnilo aj náš život. Nakoľko konkrétne, to ukáže až rok 2023, ale už z predbežných varovaní vidno, že tento rok sa budeme musieť viac uskromniť. V čase písania týchto riadkov nemám ani predstavu o tom, *nakoľko bude treba modifikovať rozpočtový zákon na rok 2023 prijatý v letných mesiacoch*. Ale to, že k takémuto kroku dôjde, vidieť okrem iného aj zo signálov celoštátnej samosprávy, ale i miestnych slovenských volených zborov, ktoré si čoraz menej vedia predstaviť, ako budú schopné hradiť podstatne zvýšené *režijné náklady* svojich inštitúcií.

Ako povedal na jednom stretnutí pán štátny tajomník *Miklós Soltész*, vláda, celá spoločnosť a aj národnosti žijúce v Maďarsku *spolu sa smejú a spolu aj plačú*. Vraj obdobie smiechu, verme tomu, že len prechodne, je za nami. Nasleduje ťažšie obdobie, ktoré bude bolieť nás všetkých. My, vedúci predstavitelia našej komunity, musíme v tomto roku vykonať všetko čo je v našich silách v záujme toho, aby táto bolesť zostala znesiteľná.

Foto: (mti/luno/oslovma)

István Cs. Nagy
Tótsky drotár

Ach, vy ubehlí nevoľníci pradávná,
Vyskočení rehoľníci,
Potulní rytieri,
Kočovní herci,
Túlaví študenti,
Sťahovaví priemyselníci
A Lenauho traja Cigáni,
Tu ide váš posledný mohykán
Pod padajúcimi gašťanmi,
Po dvadsiatich krokoch si ústa stiahne do úškrnu,
Zatne si zuby
A hľadá do dvorov oceliarní,
Na domáce panie s osamelým jojkaním,
S reklamným bedákaním,
No nik to nezbadá,
Patrí k obrazu ulíc, jak padajúce gašťany.
Čo chce dnes tento uvoľnený nespútanec,
Z dnešku posmech si robíaci bohatier?
Ľutujem aj závidím,
Že ešte môže byť sám sebe pánom.
Tu pod veľkými slovenskými horami
Nesie v putni dobu svojho detstva,
Akoby tam sedel v dedine na dvore
Klopkajúc po hrncoch mojej matky,
Jeho plech a nohavice sa lesknú,
Ešte aj náš Nero naňho zaštekne,
Sotva ho viem presvedčiť,
Aby netrápil najpokojnejšiu figúru zeme.
Ku komu môže patriť, a či je pravda,
Že je slobodný
Tento rozcuchaný vagabund,
Ako sa vlečie po ulici oceliarne,
Po dvadsiatich krokoch s ústami
ohrnutými zdedenou ľahostajnosťou?
Vyje, hvízda, ako loď dáva znaky o sebe,
Ale zdá sa, že život si žije len zo zlého zvyku.
Zaslúžil by si už,
Po strpení toľkej neobmedzenej slobody
Aby sme si ho viac uctili
A medzi seba vzali,
A namiesto zdedenej romantiky
Aby od týchto plechovosvetlých lepšie háby dostal.

Preložil: Gregor Papuček

István Cs. Nagy (nar. 15. októbra 1924 v obci Kőszegpaty – zomrel 5. decembra 1983 v Budapešti) bol učiteľom a básnikom, ktorý z Vašskej župy prišiel vyučovať do strednej školy v Šalgótarjáne, sídla Novohradskej župy obývaného aj Slovákmí. Nadnes sa už málokto pamätá na túto jeho báseň, alebo na ďalšie, napr. Petőfiho Saigon či S Radnótim v Dolinke. Absolvent učiteľského smeru maďarčina a dejepis na budapeštianskej Univerzite ELTE dlhé roky pôsobil ako docent na Vysokej škole pedagogickej v Szombathelyi. Básne publikoval v rôznych časopisoch a v rokoch 1969 až 1979 vydal niekoľko samostatných básnických zbierok.

Politické dianie vo fotografiách

Únia slovenských organizácií v Maďarsku usporiadala v októbri 2021 v Dome slovenskej kultúry v Békešskej Čabe svoje Valné zhromaždenie. Predseda ÚSOM František Zelman zvlášť privítal na rokovaní hostí: predsedníčku CSSM Alžbetu Hollerovú Račkovú, parlamentného hovorca Slovákov v Maďarsku Antona Paulika a generálneho konzula SR v Békešskej Čabe Emila Kuchára. Po úvodných myšlienkach popredných predstaviteľov našej komunity predniesol F. Zelman správu o činnosti organizácie v uplynulom roku, ktorú prítomní členovia schválili.

Foto: Bence Szeljak

Foto: (bpl)

Námestníčka ombudsmana pre národnosti Erzsébet Szalayová-Sándorová a jej tím zavítali do Békešskej Čaby. Jej prvá cesta medzi Slovákov v Maďarsku viedla na mestský úrad, odkiaľ sa delegácia presunula do slovenskej školy, kde sa zúčastnila na hodine slovenskej vzdelanosti a následne zavítala do Domu slovenskej kultúry, kde prebiehala voľná diskusia. Poslednou zastávkou pracovnej cesty bol slovenský oblasťný dom. E. Szalayová-Sándorová konštatovala, že je spokojná s prácou miestnych slovenských organizácií a dodala, že hneď ako bude mať možnosť sa spolu so svojimi kolegami vráti do Békešskej Čaby.

Foto: Ivet Körtvélyesi

Slovenský spolok Identita bol z dôvodu pandémie nútený usporiadať tradičné duchovné cvičenie nie v materskej krajine, ale v Maďarsku. Za destináciu si vybral mesto bohaté na duchovné, sakrálné a historické pamiatky Segedín. Okrem prehliadky Františkánskeho kláštora a Kostola Panny Márie Snežnej v Dolnom meste, či pravej dolnozemskej zakáľacky sa v rámci stretnutia uskutočnilo aj valné zhromaždenie spolku.

Foto: (ar)

V novembri sa v Šalgótarjánne tradične koná Regionálny slovenský deň. Na 17. ročníku sa opäť stretli novohradskí a hevešskí Slováci v priestoroch Kultúrneho domu Attilu Józsefa, aby si spoločne uctili významných a vychutnali nevšedný kultúrny program, v ktorom vystúpili slovenské kapely, speváci a folklórny súbor. Cenu Na pamiatku Anny Hugyeczovej odovzdali Judite Kaszalovej Sabadovej z Alkáru a Ruženke Egyedovej Baránkovej zo Šalgótarjánu.

Foto: Ádám Bencsik

Oslava Dňa národností Békešskej župy sa konala v polovici decembra v Dome kultúry v Eleku, na ktorej odovzdali vyznamenania Za národnosti Békešskej župy. Za slovenskú národnosť získal cenu podpredseda CSSM, predseda Únie slovenských organizácií v Maďarsku František Zelman. V kultúrnom programe si prítomní mohli pozrieť slovenské, rumunské, nemecké a rómske tanečné vystúpenia.

Foto: (kan)

Pri príležitosti Dňa národností v Maďarsku vicepremiér zodpovedný za národnú politiku, cirkevné záležitosti a národnosti Zsolt Semjén a štátny tajomník Úradu predsedu vlády zodpovedný za cirkevné a národnostné vzťahy Miklós Soltész 17. decembra 2021 odovzdali prestížne ceny Za národnosti. Za Slovákov dostali vyznamenanie pedagogička a riaditeľka na dôchodku Zuzana Kučerová a Budapešťiansky slovenský spevácky zbor Ozvena.

Foto: Ivett Körtvélyesi

Posledné zasadnutie Slovenskej samosprávy Peštianskej župy v roku 2021 sa tešilo mimoriadnemu záujmu. Na pozvanie predsedníčky zboru Emeše Gimesiovej Szokolovej naň zavítal parlamentný hovorca Slovákov v Maďarsku Anton Paulik, aby sa s poslancami podelil o dôležité informácie súvisiace s nadchádzajúcimi parlamentnými voľbami, ako aj so sčítaním obyvateľov. Na zasadnutie prišli aj predstavitelia viacerých miestnych slovenských volených zborov z Peštianskej župy. Po prednáške parlamentného hovorcu pokračoval program rokovaním zboru, ktorým uzavrel svoju činnosť v roku 2021.

Foto: (úsom)

Pred koncom roka 2021 sa stretli členovia a podporovatelia Únie slovenských organizácií v Maďarsku v Malom Kereši, aby prerokovali aktuálne otázky súvisiace s blížiacimi sa parlamentnými voľbami. Súčasťou diskusie boli príhovory parlamentného hovorcu Slovákov v Maďarsku Antona Paulika a predsedníčky CSSM Alžbety Hollerovej Račkovej.

Valné zhromaždenie Regionálneho spolku Slovákov z okolia Pešti Dolina sa konalo v januári v Maglóde. Po finančnej uzávierke z predchádzajúceho roka valné zhromaždenie schválilo rozpočet a plán práce na rok 2022. Podpredseda spolku Ondrej Csaba Aszódi informoval o možnostiach získavania grantov a dotácií. Okrem toho predstavil Bulletin oblastných domov, ktorý v spolupráci so spolkom Dolina pripravila Únia slovenských organizácií v Maďarsku. VZ rozhodlo aj o kultúrnej a gastronomickej reprezentácii regiónu na Dni Slovákov v Maďarsku, ktorý sa konal v Sarvaši. Spolok Dolina zastupovali Slováci z Dabašu-Šáre.

Foto: Ondrej Csaba Aszódi

Foto: (kan)

Maďarská vláda už desať rokov podporuje tých žiakov národnostných škôl, ktorí dosahujú dobré študijné výsledky a zároveň sú aktívnymi účastníkmi života národnostnej komunity. Štátny tajomník Úradu predsedu vlády zodpovedný za cirkevné a národnostné vzťahy Miklós Soltész 20. januára v budapeštianskej slovenskej škole slávnostne odovzdal diplom tohtoročným štipendistom chorvátskej, srbskej a slovenskej národnosti, ktorí navštevujú školy v hlavnom meste. Z budapeštianskej slovenskej školy dostali národnostné štipendium Boglárka Baréová, Kira Blazsová a Dorina Mérészová.

Pred parlamentnými voľbami, ktoré sa konali 3. apríla 2022, CSSM namiesto tradičnej politickej kampane organizovala kultúrne zájazdy, aby oslovila slovenských voličov prostredníctvom slovenskej kultúry. Dejiskami zájazdov boli postupne Dorog, Pálháza, Pišpek, Dabaš-Šára, Békešská Čaba a Budapešť.

Foto: (ef)

Foto: (kan)

Foto: (et)

Foto: (kan)

Foto: (et)

Foto: (bpl)

Predsedníctvo Zväzu Slovákov v Maďarsku usporiadalo v marci v obci Bystrá na Slovensku spoločné zasadnutie s kuraťoriom, teda so Správnu radou Verejnoprospešnej nadácie ZSM. Po rokovaní a osobitných poradách kontrolno-dozorných tímov sa konali malé oslavy Medzinárodného dňa žien za účasti ľudovej hudby Kučeravý javor z Brezna.

Foto: (fuhl)

Foto: (mti)

Foto: (ab)

V prvú marcovú sobotu sa konalo slávnostné odovzdanie Slovenského spoločenského domu v Sarvaši, sídla miestnej slovenskej samosprávy. Rekonštrukcia domu prebehla v dvoch etapách. Využili na ňu finančné prostriedky z Operatívneho programu pre územný a mestský rozvoj a podporu od vlády. „Zrekonštruovali sme fasádu, urobili izoláciu, zmodernizovali okná a výklady a opravili podlahu. V budúcnosti by sme chceli obnoviť strechu, opraviť garáž vo dvore a plot,“ povedala predsedníčka miestneho slovenského voleného zboru Anna Franková.

V békešcabianskej slovenskej škole odovzdali v marci nové športové ihrisko a národnostné štipendiá slovenským a rumunským žiakom. Štátny tajomník Úradu predsedu vlády zodpovedný za cirkevné a národnostné vzťahy Miklós Soltész odovzdal štipendiá slovenským žiakom Bálintovi Bobvosovi, Kate Szabadiovej a Laure Kokavecovej. Riaditeľka školy Edita Pečeňová uviedla, že športové ihrisko na nádvorí vybudovali za 50 miliónov forintov. V budúcnosti v dvoch fázach zrekonštruujú aj vedľajšiu starú budovu, v ktorej vytvoria miestnosti pre služby, šatne, toalety a detské ihrisko.

V obci Kardoš sa v polovici marca uskutočnilo fórum Slovákov, ktoré pravidelne usporadúva Slovenská samospráva Békešskej župy. Na stretnutie prišli zástupcovia všetkých 17 miestnych slovenských samospráv pôsobiach v župe. Po úvodných slovách nasledovalo predstavenie Tanečného súboru Tešedík zo Sarvaša a mužskej folklórnej skupiny z Čabačudu. V rámci fóra odovzdali významenia Za Slovákov Békešskej župy Pavlovi Žibritovi a Tiborovi Dömeimu. Po oficiálnom programe pokračovalo stretnutie priateľským posedením.

Foto: (bpl)

V marci sa v Áchimovej sieni slovenského oblastného domu konalo valné zhromaždenie Čabianskej organizácie Slovákov. Bolo to prvé zasadnutie po pandémie, hoci v Békešskej Čabe sa nezastavil život ani počas stavu núdze. Jednou z najväčších zmien bolo, že Dom slovenskej kultúry odovzdal právo prevádzkovania obchodnej spoločnosti Čabianski Slováci, s. r. o., Celoštátnej slovenskej samospráve v Maďarsku a odtiaľ sa môže plne sústrediť na organizovanie spolkového života.

Foto: (bpl)

Foto: (mti)

Dňa 3. apríla sa v Maďarsku konali 9. parlamentné voľby od zmeny spoločenského zriadenia. Vládný blok strán Fidesz-KDNP, ktorý je pri moci od roku 2010, opätovne získal dvojtretinovú väčšinu. Po voľbách víťazná koalícia obsadila v 199-člennom parlamente 135 kresiel, opozičné zoskupenie V jednote za Maďarsko získalo 57 mandátov. Do Národného zhromaždenia sa dostalo aj radikálne pravicové Hnutie Naša vlasť (Mi Hazánk Mozgalom). Do zákonodarného zboru sa dostal ako plnoprávny poslanec zástupca nemeckej národnosti Imre Ritter. Slovenskú národnostnú listinu podporilo 75 percent registrovaných slovenských voličov (1176 hlasov) a tak Anton Paulik je v ďalšom volebnom cykle parlamentným hovorcom Slovákov v Maďarsku.

Začiatkom apríla sa v budove župnej samosprávy v Tatabáni konalo zasadnutie Slovenskej samosprávy Komárňansko-ostrihomskej župy. Predsedníčka Alžbeta Szabová referovala o udalostiach medzi dvoma rokovaniami, o činnosti pobočky ZSM, ako aj o plánovaných akciách na rok 2022.

Foto: Anna Crnečková

Foto: A. Liptáková

Začiatkom apríla sa predstavitelia Únie slovenských organizácií v Maďarsku vybrali z Dolnej zeme, z Békešskej Čaby a Slovenského Komlóša, na južné Slovensko. Stretli sa tam s priateľmi a partnermi z Horných Salíb, Galanty a ďalších miest, kde žijú Slováci, presídlenci a ich potomkovia z oblastí, ktoré tvoria členskú základňu Únie, aby prediskutovali možnosti spolupráce.

Foto: (ef)

Valné zhromaždenie Zväzu Slovákov v Maďarsku, ktoré sa konalo 22. apríla v Slovenskom inštitúte v Budapešti, bolo zároveň kongresom organizácie, keďže sa uskutočnili aj voľby vedenia. Delegáti zvolili na čelo ZSM po šiesty raz Ruženku Egyedovú Baránekovú. Na kongrese sa zúčastnilo 67 spomedzi 77 delegátov zo všetkých kútov Maďarska, kde žijú Slováci.

Foto: (archív)

V polovici apríla sa v Dome remesiel Slovenskej samosprávy v Sudiciach konalo zasadnutie Slovenskej samosprávy Novohradskej župy. Valné zhromaždenie na čele s predsedom Ferdinandom Egyedom malo na programe 12 rokovacích bodov. O práci miestnej slovenskej samosprávy poslancov informoval jej predseda Ladislav Faludi. Referoval o najdôležitejších udalostiach v obci a predstavil zrekonštruovaný Dom remesiel.

Foto: (bpl)

Koncom apríla si v Sarvaši pripomenuli 280. výročie narodenia Samuela Tešedíka. Pri tejto príležitosti miestna slovenská samospráva obnovila jeho náhrobok na Starom cintoríne. Slávnostný program s názvom Tešedík 280 sa začal kladením vencov pri hrobe a pri soche Tešedíka a pokračoval konferenciou v sídle slovenskej samosprávy. Predstavitelia CSSM pri tejto príležitosti odovzdali cenu Pedagóg roka Márii Krčsmériovej Gyurkovicsovej zo Slovenského Komlóša a Ildike Lovászovej Orlickej z Répááskej Huty.

V sídle Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku odovzdali Cenu Ondreja Štefanka. Ocenenie udeľuje Kultúrna a vedecká spoločnosť Ivana Kraska so sídlom v Nadlaku v spolupráci so Svetovým združením Slovákov v zahraničí. Medzi jej laureátmi bola roku 2022 predsedníčka CSSM Alžbeta Holterová Račková za príspevok k rozvoju, organizovaniu a diverzifikácii kultúrneho života a spolkovej činnosti v slovenskom zahraničnom svete. Po udelení Ceny Ondreja Štefanka nasledovala dvojdná odborná konferencia o úlohe jednotlivých slovenských dolnozemskej osobností vo vývine a formovaní literárneho a umeleckého kontextu v celonárodnom meradle.

Foto: Archív DZČSR

Foto: (mti)

V Budapešti odovzdali v máji ocenenia za aktivity realizované v záujme zachovania kultúry v Maďarsku žijúcich národností Pro Cultura Minoritatum Hungariae. Vyznamenanie prevzalo 13 osobností a predstaviteľov spolkov, respektíve organizácií, medzi nimi Tanečný spolok Komlóš, ktorý získal vyznamenanie za zachovávanie slovenského materinského jazyka v Maďarsku a odovzdávanie slovenských ľudových tradícií.

Únia slovenských organizácií v Maďarsku usporiadala v máji v Slovenskom dome v Sarvaši svoje valné zhromaždenie. Členom sa prihovorili predseda Únie František Zelman, parlamentný hovorca Slovákov v Maďarsku Anton Paulik a generálny konzul Slovenskej republiky v Békešskej Čabe Emil Kuchár. Predseda Únie predniesol správu o činnosti za predchádzajúci rok. Zdôraznil jej aktivity doma i v zahraničí. Kontakty rozvíjala aj napriek pandémie, hoci nie takým tempom, ako by si vedenie želalo. Jej členské organizácie obohatili život Slovákov mnohými zmysluplnými programami. Jeden z asi najdôležitejších projektov Únie v tomto období bola Matrika Békešskej Čaby, Ambrózky, Albertu, Malého Kereša a Veľkého Bánhedeša, ktorá mapuje dejiny slovenských rodín týchto miest a obcí.

Foto: Pavle Kunovac

Foto: (kan)

Minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Ivan Korčok pricestoval 17. júna do Budapešti, aby s maďarským ministrom vonkajších ekonomických vzťahov a zahraničných vecí Péterom Szijjártóom rokoval o aktuálnych zahraničnopolitických a bilaterálnych témach. Následne šéf slovenskej diplomacie zavítal do sídla Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku.

Pri príležitosti Pamätného dňa Slovákov žijúcich v zahraničí predseda Ústavnoprávneho výboru Národnej rady Slovenskej republiky Milan Vetrák privítal na pôde slovenského parlamentu bývalého generálneho tajomníka Svetového kongresu Slovákov, reverenda Dušana Tótha z Kanady. Na počesť prvého predsedu kongresu Štefana Boleslava Romana sa Nadácia Pamätník slovenského vystahovalectva rozhodla udeľovať každoročne pamätné medaily tým, ktorí sa významným spôsobom pričinili o pozdvihnutie a rozvoj Slovenska v zahraničí, resp. tým, ktorí dlhoročne pôsobia v prospech slovenskej diaspóry vo svete. Preto dostali pozvanie Milana Vetráka aj zástupcovia Nadácie Pamätník slovenského vystahovalectva Ján Bilík a Claude Baláž, niekdajší splnomocnenec vlády SR pre zahraničných Slovákov. Cenu Štefana Boleslava Romana dostal r. 2022 aj Imrich Fuhl, slovenský novinár, básnik, fotograf, zakladateľ a redaktor internetového portálu Slovákov v Maďarsku.

Foto: (fuhl)

Foto: (a)

Foto: (fuhl)

Inštitúcie CSSM

Z činnosti Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku

Kultúrno-osvetová inštitúcia CSSM **Ústav kultúry Slovákov v Maďarsku** (ÚKSM) spolu s desiatimi regionálnymi strediskami zabezpečuje plynulé fungovanie záujmových krúžkov a zároveň sa stará o oblasť kultúrneho dedičstva Slovákov v Maďarsku. Napriek neľahkej hospodárskej situácii ÚKSM v uplynulom období v spolupráci s občianskou sférou usporiadal rôzne osvetové podujatia, organizoval hostovanie slovenských divadelných súborov, uskutočnil gastronomické a remeselnícke dielne, tábory a semináre. Realizoval výstavy a prezentácie publikácií. Aj v uplynulom roku úspešne prevádzkoval *Národopisnú zbierku zemplínskych Slovákov* v Baňačke, kde sa podarilo vybudovať nový spoločenský priestor, *Dom slovenskej kultúry* v Békešskej Čabe a *Dessewffyho-Bánffyho kúriu* vo Veňarci, ktoré poskytujú nielen spoločenské miestnosti, ale sú v nich zriadené aj výstavy. Medzi podujatiami Slovákov v Maďarsku je len veľmi málo takých, pri ktorých by nefiguroval ÚKSM ako organizátor alebo spoluorganizátor.

Opierajúc sa o domovskú stránku *slovakultura.hu* práca ústavu je taká bo-

hatá, že celoročnú činnosť by bolo veľmi ťažké zhrnúť na pár stranách. Preto vyberáme len niekoľko podujatí.

Hneď na začiatku roka 2022 nastala personálna zmena v jednom z desiatich regionálnych stredísk. 22. februára riaditeľka ÚKSM **Katarína Király** v Tatabáni-Bánhide vymenovala na miesto pozostulej **Ruženke Izingovej Pružinovej** novú vedúcu **Eriku Rendekovú**.

Z expozícií spomenieme dočasnú výstavu v priestoroch *Kultúrneho spolku sarvašských Slovákov Vernosť* s názvom *Naša minulosť a budúcnosť v súčasnos-*

ti, expozíciu *Naladené do modro-biela* v *Arpádovom múzeu* v Ráckeve, ktorá predstavovala tradíciu modrotlačce. Túto výstavu začiatkom jesene vystriedali kožušnícke výšivky z Békešskej župy, ktoré sú zapísané aj do Národného zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva.

Dňa 9. apríla sa v 50-ročnom *Slovenskom oblastnom dome* v Békešskej Čabe uskutočnilo najstaršie stretnutie svojho druhu v Maďarsku, *XXI. konferencia vedúcich slovenských národopisných zbierok*. Rokovanie prebiehalo v *Áchimovej sieni* oblastného domu. Hlavnou témou konferencie, na ktorej sa zúčastnili predstavitelia 26 slovenských národopisných zbierok z celej krajiny, bola obnova oblastných domov. Prítomní si na úvod zaspomínali na riaditeľa Múzea Mihálya Munkácsyho **Juraja Andu**, ktorý nás navždy opustil v roku 2021. ÚKSM zostavil program, ktorý popri obnove výstav poukázal na súčasnú výzvy, ktorých poznanie môže byť v prospech pracovníkov verejnej osvet.

Vlani sa pre zaneprázdnenosť žiakov základných škôl nepodarilo usporiadať tematický tábor zameraný na uchovávanie slovenských tanečných tradícií, ale

vedenie ÚKSM verí, že v roku 2023 sa to podarí.

Druhým významným podujatím, na ktorom ÚKSM participuje v plnom nasadení, je *Deň Slovákov v Maďarsku*. K nemu tradične patrí ekumenická pobožnosť a odovzdávanie vyznamenaní CSSM. V roku 2022 *Cenu Štefana La-miho* udelili riaditeľke ÚKSM **Kataríne Királyovej** za výskum v oblasti tradičnej tanečnej kultúry a za činnosť na poli folklórneho hnutia Slovákov. V rámci tohto významného dňa sa v *Slovenskom oblastnom dome* v Sarvaši konala výstava sarvašského regiónu ÚKSM a hostiteľského mesta, na ktorej predstavili práce miestnych slovenských tkáčov. Lákavým programom bol slovenský jarmok a veľký záujem bol o galaprogram, na ktorom sa predstavili regionálne strediská ÚKSM.

Z publikačnej činnosti treba zdôrazniť prezentáciu rozšíreného druhého vydania zbierky ľudových piesní *Alexandra Kormoša F santofském Piliši*, ktorá sa konala 11. apríla. Publikáciu predstavila riaditeľka **Katarína Király**. Prvé vydanie zabezpečil *Demokratický zväz Slovákov v Maďarsku* v roku 1990. Kniha zahŕňa

336 piesní, ktoré sú zaradené do 12 tematických okruhov. V prílohe sú uvedené novodobé populárne piesne, známe vo všetkých kútoch sveta, kde žijú Slováci, ale majú miestnu obdobu. Spomenuť hodná je aj trojjazyčná kniha fotografií, zobrazujúca diela insitnej maliarky z Pišpeka **Márie Berényiovej Lamiovej**, dcéry renomovaného etnografa a osvetára **Štefana Lamiho** (1925 – 2010) s názvom *Dedičstvo na skle*.

ÚKSM sa stará aj o prezentáciu hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva Slovákov v Maďarsku vo svete. Z takýchto podujatí vyzdvihneme dve. V zastúpení *Regionálneho strediska ÚKSM* v Jači vystupovala na *Folklorných slávnostiach pod Poľanou* v Detve v *Krajanskom dvore Folklorná dielňa Galga*. Členovia *FS Zornica* predviedli na javisku ukážku z nového cd-nosiča s názvom *F tom jač-janskom kostolíku*. Ženy pripravili pre návštevníkov tradičné makové lokše pl-

nené slivkovým lekvárom a páračkovú kapustu. Do výstavy *Tradičné remeslá v krajanskom prostredí* poskytli farbiarske odevy (**Zuzana Sinkóová**, Jača), exponáty predstavujúce prácu slovenských garbiarov v Maďarsku **Ondrej Csasztnan** (Sarvaš), **Judita Fábriová** (Kardoš) a *Dom slovenskej kultúry* (Békešská Čaba). V areáli prírodného amfiteátra sa konala veľkolepá folklórna prehliadka slovenského zahraničia, Slovákov v Maďarsku reprezentoval *Tanečný súbor Tešedík* zo Sarvaša. Ďalšou známou zahraničnou akciou bol *Medzinárodný festival slovenského folklóru Jánošíkov dukát*, ktorý sa pravidelne koná počas prvého augustového víkendu v Rožnove pod Radhoštem v Českej republike. Slovákov v Maďarsku zastupovala *Tanečná skupina Dúha* z Malého Kereša za sprievodu ľudovej hudby Čibaj banda z Jače.

(ar)

Foto: (bpl/fuhl/archív)

Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku v roku 2022

Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku (VÚSM) na čele s riaditeľkou **Tünde Tuškovou** aj v roku 2022 pokračoval vo výskumnej a vydavateľskej činnosti. O svojich aktivitách pravidelne informuje na spoločenskej sieti, keďže jeho webová stránka je z technických dôvodov nedostupná. V roku 2022 došlo vo VÚSM k personálnym zmenám. Vo februári, na druhej pracovnej porade, sa k výskumníkom pridal Banskobystričan **Miroslav Kmeť**. Podpredseda Vedeckej rady VÚSM a vedúci Centra pre výskum dejín a kultúry dolnozemsých Slovákov svojou prácou posilnil oddaný kolektív vedcov a bádateľov. Začiatkom mája sa vedenie oficiálne rozlúčilo s pracovníčkou **Zuzanou Kunovacovou Gulyášovou**. Čerstvá dôchodkyňa však výskumníkov uistila, že bude s Ústavom naďalej spolupracovať. V máji Valné zhromaždenie CSSM na základe konkurzného konania rozhodlo, že riaditeľkou VÚSM do 30. mája 2027 ostáva *Tünde Tušková*.

Vedci, bádatelia neustále skúmajú a svoje poznatky spracúvajú v štúdiách. O tom svedčí množstvo publikácií. Ako

prvú v roku 2022 sme predstavili zborník o školskom prostredí. Obsahuje rôzne štúdie a výsledky výskumov spoločného projektu Centra spoločenských a psychologických vied SAV v Košiciach a VÚSM. Zborník dostal názov *Škola a učiteľia, Sebareflexia slovenských pedagógov v Maďarsku*. Ďalšou bola monografia *O storočnom Čabianskom kalendári*, ktorej prezentácia sa konala 2. marca 2022 v Dome slovenskej kultúry v Békešskej Čabe. V apríli sa v Nadlaku uskutočnilo predstavenie knihy *Eudovíta Jaroslava Hrdličku Spoveď a účtovanie exulanta*. Knihu venovanú 275. výročiu založenia Slovenského Komlóša redigovala a edične pripravila **Kristína Estera Szudová**.

VÚSM a Spoločenskovedný ústav, Centrum spoločenských a psychologických vied Slovenskej akadémie vied, verejná výskumná inštitúcia, 12. mája v békeščabianskom Dome slovenskej kultúry predstavili publikácie Spoločenskovedného ústavu CSPV SAV, knihu *Slovenské národnostné školstvo v Maďarsku optikou pedagógov a Ako (ne)vyučovať slovenčinu v Maďarsku* a zborník *Reflexia slovenského národnostného školstva v Maďarsku v kontexte súčasnosti a ďalších perspektív ich fungovania*. V spolupráci so Slovenským inštitútom v Budapešti VÚSM 9. júna prezentoval v hlavnom meste publikáciu s názvom *Výskum Slovákov v Maďarsku v interdisciplinárnom kontexte*.

Pracovníci VÚSM výsledky svojich výskumov prezentovali na viacerých fórach. Bez nároku na úplnosť spomenieme len

niekoľko. *Inštitút Rubicon* zorganizoval 12. apríla v Budapešti konferenciu pod názvom *Stalo sa pred sedemdesiatimi piatimi rokmi – História a pamäť československo-maďarskej výmeny obyvateľstva*. Jedným zo spoluorganizátorov bol VÚSM. Medzi prednášateľmi bol parlamentný hovorca Slovákov v Maďarsku **Anton Paulik**, bývalá riaditeľka Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku **Anna Kováčová** a historička VÚSM **Kristína Estera Szudová**. Pracovníci VÚSM sa 19. mája zúčastnili v Nadlaku na slávnostnom odovzdaní Ceny Ondreja Štefanka 2022, ktorú udelili predsedníčke Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku **Alžbete Hollerovej Račkovej**. Laudáciu predniesla bývalá riaditeľka Ústavu **Alžbeta Uhrinová**. Na medzinárodnej vedeckej konferencii *Osobnosti dolnozemskej literatúry a umení Slovákov v literatúre a umení* vystúpili aj bývalí a súčasní pracovníci VÚSM – **Alžbeta Uhrinová**, **Juraj Rágyanszki** a **Kristína Estera Szudová**.

VÚSM v roku 2022 realizoval dva veľké projekty. 22. apríla zorganizoval 16. *Študentsko-vedeckú súťaž*. Do I. kategórie sa prihlásilo 15 žiakov, do druhej 10 s 9 prácami a do tretej 2 univerzitní

poslucháči. Poroty rozhodovali na základe písomných prác a udelili aj osobitné ceny. Nikto však neodišiel zo súťaže naprázdno, každý účastník dostal odmenu. V dňoch 19. až 24. júna VÚSM uskutočnil svoj 37. *medzinárodný interdisciplinárny výskumný tábor*, tentoraz v Mlynkoch. Posledný deň na vyhodnotení tábora výskumníci konštatovali, že nazbierali veľa materiálov a výskum považujú za úspešný. Spracované témy budú uverejnené v zborníku.

VÚSM prezentoval svoje publikácie aj na 93. *slávnostnom knižnom týždni v Békešskej Čabe* a na *Dni Slovákov v Maďarsku v Sarvaši*.

V druhej polovici roku sme predstavili širokej verejnosti knihu *Kataríny Maruzsovej Šebovej s názvom Gastrosémiotické znaky komlóšskej klobásky v románoch Pála Závadu*, publikáciu z literárnej tvorby *Mateja Markoviča*, ktorú zostavili *Erika Brtáňová* a *Juraj Rágyanszki* a *Listy Jána Bobulu od Ľuboša Kačíreka*. Vidieť, že výskumníci v roku 2022 nezaháľali a ani v tomto roku nebudú sedieť so založenými rukami.

(ar)

Foto: (bpl/fuhl)

Z činnosti Slovenského divadla Vertigo

Podobne ako asi všetci, aj my, aktéri divadelného života, sme dúfali, že rok 2022 bude lepší a bohatší na podujatia, predstavenia, zážitky, že konečne budeme môcť zabudnúť na vírus, ktorý nás tu vyše dvoch rokov „otravoval“. A áno, bol radostnejší. Aspoň čo sa ústupu covidu týka... Takým prvým svetielkom na konci tunela bolo zorganizovanie 12. ročníka medzinárodnej divadelnej prehliadky ochotníckych divadiel *Spolu na javisku (i mimo neho!)*, ktorá sa konala v októbri 2021 v sarvašskom kultúrnom stánku *Cervinus Teátrum*. Jednotlivé zúčastnené súbory zo Slovenska, Vojvodiny a Maďarska sa tentoraz vítali ešte srdečnejšie než inokedy, veď dlhé mesiace im chýbali „živí“ diváci. Žiaľ, 28. ročník tradičného filmového seminára sa koncom roka 2021 nepodarilo zorganizovať, nakoľko pandémie predsa len ešte zasahovala do nášho života. Ten na seba dal čakať do jari 2022.

V apríli sa v budapeštianskom kine *Cirko-Gejzír* zišli mladí milovníci slovenskej kinematografie, aby si v rámci dvojdeného filmového maratónu pozreli predovšetkým slovenské dokumentárne filmy.

S našimi predstaveniami to v tomto čase – na jeseň 2021 a na prelome rokov 2021/22 – ešte nebolo ružové, tie sa tak naozaj rozbegli až vo februári 2022, predsa len situácia bola lepšia ako na jar 2021. Potešili sme sa pozvaniu na *Divadelnú jeseň* v Lučenci, kde sme sa v novembri predstavili s divadelnou hrou **Ondreja Šulaja** a režiséra **Andrása Nagya** *Fila chytá vlhu*. Predstavenie pre deti autora a režiséra **Silvestra Lavríka** *Varené vajíčko nespieva* si pozreli deti v Dabaši-Šáre a *Filu* v Malej Tarči. Ak sa presunieme do roku 2022, tak naozaj sme začali hrať vo februári. V marci sa konal festival národnostných divadiel pôsobiacich v Maďarsku *Jelen/Lét* v budapeštianskom *Národnom divadle*, na ktorom sme zahrali drámu **Ingmara Villqista** a režisérky **Margity Garajskej** *Noc Helvera*. Toto predstavenie bolo aj na programe *Jelen/Létu* v roku 2020, žiaľ, kvôli pandémie si ho prišlo pozrieť len málo divákov. Jeho opätovným uvedením sme teda umožnili ďalším, aby spolu s našimi hercami prežili *Helverovu* tragédiu. V roku 2022 sme teda mali – aspoň doposiaľ – na repertoári tri predstavenia. *Fila* sa hrala v Budapešti, Slovenskom Komlóši, Tardoši, Mlynkoch, Dunaedháze, Alkári, Báčskom Petrovci, Békešskej Čabe a v Čemerí, a čo je v tejto chvíli isté, chystá sa do Dunajskej Stredy,

Sarvaša a Jášču. Helvera sme okrem *Jelen/Létu* predstavili vo Veňarci, Slovenskom Komlóši a Rajke. A *Vajíčko*? Tlieskali mu deti v Pišpeku, Békešskej Čabe, Mlynkoch, Slovenskom Komlóši, Kétšoproni, Đurku, Santove a v Komlóške.

Ak som použila výraz doposiaľ, je to z toho dôvodu, lebo ak pôjde všetko tak ako si predstavujeme, do konca roka sa počet titulov na repertoári SDV rozšíri na štyri. Koncom leta sa totiž začali skúšky novej inscenácie. Je to veselohra slovenského dramatika **Viliama Klimáčka** *Herečky*, ktorú pripravuje profesionálna zložka divadla pod režijnou taktovkou *Andrása Nagya*. Možno si mnohí z vás pamätajú skvelú inscenáciu tohto autora *Nízkotučný život*, s ktorou kus nášho sveta pochodili členovia ochotníckej zložky divadla. Nuž, *Herečky* by mali mať premiéru začiatkom novembra. A ak bude – opäť raz – všetko tak, ako si predstavujeme, diváci sa budú dobre baviť...

Rok 2022 bol radostný aj z toho titulu, lebo sa nám po trojročnej pauze podarilo zorganizovať 27. ročník prehliadky detských divadelných súborov *Deti deťom* v sarvašskom divadle – kultúrnom dome *Cervinus Teátrum*. Okrem nových predstavení si diváci mohli pozrieť aj tie, ktoré vznikli v divadelnom tábore v roku 2021 a jednu hosťujúcu produkciu v podaní *Divadla Janka Čemana* z Pivnice. Koncom júna sa konal – po dvoch rokoch opäť na Slovensku – tradičný divadelný tábor pre žiakov základných škôl. Mimochodom, ide o jediné podujatie SDV, ktorého zorganizovanie nebolo prerušené ani počas pandémie. Zavítali sme do prekrásneho kraja Nízkych Tatier, do regiónu Horná Lehota a kon-

krétne do pekného penziónu *Gápel*. Dve predstavenia, ktoré vznikli pod vedením *Margity Garajszkej*, **Petra Hudáka**, **Bela Felixy** a **Kamily Valkovskej**, plánujeme predstaviť na prehliadke *Deti deťom*, ale možno aj trochu skôr... Približne mesiac po divadelnom tábore sa konala divadelná dielňa pre vyššiu vekovú kategóriu, ktorá sa tentoraz preniesla z tradičného Svätého Jura do Plaveckého Štvrtka. Skupina dievčat z budapeštianskeho a békeščabianskeho slovenského gymnázia a z Dabaša sa spolu s režisérom **Michalom Jánošom** zamyslela nad krásou a významom prvej lásky...

V roku 2022 máme ešte pred sebou 13. ročník divadelnej prehliadky *Spolu na javisku*, účasť na festivale *Divadelná jeseň* v Lučenci, divadelné predstavenia, druhú časť filmového seminára a možno aj dáke prekvapenie, o ktorom ešte nevieme. Dôležité je, že pokračujeme na našej ceste a budeme sa veľmi snažiť, aby sme z nej nezišli.

Daniela Onodiová

Foto: (kan/tre)

Pedagogické metodické centrum Slovákov v Maďarsku v uplynulom roku

V roku 2022 *Pedagogické metodické centrum Slovákov v Maďarsku* (PMCSM) okrem niektorých online doškoľovaní nemalo možnosť zúčastniť sa na medzinárodných programoch. Z dištančných projektov treba spomenúť *S učiteľmi na káve*, ktorý prebiehal priebežne počas celého roka, *Seminár pre učiteľky materských škôl* a v polovici augusta 2022 usporiadaný *Odborno-metodický seminár pre učiteľov slovenského jazyka v zahraničí Na opačnom póle*. Z online programov pre žiakov si spomenutie zasluhuje *Putovná súťaž*, ktorá sa konala v októbri 2021, a *Virtuálna mobilná učebňa slovenského jazyka*. Tá prebiehala od 30. mája do 3. júna 2022.

PMCSM na pomoc učiteľom kúpilo metodické pomôcky, hračky, rozprávkové knihy a nástenné tabule. V online

priestore neustále nahráva nové príspevky, uverejňuje linky, dokumenty, nahrávky i digitálne učebné pomôcky do facebookovej skupiny *Slovenčinári v Maďarsku*, ktorá má doteraz 140 členov, i do skupiny učiteľiek materských škôl, ktorá disponuje 73 členmi.

Z konferencií pre učiteľov treba spomenúť *Perspektívy premien slovenského národnostného školského systému v Maďarsku - Čremošné*, Slovensko, na ktorej sa zúčastnilo 38 osôb. PMCSM reprezentovalo slovenskú pedagogickú obec v Maďarsku na konferenciách a programoch nielen doma, ale aj v zahraničí. 13. mája sa v Síleši konal *metodický deň*, 7. apríla v Nadlaku predstavili knihu *Ludovíta Jaroslava Hrdličku Spoveď a účtovanie exulanta*, 7. a 8. júla sa tiež v Nadlaku uskutočnilo rokovanie o spo-

ločných dolnozemskej projektoch. 10. až 13. augusta Srbsko usporiadalo *Slovenské národné slávnosti*.

V roku 2022 sa v *Programu pre nadaných* uchádzalo o štipendium 9 žiakov. Do programu sa zapojilo 6 škôl, 12 mentorov a 20 žiakov.

PMCSM aj v roku 2022 vydalo metodický časopis *Slovenčinár*. Do čísla zaradilo skúsenosti, myšlienky i nápady národnostných pedagógov z dolnozemskej priestoru. Časopis informuje učiteľskú obec o tom, že *Cenu Samuela Tešedíka* v roku 2021 získala **Mária Czégényová** za vynikajúcu pedagogickú, organizátorskú riadiacu a vedeckú prácu v oblasti slovenského národnostného školstva v zahraničí. Autormi príspevkov sú 14 pedagógovia z Maďarska, Rumunska, Slovenska, Srbska a Ukrajiny. **Sabina Szlováková** z národnostnej materskej školy v Békešskej Čabe sa podelila s čitateľmi o skúsenosti s digitálnym spôsobom vyučovania slovenčiny v predškolskom veku. Príspevok učiteľky zo slovenskej školy v Budapešti **Hajnalky Szilágyiovej** je zameraný na metódu kritického myslenia *E-U-R* vo výučbe dejepisu. Riaditeľka slovenskej výchovno-vzdelávacej inštitúcie v Novom Meste pod Šiatrom **Júlia Kucziková** vo svojej práci s názvom *Zemplínsky región, zdroj národnostného projektového vyučovania* zdôraznila, že hlavným princípom projektového prístupu v realizácii ich letných táborov bolo objavovanie prihraničného regiónu Zemplín. V štúdiu zo Slovenského Komlóša **Marianna Bajczarová** písala o projekte s názvom *Pátranie po spoločnej minulosti*. Na tvorivú dramatikú sa zamerala vyslaná učiteľka

pôsobiaca v budapeštianskej slovenskej škole **Anita Holá**. Z jej článku sa čitateľ mohol dozvedieť, akým spôsobom sa dá zrealizovať projektové vyučovanie prostredníctvom tvorivej dramatiky. Riaditeľka slovenskej školy v Békešskej Čabe **Edita Pečeňová** veľmi výstižne vyhodnotila uplynulé obdobie, ba desaťročia národnostného školstva. Metodicko-odborný časopis uzatvorila anketa o tom, čo znamená byť slovenským národnostným pedagógom. Okrem chorvátskeho, rumunského, srbského a ukrajinského respondenta na otázku odpovedala aj *M. Czégényová* z Maďarska.

Mária Czégényová
riaditeľka PMCSM
Foto: (fuhl/ezp)

Z činnosti Knižnice a dokumentačného centra Slovákov v Maďarsku

Knižnica a dokumentačné centrum Slovákov v Maďarsku (KDCSM) sídli v susedstve CSSM. Ako nás informovala riaditeľka inštitúcie **Anna Szabadosová**, v súčasnosti si už aj užívatelia zvykli na nové miesto. Sú to väčšinou študenti budapeštianskej univerzity ELTE a vysokých škôl. Knižnica disponuje takmer 5000 knižničnými jednotkami, zoskupuje rôzne typy dokumentov: knihy, periodiká, učebnice, audiovizuálne a elektronické dokumenty, zvukové knihy, drobnú tlač (plagáty, prospekty, pozvánky), fotografické dokumenty, diplomové a dizertačné práce, študentské práce, rukopisy atď. Má troch spolupracovníkov, popri riaditeľke a Anne Ištvánovej je novým pracovníkom **Juraj Rágyanszki**, ktorý mapuje archívne materiály a má na starosti rukopisy.

Obsahovo sa KDCSM v prvom rade sústreďuje na literatúru Slovákov v Maďarsku, ale snaží sa vyhovieť aj požiadavkám o zábavnú literatúru. „Nakupujeme nové tituly súčasnej slovenskej literatúry, pravidelne a systematicky mapujeme literárny život na Slovensku. Sústreďujeme sa tak na populárnu, ako aj na klasickú a súčasnú literatúru. Vitáme však aj iniciatívy našich čitateľov, ktorým sa snažíme vyhovieť,“ povedala riaditeľka. „Mrzí ma, že o krásnu literatúru nie je veľký záujem. Preto sa aj touto cestou obraciam na každého, kto rád číta, aby využíval služby našej knižnice,“ pripomenula. Počet čitateľov je stabilný, ročne pribúda niekoľko nových, ale ich nikdy nie je dosť.

Veľkú časť zbierky tvorí *detská literatúra*, z ktorej majú depozity v školách CSSM, preto je napríklad ťažké vyrátať presný počet čitateľov.

Spracovanie dokumentov sa uskutočňuje pomocou integrovaného knižničného softvéru, ktorý umožňuje poskytovanie podrobných informácií o dostupných dokumentoch. V informovaní o fonde je na pomoc *online katalóg knižnice*. Jeho prostredníctvom sa od minulého roku používatelia môžu nielen informovať o tom, aké publikácie má knižnica, ale sa aj predbežne registrovať, na základe čoho im KDCSM môže poskytnúť služby aj online.

Na Vianoce roku 2021 prvýkrát usporiadali členovia odborného kolégia a poslucháči ELTE posedenie v priestoroch

knižnice, na ktorom pripravovali medovník. Veľmi úspešnou akciou bol v predošlých rokoch workshop pre poslucháčov univerzít s názvom „Už sme... / Mi már...“ V rámci neho tí študenti, ktorí už obhájili diplomovú alebo študentskú vedeckú prácu, mali možnosť ju predstaviť, podeliť sa o svoje skúsenosti s poslucháčmi nižších ročníkov. Vlni sa workshop rozrástol na konferenciu, v rámci ktorej početní študenti mali možnosť prezentovať svoje práce. resp. dávať praktické rady ostatným. Z príspevkov konferencie KDCSM do konca roka vydalo zborník v elektronickej podobe. Tiež minulý rok dostali Slováci v Maďarsku znovu možnosť zúčastniť sa na celoslovenskom knižnom veľtrhu Bibliotéka, účasť koordinovalo KDCSM. Centrum spolupracuje aj so župnými knižnicami: ak organizujú slovenské podujatia, pomáha im s metodickými materiálmi, spoločenskými hrami, ale aj jazykovo, ak si to nárokujú.

Knižnica začala nakupovať *spoločenské hry*, ktoré pomáhajú rozvíjať jazykové schopnosti a ktoré si môžu požičať aj čitatelia. „*Nabádame rodiny, aby si od nás vypožičiavali tieto hry, lebo sú vhodné nielen na precvičovanie jazykových schopností, ale aj na rozvíjanie znalostí,*“ pove-

dala riaditeľka. Na rozvíjanie jazykových schopností slúži aj množstvo učebníc slovenského jazyka, ktoré sú v knižnici dostupné a majú učebnice a učebné materiály pre všetky typy jazykových škôk, ktoré si, samozrejme, možno aj vypožičať.

„*Rozrástol sa aj náš účet na spoločenských sieťach. Snažíme sa zviditeľniť poskytovaním informácií na online stránkach: na našej webovej stránke a na facebooku. Pravidelne informujeme o nových tituloch v našich fondoch, ako aj o podujatiach, na ktorých sa zúčastňujeme,*“ konštatovala A. Szabadosová.

Knižnica v posledných rokoch budovala svoju zbierku tak, aby mohla vyhovieť čitateľom, ak majú záujem o slovenskú literatúru, potrebujú pramene k odbornej práci, chcú si obnoviť jazykové znalosti, radi by učili svoje deti po slovensky, majú záujem o slovenské časopisy, chcú si prelistovať staršie slovenské časopisy vydávané v Maďarsku alebo hľadajú dobové fotografie zo svojho okolia. Samozrejme, svoje služby poskytuje aj v elektronickej forme, preto ich možno využiť hocikedy. V prípade nároku čitateľov materiály alebo knihy môže poslať aj poštou.

(ef)

Foto: (tre)

KDCSM nájdete na adrese Budapešť, XI. obv., Fadruszova ulica 9/B. 5. posch. č. 17 každú stredu od 8.30 do 16.00, resp. vo vopred dohodnutom termíne. Kontakty: sdcslova-ci.hu, kdcsmbp@gmail.com, tel. +36 30 526 5523.

Naše organizácie s celoštátnou pôsobnosťou

Organizácia slovenskej mládeže v Maďarsku roku 2022

Prvú oficiálne zaregistrovanú národnostnú mládežnícku organizáciu v Maďarsku založilo v roku 1989 devätnásť slovenských nadšencov. Vtedy v októbri si zakladatelia vytýčili za cieľ *posilniť národnostné povedomie slovenskej mládeže*, rozvíjať v nej pocit spolupatričnosti a prispieť k zachovaniu tradícií Slovákov v Maďarsku. Členskú základňu dnešnej organizácie, ktorej predsedom je **Bence Szeljak**, tvoria mladí ľudia prevažne

z dolnozemskeho regiónu. Väčšinou ide o stredoškolákov (nielen z dvoch slovenských gymnázií), ale nájdu sa medzi nimi aj univerzitní poslucháči, či žiaci základných škôl. Členom organizácie sa môže stať ktokoľvek, kto navštevuje aspoň 7. – 8. ročník základnej školy, má nejaké väzby na našu Slovač, pestuje slovenské tradície, jazyk a/alebo navštevuje niektorú zo slovenských škôl v Maďarsku a chce byť členom tohto kolektívu.

Organizácia slovenskej mládeže v Maďarsku (OSMM) má za sebou rok trochu netradičný. Aj keď bol pomerne bohatý na programy, neboli to v prvom rade jej samostatné akcie, skôr sa podieľala na ich organizovaní. Takým bol napríklad prvý *Národnostný športový víkend*, ktorý sa uskutočnil začiatkom marca v Sarvaši, v rámci roku osláv 300. výročia znovuzaloženia mesta. S iniciatívou usporiadať stretnutie tohto druhu prišli štátny tajomník **Miklós Soltész** a predseda OSMM **B. Szeljak** na *Stretnutí národnostnej mládeže* roku 2021.

Ďalšia významná akcia, do organizovania ktorej sa OSMM aktívne zapojila

v tesnej spolupráci s *Mládežníckym výborom CSSM*, bol *Deň Slovákov v Maďarsku*, ktorý sa konal v júli taktiež v Sarvaši. Cieľom organizácie bolo prezentovať kultúru Slovákov v Maďarsku inou, zábavnejšou, pre mládež lákavejšou formou. V samostatnom stane členovia organizácie čakali záujemcov s pútavými aktivitami. Jednou bol napríklad „fotorámik“. Ten, kto nahral obrázok na internet a označil OSM, mohol vyhrať nejakú cenu. Ďalšou bol kvíz. Spomedzi úspešných riešiteľov vylosovali šťastlivca, ktorý vyhral večeru v slovenskej reštaurácii v Békešskej Čabe.

Vedenie OSM sa v auguste stretlo v Bratislave s predsedom Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí **Milanom Jánom Pilipom**. Témou rokovania boli aktuálne otázky slovenskej mládeže v Maďarsku a budúročné plány organizácie.

Začiatok školského roka 2022/2023 privítala národnostná mládež v Maďarsku tradičným *stretnutím v Agárde* pri jazere Velence, ktoré usporiadali Chorváti. Slovenskú národnosť zastupovalo sedem členov OSM. Účastníci v prítomnosti štátneho tajomníka Úradu predsedu vlády pre cirkevné a národnostné vzťahy **M. Soltésza** rozhodli o tom, že organizátorom stretnutia v roku 2023 bude slovenská mládež v Maďarsku.

Z ostatných aktivít OSM treba vyzdvihnúť napríklad flashmoby. Vznikli s cieľom osloviť čo najviac mladých ľudí, pričom nielen študentov našich dvoch gymnázií, ale aj stredoškolákov z iných škôl a vysokoškolákov zo Segedína a Budapešti, čo sa do istej miery aj podarilo.

Od druhej polovice augusta 2022 sa OSM s veľkým elánom pripravuje na tento rok, ktorý chce vyhlásiť za *Rok slovenskej mládeže v Maďarsku*. Okrem osvedčených a obľúbených programov plánuje usporiadať aj nové, napríklad medzinárodnú mládežnícku konferenciu.

Členovia OSM vlni aktívne pomáhali pri príprave na sčítanie obyvateľov. Veria, že aj v roku 2023 privábia na svoje podujatia veľký počet záujemcov. Na rôznych platformách oslovujú nielen mladých ľudí, ale aj rodičov detí navštevujúcich slovenské školy, resp. tých rodičov, ktorým sú blízke tradície a kultúra Slovákov v Maďarsku.

(ar)

Foto: Oliver Patay

Bilancia Slovenského spolku Identita

Po takmer dvoch rokoch poznačených pandémiou ochorenia COVID-19 sa **Slovenský spolok Identita** púšťal do roku 2022 s novým elánom a množstvom plánov, zameraným najmä na našu mládež. Vo februári však došlo k vojenskému konfliktu na Ukrajine a náš spolok sa na výzvu *Úradu vlády Maďarska* zapojil do programu pomoci „*Most pre Zakarpatsko*“, v dôsledku ktorého sa vyzbieralo niekoľko miliónov forintov na pomoc odídencom z Ukrajiny a ľuďom v núdzi, ktorí zostali na vojnu postihnutej Ukrajine. Identita „adoptovala“ jednu rodinu – matku s 12-ročným synom a 8-ročnou dcérkou –, ktorej zabezpečila základné potreby pre nový život. Ďalej poslala šatstvo, obuv, posteľnú bielizeň, prikrývky, vankúše, športové a školské potreby skupine detí z Ukrajiny, ktoré boli prechodne ubytované v meste *Mátészalka*.

Prostredníctvom svojich členov permanentne poskytovala pomoc pri tlmočení a dobrovoľníckej práci. Táto charitatívna činnosť, síce už s menšou intenzitou ako na začiatku, bude prebiehať do konca roka.

Popritom sme nezabudli na našu *slovenskú mládež*, ktorá je pre nás vždy prioritou. Spolupráca s budapešťanskou slovenskou školou rozkvitala. Koncom školského roka sme finančne podporili výlety dvoch ročníkov inštitúcie. Jedna cesta viedla do *Tatabánye-Bánhidy*, kde sa v miestnom slovenskom dome mohli žiaci vrátiť do histórie našich predkov. Druhou destináciou bol *Segedín*, kde zavítali do televízneho štúdia, v ktorom sa vyrábajú slovenské programy, ako aj do katedrály a návštevníckeho centra Mesta Slnka.

Tradičný letný ekumenický biblický tábor v *Marianke* neďaleko Bratislavy s výletom do Brna tiež posilnil našu najmladšiu generáciu v jej identite, viere a spolupatričnosti. S podobným cieľom sme organizovali aj mládežnícky poznávací zájazd na *Oravu*. Oravský hrad, skanzen v Zuberici, plavba plťou po rieke Orava zanechali krásne spomienky v deťoch a utužili ich vzťahy ku krajine svojich predkov.

V roku 2022 sme oslávili 105. výročie fatimských zjavení. Delegácia nášho spolku si pripomenula zjavenia Panny Márie v jednom z najznámejších katolíckych pútnických miest na sviatok Najsvätejšej Trojice. Portugalská Fatima

nás nadchla a ešte viac upevnila v našej viere. Duchovné cvičenie dospelých vo *Vitanovej* na Orave s prehliadkou okolitých drevených kostolov prinieslo členom nášho spolku ozajstné duchovné obnovenie.

Naši aktivisti sa počas celého roka zúčastňovali na početných náboženských podujatiach v krajine, udržiavali kontakty s predstaviteľmi katolíckej a evanjelickej cirkvi tak doma, ako aj na Slovensku. Identita rozbehla jeden nový online projekt zameraný na zachovanie a dokumentáciu našich duchovných hodnôt a sakrálnych pokladov.

V Bratislave sme oslávili *Pamätný deň zahraničných Slovákov*, doma sme sa zúčastnili na množstve slovenských národnostných podujatí, konferencií, výstav, kultúrnych aktivít. Naši členovia sa aktívne zapájali do činnosti miestnych a teritoriálnych samospráv. Počas sčítania obyvateľov sme poskytovali pomoc všetkým, ktorí sa na nás obrátili, povzbudzo-

vali sme ľudí, aby priznali svoju väzbu k slovenskej národnosti.

Počas celého roka sme udržiavali dobré kontakty s *Kanceláriou štátneho tajomníka Úradu predsedu vlády pre cirkevné a národnostné vzťahy* a s *Úradom pre Slovákov žijúcich v zahraničí*. Bez ich pomoci by sme určite nemohli realizovať uvedené mnohostranné aktivity, v ktorých plánujeme pokračovať.

Karola Klauszová
predsedníčka Slovenského
spolku *Identita*
Foto: autorka

Z činnosti Únie slovenských organizácií v Maďarsku

Naša občianska organizácia vznikla v roku 2004 z iniciatívy vtedajšej riaditeľky *Domu slovenskej kultúry v Békešskej Čabe* **Anny Ištvánovej**. Päť zakladajúcich členov – *Čabianska organizácia Slovákov, Organizácia Slovákov v Poľnom Berinčoku, Spolok segedínskych Slovákov, Organizácia komlóšských Slovákov a Organizácia Slovákov v Malom Kereši* – sa v Slovenskom Komlóši uznieslo založiť *Združenie dolnozemských slovenských organizácií*. Časom sa k nim pridali ďalšie spolky a tak združenie postupne nadobudlo celoštátnu pôsobnosť. Zmenil sa aj jeho názov na **Úniu slovenských organizácií v Maďarsku**, ku ktorému neskôr, v súlade s novým právnym predpisom, pribudlo na konci slovo **Združenie**. V súčasnosti má 18 členských organizácií zo všetkých Slováckmi obývaných regiónov Maďarska.

Oblasť jeho pôsobenia sa dotýka 8 žúp a hlavného mesta, členské organizácie združujú okolo 1600 registrovaných členov. Predsedom Únie slovenských organizácií v Maďarsku – Združenia (ÚSOM) je **František Zelman**.

V roku 2022 Združenie úspešne zrealizovalo dva veľké projekty. Prvý sa týkal matrik Békešskej Čaby, Slovenského Komlóša, Ambrózky, Malého Kereša a Veľkého Bánhedeša. S podporou *Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí* sa dokončilo spracovanie matriky Ambrózky. V spolupráci so *Slovenskou samosprávou v Ambrózke* ÚSOM vydala knihu *Matrika Ambrózky*. Prezentácia publikácie sa uskutočnila v novembri. Vedenie nášho Združenia pokladá za mimoriadne dôležité aj organizovanie prednášok a prezentácií. Tu musíme spomenúť stretnutia v *Békešskej Čabe* a v *Malom Kereši*. Účastníci sa na nich mohli dozvedieť, čo robí Združenie v oblasti genealogického výskumu dolnozemských Slovákov a ako by mohli využiť tieto skúsenosti, prípadne nájsť nových záujemcov o spoluprácu.

Druhá veľká akcia mala názov *Po stopách našich predkov po západnom Slovensku*. Trojdňový výlet sa konal prvý júlový víkend. Poznávací zájazd spoločne organizovalo *Občianske združenie (OZ) Apovka Mamovka*. Návštevníci si pozreli Trnavu, Belušu a Nitru. V Horných Salibách položili veniec k pamätnej tabuli odhalenej k 75. výročiu príchodu Slovákov z Dolnej zeme do vlasti svojich pred-

kov a v Záríečí si uctili pamiatku *Milana Rastislava Štefánika*.

Z ostatných aktivít ÚSOM treba vyzdvihnúť aprílové stretnutie s aktivistami občianskeho združenia pre genealogický výskum dolnozemských Slovákov v *Galante*, ako aj s OZ Apovka Mamovka v *Horných Salibách*. V máji sa v sarvašskom Slovenskom dome uskutočnilo *valné zhromaždenie Združenia*.

V júli na *Dni Slovákov v Maďarsku* bola premiéra skladby **Adama Hudeca** *Slováci v Maďarsku*, ktorú predstavil *Mládežnícky dychový orchester zo Slovenského Komlóša*. Slovenský hudobný skladateľ na prosbu orchestra pri príležitosti 50. výročia jeho založenia zložil dielo pod názvom *Komlóšske čardáše*. Premiéru malo v Slovenskom Komlóši 17. augusta 2017. Vtedy sa zrodil nápad, že napíše ešte jedno dielo využívajúc folklórne klenoty Slovákov v Maďarsku. A. Hudec ho dokončil v roku 2020, ale kvôli pandémie širokej verejnosti ho predstavili až vlani v Starom kostole v Sarvaši. Odznali piesne z Dolnej zeme, Piliša, Ečeru, Jače, Novohradu a zo Zemplína. Premiéra sa uskutočnila v spolupráci Únie a komlóšskej dychovky.

Pre členov ÚSOM sa september začal rušno. Prvú sobotu sa zúčastnili na oslavách 30. výročia Ústavy Slovenskej republiky v Horných Salibách a necelý týždeň na to boli v Galante na genealogickej konferencii *Naši predkovia na stránkach dolnozemských matrik*, ktorú organizovalo *Občianske združenie pre genealogický výskum dolnozemských Slovákov*. ÚSOM sa v októbri aktívne zapojila do sčítania obyvateľstva.

Sprac.: (ar)
Foto: ÚSOM

Bilancia a plány Zväzu Slovákov v Maďarsku

Činnosť najstaršej a najpočetnejšej občianskej organizácie Slovákov v Maďarsku sa vlani niesla v znamení opätovného obnovenia, rozprúdenia slovenského kultúrneho a spoločenského života v Maďarsku. Na čele **Zväzu Slovákov v Maďarsku** (ZSM) už 27 rokov stojí **Ruženka Egyedová Baráneková**. Na ďalšie volebné obdobie ju zvolilo *Valné zhromaždenie ZSM* 22. apríla 2022, ktoré rozhodlo aj o zostave predsedníctva a kuratória *Verejnoprospešnej nadácie ZSM*.

Organizácia, ktorá je jednou z hybridných síl aj pri voľbách slovenských národnostných samospráv, si v roku 2023

pripomenie významné jubileum. *Oslava 75. výročia založenia organizácie* sa bude konať v novembri. V slávnostnom galaprograme vystúpia najlepší reprezentanti nášho slovenského kultúrneho života, ako aj vynikajúci folklórny súbor zo Slovenska, *FS Podpolanec*.

Nepredbiehajme však udalosti, pozrieme sa na uskutočnené programy ZSM v roku 2022. Prostredníctvom *Verejnoprospešnej nadácie ZSM*, ktorej je Zväz zriaďovateľom, a vďaka oduševneným aktivistom organizácie sa mohlo uskutočniť veľa slovenských podujatí doma i v zahraničí. Za zmienku stojí napríklad jedinečná výstava s názvom *Svadobné kroje Slovákov v Maďarsku*, inštalovaná v priestoroch *Krajského osvetového stredu* v Nitre. Samozrejme, aj vlani sa uskutočnili úspešné a medzi Slovákami v Maďarsku navštevované akcie, medzi ktoré dozaista patrí celoštátna súťaž detí v speve ľudových piesní a recitácii *Slovenské spievanky a veršovačky*, ktorá sa po dvoch regionálnych kolách v Mlynskocho a Čabačude konala 1. júna v Dabási-Sáre.

Ďalším veľkým projektom Zväzu je *Celoštátny folklórny festival Slovákov v Maďarsku* v obci Banka. XXVI. ročník sa uskutočnil 31. júla.

Jeho význam prevyšuje škola v prírode na Slovensku *Poznaj svoje korene*, ktorá sa tradične koná na začiatku školského roka. Jej cieľom je v slovenskom prostredí zabezpečiť pre žiakov slovenských národnostných škôl možnosť zdokona-

lovať sa v slovenskom jazyku, prehlbovať si citovú spolupatričnosť k slovenskému národu, pripraviť sa na štátnu skúšku zo slovenského jazyka a spoznávať históriu, kultúru a prírodné krásy Slovenska. V poradí XVI. ročník prebiehal od 4. do 30. septembra 2022 v *Penzióne Tále*, uprostred tatranskej prírody, pod južnými svahmi Chopku a Ďumbiera. Školy v prírode sa zúčastnili žiaci 6.-8. ročníkov základných škôl a pedagógovia – slovenčinári z inštitúcií, ktoré sa zapojili do programu.

Ďalšou dôležitou akciou ZSM je konferencia *Ako ďalej, Slováci v Maďarsku*. Konala sa v dňoch 25. až 27. novembra v penzióne Gápeľ v Nízkyh Tatrách. Cieľom podujatia bolo zhodnotenie súčasnosti. Účastníci konferencie sa venovali aj postaveniu Slovákov v Maďarsku v kontexte starostlivosti Slovenskej republiky o Slovákov žijúcich v za-

hraničí a problémom národnostného školstva.

Zväz si dal záležať aj na *sčítaní obyvateľov*, ktoré sa konalo v októbri a novembri 2022. Štatistické údaje o počte Slovákov budú zohrávať dôležitú úlohu pri určovaní rozsahu národnostných práv, spoločenskej váhy slovenských samospráv a občianskych organizácií, ako aj pri prideľovaní finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu na podporu spoločenských a kultúrnych aktivít slovenskej národnosti. ZSM usporiadal viac stretnutí so Slovákami v Maďarsku, aby prispel k úspešnému priebehu sčítania obyvateľov.

ZSM v roku 1990 založil nadáciu *Lipa*, ktorá poskytovala štipendiá žiakom základných, študentom stredných a poslucháčom vysokých škôl. Jej nasledovníkom je od roku 2013 *Verejnoprošpešná nadácia ZSM*, ktorá má širšie

kompetencie. Prostredníctvom ÚŠZZ z prostriedkov poskytovaných *Vládou Slovenskej republiky* ročne finančne zabezpečuje organizovanie školy v prírode na Slovensku a na základe súbehu udeľuje podporu na projekty školských a vzdelávacích inštitúcií, študentov vysokých škôl, pedagógov, spoločenských organizácií, miestnych a regionálnych slovenských samospráv, ako aj fyzických osôb. Cieľom je prispieť k zachovaniu a rozvíjaniu kultúrnej a jazykovej identity osôb patriacich k slovenskej národnosti v Maďarsku, ako aj slovenských kultúrnych hodnôt, k podporovaniu slovenskej záujmovo-umeleckej a výchovno-vzdelávacej činnosti. Uprednostňujú sa žiadosti zamerané na programy prebiehajúce v slovenskom jazyku, prispievajúce k posilňovaniu slovenského národnostného povedomia, slúžiace na zachovanie slovenského jazyka a ožiovovanie slovenských tradícií usporadúvané v spolupráci s miestnou alebo regionálnou slovenskou občianskou sférou, ako aj na vydavateľskú činnosť a na jubilujúce kultúrne telesá. Vlni sa zohľadňovali projekty súvisiace s prípravou na sčítanie obyvateľstva a na realizáciu *Akčného plánu Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku – Koncepciu rozvoja slovenského výchovno-vzdelávacieho systému v Maďarsku* a na dofinancovanie zamestnávania slovenčinárov zo Slovenska, resp. zo zahraničia. Do súbehu prišlo 117 projektov, suma požadovaných dotácií činila 29 036 365 forintov. *Kuratórium* podporilo 108 žiadostí v hodnote 17 511 025 forintov.

(ar)

Foto: (fuhl/ar)

Veľké prekvapenie na folklórnom festivale v Banke

V posledný júlový deň sa na prírodnom javisku pri jazere v Banke (Bánk) konali 56. Novohradské národnostné stretnutie, 26. Celoštátny folklórny festival Slovákov v Maďarsku a Medzinárodný novohradský festival. Sprievodným programom boli Slovenská gazdinka a galéria na plote s názvom *Teraz účinkujeme my*, expozícia fotografií predsedu Spolku šalgótarjanských Slovákov a ich priateľov **Józsefa Homogu** o predchádzajúcich ročníkoch podujatia. V stane Slovenskej samosprávy v Banke aktivistky ponúkali návštevníkom halušky. Kvôli upršanému počasiu sa podujatie konalo pod stanom vedľa hľadiska.

Po hymne Slovákov v Maďarsku sa

prítomným prihovorila hlavná organizátorka podujatia, predsedníčka *Zväzu Slovákov v Maďarsku* **Ruženka Egyedová Baráneková**. Po hudobnom bloku ľudovej hudby *Svrčkovci* zo Šalgótarjánu spoluorganizátor programu, predseda Slovenskej samosprávy Novohradskej župy **Ferdinand Egyed** odovzdal kyticu kvetov **Ruženke Komjáthiovej** z Veňarca, ktorá na Dni Slovákov v Maďarsku v Sarvaši získala vyznamenanie Za našu národnosť, a **Márii Ivaničovej Hudecovej** z Banky, laureátke ceny Za národnosti Novohradskej župy. Za dlhoročnú osvetovú činnosť kyticu prevzala aj R. Egyedová Baráneková.

V kultúrnom programe *Spievankovo* vystúpili víťazi celoštátnej súťaže ZSM v speve slovenských ľudových piesní *Spievanky a veršovačky* zo Slovenského Komlóša, Pišpeku, Níže a Veňarca. Na záver malo premiéru združenie detskej ľudovej hudby *Naša kapela*. Tvorili ho muzikanti z Mlynkov, Čemera, Pišpeku, Veňarca, Šámšonházu, Nového Mesta pod Šiatrom a zo Slovenského Komlóša. Špeciálnym hosťom bola *Detská*

folklórna skupina *Ragačinka* z Hrušova. V kultúrnom programe *Z úcty k vám* vystúpili ľudoví rozprávači **Juraj Matiaš** a **Mária Kropáčová**, Spevácky zbor *Kvetty Hút* z Pálházy, Tanečný súbor *Tešedík* zo Sarvaša, Citarová skupina *Zornička* a Folklórny spolok *Horenka* z Kétšoproňu, Folklórna skupina z Pišpeka, Ľudová hudba *Čibaj banda* z Jače a Folklórny spolok *Furmička* a *Malá Furmička* z Čemeru.

Po vyhodnotení súťaže zákuskov *Slovenská gazdinka* sa začal galaprogram *Medzinárodného novohradského festivalu*, v ktorom po maďarskej, slovenskej a anglickej verzii hymnickej piesne *Daj Boh šťastia* vystúpili Folklórny súbor *Podpoľanec* z Detvy (Slovensko), *Bartošův soubor* zo Zlína (Česko), *KUD Mladost* (Bosna a Hercegovina), *Laografiki - Archeologiki Eteria Elasonas* (Grécko) a *Tanečná skupina Nógrád* (Maďarsko).

Text a foto: (ar)

Zo života našich osád

Spevácky krúžok Lipóta Bálóa z Čemeru oslávil v polovici septembra 2021 v Kultúrnom stredisku Sándora Petőfiho 25. výročie svojho vzniku. Na javisku vystúpili s kyticou ľudových piesní členky Ženského zboru Venčok a kvarteto mladých speváčok z Veľkej Tarče, Spevácky krúžok pre zachovanie tradícií v Cinkote, Spevácky krúžok Mihályja Jakaba z Moďoródu, Slovenský ženský spevácky zbor z Kerestúru a miestny spevácky krúžok Čistý prameň. Samozrejme, v programe nechýbalo ani vystúpenie hostiteľskej skupiny a spoločný spev.

Foto: (kan)

Foto: Bence Szeljak

Spolok obyvateľov bokorských samôt (sálašov) zorganizoval program „Čabiansky sobáš u Tirpákov“. Keďže Čabania zohrávali významnú úlohu pri osídľovaní Níredházy, v istom zmysle majú spoločných predkov. V minulých rokoch príbuzenské styky zosilneli a tak mladí Čabania pod vedením Ondreja Kiszelya pripravili dvojazyčnú svadobnú časť programu v informačno-zábavnom štýle, kde prítomní mohli vidieť tradičný priebeh svadby od odobierky po cirkevný sobáš. Miestni potomkovia Slovákov zabezpečili hudbu i tradičné sobášne menu od mäsovej polievky až po tortu.

Na jeseň vraj tulipány nekvitnú. Okrem toho jedného, ktorý rozkvitá každý druhý rok v Malej Tarči. Tulipánom totiž nazývajú folklórnu prehliadku, ktorú usporadúvajú každý druhý rok spolu s Gerheňovým (plackovým) festivalom. Na námestíčku pri kultúrnom stredisku Sliací dom (Csiga-ház) to vrelo. Na javisku sa striedali folklórne súbory s jednotlivcami alebo tanečnými pármami. Počas vystupovania folklórnych formácií porota ochutnávala jednu zemiakovú placku za druhou. Deväť súťažných družstiev si dalo záležať.

Foto: (et)

Slovenská samospráva mesta Rétság zorganizovala návštevu troch nádherných miest, po ktorých účastníkov sprevádzala Ruženka Néveryová. Postupne navštívili Komárno s najvyšším mostom na Dunaji a slávnou pevnosťou, okrajovú časť Oroszlánu Majka, kde si prezreli budovy kedysi slúžiace kamaldulom ako kláštor, opátstvo a bunkové domy a napokon navštívili kaštieľ Esterházyovcov v Tate – meste jazier. Poznávací výlet sa niesol vo vynikajúcej nálade.

Foto: Silvia Šalgaiová

Foto: (ef)

Národnostné samosprávy Arménov, Bulharov, Grékov, Chorvátov, Nemcov, Poliakov, Rumunov, Slovákov a Srbov žijúcich v XVIII. obvode Budapešti usporiadali koncom septembra 2021 na dvore Základnej školy Tivadara Csontváryho Kosztka národnostný festival. V slovenskom stane si okrem ochutnávky bryndzových halušiek záujemcovia mohli prelistovať náš týždenník, časopis Budapeštiansky Slovák a mali možnosť zoznámiť sa s tvorbou Pavla Országha Hviezdoslava. V kultúrnom programe reprezentoval Slovákov Budapeštiansky slovenský spevácky zbor Ozvena pod taktovkou Adama Baláza Galambosa.

Dňa 4. októbra 1957 vyšlo historicky prvé číslo Ľudových novín. Pri tejto príležitosti sa rok čo rok zídu pracovníci našich slovenských audiovizuálnych i tlačných médií, aby oslávili Deň slovenských novinárov v Maďarsku. Nezisková verejnoprospešná spoločnosť SlovakUm, s. r. o., redakcia Ľudových novín a Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku v roku 2021 usporiadali príjemné posedenie s prednáškami parlamentného hovorca Antona Paulika a dlhoročnej členky redakčného kolektívu Ľudových novín Vlasty Zsákaiovej Držíkovej v reštaurácii Trófea Grill v Starom Budíne.

Foto: (kan)

Foto: (et)

Oroslánska slovenská samospráva pozvala svojich voličov, priateľov, fanúšikov a podporovateľov na oslavy 320. výročia príchodu Slovákov do Oroslánu. V Slovenskom pamiatkovom dome sa zišlo veľa účastníkov, ktorí boli svedkami sadenia stromu k pamätníku putovnej farárky slovenských evanjelikov v Maďarsku Alžbety Nobikovej, dlhoročnej priateľky Oroslánčanov. V zrekonštruovanej šope budovy sa uskutočnil slávnostný akt podpísania družobných zmlúv a obnovenia vzájomnej spolupráce s miestnou samosprávou a so spriatelnenými lokalitami na Slovensku – so Šaľou a s Kozárovcami. Na podujatí nechýbali ani folklór a gastronómia.

Čabianska organizácia Slovákov usporiadala koncom septembra 2021 v Békešskej Čabe obaračkový bál. V kultúrnom programe vystúpil citarový súbor Strapce s mladým vedúcim Marcelom Gergőom, potom sa začala zábava, na ktorej hrali István Lustyik a Csaba Zsótér slovenské a maďarské skladby. Skoro tretinu prítomných tvorila mládež, a to nielen z Čaby, ale aj z okolitých slovenských obcí ako dôkaz, že netreba ešte pocho- vávať našu dolnozemsú Slovač.

Foto: Hana Kolyszová

Slovenský spolok Identita zorganizoval v Békešskej Čabe malé spomienkové podujatie pri príležitosti dvojitého jubilea Ondreja Áchima Likera: 150. výročia narodenia a 110. výročia jeho úmrtia. Spolok pôvodne plánoval osláviť tieto výročia aj v hlavnom meste, lenže krátko predtým nás opustil uznávaný muzeológ, etnológ, riaditeľ Múzea M. Munkácsyho v Békešskej Čabe Juraj Ando, ktorý mal byť hlavným organizátorom spomínaných spomienkových osláv. Z úcty k nemu vzdala Identita hold pamiatke Áchima tesne predtým, ako vypravovala J. Anda na poslednej ceste.

Foto: (a)

Foto: (ar)

Prvú októbrovú nedeľu sa v Albertirši konal Slovenský deň. Slovenská samospráva mesta a evanjelický cirkevný zbor pripravili pre návštevníkov celodenný program. Zúčastňujúci sa mohli previezť vláčikom, ktorého posledná zastávka bola pri Dedinskom dome. Program pokračoval sviatočnou bohoslužbou a valným zhromaždením v miestnom evanjelickom kostole. Vo dvore Základnej školy Mihálya Roszika na deti čakal rozprávkový labyrint, ľudové hry, obrovská šmykľavka, eurobungee a iné zábavné atrakcie. Centrálna slávnosť s kultúrnym programom sa konala v miestnom kultúrnom dome.

Foto: Mária Menczerová

Posledný septembrový víkend zavítali do Vacova členovia slovenských samospráv z Černe a Jášču na čele s predsedom čerňanského zboru, vedúcim úradu CSSM Zoltánom Szabom. Hostí privítali vo svojom rodinnom dome predseda Slovenskej samosprávy vo Vacove Július Alt s manželkou. Priateľské posedenie, výmena skúseností pri prestretom stole sa niesli v dobrej nálade. Súčasťou programu bola prehliadka krásneho barokového námestia vo Vacove v sprievode známeho lokálpatriota mesta Petra Červenáka.

Pre segedínskych Slovákov bol 27. september 2021 veľký deň, lebo počas Dňa slovenskej kultúry si pripomenuli 25. výročie založenia Spolku segedínskych Slovákov. Jubileum oslávili v Dome národností, kde spolok aj slovenská samospráva majú svoje sídlo. Spolu s nimi sa úspechom spolku tešili Slováci z okolitých, ale aj vzdialenejších obcí. V rámci podujatia odovzdali vyznamenanie Slovenskej samosprávy v Segedíne Za segedínskych Slovákov advokátovi Alexandrovi Agódovi. V priestoroch Domu národností šéfredaktorka Ľudových novín Eva Fábiánová otvorila výstavu fotografií Andrey Kiššovej a Imricha Fuhla pod názvom Obrazy z karantény. Po gratuláciách jubilujúcemu spolku si účastníci osláv pozreli predstavenie Divadla Commedia z Popradu.

Foto: (fuhl)

Foto: Attila Orliczki

Slovenský klub tradícií v Novej Hute oslávil koncom septembra 2021 tridsiate výročie svojho založenia. Na podujatí sa zúčastnilo vyše 70 ľudí. Miestni škôlkari, žiaci a pedagógovia základnej školy a spevokol Horenka pripravili a predviedli krásny slovensko-maďarský program, ktorým vyjadrili svoju vďaku prítomným členom Klubu za zozbieranie, zachovávanie a odovzdávanie vzácných slovenských tradícií mladším generáciám. Slávnostný program sa skončil veselou tanečnou zábavou.

Na tradičnom jesennom podujatí Dunaed'házu – Zemiamkovom dni – veľa ľudí varilo najrozmanitejšie jedlá zo zemiakov. Dôchodcovia pripravili halušky a dunaed'házsku knedľovú polievku, ale objavili sa aj čipsy, placky, párky v zemiakovom cestíčku, šišky, hranolky, lekvárové, kakaové, strúhankové knedle a zemiakový paprikáš. Miestna tanečná skupina Slnecnice otvorila podujatie slovenskými tancami a potom vystúpila Jázmin Oláhová. Skvelú náladu vzbudili zábavné programy pre deti i dospelých.

Foto: Eva Kollárová

Foto: Marianna Gogoláková

Veselá hudba, chutné jedlá, ochrancovia tradícií v krojoch. V takejto atmosfére sa koncom septembra pohl operačkový sprievod naprieč Šárou. Sedemnásť čikóšov (pastierov koní) a 36 vozov ťahaných koňmi prechádzajúcich Slováckmi obývanou mestskou časťou Dabaša malo sedem zastávok. Obyvatelia aj tentoraz pripravili bohatú ponuku nápojov a jedál, za čo sa im členovia sprievodu odvdčali spevom a tancom. Program skončil v Pútnickom dome operačkovým bálom, ktorý trval do skorého rána. O hudbu sa celý deň starala kapela Presso Band.

Foto: József Homoga

Slovenská samospráva v Šalgótarjáne usporiadala na sídlisku Bystrica (Beszterce) koncom septembra 2021 už tradičné podujatie s názvom Veselica v Bystrici. V kultúrnom programe vystúpili miestna ľudová hudba Svrčkovci, citarová kapela Dobroda z Mihálygerge, hudobníci formácie Čibaj banda z Jače, tanečný súbor Nógrád zo Šalgótarjánu, mužský spevácky zbor a heligonkári FS Vepor zo slovenského Klenovca. Členovia slovenského zboru ponúkali početnému publiku makovú kukuricu, lahodné modré hrozno odrody Concord, varené víno a zákusky.

Po ročnej prestávke sa priaznivci slovenského divadla mohli opäť tešiť na XII. ročník medzinárodnej prehliadky slovenských súborov, ktorý v októbri zorganizovalo Slovenské divadlo Vertigo v sálach divadla Cervinus Teátrum v Sarvaši. Na rozdiel od predchádzajúcich ročníkov bola prehliadka len dvojdnová, ale program bol mimoriadne rozmanitý. Nechýbali dobre známe tváre zo Slovenska, Srbska a Maďarska.

Foto: (dč)

Foto: K. Čapuchová

V VI. obvode Budapešti, v Terezíne, sa začiatkom októbra uskutočnilo verejné zasadnutie miestnej slovenskej samosprávy. Záujemcov o slovenské dianie, členov Klubu slovenských dôchodcov v Budapešti, ako aj Kruhu priateľov Slovenského Komlóša a v neposlednom rade slovenských obyvateľov Terezína privítal predseda slovenského voleného zboru Juraj Rágyanszki. Na úvod s ľútosťou konštatoval, že máme za sebou ťažké obdobie, keď sa nevelmi dali organizovať programy. „Keďže sme sa naposledy stretli v roku 2019, bolo by opodstatnené, keby sme sumarizovali udalosti odvtedy,“ dodal. Zároveň predstavil nového poslanca Slovenskej samosprávy VI. obvodu Budapešti Szilárda Hálóa.

Foto: (ar)

V malebnej dedinke Huť, administratívne pripojenej k Ostrihomu, sa v polovici októbra konalo ekumenické stretnutie národnostných speváckych zborov a chrámovej hudby. Žiaľ, miestny rímskokatolícky kostol bol primárny na takéto veľké podujatie, popri približne 50 divákoch sa doň ledva zmestili dva zbory. Prítomní si postupne mohli vypočuť spevokol Čabianska ružička, spevácky zbor Liederschatz (Piesňový poklad z XVIII. obvodu Budapešti), nemecký miešaný spevácky zbor z Taksonyu, Budapešťiansky slovenský spevácky zbor Ozvena, miešaný spevácky zbor Harličky z Nového Mesta pod Šiatrom a Ženský spevácky zbor Rozmarín z Baňačky. Na záver stretnutia pred kostolom zbory spoločne zaspievali pieseň Gaudeamus Hodie – Tešme sa dnes.

Foto: (a)

Počas zasadnutia Valného zhromaždenia Folklórneho spolku Zelený veniec v Ečeri okrem účtovnej závierky minulého roka si členstvo vypočulo aj správu o činnosti, potvrdilo vo funkcii doterajšie vedenie a uskutočnilo potrebnú modifikáciu stanov. Po oficiálnej časti zasadnutia nasledovalo odovzdanie vyznamenania Cerový list. Laureátkou sa stala Katarína Király, ktorá svojou skoro tridsaťročnou prácou v Ečeri pomohla tunajším ľuďom pri zachovaní slovenských tradícií. V kultúrnom programe predviedli to najkrajšie zo svojho repertoáru tanečníci spolku Zelený veniec, členky súboru Petruška a nechýbali ani členovia skupiny dôchodcov. Po programe nasledovala večera a bál.

Ústredné riaditeľstvo oblastných domov v Maďarsku pozvalo oblasť dom v Banke na podujatie v Senondreji s názvom Komunitné dedičstvo. Slovenská samospráva v Banke a miestny oblasť dom predstavili v Národopisnom múzeu v Senondreji svoj program ručných prác s názvom Prezentačia svadobného a slávnostného oblečenia naživo a na bábikách, zdobenie svadobných koláčov a radostníkov.

Foto: Mária Ivaničová Hudecová

Vacovská slovenská samospráva usporiadala v októbri Slovenský národný večer. V Osvetovom dome I. Madácha sa zišlo mnoho divákov z okolitých obcí obývaných Slovákmi. Na javisku vystúpili folklórny súbor Zelený veniec, skupina dôchodcov a súbor Petruška z Ečeru. V dynamic-kom temperamentnom programe plnom tancov a piesní predviedli hostia aj jedinečný poklad folklórneho dedičstva Slovákov v Maďarsku Ečerskú svadbu.

Foto: Peter Minczér

Foto: Adél Szabová

Uznávaná súťaž Zväzu Slovákov v Maďarsku Slovenský škóvránok sa koná každý druhý rok a jej účastníci môžu požiadať o obvodnú a celoštátnu kvalifikáciu, ktorú udeľuje Celoštátna združenie speváckych zborov, hudobných kapiel a folklórnych súborov v Maďarsku (KÓTA). Kétsoprončania viac ako rok čakali na to, aby sa u nich stretli milovníci ľudových piesní, hudby a tanca a aby sa stali hosťami 9. ročníka. Vyvrcholením podujatia bol spoločný prednes piesne Po nábreží koník beží pod vedením Pirošky Majerníkovej.

V rámci Slovenského večierka v Šárišápe mohli hostia obdivovať bohaté ľudové kroje jednak na výstave bábik oblečených v miestnych ľudových krojoch, ktoré vznikli vďaka šikovným rukám tety Juliany Urbaničovej, jednak počas tancov, keď tieto kroje doslova ožili. Súrodenci Kata a Zsolt Szilágyiovci počas národnostného popoludnia predviedli niekoľko slovenských tancov. Choreografiu pripravila a nacvičila, ako aj kroje predstavila mama súrodencov – tanečníkov, choreografka a učiteľka tanca Eva Szilágyiová Šubová. Miestny folklór reprezentovali tanečné skupiny zo Šárišápu za sprievodu ľudovej kapely Čibaj banda. Podujatie vyvrcholilo večerou zostavenou z tradičných slovenských jedál.

Foto: L. Juhász

Foto: (dč)

V rámci Dní slovenskej kultúry v Maďarsku vystúpila v Sarvaši východoslovenská folklórna skupina Železiar. Podujatie zorganizovali Slovenský inštitút v Budapešti a sarvašské divadlo Cervinus Teátrum. Folklórna skupina pozostávajúca z takmer 40 tanečníkov a 8 hudobníkov predviedla na Dolnej zemi repertoár ľudových tancov a piesní z regiónov Abov, Zemplín, Šariš a Spiš pod názvom Východňarom na dzeku, druhým pre pociet. O program prejavili záujem Slováci nielen z Dolnej zeme, ale aj zo vzdialenejších oblastí, z Budapešti sa do Sarvaša vybral plný autobus divákov.

Foto: (ef)

O tom, akú silu má dobrá snaha, keď sa spojí s vytrvalosťou a spolu vytvoria niečo krásne, sa mohli presvedčiť účastníci jubilejných osláv v polovici októbra v Osvetovom stredisku Attilu Józsefa v Budapešti. Vtedy sa totiž uskutočnil jubilejný koncert a prezentácia nového CD dvadsaťročného Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena. Po koncerte sa premietali fotografie z najdôležitejších momentov existencie Ozveny a nechýbala ani obrovská torta. O zábavu sa postarali Martin Hubáček a Dominik Todorov. Na trúbke a harmonike hrali melódie, pri ktorých sa jubilujúci speváci dali do tanca.

Prostredníctvom Slovenského inštitútu v Budapešti zavítal do Békešskej Čaby Slovenský ľudový umelecký kolektív – SLUK. Veľká sála Kultúrneho strediska Csabagyöngye bola preplnená nielen Čabanmi, ale aj divákmi z okolitých osád. Jeden z najlepších slovenských folklórnych súborov zaradil do programu okrem tanca aj ľudové piesne z rôznych regiónov Slovenska. Obecenstvo zvlášť dojala melódia čabianskej ľudovej piesne Nad kergáton višla raná zornička, zrejme aj preto musel SLUK trikrát zopakovať tento tanec.

Foto: (bpl)

Foto: N&V Record

Ústav kultúry Slovákov v Maďarsku usporiadal Celoštátnu kvalifikačnú prehliadku slovenských folklórnych skupín a tanečných súborov Vo víre tanca prvý raz v roku 2009. Odvtedy organizuje toto stretnutie každý druhý rok. V roku 2021 sa prehliadka uskutočnila v polovici októbra v Sarvaši, na javisku divadla Cervinus Teatrum, za mimoriadnych opatrení spôsobených pandemiou. Organizátori museli dbať na to, aby na jednom mieste nebolo príliš veľa ľudí, pričom súbory dlhý čas nemali možnosť skúšať a doba prípravy bola veľmi krátka.

Znie to síce čudne, ale možno práve vďaka tričkám s nápismi „Bože mój“, „Horenka, horenka“ alebo „Čo je“ sa Santov dostane na mapu silnejúcej lokálnej identity. Samospráva obce totiž prišla s nezvyčajným, ale účinným nápadom tlačiť na tričká charakteristické výrazy, ktoré sú pre miestnych, ale aj v okolí žijúcich občanov späté so santovskou slovenčinou a s dychovou hudbou. Santovské tričká mali premiéru na Dňoch kultúrneho dedičstva, kde sa tak rýchlo vypredali, že samospráva musela dať tlačiť ďalšie.

Foto: (ef)

Foto: Silvia Šalgaiová

Priestory budapeštianskej slovenskej školy ani počas jesenných prázdnin nezivali prázdnotou. Tanečná učebňa výchovno-vzdelávacej inštitúcie sa na 5 dní premenila na tanečný tábor, presnejšie dejisko sústreďenia Slovenského folklórneho spolku Lipa. „Školenie“ viedli choreografka Eva Szilágyiová Šubová a vedúca Lipy Silvia Šalgaiová. Odborníčky, ktoré slovenský národnostný folklór majú v malíčku, nacvičili s účastníkmi párový a dievčenský tanec.

Foto: Jozef Hartmann

Na podnet miestnej slovenskej samosprávy v jedno skoré novembrové ráno obetovali v Čemerí dobre vykrmeneho brava na oltár ľudových tradícií. Dvor Domu slovenských tradícií bol od rána do večera plný záujemcov o zvyklosti, ako aj ľudí s maškrtným jazykom bažiacim po zabíjačkových lahôdkach. Pestovatelia tradícií v Čemerí boli vyobliekaní do ľudových krojov a za pomoci tradičného náradia spracovali každý kúsok zaklatého 200-kilového brava. Proti zime popíjali horúci čaj a varené víno.

V Šáre, mestskej časti Dabaša, v polovici novembra oslávili 15. výročie vzniku miestneho oblasťného domu. Jubilejné podujatie sa uskutočnilo vďaka spolupráci miestnej komunity. Do sprievodných programov sa aktívne zapojili všetky spolky zachovávajúce slovenské ľudové tradície a výchovno-vzdelávacie inštitúcie mestskej časti. Kým sa varili resp. piekli rôzne pochúťky z kapusty, malých i veľkých zaujal etnografický kvíz, remeselnícka dielňa, dom tanca a interaktívna príprava kyslej kapusty tradičnými technológiami. Celodennú sériu programov uzavrel hudobný večierok s harmonikárom.

Foto: (fb)

Foto: Ľubomíra Fallerová

Vedenie Klubu slovenských dôchodcov pri Slovenskej samospráve v Budapešti usporiadalo koncom novembra valné zhromaždenie. Prítomní s poľutovaním konštatovali, že naposledy sa stretli v marci 2020 na Dni žien. Programy, ktoré mali potom nasledovať, sa mohli uskutočniť len čiastočne. Po oficiálnej časti rokovania nasledoval koncert dvoch mladých nadaných interpretov, violončelistov Olivera Pála a Szabolcsa Baranyiho.

Slováci v Kondoroši dostali koncom roka 2021 do vlastníctva Slovenský dom. Náklady na zakúpenie nehnuteľnosti hradila miestna slovenská samospráva, ale väčšiu časť financií jej poskytla Samospráva mesta Kondoroš. Slávnostné odovzdanie otvorila predsedníčka slovenskej samosprávy Judita Krajčovicová, ktorá pripomenula, aké je dôležité zachovať jazyk svojich predkov a vyjadrila nádej, že v nových podmienkach sa podarí prilákať na slovenské podujatia viac detí a mládeže. Evanjelický farár T. Tuska vysvätil nový Slovenský dom a po slovensky sa pomodlil.

Foto: Marta Dekréťová

Foto: Alžbeta Szabová

Janko a Marienka sa v rozprávke dali nalákať na medovníkovú chalúčku. Keby v decembri zablúdili do Čemeru, boli by očarení, veď ako vždy v posledných rokoch tu inštalujú z medovníkov celú dedinu: kostoly, školu, dôležité budovy, ba aj kolotoč. Vzhľadom na pandémiu výstava bola za oknom Domu slovenských tradícií. Na medovníky minuli 50 kil múky a na pečenie sa podieľalo 8 párov šikovných rúk.

Slovenská samospráva Komárňansko-ostrihomskej župy už od začiatku svojho pôsobenia na prvú adventnú nedeľu organizuje pre Slovákov žijúcich v župe adventné stretnutie. V roku 2021 bol jeho dejiskom Kultúrny dom Attilu Józsefa v Dorogu. Na javisku vystúpili členovia FS Praslica z Kozároviec s vedúcim Ľubošom Ďurovičom, ktorý sprevádzal mladých tanečníkov na harmonike. V Dorogu predviedli dožinkové zvyky, vitie pierok pre mládeňcov a rukovanie na vojnu. Ľudové pesničky, tance, krásne kroje, harmonika, vianočné koledy a dobrá nálada prispeli k tomu, že účastníci odchádzali z podujatia veľmi spokojní.

Foto: Károly Jacki

Foto: L. Juhász

Šárišapský Banický dychový orchester oslávil koncom novembra sté výročie svojho vzniku. Pred viac ako storočím sa hŕstka ľudí rozhodla, že v tejto baníckej obci je potrebná kapela. Keďže v dedine a okolí boli a sú populárni „trubači“, založili dychovku. Na najväčšiu radosť obyvateľov a milovníkov muziky odvtedy žije hudobná tradícia, ktorú vytvorili. V Šárišape oslávili hudobné dedičstvo predkov víkendovým slávnostným koncertom Banického dychového orchestra.

Foto: Zuzana Szilágyiová Bretková

Slovenská samospráva XVII. obvodu Budapešti sa opäť zapojila do adventných osláv na Hlavnom námestí mestskej časti. Spoločný sviatočný program predstavili členky speváckeho zboru, tanečníci a malí tanečníci spolku Fialka. Oživilí tradície „vinšovania“ počas adventu, keď chodievali mladí od domu do domu. Základ tvorili piesne speváckeho zboru Keresztúr, deti a mladí recitovali slovenské básne a, samozrejme, nechýbalo ani samotné vinšovanie.

Foto: (bpl)

Národné zhromaždenie Maďarska vyhlásilo roku 1992 18. december za Deň národnosti. V roku 2021 si v Kultúrnom dome v Medeši pripomenuli tento sviatok programom miestnej rumunskej a slovenskej národnosti. Vystúpenie slovenských žiakov Základnej školy Mihálya Schénera pripravila predsedníčka Slovenskej samosprávy v Medeši Mária Nyárióvá Szláviková. Na konci programu nechýbalo pohostenie.

Foto: Ľubomíra Fallerová

Pri príležitosti Dňa národnosti Slovenská samospráva Budapešti zorganizovala tradičné predvianočné stretnutie. Hodnotila na ňom svoju celoročnú činnosť, odovzdala cenu Za budapeštianskych Slovákov Kataríne Spirýovej a zároveň ponúkla kultúrny program, o ktorý sa postaral Kultúrny spolok za Mlynky. Na záver všetci prítomní spoločne zaspievali pieseň Tichá noc.

Koncom roka 2021 usporiadali spomienkovú slávnosť aj komlőšski Slováci. Začala sa výstavou obrazov komlőského maliara Ondreja Lehoczkeho s názvom Nostalgia. V Dome prírody sa laureátmi vyznamenania Za komlőských Slovákov stali evanjelický farár Attila Spišák a Združenie pre genealogický výskum dolnozemsých Slovákov. V kultúrnom programe vystúpil mandolínový súbor Tremolo, ktorý spríjemnil záverečné chvíle slávnosti. Po programe nasledovalo milé pohostenie.

Foto: Marianna Melegová

Slovenská samospráva v Horných Peťanoch v druhej polovici decembra po piaty raz usporiadala sviatočný predvianočný koncert. Dodržiavajúc protipandemické opatrenia dejiskom bolo voľné priestranstvo uprostred obce pod ozdobeným stromčekom. Po spevoch a recitáciách dostal každý účastník darček: čajový hrnček s vianočnými motívami. Na záver stretnutia organizátori pohostili prítomných domácimi vianočnými oblátkami, medovníkmi, makovými a orechovými závinmi a pripravili aj čerstvé a sušené ovocie, salónky, horúci čaj i varené víno.

Foto: Zuzana Pápaiová Laczkovská

Foto: Klub miestnej histórie v Pesterzsébeti

Klub miestnej histórie Osvetového strediska Csili v spolupráci so Slovenskou samosprávou XX. obvodu Budapešti – Pesterzsébetu začiatkom februára usporiadali prednášku amatérského bádateľa rodokmeňov z Pilišskej Čaby Štefana Kochňáka s názvom O minulosti Slovákov v Pesterzsébeti. O podujatie bol veľký záujem. V súčasnosti už málokto má podrobnejšie vedomosti o svojich slovenských predkoch. Tento trend môže zmierniť fakt, že v mestskej časti od roku 2010 pôsobí slovenská samospráva, ktorá sa snaží zachovať miestnu slovenskosť prostredníctvom početných programov.

Foto: Ján Červenák

V Poľnom Berinčoku sa vo februári na pozvanie miestnej organizácie Slovákov na čele s Julianou Borgulovou zišli obyvatelia mesta na dvore národopisného múzea, aby si v duchu pestovania slovenských zvykov pozreli tradičnú zabíjačku. Jedlá pripravovali na slovenský spôsob, tie potom mohli hostia ochutnať. Do jednotlivých úkonov prípravy sa veselo zapájali aj deti. Pozvanie na akciu prijali aj Slováci z Békéšu a Eleku, ktorí prispeli k dobrej nálade spevom a tancom, ako to bolo kedysi pri takejto príležitosti zvykom. Sprievodným podujatím boli remeselné trhy, kde predávali svoje výrobky najmä šikovní domáci remeselníci.

V Dome slovenskej kultúry v Békešskej Čabe sa začiatkom marca uskutočnila spoločná príprava čabianskych halušiek (rezancov). Tento výnimočný kurz zorganizovala Čabianska organizácia Slovákov. Znovuotvorením slovenskej reštaurácie sa zvýšil záujem o čabianske domáce chute. Na prvom stretnutí pod vedením čabianskych gazdiniek Márie Magdalény Kissovej a Judity Bartolákovovej sa zúčastnil skromný počet ľudí, ale na nasledujúce sa prihlásilo už veľa záujemcov. „Nabudúce sa účastníci naučia robiť gágorčoke (gágoríky, brdovce) a rejtešu (závinu),“ prezradila konateľka ČOS Hajnalka Krajčovičová.

Foto: Alžbeta Liptáková

Foto: Marta Demjénová

„Pán Bůh jest síla má“ – takto sa začína 585. spev z Tranoscia. Bol to najobľúbenejší spev „sedliackeho kráľa“ Ondreja Áchima Likera, po ktorom je pomenovaná sieň Čabianskeho slovenského oblastného domu. Má silný odkaz aj pre dnešnú dobu a človek v ňom vždy nájde niečo povzbudzujúce a povznášajúce. V takom duchu sa v marci konalo slávnostné odovzdanie obnovej siene. Pred slávnostnými príhovormi odznali piesne z Tranoscia v podaní zboru Čabianska ružička, potom si prítomní vypočuli čabianske piesne, ktoré predniesol gitarový súbor Strapce.

Šimon a Juda je ten pár z Mlynkov, ktorý sa nikdy neunaví a každý rok koncom fašiangov sa vyberie do ulíc, aby svojím tancom rozveselil celú dedinu. Má už vyše sto rokov, ale mu to neprekáža. Tak to bolo aj vlani. Veriaci, ktorí poslednú fašiangovú nedeľu sedeli v kostole, už pred koncom omše počuli z ulice hlasy veselých muzikantov. Keď vyšli z kostola, čakala ich hudba, dobrá nálada a voňavé fašiangové šišky. Šimon a Juda pripevnení k vozu prešli celou dedinou, ulice Mlynkov sa naplnili veselou muzikou a spevom. Mlynčania povychádzali z domov, ponúkali muzikantov čerstvo napečenými šiškami, dobrým vínom a pridali sa k zábave.

Foto: Juraj Imre

Foto: (ef)

Klub slovenských dôchodcov v Budapešti tradične usporadúva svoje valné zhromaždenie pri príležitosti Medzinárodného dňa žien. Vlni sa jeho členovia zišli v Osvetovom stredisku Attilu Józsefa v XIII. obvode hlavného mesta. Po oficiálnej časti rokovania odovzdali muži ženám nádherné fialky v črepníkoch a spoločne sledovali kultúrny program v podaní sestier Komjáthiových s Martinom Hubáčekom a Balážom Petőom.

Foto: (bpl)

V marci sa konalo verejné zasadnutie Slovenskej samosprávy mesta Čorváš. Predsedníčka zboru Alžbeta Hudíková informovala prítomných o činnosti v roku 2021, keď sa sústredili na dokončenie veľkolepého projektu – rekonštrukcie a zariadenia Slovenského spoločenského domu, ktorý roku 2022 odovzdali do užívania.

V Dome slovenskej kultúry v Békešskej Čabe sa v marci uskutočnila prezentácia ročenky Čabiansky kalendár, publikácie Čabianskej organizácie Slovákov. Predstavil ju predseda ČOS Michal Lásik, ktorý je zároveň zodpovedný za vydanie. Obľúbený kalendár Dolnozemcov má 102 rokov a vlni už uzrel svetlo sveta 60. ročník.

Foto: (bpl)

Foto: (et)

Cinkota v marci opäť intenzívne ožila slovenčinou. Niekdajšia Slováckmi obývaná samostatná obec je od roku 1950 súčasťou XVI. obvodu hlavného mesta. Preto nie div, že sa slovenčina v 20. storočí pomerne rýchlo vytratila z ulíc a následne aj z domov. Zachovať dedičstvo slovenských predkov sa snažia Cinkotania pod vedením slovenskej samosprávy na čele s predsedníčkou Zuzanou Szabovou. Súčasťou tejto neľahkej práce je útlá dvojazyčná knižočka pod názvom Obrázky a spomienky z Cinkoty, ktorej prezentácia sa konala v Centre miestnej histórie a pamäte záhradného mesta.

Foto: (vzs)

Slovenská samospráva IV. obvodu Budapešti na čele s Enikő Óváriovou podporila iniciatívu mužov, pravidelných účastníkov jej podujatí, a vo svojich vkusne obnovených priestoroch na sídlisku v Káposztásmegyeri usporiadala 9. marca stretnutie žien. Ženám sa prihovorili básňami viacerí iniciátori oslavy a podarovali všetkým prítomným príslušníckam nežného pohlavia kvietky jari – narcisy. Ženy sa im odvdáčili pohostením. Oslavy pokračovali rozhovormi pri hudbe a vyvrcholili spoločenskými hrami.

Foto: (kan)

V Čemeri po dlhých mesiacoch príprav členovia folklórneho súboru Furmička prezentovali tanečnú hru pod názvom „Cestovanie po rozprávkovom Slovensku“, ktorú zostavili pri príležitosti 15. výročia založenia súboru. Na jubilejný galaprogram do Osvetového strediska Sándora Petőfiho zavítali priatelia a fanúšikovia súboru nielen z Čemera, ale aj z okolitých obcí, kde žijú Slováci. Veľkolepý galavečer vyvrcholil priateľskými prípitkami a spoločným skonzumovaním obrovskej torty.

Foto: Csaba Kármán

Pôvodne 2022 kvasienok (parených buchiet) chceli pripraviť šikovné komlóšske gazdinky na I. kvasienkovom festivale počas tretieho marcového víkendu v Slovenskom Komlóši. Hneď v prvý deň vytvorili rekord, prekonalí vlastné očakávania a urobili viac ako 2650 kvasienok, na ktoré použili 50 kilogramov komlóšskej múky, 25 litrov mlieka, 2,5 kilogramu droždia, 120 vajíec, veľa soli a kryštálového cukru. Na obalenie minuli niekoľko kilogramov maku, vlašských orechov, kakaa, práškoveho cukru a veľa bravčovej masti. Nasledujúci deň uvarili tiež viac ako dvetisíc parených buchiet. Kvasienky by mali byť aj na erbe tohto dolnozemského slovenského mesta, lebo táto kulinárska dobrota ho široko-ďaleko preslávila. Návštevníkov festivalu rezkými melódiami naladili Mládežnícka dychová kapela, dirigentom ktorej je Ján Krcsméri.

V mnohých Slovákmi obývaných osadách si dodnes pripomínajú tradičnú rozlúčku so zimou. Pálenie Moreny, niekde Kyselice, je jeden z najarchaickejších zvykov, ktorý sa zachoval do dnešných čias. Jeho najčastejším termínom je Smrtná nedeľa (dva týždne pred Veľkou nocou) a vyjadruje túžbu ľudí privolať teplé slnečné lúče. So zimou sa takýmto spôsobom rozlúčili školáci v Jášči a v Číve, ako aj Slováci v Dabaši-Šáre.

Foto: Erika Farkašová

Foto: Patrik Walczar

Foto: Mariana Gogoláková

Foto: (ik)

S cieľom vytvoriť tradíciu zorganizovala Slovenská samospráva v Šóškúte prvý kurz pletenia veľkonočného korbáča, alebo ako ho miestni volajú, „šibi“. Traja členovia miestneho slovenského klubu František Kovács, Štefan Paulik a Zuzana Szentendreiová odovzdali svoje skúsenosti členom klubu a ich rodinným príslušníkom.

Slovenská samospráva v Santo-ve usporiadala v apríli prezentáciu rozšíreného druhého vydania zbierky ľudových piesní Alexandra Kormoša F santofském Piliši. Novú publikáciu predstavila riaditeľka ÚKSM Katarína Király. Rozšírené druhé vydanie plánoval Alexander Kormoš vydať v roku 2020 pri príležitosti 275. výročia založenia Santova. Pracoval na nej s predsedníčkou miestnej slovenskej samosprávy Margitou Kollárovou a poslancom zboru Csabom Lampertom.

Foto: (fuhl)

V Telekgerendáši, ktorý v roku 2022 oslavoval 70. výročie osamostatnenia sa od Békešskej Čaby, sa začiatkom apríla konalo tradičné čajové popoludnie. Hostí privítal predseda miestnej slovenskej samosprávy Juraj Orysčák, program otvorila predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková. Na javisku vystúpili miestny pávi krúžok Borouka, citarový súbor Strapce z Békešskej Čaby, Folklórny spolok Horenka z Kétsoproňu a Pávi krúžok z Čabačudu.

Foto: (bpl)

Foto: (bpl)

Slovenská samospráva vo Veľkom Bánhedeši a tamjší Spolok pre zachovanie slovenských tradícií spoločne s docentkou Máriou Žilákovou odcestovali do Nedeu, aby predstavili 5. zväzok Bánhedešských zošitov s názvom My a naši. Inšpiráciou vzniku publikácie boli zápisky spomienok Anny Materankovej, rodenej Borišovej, ktorá sa v mladom veku presídlila s rodičmi na Slovensko. Tieto zápisky začala rozširovať, až napokon dosiahli rozsah, ktorý poslužil ako podklad pre vedeckú štúdiu docentky M. Žilákovvej etnografického charakteru.

Foto: Magdolna Péliová

V Slovenskom oblastnom dome v Békešskej Čabe predstavili na jar 2022 najnovšiu publikáciu miestnej slovenskej samosprávy. Kniha nesie názov Ľudevít Žigmund Szeberényi: História slovenských evanjelikov na Čabe a podáva ucelený obraz o uplynulých 300 rokoch Békešskej Čaby cez akúsi slovenskú optiku.

Foto: (bpl)

Koncom apríla sa konali tradičné Dni Slovenského Komlóša. Program sa začal kladením vencov pri pamätníku znovuosídlenia mesta. Potom sa oslavujúci dav presunul do Domu prírody, kde bolo slávnostné zasadnutie zastupiteľského zboru Slovenského Komlóša, na ktorom odovzdali aj ceny Pro urbe a Mladý talent Slovenského Komlóša. Deň pokračoval bohatým kultúrnym a gastronomickým programom.

Foto: (ef)

Počas posledného aprílového a prvého májového dňa sa v Bókayho záhrade v XVIII. obvode Budapešti konal festival. Na jeho organizovaní, ako aj prezentovaní slovenskej gastronómie a kultúry, sa aktívne zúčastnila slovenská samospráva XVIII. obvodu pod vedením Petra Bakosa. V stane ponúkala bryndzové halušky a pivo a pokiaľ záujemcovia čakali v rade, mohli si pozrieť výber fotografií Evy Fábiánovej zo života Slovákov v Maďarsku. Na javisku Slovákov zastupovala folklórna skupina Forgórózsa zo susedného Kerestúru.

Foto: Péter Klacsán

V prvý májový deň sa v Čemeri konal Slovenský majáles. Podujatie nadobudlo rozmer obecného dňa. Aj vlni si čemerskí Slováci chceli pripomenúť tradičný prvomájový sprievod svojich predkov a tak všetci účinkujúci popoludňajšieho a večerného programu spoločne prechádzali od Domu slovenských tradícií na Námestie mieru s mohutným májom na čele. Tu sa konal bohatý kultúrny program a po prvý raz otvoril svoje brány Gastrodvor.

Začiatkom mája usporiadali v Čabačude Slovenský deň, na ktorom sa okrem miestnych stretli Slováci z celého okolia. Hlavným cieľom programu bola prehliadka slovenských folklórnych súborov. Na záver programu odovzdali Páviemu krúžku a citarovej skupine v Čabačude pri príležitosti 25. výročia ich vzniku ocenenie a veľkú ovocnú tortu.

Foto: (bpl)

Foto: (fuhl)

Samospráva pilišskej obce Kestúc usporiadala mimoriadne vydarené podujatie oživujúce miestne slovenské tradície pod názvom Kestúcka slovenská svadba. Na poldňovej akcii spoluúčinkovali kestúcky slovenský pávi krúžok a kapela Santovská nálada.

Foto: (fuhl)

Prezentáciou mapy Slovenská Budapešť sa v máji začal v divadelnej sále sídla Slovenskej samosprávy Budapešti (SSB) batôžkový ples. Najnovšiu publikáciu spoločnosti SlovakUm predstavili konateľ spoločnosti Imrich Fuhl a šéfredaktorka Ľudových novín Eva Fábiánová. Prípitkom predsedníčky SSB Edity Hortiovej sa potom začal batôžkový ples. Hudbu k zábave zabezpečila kapela Čibaj banda.

Tretia májová sobota je viac ako jedno desaťročie tradične dňom výstupu na Piliš. Na Memoriál Juraja Migaša prišlo takmer tristo nadšených turistov, obyvateľov pilišských obcí, ale aj Dolnej zeme a hostia zo Slovenska. Organizátorom bolo Združenie pilišských Slovákov spoločne so Slovenskou samosprávou v Mlynkoch, program podporilo Veľvyslanectvo SR v Budapešti.

Foto: (fuhi)

Foto: (bpl)

Folklorný spolok Horenka v Kétsoproni oslávil v máji 20. výročie svojho založenia. Pri príležitosti tohto výnimočného dňa sa jedáleň Rákócziho poľnohospodárskeho družstva zaplnila do posledného miesta. Zišli sa tam Slováci z celého okolia, aby oslávili jednu z najpopulárnejších folklórnych skupín na Dolnej zemi. Zagrátulovať jej prišiel aj parlamentný poslanec Tamás Herczeg a parlamentný hovorca Slovákov v Maďarsku Anton Paulik.

Foto: (fuhi)

Pred necelými desiatimi rokmi niekdajší študenti slovenského gymnázia v Budapešti najmä vďaka hlavnému iniciátorovi Zoltánovi Paksimu obnovili tradíciu pomaturitných stretávok, ale po novom. Na stretnutia pozývajú nie jednotlivé, ale vekovo staršie ročníky. V máji 2022 sa napokon zišlo v Mlynkoch 43 bývalých žiakov zo siedmich ročníkov Základnej školy, gymnázia a žiackeho domova s vyučovacím jazykom slovenským v Budapešti.

Foto: Ede Csatai

Malokerešania oslávili Dni zakladateľov mesta tradične trojdňovou sériou kultúrnych programov a gastronomickým festivalom. Hlavným programom tohtoročných slávností bola jednoznačne slovenská svadba, ktorá hodnoverne priblížila svadobné zvyky miestnych Slovákov spred storočia. Postarala sa o to takmer stovka tanečníkov, spevákov a členov občianskych organizácií.

Pri príležitosti 200. výročia narodenia Jozefa Karola Viktorina odhalili Zavarčania a členovia Matice slovenskej pamätnú tabuľu svojho rodáka, kňaza, publicistu a organizátora kultúrneho života, ktorý v 19. storočí pôsobil vo Vyšehrade i v Budapešti. Odhalenie pamätnej tabule bolo súčasťou podujatí Matice slovenskej k Roku odkazu Štúrovcov, keďže aj J. K. Viktorina možno zaradiť k tejto výnimočnej generácii slovenských národných buditeľov.

Foto: (a)

V Kóšpallagu sa koncom mája konalo národnostné stretnutie, na ktorom slávnostne odovzdali obnovenú časť kultúrneho domu obce. Rekonštrukcia sa zrealizovala vďaka spolupráci miestnej slovenskej samosprávy a obecného zastupiteľstva a grantu Správy fondov G. Bethlena. Po slávnostných príhovoroch na javisku vystúpili folklórna skupina Petruška z Ečeru, spevácky zbor zo Senváclavu a súbor z Kerepešu.

Foto: (et)

Foto: (ef)

Družstvá a jednotlivci zo Slovenska i zo zahraničia sa v poslednú májovú sobotu predstavili v terčovskom amfiteátri nad Bôrami na Majstrovstvách sveta vo varení a jedení bryndzových halušiek. Súťažil aj viac-menej tradičný slovenský tím z Maďarska, ktorý získal osobitnú mimoriadnu cenu poroty.

Foto: (fuhl)

Foto: Katarína Karkušová

CSSM v roku 2022 odštartovala novú sériu podujatí, cieľovou skupinou ktorej je slovenská mládež, ktorá síce má slovenské korene, ale práca či štúdium nejakým spôsobom nasmerovali jej život trochu iným smerom. Základnou predstavou bolo, aby sa účastníci programu zapojili do takých prác, ktorými sa kedysi živili Slováci. Prvou zastávkou tohto programu bol Jášč, prihlásilo sa 15 záujemcov.

Foto: Hajnalka Krajčovičová

Dvor Domu slovenskej kultúry v Békešskej Čabe sa koncom mája zase preplnil. Župná slovenská samospráva tam usporiadala už po druhýkrát Deň Slovákov v Békešskej župe. Účastníci prišli takmer zo všetkých slovenských lokalít. Predsedovia slovenských volených zborov sa stretli vo veľkej sále Domu slovenskej kultúry, aby si vymenili názory o možnostiach používania slovenského jazyka a posilňovania slovenskej identity, o sčítaní obyvateľov, ale aj o každodenných problémoch a úspechoch. Podujatie uzavrel krátky kultúrny program.

Občianske združenie Apovka Ma-movka a miestny odbor Matice slovenskej spoločne pripravili v Horných Salibách spomienkovú slávnosť pri príležitosti 75. výročia presídlenia Slovákov z Dolnej zeme do vlasti svojich predkov. Pri príležitosti jubilea odhalili aj pamätnú tabuľu.

Foto: (fuhl)

Foto: (fuhl)

Samospráva obce Pišpek a tamojšia slovenská samospráva v spolupráci s miestnym umeleckým a kultúrnym spolkom za podpory Fondu Sándora Csoóriho a Slovenskej samosprávy Peštianskej župy v predposlednú júnovú sobotu usporiadali jubilejný galaprogram 15-ročnej Folklórnej skupiny Pišpek.

Foto: Atila Orliczki

V Novej Hute dodnes zachovávajú potomkovia Slovákov, ktorí sa sem presťahovali v priebehu 18. storočia, slovenské tradície. V tejto malebnej dedinke miestna slovenská samospráva spolu s obecnou samosprávou zorganizovali veľkolepé slovenské národnostné stretnutie s bohatým kultúrnym a gastronomickým programom.

Foto: Bertalan Bertók

V Osvetovom stredisku A. S. Puškina v Tatabáni usporiadali v máji rodinné popoludnie s bálom. Program sa začal výstavou archívnych fotografií a rozličných predmetov spojených s mestskou časťou Bánhida, prednáškami Gejzu Kovácsa a skupiny Zlaté jablko, Imricha Jónu a Imricha Németha o histórii Bánhidy a o miestnych Slovákoch. Popoludní vystúpili Ženský spevácky zbor Kerestúr a Slovenský spevácky zbor z Bánhidy. Deň sa zakončil bálom.

Foto: Silvia Kuteničová

Slovenská samospráva v Síleši zorganizovala v júni Deň nášho kroja. Medzi hosťami privítala skupiny z Tatabáne-Bánhidy, Orosláňu a zo Slovenska z Dvorov nad Žitavou. Cieľom podujatia bolo zamerať sa na slovenský ľudový kroj. Domáca skupina i pozvaní hostia prišli v ľudových krojoch a ponúkali divákovi slovenské koláče typické pre ich obec.

Foto: LF

V tretí júnový víkend prebiehal v II. obvode hlavného mesta Deň obvodu. Do organizovania sa zapojila aj miestna slovenská samospráva. V Uličke chutí ako ochutnávku ponúkala bryndzové halušky a vlastnoručne upečené múčniky. O prezentovanie kultúry Slovákov v Maďarsku požiadala Mládežnícky dychový orchester zo Slovenského Komlóša.

Foto: Monika Szelényiová

Budapeštiansky slovenský spevácky zbor Ozvena usporiadal v júni v Spišských Hanušovciach na Slovensku každoročné týždenné školenie. Zúčastnilo sa na ňom 25 členov zboru spolu s dirigentom Adamom Balázom Galambosom.

Foto: (novohrad.hu)

Údolím obklopeným Börzsönskými vrchmi sa koncom júna ozývala hudba. V slovenskej národnostnej obci Novohrad usporiadala miestna slovenská samospráva slávnostné odovzdanie cien a VI. ročník súťaže v speve ľudových piesní s názvom Nemôžem žiť bez muziky. Podujatie sa uskutočnilo v dome kultúry.

Odvtedy, ako pilišsku slovenskú národnostnú osadu Huť pripojili k Ostrihomu, spoločenská úloha tamojších občianskych združení a volených zborov vzrástla. Záujmy miestnych Slovákov zastupuje Slovenská samospráva v Ostrihome. Trojčlenný poslanecký zbor sa vlni pustil do oživenia Dňa dediny, ktorý sa konal v jeden horúci letný deň v hutianskom kultúrnom dome. Jeho súčasťou bola súťaž vo varení, programy pre deti a slovenský bál.

Foto: M. Papučková

Folklórne slávnosti pod Poľanou, ktorých 55. ročník sa konal začiatkom júla, sú už nepredstaviteľné bez Krajanskej nedele a Krajanského dvora za aktívnej účasti krajanov z Chorvátska, Rumunska, Srbska, Ukrajiny a Maďarska. Našu národnosť zastupovali na jarmočnej scéne Spevacka skupina Zornica a Folklórna dielňa Galga z Jače a pri drevených domčekoch s gastro špecialitami tím Komlóšanov a Regionálne stredisko ÚKSM v Jači. Nechýbali pritom ani ukážky tradičných remesiel a niekdajšej hmotnej i nehmotnej kultúry našich Slovákov.

Foto: (fuhl)

Vo Veľkom Bánheďeši si dávajú záležať na organizovaní podujatí, o ktorých sa hovorí po dlhé roky. Predseda Slovenskej samosprávy vo Veľkom Bánheďeši Ján Pepó si už pred rokmi zaumienil, že usporiada vo svojej rodnej obci tábor slovenských výtvarníkov. Prvý týždňový plenér sa uskutočnil vlni v lete s účasťou desiatich renomovaných umelcov zo Slovenska. Po týždni tvorenia zo zrodených prác uskutočnili v obci výstavu.

Foto: Ján Pepó

Skupinu zachovávajúcu ľudové tradície Muškát v Čuvári založili v januári roku 2012, vlni oslávili jej členovia desiate výročie. Na oslave spoluúčinkovali Skupina na zachovanie tradícií tanečného súboru Pannónia z Malej Tarče, spevácky zbor Ženský hlas z Čuváru, tanečná skupina Rozmarín z Kartalu, Folklórny súbor z Pišpeku a Ľudový tanečný súbor Kocintós z Budapešti.

Foto: Attila Fábián

Je dlhoročnou tradíciou, že Slovenská samospráva V. obvodu Budapešti po ukončení školského roka pozve niekdajších a súčasných pedagógov budapeštianskej slovenskej školy, aby sa im poďakovala za ich obetavú prácu. Vlni sa slovenský poslanecký zbor centra mesta rozhodol usporiadať túto milú oslavu v reštaurácii Károlyi v susedstve sídla samosprávy.

Foto: (kk)

Foto: (ef)

V Slovenskom inštitúte v Budapešti sa konala vernisáž výstavy učiteľky, maliarky pochádzajúcej z Irminčoku Beatrix Hruškovej pod názvom Magentové noci. Vystavené obrazy vznikli v čase pandémie, umelkyňa sa nimi snažila zachytiť vnútorný obrazový svet pretkaný bájnymi prvkami, ktoré sa inštinktívne vynárajú v čase, keď je človek nútený žiť v izolácii.

Foto: (bmh)

V roku 2022 uplynulo presne 300 rokov odvtedy, ako sa slovenskí osídlenci usadili na území dnešného mesta Sarvaš. Jubilejný Deň mesta sa začal obnovením a podpísaním zmluvy o osídlení za účasti Gergelya Boronyáka, Pétera Nádházyho a Tibora Mótyána. Oslavy pokračovali v Starom evanjelickom kostole, kde sa konala ďakovná bohoslužba. V tento výnimočný deň odovzdali v kostole ocenenia viac ako 50 občanom a organizáciám, medzi ktorými bolo viacero predstaviteľov miestnych Slovákov. Predsedníčka miestnej slovenskej samosprávy Anna Franková a riaditeľka slovenskej základnej školy, materskej školy a žiackeho domova Zuzana Nemčoková získali cenu

Za službu verejnosti a cenu Najlepší pedagóg udelili učiteľke slovenskej školy Edite Csasztnanovej Vassovej. Súčasťou programu jubilejného dňa, ktorý organizovalo Múzeum Samuela Tešedíka, bolo otvorenie výstavy Sarvaš 300 a uvedenie knihy Sarvašské priezviská.

Slovenská samospráva v Rétšágu počas posledného júlového víkendu usporiadala v poradí XX. národnostný deň. Program prebiehajúci v rímskokatolíckom kostole sa začal príhovormi predsedníčky miestnej slovenskej samosprávy Silvie Šalgaiovej a primátora mesta Zoltána Mezőfiho, pokračoval dvojjazyčnou omšou, odovzdaním vyznamenania Za našu národnosť predsedovi Slovenskej samosprávy vo Vacove Júliusovi Altovi a pozdravením pedagógov.

Foto: Z. L. Havas

Trojdnové podujatie usporiadali pri príležitosti 30. výročia založenia Organizácie Slovákov v Poľnom Berinčoku. Program pozostával z výstavy fotografií s názvom 30 rokov spomienok v obrazoch, spomienkovej slávnosti, ochutnávky gastronomických špecialít na Ulici chutí a kultúrneho programu s účasťou siedmich speváckych zborov z piatich obcí. Organizátori si uctili pamiatku Šomu Orlaiho Petriča a Sándora Petőfiho. Zavŕšením osláv bola evanjelická bohoslužba a spomienková slávnosť na slovenskom cintoríne.

Foto: (bpl)

Jedným z podujatí k 70. výročiu obce Kétsoproň bola vernisáž výstavy, kde sa záujemcovia zoznámili s bohatou históriou Folklórneho spolku Horenka. Účastníci si mohli pozrieť pestrú výstavu dobových i súčasných fotografií zo života obce a bohatú zbierku výšivkárskeho krúžku. Súčasťou osláv bola prezentácia publikácie Šoproň 70 a interaktívna beseda Prečo mám rád Kétsoproň.

Foto: Nina Eliášová

Foto: Anita Furuczová

Svetská veselica vo Vacove sa aj vlni konala posledný júlový víkend. Súčasťou podujatia, pozostávajúceho z rôznych programov, bolo otvorenie výstavy národnostných výtvarných umelcov pod názvom Vacovské nálady, ktorú už po trinásť raz spoločne usporiadali grécka, rómska, rusínska, slovenská a ukrajinská samospráva mesta. Našu Slovač zastupoval akademický maliar Pavol Laukó.

V auguste po rekonštrukcii opäť otvorili Slovenský pamiatkový dom v Číve. Obnovená budova vyhovuje všetkým požiadavkám miestnej slovenskej komunity. Skúšajú tu napr. speváčky, je miestom stretnutí dôchodcov, ale chodia sem na hodiny slovenskej vzdelanosti aj žiaci miestnej školy. Čívania oslávili opätovné otvorenie pamiatkového domu spevom, tancom a malým pohostením.

Foto: (et)

Spolok za Čabasabadi a miestna slovenská samospráva v auguste zorganizovali tradičný Jablkový deň. Typické slovenské jedlá pripravili kolektívy zo slovenských miest a obcí Békešskej župy i hostia z partnerskej obce Čabasabadi Hradišťa. V stanoch vystúpili folklórne skupiny z celej župy, ktoré si zároveň pripomenuli 20. výročie Spolku za Čabasabadi.

Foto: (bpl)

Foto: Archív súboru Dúha

Počas prvého augustového víkendu sa v Rožnove pod Radhoštěm v Českej republike pravidelne koná Medzinárodný folklórny festival Jánošíkov dukát. Na XXIII. ročníku Slovákov z Maďarska reprezentovala Slovenská tanečná skupina Dúha z Malého Kereša.

Na prírodnom javisku pri ruínach niekdajšieho kláštora v Mlynkoch usporiadala obecná samospráva po desiaty raz Kláštorň festival. Program pozostával z divadelného predstavenia, koncertu populárnej hudby, súťaže vo varení, kreatívnej dielne, vystúpenia miestnych folklórnych skupín a ľudových spevákov a muzikantov z Veľkých Ludiniec, družobnej obce Mlynkov zo Slovenska.

Foto: (fuhl)

Foto: (fuhl)

V polovici augusta zorganizovali v Pilišskej Čabe Deň národností. V tento deň si v meste pripomenuli 20. výročie zriadenia Parku predkov, ako aj 75. výročie výmeny obyvateľstva. Celý deň patrilo oslave kultúry miestnej nemeckej, rómskej a slovenskej národnosti.

Foto: A. Szabová

Druhá augustová sobota bola pre Oroslánčanov sviatkom, konal sa v poradí XXVII. dedinský deň. Organizátormi boli Slovenská samospráva v Orosláni a Spolok na ochranu dedinských tradícií a kultúry. Sériu programov otvorila súťaž vo varení, uskutočnil sa národnostný kultúrny program a odovzdali cenu Za oroslánsku kultúru.

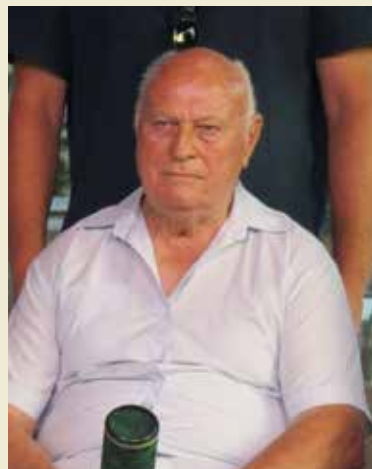
V predvečer maďarského štátneho sviatku zorganizovali Slováci v Békešskej Čabe tradičnú dožinkovú veselicu. Hrala živá hudba, ľudia sa zabávali, jedli tarhoňu a popíjali slovenské pivo. O hudbu sa postaral Štefan Lustyik a dožinkový veniec požehnal evanjelický farár na dôchodku Pavel Albert Kutyej.

Foto: (bpl)

Foto: D. Hutkaiová

Samospráva obce Mikóháza usporiadala rodinné popoludnie spojené s ochutnávkou miestnych špecialít a v Deň štátneho sviatku odovzdala vyznamenanie za mimoriadne zásluhy v prospech obce a jej obyvateľov. Medzi ocenenými bol aj predseda miestnej slovenskej samosprávy Ján Rusnák.

V Čobánke sa po štvrtý raz konal festival ľudovej hudby piatich národov. Novinkou vlaňajšieho ročníka boli vystúpenia folklórnych súborov zo zahraničia: ženského speváckeho zboru Bazsarózsa (Pivonka) zo Zatina na Slovensku a tamburínový orchester Róna zo srbského Molu. Stretnutie sa konalo na športovom ihrisku, kde hostili záujemcov národnostné skupiny a ženy zo Zatina.

Foto: (a)

Foto: T. Nedelická

Po dvojročnej prestávke sa v Hrušove na Slovensku opäť konal folklórny festival Hontianska paráda. Viac ako tisíc účinkujúcich a tisícky divákov si vychutnávali slovenské folklórne dedičstvo, sprostredkované súbormi zo Slovenska i zo zahraničia. Slovákov z Maďarska zastupovali súbory Zelený veniec z Ečera a veňarecký Rozmarín (na snímke).

Foto: (zlh)

Dlhoročnou tradíciou v obci Tardoš je Deň tardošských Slovákov, ktorý je súčasťou posledného augustového víkendu. Program sa začal popoludní v materskej škole a v spoločenskom dome tvorivou dielňou a pokračoval v kultúrnom dome, kde vystúpili kultúrne telesá na čele s chýrnym miestnym súborom Červený mramor, ktorý vlani oslávil krásne jubileum, 50. výročie založenia.

Foto: (bpl)

Obec Kétsoproň dosiahla vlni významný mílník – 70. výročie osamostatnenia od Békešskej Čaby. Pri tejto príležitosti sa 20. augusta uskutočnili dedinské slávnosti, ktorých súčasťou bol IX. ročník Národnostného folklórneho festivalu. V rámci slávnostného programu odovzdali Cenu za kétsoproňských Slovákov Márii Zelenánskej, ktorá má veľké zásluhy na tom, že v Kétsoproňi sa zachovali slovenský jazyk a tradície.

V IV. obvode Budapešti, v mestskej časti Nová Pešť, sa v auguste konali Dni mesta. Organizátori akcie venovali nedelu národnostiam žijúcim v obvode. Na veľkom javisku Slovákov zastupoval Kultúrny spolok za Mlynky. Slovenská samospráva pod vedením Enikő Óváriovej ako ukážku slovenskej gastronómie ponúkala divákovi bryndzové halušky. Záujemcovia si mohli prelistovať propagačné materiály o Slovensku, ale aj časopis Budapešťiansky Slovák.

Foto: (zlh)

Foto: László Erdei

Poslanci Slovenskej samosprávy XIII. obvodu Budapešti sa hrdo hlásia k pamiatke slovenských pltníkov, o ktorých predpokladajú, že sú zakladateľmi tejto mestskej časti. Spolu s predstaviteľmi slovenských samospráv II., VIII., IX., XV. a XVIII. obvodu, ako aj Budapešťianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena, odcestovali na 5-dňový poznávací zájazd do Liptova a Oravy, kde sa bližšie zoznámili s niekdajším životom pltníkov.

V rámci Dní mesta Slovenský Komlóš odovzdal primátor Zoltán Zsura titul čestného občana Slovenského Komlóša primátorom partnerských miest Jelšava Milanovi Kolesárovi a Galanta Petrovi Paškovi. Na slávnosti ocenili aj zásluhy autorov zborníka Komlóšska matrika. Súčasťou osláv bol chýrny, v poradí XXI. ročník Dňa slovenskej gastronómie.

Foto: (bpl)

Foto: (zlh)

V Kultúrnom dome Štefana Lamiho v Pišpeku sa začiatkom septembra uskutočnila prezentácia knihy Hudobné a historické dedičstvo slovenských osád v hornom povodí Galgy – Guty, Jače, Čuváru, Pišpeku, Ďurku – II. historický prehľad. Autorkou je Monika Berényiová Lamiová, ktorá je dcérou, ale predovšetkým nositeľkou dedičstva vynikajúceho folkloristu Štefana Lamiho. Odbornou konzultantkou zväzku je profesorka Anna Divičanová.

Foto: (fuhi)

Po dvoch rokoch sa vo Veňarci opäť konal Haluškový festival. Špeciálnym hosťom XVII. ročníka boli Slováci zo zemplínskeho regiónu. V kultúrnom programe vystúpil spevácky zbor Kvetty Hút z Pálházy a Slováci z Baňacký na čele s vedúcou regiónu ÚKSM Zuzanou Xéniou Szabovou ponúkali účastníkom makové a orechové parné buchty plnené slivkovým lekvárom. Hlavným motívom programu bolo spomínanie, festival bol venovaný nedávno zosnulej starostke Veňarca Marte Hrnčsárovej.

Začiatkom septembra békeščabianski Slováci zorganizovali v meste národnostný festival V pokoji v Békeši. Súčasťou podujatia, ktoré sa konalo na dvore Domu slovenskej kultúry, boli rôzne vystúpenia na javisku, ukážky remesiel a gastronomické ochutnávky. Priaznivci kultúry mohli v Kultúrnom stredisku Csabagyöngye sledovať predstavenie Slovenského divadla Vertigo Fila chytá vlhu autora Ondreja Šulaja.

Foto: (bpl)

Foto: Marta Dekréťová

Slovenská samospráva a spolok Slovákov v Kondoroši sa svojou činnosťou snažia o to, aby novej generácii zanechali čo najviac miestnych slovenských tradícií. K jednej z nich patrí takzvaná „večierka“, na ktorú sa v minulosti schádzali susedia a dobrí známi, aby sa porozprávali a, samozrejme, ponúkli domácimi dobrotami. Koncom leta Slováci v Kondoroši oživilí túto peknú tradíciu.

Foto: (a)

Literárny fond odovzdal 19. septembra v bratislavskom Zichyho paláci ocenenia za najlepšie odborné a umelecké preklady zahraničných titulov. Slávnostný program sa začal udelením Ceny Blahoslava Hečka za celoživotné dielo, ktorú získal renomovaný prekladateľ maďarskej literatúry Karol Wlachovský.

Obecná samospráva v Santove spolu s miestnou slovenskou samosprávou usporiadali v prvý septembrový víkend v takzvanom Modrom dome už po desiaty raz Dni kultúrneho dedičstva. Ako to býva zvykom, každý rok je podujatie tematicky venované niečomu inému. Vlnajší rok bol zasvätený ľudovým krojom, tradičným odevom.

Foto: (zlh)

Foto: Ivet Körtvélyesi

V Šóškúte sa konal XVII. gastrofestival – pôvodne Kapustníkový festival. Na program zavítali aj hostia z okolia – z Tárnoku, Etyeku, Biatorbágyu, Érdü a Pusztázámoru. Samozrejme, nechýbali ani tanečníci miestneho súboru Večernica, ktorí pozývali všetkých to tanca. Organizátormi festivalu boli Slovenská samospráva v Šóškúte a Mládežnícka dychová kapela.

Foto: Kiskőrösi Krónikás

Začiatkom septembra sa v Malom Kereši konajú slovenské a zároveň obaračkové dni. Hlavným bodom dvojdnového programu, ktorý sa týkal našej Slovače, bolo sobotňajšie popoludnie. Akcia sa začala ochutnávkou jedál a pokračovala folklórnym programom, ktorý pomenovali Susedovci. Na pozvanie miestnej Slovenskej tanečnej skupiny Dúha vystúpili aj hostia z obce Szalkszentmárton. Malokerešania sa predstavili tancami z Malého Kereša a Išasegu, sprevádzala ich kapela Kóborzengő pod vedením Kláry Erdélyiovej Molnárovej.

Foto: K. F.

Slovenská samospráva v Iľasegu pod vedením predsedníčky Kláry Fuferendovej usporiadala poznávací výlet na Slovensko, po stopách literárnych velikanov Imreho Madácha, Bálinta Balassiho a Kálmána Mikszátha.

Foto: (fuhl)

Občianske združenie pre genealogický výskum dolnozemsých Slovákov so sídlom v Galante usporiadalo odbornú konferenciu s medzinárodnou účasťou. Konferencia bola vyústením viacročnej práce členov združenia, zameranej na elektronický prepis matrik obcí historickej Dolnej zeme, kde sa pred približne 300 rokmi začali usádzať prví slovenskí kolonisti z územia dnešného Slovenska.

Životné jubileá významných osobností

Kedysi som počula na nejakom fóre, že *významné životné jubileum nie je zásluha, ale skôr stav*. Každopádne dožiť sa úctyhodného veku je aj istá zásluha. Možno správna životospráva, patričný prístup k životu, ale na škodu nie je ani to, ak má človek rád svoje povolanie. Priznajme si, možné je pohodovo žiť, pracovať len toľko, koľko nám dobre padne a patričný čas venovať záľubám? Či sa máme spoliehať na šťastný výber povolania, ktoré je zároveň našim koníčkom? Môže to viesť k dlhovekosti? Či je lepšie mať správne gény po rodičoch alebo iných predkoch? Nemyslím si,

že v Našom kalendári nájdeme tú najsprávnejšiu odpoveď. Jedno je isté, žijú v našom prostredí *zaujímavé významné osobnosti, ktoré v roku 2023 oslavia významné narodeniny* a na tortu dostanú dvojcifernú sviečku začínajúcu sa aspoň na šestku. Tento rok sme si sadli na kus reči s dvomi dámami, ktorých sa na vek nepatrí vypytovať a s dvomi pánmi veľmi významného veku. Všetci zhodne sú aktívni, čínorodí a našťastie cítia sa dobre vo svojej koži. Jubileum bolo len akýmsi dôvodom na stretnutie a vyspovedanie zaujímavých ľudí. Posúďte však sami...

Kulturologička Anna Kováčová

„Kto už je len na mňa zvedavý?“ snažila sa striasť zo seba povinnosť vyjadrovať sa pre médiá kulturologička, stredoškolská profesorka slovenčiny a ruštiny **Anna Kováčová Phd.** Útla dynamická blondínka argumentovala tým, že nikto o nej nikdy nechcel napísať portrét. Ani nijaké vyznamenanie nikdy nedostala, nebola členkou nijakej národnostnej samosprávy, ani nie je nijaká celebrita. „Prečo by to tak nemohlo zostať?“ Asi preto, lebo si svojou prácou, prístupom k nej, spoločnou témou nevdojak vyslúžila neodbyt-

nú pozornosť aspoň jednej zástupkyne médií. *Anna Kováčová* vo mne vzbudzovala pozornosť nielen svojím mladistvým, bezvekým vzhľadom, ale najmä prekvapujúcimi *vedomosťami o slovenskej Budapešti*. Doslova ma uchvátila svojím objavom *Prvej kuchárskej knihy* v slovenskej reči, ktorá je dielom dvadsaťročnej práce slovenského majiteľa reštaurácie v Pešti *Jána Babilona*, ako aj informáciami o ďalších významných slovenských osobnostiach Pešti od polovice 19. do polovice 20. storočia. Akoby

každá ňou vyslovená veta pripomínala nejakú významnú osobu, významný historický fakt, pozoruhodnú informáciu.

Napokon na rozhovor privolila. Ale len s podmienkou, že jej nebudem pripomínať vek. Ba ani nenapíšem nijaké číslo spájajúce sa s vekom, lebo inak nesúhlasí s uverejnením článku. Súhlasila som, veď koniec koncov ani nie je dôležité, kto má koľko rokov. V podstate toľko, na koľko sa cíti...

– *Nedávno som mala príležitosť vyskúšať si elektrický bicykel a keď sme sa o tom rozprávali, vysvitlo, že vážne holdujete tomuto neľahkému športu. Športom si zachováate mladosť?*

– To neviem, či aj mladosť, ale udržiavam sa v dobrej fyzickej kondícii predovšetkým pobytom v prírode. S kamarátkami sa zúčastňujeme na cykloturistike nielen v Maďarsku, ale aj v Rakúsku, napríklad okolo nejakého krásneho jazera. Bicykle však máme tradičné, na vlastný pohon. Povedali sme si, kým vládžeme, nechceme využívať výdobytky modernej doby. Chodím aj na turistické túry po horách a v lete som sa naučila SUPovať. Doska na vode sa mi veľmi zapáčila, preto som si k narodeninám priala

od rodiny svoju vlastnú a teraz so mnou už pádľuje na vodných plochách aj moja vnučka, ktorá si tento vodný šport osvojila asi za 5 minút. Dočítala som sa, že čím dlhšie vieme dobre udržiavať rovnovahu, tým v lepšej kondícii si udržiavame mozog.

– *Vráťme sa trošku do dôb, keď ste sa bicyklovali asi ešte len v Šárišápe, kde ste vyrastali. Tam ste chodili do školy?*

– Keď sa moji rodičia rozhodli vrátiť z Československa, kam sa odsťahovali počas výmeny obyvateľstva, do Maďarska, poslali ma na „jazykový kurz“ do maďarskej národnostnej obce Kava neďaleko Komárna, číro-čistej maďarskej dediny, kde som pobudla v lete asi mesiac, možno dva, aby som sa naučila po maďarsky. Trochu sa mi to aj podarilo. Preto som do prvej a druhej triedy chodila v Šárišápe. Potom zavítali do našej dediny novinári z Ľudových novín a dozvedeli sme sa, že v Budapešti je slovenská škola. Takže som do tretej, štvrtej a piatej triedy chodila do budapeštianskej slovenskej školy. Mysleli sme si, že tam budem pokračovať, ale dostala som nejakú kožnú chorobu, z ktorej sa mi nedarilo vyliečiť, preto som napokon zostala doma, kde som dokončila povinnú školskú dochádzku. Odtiaľ som sa dostala do Ostrihomu na maďarské gymnázium. Môj vynikajúci triedny profesor bol ruštinár a cenil si moju usilovnosť. Odporúčal mi pokračovať v štúdiu na vysokej škole. Dovtedy mne ani rodičom neprišlo na um, že by som mohla študovať na univerzite, veď v rodine dovtedy nikto nemal vysokoškolské vzdelanie. Zdalo sa nám samozrejmé, že k ruštine by som si mala pridať

slovenčinu, ale na budapeštianskej univerzite otvárali ročník len každý druhý rok, preto som sa rozhodla pre segedínsku vysokú školu pedagogickú. Jedným z mojich pedagógov, ktorý mal na mňa rozhodujúci vplyv, bol pán profesor Käfer. V treťom ročníku som sa vďaka nemu zoznámila s kulturológiou a dodnes túto tému považujem sa vzrušujúcu a príťažlivú. Už som pracovala, keď som vyštudovala slovenčinu na univerzite ELTE. Jednou z mojich profesoriek bola Anka Divičanová. Keď som začala premýšľať nad témou mojej diplomovej práce, zaujímalo ma obdobie dualizmu 19. storočia, vlastne ani neviem, komu z nás skôr prišlo na um zvoliť si za tému Pešť-budínske vedomosti a skúmanie tlačového orgánu slovenského národného hnutia 19. storočia. Vtedy som sa dostala úplne blízko ku kulturológii a počas som cítila potrebu urobiť si doktorát. Zároveň som vyučovala slovenčinu a ruštinu na stredných školách.

– Vyučovali ste v slovenskej škole?

– Najprv som jeden školský rok učila ruštinu v jednej budínskej škole. Potom som opäť dostala informáciu z Ľudových novín, že na Strednej škole pedagogickej J. Bema v Budapešti otvárajú národnostnú triedu pre prípravu učiteľiek slovenských národnostných materských škôl, kam ma zavolali učiť slovenčinu. Rada som tam pôsobila, lebo tam študovali prevažne dievčatá z vidieka, ktoré doma ešte hovorili po slovensky. Učili sa slovenskú gramatiku a literatúru, ale aj pedagogiku. Na toto 6-ročné obdobie mám veľmi pekné spomienky. Potom mi odkázali, že potrebujú slovenčinárku do slovenskej školy v Budapešti, tak som začala učiť na gymnáziu, kde som pôsobila do roku 1993. Vtedy ma oslovil vtedajší úradujúci predseda Zväzu Slovákov v Maďarsku Michal Mata, ktorý bol mojím triednym učiteľom v piatej triede, s novou pracovnou ponukou. Veľmi ťažké rozhodnutie bolo po 18 rokoch opustiť katedru, rada som vyučovala. Napokon som súhlasila, sta-

la som sa odbornou referentkou Centra pre národnostné a etnické menšiny Štátneho ústavu verejného školstva (OKI). Mali sme za úlohu napríklad vypracovať rámcové učebné osnovy takého interdisciplinárneho národnostného predmetu, akou je slovenská vzdelanosť. Pán Wlachovský mi pomáhal vymyslieť názov predmetu, lebo sa mi nič nezdalo dosť výstižné. Bol to vlastne výskumný ústav, ktorý bol pre mňa výzvou, veď aj slovenská vzdelanosť súvisí s kulturológiou. Prihlásila som sa na doktorandské štúdium, dovolili mi diaľkovo študovať a robiť výskum. Pozbierala som obrovský materiál, z ktorého vznikla kniha *Život a kultúra Slovákov v Budapešti v období dualizmu 1867 – 1918*. Som nesmierne vďačná vtedajšej predsedníčke Slovenskej samosprávy Budapešti Zuzke Holósyovej, ktorá získala financie na vydanie publikácie. Michal Hrivnák ako kultúrny referent SSB inicioval zorganizovať konferenciu na túto tému. Už vtedy sme hovorili o tom, že by bolo osožné zmapovať historické fakty súvisiace so slovenským životom v Budapešti. Mala

som zozbierané údaje o slovenských spolkoch, kde fungovali, kto boli ich vedúci. Vtedy som už našla veľa materiálu o slovenskom kostole na Rákócziho triede. Výsledky svojich výskumov som publikovala v Protestantskom bulletine, v časopise Barátság a v početných periodikách na Slovensku. Oslovil ma vtedajší predseda Slovenskej samosprávy VIII. obvodu Budapešti Kazimír Kápolnai, aby som mu povedala, kde v tejto mestskej časti sa nachádzajú pamätihodnosti súvisiace so slovenským životom, kde by mohli odhaliť pamätné tabule. Takto som vypátrala aj v ostatných obvodoch, kde pôsobili významné slovenské osobnosti. Vo svojej doktorskej práci som napísala, že tému slovenskej Budapešti treba ďalej skúmať. Túto pol vetu si neskôr prepožičala za titul publikácia, ku ktorej som dobrodúšne poskytla výsledky svojich výskumov. Vydala som ďalšie publikácie, *Po stopách slovenskej minulosti Budapešti* a monografiu *Ludovít Izák, emblematická postava peštianskej slovenskej spoločnosti*. V spoluautorstve s Lászlóom Matusom vzniklo v maďarčine a slovenčine *Útrpenie Jób – Peripetie jedného evanjelického zboru, Pamätnica slovenského evanjelického zboru*. S Orsolyou Szabóovou sme spoločne po maďarsky a po slovensky napísali dielo o Jánovi Nepomukovi Bobulovi a Milanovi Hodžovi, ktoré dostalo po slovensky názov *Slovenské životné dráhy v období dualizmu*. Môžem smelo konštatovať, že vždy som mala rada svoju prácu. Pracovala som s radosťou a nadšením.

– V rokoch 2010 až 2016 ste stáli na čele Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku. Pripravujete ďalší výskum, ďalšiu knihu?

– Som rada, keď ma pozývajú prednášať. Ale nie je jednoduché robiť výskum. Neviem, či budem mať na to silu, chuť a finančné možnosti. Odkedy nemám zmluvnú spoluprácu s ústavom, nemám ani dostatočné možnosti. Ako súkromná osoba si ani nemôžem podať žiadosť o grant. Človek si nemôže len tak sadnúť do archívu a skúmať. Musíte niekam patriť, mať nejaké potvrdenie, čo a prečo chcete skúmať... Okrem toho je aj finančne nákladné cestovať do zahraničia do archívov. Hoci je vzrušujúce objavovať informácie o minulosti.

– *Ja by som nedbala ďalší taký objav, akým je pre mňa Babilon a jeho kuchárka! Čo ovplyvnilo najviac váš život?*

– Asi príroda. Vždy obdivujem krásu prírody. Zasnežené vrcholce kopcov, farby prírody v rôznych ročných obdobiach.

– *Dobre odhadujem, že bývate v rodinnom dome so záhradou?*

– S oddychovou záhradou. Zeleninu nepestujeme, nanajvýš bylinky. Kedysi som bola na doškoľovaní v Rusku, kde som počas jednej cesty videla brezový les. Zamilovala som sa do tých stromov s bielou kôrou. Veľmi som túžila po svojej breze. Mám ich dve. Ale máme aj granátové jablká a figovník, ktorý nás obdarúva bohatou úrodou. Mám aj šťastie na priateľov. Chodím plávať, na turistiku, ložím po skalách, bicyklujem sa, ale aj na koncerty. Milujem džez. Každý týždeň mám nejaký program a vyžívam sa v kultúrnych podujatiach. Využívam čas aj na cestovanie. Som pánom svojho času. Kým sa cítim zdravá a nič mi nebráni v pohybe, nemyslím na vek. Ten ma zaujíma najmenej.

Pracuje a pracuje, nikdy nezastane

Sarvašanku **Zuzanu Medvedovú** som po prvýkrát stretla v prvej polovici 90. rokov. Riaditeľom *Slovenskej školy v Sarvaši*, kam som prišla na reportáž, bol vtedy *Ján Folytán*. *Zuzana Medvedová* bola nielen jeho pravou rukou, ale predovšetkým láskavou náhradnou mamou malých obyvateľov internátu. Pamätám sa, išlo mi srdce puknúť, že tieto deťúrence pred spaním neprikrýva a nepohládí ich mamička. Možno aj jej drásalo srdce a pripomínala si svoje vlastné prvé roky v internáte, kam prišla ako štvrtáčka. Potom v škole zostala – okrem rokov na gymnáziu a na Vysokej

škole pedagogickej v Segedíne – až do dôchodku.

– *Vtedy, začiatkom deväťdesiatych rokov, som sa nespýtala, či viete precítiť osud malých detí v internáte. Môžem tak urobiť dodatočne?*

– Samozrejme, že áno. Spolu s bratom sme chodili do slovenskej školy v Sarvaši. Bývali sme na samote, pätnásť kilometrov od Sarvaša. Aj keď som sa narodila v Sarvaši, kde môj otec pracoval v arbore, keďže nebol spokojný s perspektívou, ktorú mu poskytovalo zamestnanie, rozhodol sa farmáriť. Chcel zbohatnúť na poliach, ktoré vlastnila rodina. Najprv

som začala chodiť do sálašskej školy najbližšie k našej samote. Každé ráno som sa vybrala tri kilometre do školy, v daždi, blate, snehu. Tam a späť. Keď mama zistila, že sme neraz namiesto vyučovania okopávali kukuricu pána učiteľa alebo pretrhávali repu, veľmi sa nahnevala. Pohádala sa s ním, že nie preto posielajú svoje dieťa do školy, aby robilo na poli. To môže robiť aj doma. Spolu s otcom sa rozhodli, že ma aj s bratom dajú do slovenskej školy v Sarvaši. To zároveň znamenalo, že budeme bývať v žiackom domove, lebo každý deň by sme nedokázali prejsť 30 kilometrov. Každý utorok a piatok bol v Sarvaši trh, kam chodievala naša mama. Sľúbila nám, že nás bude v tie dni navštevovať. Aj tak robila a my sme vždy plakali. Aj mama plakala, aj v nedeľu, keď nás prišla navštíviť, lebo zo začiatku sme mohli chodiť domov len raz

za mesiac. Aj keď odvtedy nechcem jesť jedlá typické pre školskú jedáleň, špagety a podobné, musím priznať, že rozhodnutie rodičov bolo správne. Nechcem sa chváliť, ale z mojich bývalých spolužiakov sa stali zväčša pracovníci poľnohospodárskeho družstva, alebo chovatelia sliepok či iných hospodárskych zvierat. Nepodceňujem fyzickú prácu, aj ja som robotná, ale oni sa nevelmi hlásili študovať. Dostali inú motiváciu.

– *Kde ste pokračovali v štúdiu?*

– Na slovenskom gymnázium v Békešskej Čabe a potom na Vysokej škole pedagogickej v Segedíne. Každé letné prázdniny som išla na mesiac do budovateľského tábora. Bola som v Nitre, aj v iných mestách na Slovensku, ale aj v Nemecku a čo ja viem, kde ešte. Aj sme veľa videli a zažili, aj si zarobili. Dobré to bolo. Celý zvyšok prázdnin som robila doma ako mulica. Načim bolo pomôcť rodičom. Po skončení vysokej školy ma zavolať riaditeľ Ján Folytán, nech prídem učiť do „svojej“ školy. Privolila som. Zostala som do roku 2015, aj keď som mala vymenovanie do roku 2018, keď som odišla do dôchodku.

– *Kde ste sa stretli s manželom Pavlom Medveďom? Tiež pochádza z vašich končín?*

– Áno, tiež sa narodil v okolí Sarvaša. Ja som bola ôsmačka a on gymnazista, keď sme sa stretli na jednej svadbe. Hneď sme sa do seba zamilovali. Ja som potom išla do Čaby, on zostal doma a neskôr odišiel študovať na univerzitu v Miškovic. Ešte bol tam, keď som sa dostala do Segedína. Nikdy nezabudnem, ako sme sa stretali počas skúšobného obdobia v Cegléde, akože na polceste. Bola nám

zima, chodili sme po meste ako psi, ktorých vyhnali z domu. Keď bol otvorený kostol, tak sme si sadli na omšu. Mój budúci manžel bol vynikajúci študent a výborná hlavička. Naša študijná skupina nebola práve najmúdrejšia. On nás prišiel doučovať vedecký komunizmus, aby sme neprepadli. Po skončení štúdia ho jeho profesor, ktorý odišiel z Miškovca na univerzitu v Gödöllő, zobral so sebou ako odborného asistenta na katedru matematiky. Mne vybavil miesto v knižnici s príslubom, že sa nájde aj niečo lepšie. Ja som nechcela o knižnici ani počuť. Prijala som ponuku Jána Folytána a nastúpila som do slovenskej školy v Sarvaši. Milý Palko Medveď sa musel rozhodnúť. Vybral si mňa a Sarvaš a nastúpil do Výskumného ústavu zavražďovania. Vypracoval sa na špičkového melioračného odborníka – inžiniera. Po zmene spoločenského zriadenia sa osamostatnil a stal sa úspešným podnikateľom.

– *Keď zväžím, že ste od roku 1986 boli zástupkyňou riaditeľa školy, potom od roku 1993 rok poverenou riaditeľkou a do odchodu do dôchodku v r. 2015 riaditeľkou školy, tak si vás priveľmi doma neužil... Popritom ste mali rôzne funkcie v oblasti školstva i v národnostnej samospráve, dokonca vo Valnom zhromaždení CSSM. Ako ste to zvládali?*

– Doma bolo vždy všetko urobené. Iná vec je, že som často robila domáce práce v noci alebo čo ja viem kedy. Aj svojho syna som naučila všetko, čo má člen domácnosti ovládať: okná umývať, záclony opraviť aj povešať. Často mi manžel hovoril, aby som toľko nerobila, že ma práca zničí. Aj bývalý generálny konzul Štefan Daňo mi pripomínal, že riaditeľ má riadiť a nie

za všetkých robiť. Nedokázala som to. Až choroba ma donútila trochu dbať o seba. Vtedajší predseda Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Janko Fuzik mi kládol na srdce, aby som nerobila, keď som chorá, len nech som prítomná. Veľmi som mu bola vďačná, že našu školu prevzala celoštátna samospráva za svoju inštitúciu ako prvú zo školských zariadení. Veľmi dobre sme sa mali pod správou celoštátneho voleného zboru. Často sa pýtam sama seba, či môžem mať čisté svedomie. Či som dala ja kolegom všetko, čo som im dať chcela? A svojím žiakom, ich rodičom? Svojej rodine? Myslím, že nemusím mať výčitky svedomia. Aj keď rodina dostala menej na úkor školy.

– *Učiteľský zbor dostal cenu Za našu národnosť.*

– Tí, s ktorými sme spolu pracovali, boli vynikajúca partia ľudí. Boli sme schopní zniesť modré z neba! Teraz som sa stretla s jedným oteckom svojho žiaka. Povedal mi: „Boli sme super, pani riaditeľka, však? Všetko sme urobili, čo bolo treba!“ Keď človek hľadá, či dosiahol, čo chcel, či sa zachováva dosiahnutá úroveň aj čo sa týka súdržnosti i kvality vyučovania, to veľmi prežívam. Nikoho na tomto svete nemôžeš požiadať, aby urobil niečo v prospech kolektívu, iba ak ideš príkladom.

– *Napriek tomu dnes sa viac nosí stavať sa k práci tak, aby sa k nej dostal aj niekto iný...*

– Ja to tak nedokážem. Rešpekt pred rodičmi a pred kolegami má človek len vtedy, ak sa vo všetkom vyzná. Rodičia mojich školákov mi vždy hovorili, že ak sú deti v škole na dobrom mieste, ľúbite ich, dáte im za pravdu, keď je to opod-

statnené a postaráte sa o ich dobré vzdelanie, čokoľvek pre vás a pre školu urobí. Pri živote ma aj dnes udržiava spätná väzba mojich kolegov, najmä odvtedy, ako mi zomrel manžel.

– *Zastihnúť vás telefonicky nie je práve najjednoduchšie. Ako trávite čas na dôchodku?*

– Tak, ako mi raz povedala Anna Franková, vraj uvidíš: na dôchodku človek nemíňa peniaze na oblečenie, lebo chodí v jedných šatách, listuje v akciových letákoch a varí to najlacnejšie – kuracie chrbty. Vtedy som nevedela, o čom hovorí. Teraz už viem. Chodím na akcie Slovákov, v Sarvaši, aj na celoštátne. Neangážujem sa vo vedení nijakej organizácie. Keď človek dosiahne určitý vek, už by mal prenechať priestor mladým. Okrem toho sa neustále pohybujem medzi domom v Sarvaši, našim sálašom a

chatou pri Kereši. Stále je tam množstvo práce. Ak len neutekám do Budapešti pomôcť synovi, ktorý má tri deti. Práve sa chystám obrať hrušky, aby som uvarila lekvár pre svoje vnúčatá, ktoré ho majú veľmi radi. Dozreli nám granátové jablká, ktoré doniesol syn s nevestou ako malý stromček z Dubrovníka, aj tie treba obrať, – dodala s úsmevom.

V čase, keď sme sa kontaktovali, sme dostali správu o úmrtí bývalého predsedu Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku a prvého parlamentného hovorcu Slovákov v Maďarsku *Jána Fuzika*, ktorá Zuzanou Medvedovou hlboko otriasla. Prosila ma odovzdať jej odkaz čitateľom, aby si Slováci v Maďarsku vychádzali v ústrety, aj keď nemajú na všetko rovnaký názor, aby vždy hľadali kompromisy, nech sa smelo môžu pozrieť jeden druhému do očí.

Jubilant s množstvom plánov do budúcnosti

Básnika, prekladateľa, organizátora slovenského literárneho života v Maďarsku, čestného člena *Spolku slovenských spisovateľov* a člena *Maďarského zväzu spisovateľov* **Gregora Papučka** vari nemusíme v radoch našich Slovákov predstavovať. S jeho menom sa stretávajú už deti v národnostných materských školách, keď recitujú jeho básničky alebo preklady veršov *Sándora Weöresa*. Dokonca niektoré si aj pospevujú, lebo ich niekdajšia skupina *Debnička* na čele s *Katkou Noszlopyovou* *Hollósyovou* zhudobnila. *Gregor Papuček* je autorom vyše dvad-

siatich zbierok básní, piesní, rozprávok, spod jeho pera vyšli monografie, historické príbehy, aforizmy, množstvo esejí, fejtónov a črt. Spočítať ich dokážu asi len zanietenci skúmajúci jeho životné dielo. Na stránkach týždenníka Slovákov v Maďarsku i *Nášho kalendára* sa často objavujú jeho diela, ale aj rozhovory s ním. Odtiaľ môžeme vedieť, že pochádza z Mlynkov, chodil do slovenskej školy v Budapešti a do slovenského gymnázia v Békešskej Čabe. Vysokoškolské vzdelanie získal na vojenskej škole, aby neskôr, už ako dôstojník Maďarskej armády, vy-

študoval odbor slovenský jazyk a literatúra na *Univerzite ELTE v Budapešti*. Do dôchodku odišiel roku 1993 v hodnosti podplukovníka. Trápi ho, že sa náš ľudovo-
bozvučný jazyk nepoužíva dostatočne často, či už v rodinách, v našich slovenských kruhoch, alebo na pracoviskách. Považoval to za natoľko dôležité, že absencia tolerance tejto jeho priority viedla k rozkladu jeho prvého manželstva. Vyšlo mu to na druhý pokus, dnešná manželka má pre jeho silné národnostné povedomie plné pochopenie. Mrzí ho, ak kvôli nedostatočnej znalosti jazyka, odvahy, času, chute, či z iných dôvodov nie sú literárne činné mladé generácie. Je však hrdý na to, že i s pribúdajúcimi krížikmi na chrbte *má chuť žiť, tvoriť, zveľaďovať svoje literárne dielo a má množstvo plánov do budúcnosti*. Má pred sebou svetlý vzor, svojho dolnozemskeho kolegu od pera *Juraja Dolnozemskeho*, ktorého osobne posmelil a usmernil na literárnu scénu a ktorý sa bezočivo mladistvo dožíva 95. narodenín.

– *Poznáte, vlastne prežili ste množstvo zábavných príbehov, ktoré napísal sám život. Mne takmer denno-denne prichádza na um jedna vaša spomienka, ktorú ste mi rozprávali asi v 90. rokoch, ako ste mali pri nejakých medzinárodných rokovaniach na Slovensku generála, ktorý sa spoločensky unavil a potreboval si uľaviť. Keď zbadal toalety s nápisom Ženy, s výkrikom „Ēn zseni vagyok!“ vtrielil do ženského záchoda.*

– Na to som už aj zabudol, – *odpovedá so smiechom.* – V armáde, ale aj inde ma doslova našli takéto príbehy. Raz mi v júli na raporte povedali, že sa mám pripraviť, lebo pôjdem ako tlmočník do Le-

ningradu so skupinou absolventov dôstojníckej školy na vojenskú akadémiu na doškoľovanie. Keď som upozornil svojho nadriadeného, či nevádi, že neviem po rusky, tak sa trochu prekvapil, ale konštatoval, vraj sa nik neodváža upozorniť generála, že to zbabral. Preto mi vydali príkaz za mesiac sa naučiť po rusky, lebo veru tlmočiť treba. Ešte šťastie, že slovenčina je také slovanské esperanto! Keď rozumiem, tak ani hovoriť nebude až také ťažké, povedal som si, kúpil som si hrubý ruský román a každý deň som čítal. Urobil som všetko, čo bolo v mojich silách. Nepohorel som.

– *Ale už aj v škôlke ste prežívali zábavné historky...*

– Nuž, prežíval. V materskej škole som mal ohromné problémy. Bola až na druhom konci dediny. Mama ma tam odviedli a potom, keďže mali veľa roboty, museli variť, upratovať, prať, sadiť

krumple, okopávať, no, strašne veľa roboty mali, prikázali mi, aby som išiel do škôlky sám. Veď už viem, kde je. Nešiel som tam s nadšením, pretože som rozumel len deťom. Učiteľka hovorila nejakým divným jazykom, úplne iným, než sa hovorilo u nás doma. Aj sa mi to rýchlo zunovalo. Raz som objavil dieru v plote a frng, už som bol vonku. V dedine som sa stretol s Ličikovie Ferkom, ktorý nechodil do óvody. On ma nahovoril, nech idem k nim, budeme sa kartovať. Oni bývali trochu bližšie k severnej časti dediny. Ráno som odišiel z domu akože do škôlky a zostal som u nich, hrali sme sa celý deň. Z kariet sme stavali „hajzel“, komu sa zrútil, ten prehral.

– *Kedy to prasklo, že chodíte poza škôlku?*

– Ani neviem, či to vôbec vysvitlo. Vtedy mi mama vpravili, že v dedine sa hovorí o novej škole v Budapešti, že tam otvoria slovenskú školu. Deti tam môžu aj bývať a kto si ta chce zapísať dieťa, nech sa prihlási. Ja som každý deň ťahal

mamu za sukňu, že tam chcem ísť, veď aj v škôlke som mal trápenie kvôli maďarčine. Nastal deň, keď prišiel autobus, aby nás odviezol do Budapešti do školy. Priviedli k nemu kopu detí. Nastúpili deti aj ich rodičia. Potom ešte autobus zabočil do Santova, kde pristúpili ďalšie deti a tak sme cez Veresvár a Starý Budín išli do školy. Bolo to veľmi zaujímavé, tak sa pamätám, že sme videli Dunaj a zrútený Alžbetin most. Bolo to krátko po vojne, ešte nebolo času ho opraviť. Prešli sme cez námestie pred hotelom Gellért na Somlói ulicu. Dolu boli internáty pre chlapcov a na briezku pre dievčatá. Na nádvorí školy nás čakali s prestretými stolmi. Na stoloch bolo vynikajúce jedlo. Bolo to pre nás vzácné. Aj mama boli veľmi spokojná, veď my sme doma nemali veľmi čo jesť. Jednoducho povedané, keby v hore huby nerástli, tak umrieme od hladu. Bývali sme v internáte, domov sme chodili len na prázdniny. Pán učiteľ Mario Chytil nás držal ako takých vojakov. Neutekal po vyučovaní domov, ale sa s nami veľmi pekne zhováral, zorganizoval nás do speváckeho zboru, kde sme spievali všelijaké pesničky, ešte aj hymnu Sovietskeho zväzu... Dodnes ju viem celú. Po skončení základnej školy som celé leto tvrdo pracoval na Chotárnej skale, rozbíjal som kamene na stavbu domov a zarobil som si dosť peňazí. Dost na vlastný bicykel. Koncom leta som sa na ňom vybral do Békešskej Čaby, lebo len tam bolo slovenské gymnázium a ja som tam chcel študovať. Mama mi do tanistry zabalili chlieb s masťou a vyrazil som. Bez toho, aby som si naplánoval cestu, nevedel som, kadiaľ mám ísť. Keď som dorazil k mostu pri Tiszaugu, musel

som zosadnúť. Tam som prvýkrát zoskočil zo sedla. Musel som. Zapadlo mi totiž koleso do koľajníc a musel som ho vyslobodiť. Za mostom som zbadal niečo červené, celé červené pole. Keď som prišiel bližšie, uvidel som, že sú to paradajky. Celé pole zrelých paradajok. To mi prišlo vhod. Sadol som si medzi paradajkové kríky a jedol som chlieb s masťou a k nemu červené paradajky. Do Békešskej Čaby som dorazil večer, aj som našiel ulicu Pála Lepénya. Bol to niekdajší richtár, ale že Pál nebol, to je isté, veď v tej dobe žili na Čabe samí Slováci. Hneď som sa prihlásil na gymnázium.

– Na gymnáziu ste už vedeli, že chcete ďalej študovať na vysokej škole?

– Nie, to som ešte nevedel. Bol som športovec, behal som. Mali sme učiteľa, ktorý sa volal János Szerdahelyi. Po slovensky nevedel, ale na šport bol vynikajúci. Na bežeckých pretekoch sa mi darilo. Vyhrával som a bol som výborným žiakom. Vojakom som sa stal tak, že ma povolali na základnú vojenskú službu a ja som komisii vysvetľoval, že študujem na slovenskom gymnáziu. Vtedy na mňa vybaflí otázku, či nechcem študovať na vysokej škole vojenskej. Ja som sa zľakol, že ak odmietnem, tak ma tam zavrú, keď privolím, tak ma pustia. Tak som odpovedal, že áno. V skutočnosti som chcel študovať na technickej univerzite, ale napokon ma skôr prijali na vojenskú školu. Museli sme behať a skákať, overovali si náš zdravotný stav a telesnú kondíciu. Ja som vyhovel. Vyštudoval som a ostatné už viete. Som Slovák, zaniatený pre slovenskú vec a považujem svoju slovenskosť za veľmi dôležitú. Počas práce v armáde som chodil do budapeštianskeho

slovenského gymnázia pracovať s mládežou. Chcel som mladých naučiť, čo je báseň, ako vyzerá dobrý verš, aký je slabý verš a spoločne sme založili mládežnícky časopis. Ja som navrhol názov Vatra. Imro Fuhl, vtedy gymnazista, nadhodil Plamienok. Nech je teda Plamienok, povedal som, veď to bude časopis mládeže, ona si ho má pomenovať.

– Počula som, že sa chystáte pospisovať svoje úsmevné zážitky. Môžeme sa tešiť?

– Plány mám, aj príbehy som už napísal. Mám aj rukopisy básní, ktoré by mohli vyjsť knižne, a pilišske anekdoty. Napríklad o tom, ako sa medzi sebou prekárali pilišske slovenské dediny. Väčšia si vždy ťahovala z menšej, ako napríklad Mlynky z Hute: Strhla sa veľká bitka v šenku. Jednému chlapovi vybili jedno

oko. Bol súd, na ktorom mu prisúdili odškodné. Išiel ten s vybitým okom domov a tak hútal: keby som išiel do šenku zas a dal si vybiť aj druhé oko, vysúdil by som si odškodné ešte raz a mal by som toľko peňazí, že by som si mohol kúpiť farebný televízor.

– *Kde na to chodíte? Nieкто si to v Mlynkoch pamätá?*

– To už presne neviem, kto mi to povedal, ale mám tieto anekdoty pospisované. Dobrí rozprávači boli Jozef a Martin Grentekovci. Publikum si našli v šen-

ku. Neras hovorili aj pikantné príhody. Chválil som sa tatovi, čo som zozbieral, a on mi pridal ďalšie. Len neviem, či ich môžete napísať.

– *Teraz radšej nie. Môžeme očakávať, že pri príležitosti vašich narodenín sa budeme zabávať pri čítaní týchto anekdot?*

– Možno, ale predtým si ešte trochu obohatím meno.

– *Naozaj?*

– Ostanem síce Gregor Papuček, ale ak sa toho dožijem, bude zo mňa aj Osemdesiat Pätko.

Hoci s paličkou, predsa čiperne, vzpriamene

Nestáva sa často, že je nieкто známejší pod svojím umeleckým, než občianskym menom. V prípade **Juraja Antala** je to tak. Komlóšsky rodák, poet, dostal svoje umelecké meno **Dolnozemský** od svojho dobrého priateľa, básnika *Gregora Papučka*. Osud ich spojil už kedysi v 56. roku, keď sa vo víre revolučných udalostí študent békeščabianskeho gymnázia nemohol dostať domov do Mlynkov a mesiace strávil u spolužiaka na Komlóši. Tam sa skamarátil s *Jurkom Antalom* i v tom čase už publikujúcim básnikom *Pavlom Samuelom*. Uplynuli dve desaťročia, keď sa Juraj osmelil a poslal vtedy už uznávanému poetovi Gregorovi Papučkovi svoje verše s prosbou o radu i pomoc. Vyslovil svoje obavy, čo by na ne povedali ľudia v Slovenskom Komlóši, na Dolnej zemi? Či ho prijmu? Ako sa budú stavať k jeho zveršovaným myšlienkam? Gregor Papuček ho uspokojoval, vraj netreba hneď

s farbou von, nemusí sa predstaviť pod vlastným menom. Juraj počúvol. Pri výbere mena sa nechal inšpirovať tým, čo má nadovšetko rád – Dolnú zem. Roku 1984 knižne debutoval pod menom **Juraj Dolnozemský** v antológii *Chodníky*. Odvtedy publikoval množstvo básní, vydal niekoľko samostatných zbierok, jeho diela nájdeme vo viacerých antológiách. Patrí medzi najplodnejších slovenských literátov v Maďarsku a doteraz ho odmenili viacerými cenami. Sám o sebe však skromne hovorí, že je jedným spomedzi Slovákov žijúcich v Komlóši a považuje sa za takého istého človeka ako sú oni. *Juraj Antal* sa vždy aktívne zapájal do života evanjelického cirkevného zboru v meste. Pri každom rozhovore zdôrazňuje, aké je dôležité, aby sme sa správali ľudsky. Čestnosť, úprimnosť, pracovitosť sú jeho charakteristické vlastnosti ako človeka, hospodára i básnika. Staráť sa

o rodinu a zachovať rodný jazyk je jeho krédo. Aj preto sa venuje písaniu básní. Nepretržite dlhé roky zbiera miestne hmotné dedičstvo. Vo svojej cennej zbierke má nábytok, knihy, fotografie, úžitkové predmety približujúce niekdajší život Slovákov v meste a na okolí.

V dobe, keď sme sa zhovárali, prežívali manželia Antalovci ťažšie obdobie. Zdravotný stav pani **Márie** rodenej **Vančíkovej** si vyžadoval každodenné ošetrovanie. Len za lieky nechali v ten deň v lekární balík peňazí. Ale ako povedal pán domu, zdravie je prednejšie ako peniaze. Okrem toho vždy mali, koľko potrebovali, netreli núdzu. – *Nie sme miliardári, ani sme nimi nikdy neboli,* – konštatoval s úsmevom pragmaticky zmyšľajúci básnik a zberateľ. – *Vždy sme si vedeli zadeliť peniaze. Ďurko môj nechodil po krčmách,* – prevzala slovo gazdiná. – *A ty si akurátne zaobchádzala s každým forintom,* – dodal jej manžel s láskyplným úsmevom. – *Ďurko bol len sám, nemal bratov ani sestry. Nás bolo sedem dievčat. So mnou hneď dostal veľkú rodinu,* – dodala pani Mária a jemne ho pohladkala po ramene. Tretiu dcéru Vančíkovcov poznajú v meste pod prezývkou Juló. Vraj keď umrie, budú jej musieť na hrob dopísať k menu aj Juló, aby vedeli, kto v hrobe leží. Keď to pani Mária povedala, obaja sa pustili do smiechu ako deti, ktoré chystajú nejakú lotrovinu. Potom však zväznela. – *Nemám ja rada toto meno. Môže zaň moja krstná mať. Nemohla dôjsť z Pešti na môj krst a keď prišla, urobila cirkus, že ona mi chcela dať krstné meno Juliana. Tak som sa stala Juló. Radšej by som Mara bola,* – zahromžila. – *Na pamätníku pri soche Márie pred katolíckym kostolom aj máme tak napísa-*

né mená. Antal György a Antal Györgyné Juló, – dodal manžel.

Vidno, že sú zohraný pár. Nie div, veď sú manželmi vyše 67 rokov. Hrdí sú na dve dcéry, právničku **Zuzku** a ekonómku **Evu**. Zuzka má dve dcéry a Eva syna. Všetky vnúčatá vedia po slovensky a tiež majú po jedno-dve detúrence. Jedna z pravnučiek je Marka a druhá Julinka. Chceli z nej spraviť Julóku, ale pani Antalová sa vzbúrila. Len nech je Juliška a nemusí sa otravovať s tým nepodareným menom, povedala.

Láska k deťom, vnúčatám a najmä k pravnúčatám vyplňa každú minútu ich života. Pani Mária mi hrdo ukázala kartičky s nádherným želaním pravnučky. Dokonca keď si dievčatko pochutnávalo na makových rezancoch, povedalo: – *Sú také dobré, že musím z nich zobrať aj*

prastarej mame. Len ich musíme pokvapkajť medom, aby jej lepšie chutili. Galéria fotografií na stene svedčí o tom, že v tejto rodine dominuje láska.

S radosťou a láskou hovoria aj o svojich priateľoch. Pani Antalová spomenula manželku evanjelického farára z Békešskej Čaby pani Kutejovú, tiež Komlóšanku, s ktorou boli zadobre už ako dievky. Pán Antal zas spomína priateľov básnikov, ba aj diplomatov, ktorí ich radi navštevovali. Prednedávnom pán Juraj objavil starodávny, vyše tristo-ročný funebrál, o rok starší, než samotný Slovenský Komlóš, z roku 1745. Rukou je v ňom zaznamenané narodenie Juraja Antala v roku 1741. Vetchú knižočku historickej hodnoty by rád dal zreštauro-

vať, Matica slovenská by mala prednostné právo kúpy. V tom by mohli diplomati pomôcť a odviezť funebrál na Slovensko.

Keď ma pán Antal odprevadil do prístavku preplneného cennými exponátmi, presvedčila som sa, že jeho vášeň zbierať pamiatky minulosti neutícha. Pani Mária sa vydala za nami, aby mu priniesla palicu, ktorú si zabudol v dome. Hneď sa ospravedlnila, že ona sem nechodí rada, lebo má výčitky svedomia. Už je stará, nemá sily na upratovanie medzi ohromným množstvom artefaktov minulosti. Prenádherne bohato vyšívane vankuše na posteliach plačú po vypratí. Pol tucta lúčok so závažiami, či porcelánové tanieriky so zelenou petržlenovou vzorkou by sa tiež potešili poutieraniu. Možno až na ten, ktorý je podrôtovaný, predstavujúci tak šetrnosť niekdajších Komlóšanov a techniku repasovania úžitkových predmetov skromných a praktických ľudí na Dolnej zemi. Všade, na každom centimetri voľného priestoru, sú fotografie. Ku každej vie pán Juraj aj príbeh. Koho zobrazuje, rodinu, priateľov, spolužiakov, známych, divadelníkov, vojakov odchádzajúcich na front...

– Už sa vám podarilo spísať predmety vašej zbierky? – nedalo mi opýtať sa.

– *To asi nechám na budúce pokolenia. Ponúkol som zbierku mestu na výmenu za pôdu, ale zatiaľ nikto nereagoval. Ja sa asi neodhodlám všetko odtiaľto vyložiť, najmä, že chcem ešte dorobiť niektoré baldachýny k posteli. Mám tu niečo, čo chcem dať vnučke, len to musím opraviť a domalovať. Myslím, že sa jej to bude páčiť. Mali by ste ísť so mnou pozrieť si našu chýžu, ako je zariadená, aké sú tam veci. Zvyknem ta zájsť na bicykli.*

– A manželka na elektrickej motorke?
 – Ba čoby! – odpovedala pani Antalová so smiechom. – *Hádam päťkrát keď som na nej sedela. Kde by som chodila? Nechodím ja už nikde. Do Segedína sa na nej nedá. Tam nás odvezú naši. Voľakedy som jazdila na aute ja, aj štyridsať rokov. Teraz sa všetci schádzame u dcéry Zuzky v Segedíne: vnúčatá Anet z Pešti, Aliz, ktorá býva neďaleko, Roland odtiaľto z Komlóša, dcéra Eva, samozrejme, všetci s rodinami, a my dvaja. Keď sa zídeme u nás, rozťahujeme stôl, aj štrnásť nás okolo neho sedí. Každý rok nám deti dajú spraviť kalendár s pravnúčkami a teraz už aj s pravnukom. Vidíte, akí sú krásni?*

– Keď niekto príde neskôr, tak si prisadne na okraj alebo na kanapu, – ukázal na bok pán domu hrdo. Medzitým mu oči padli na nádherné pondusové hodiny. Ako povedal, zdedil ich po rodičoch. Aj bijú ako treba. – *Raz tu spali Papučkovci a tie hodiny bili snáď ešte hlasnejšie ako zvyčajne. Nevyspali sa, chudáci, – potmehúdsky, ale ospravedlňujúco sa usmial.*

– *Hospodin nás musí ľúbiť, keď dal, aby boli všetci okolo nás takí dobrí a milí. Aj deti, aj vnuci, aj ich manželia. A pravnúčky a maličký pravnúčik sú čarovní, plní lásky a nehy.*

– *Chcem vám ešte ukázať, čo pripravujem, – prevzal slovo pán Juraj a vytiahol báseň napísanú na stroji. – Na počesť kamaráta Sávolta, viete, syn mu tu na Komlóši býva. Aj k úmrtiu Janka Fuzika som napísal. Nevedeli sme, kedy ho budú pochovávať, ani či by to dobre prijali, keby som prišiel mu to tam prečítať. Keď zomrie niekto, koho som si vážil alebo mal rád, tak mu napíšem báseň. Tú potom*

prečítam buď pri otvorenom hrobe, alebo keď ho už pochovávajú. Niekedy na kare. Teraz som nevedel, ako konať. Mám ju napísanú rukou, – predložil pred mňa perličkovým písmom napísané strofy. Odfotografovala som si ich, nech mám aj ja kópiu.

Na odchode sme sa ešte zastavili pri galérii fotografií v predizbe. Prešli sme po fotkách. Aj tú mi ukázali, keď oslavovali 65. výročie svojho sobáša obklopení celou rodinou. Aj sestry ešte žijú, zo siedmich štyri. Keď sa niečo deje, hneď si utekajú na pomoc i na radosť. Okrem jednej, Žofky, tá žije v Kanade. Nech ich len Hospodin opatruje aj naďalej v láske.

Na rozlúčku mi ešte pán Juraj vtisol do ruky voňavé jablko, ako vravia duli na Komlóši. Tá mi teraz zaváňa na poličke. Pripomína mi čarovné popoludnie u Antalovcov v Slovenskom Komlóši neďaleko kostola. A pripomenie mi poslať mu 14. novembra blahoželanie k narodeninám. K deväťdesiatym piatym.

Rozhovory pripravila Erika Trenková

Foto: autorka a archív

Fotografia Andrey Kissovej-Kohutovej

Štvrt'storočnica Južnoslovenských slávností v Dulovciach

Kde sú Dulovce?

Dulovce, obec s necelými 1700 obyvateľmi, ležia 18 km severne od *Komárna*. Dejiny obce sa odvíjali od 12. stor., stredoveké črepy sa našli pri stavbe tunajšieho futbalového štadióna a možno predpokladať, že na týchto miestach sa nachádzalo pôvodné jadro obce. Kedysi bola obec osadou *Starej Ďaly* (dnešné *Hurbanovo*), v 14. stor. sa osamostatnila a dostala názov *Nová Ďala*. Osada prežila mnohé ťažké roky najmä za tureckých čias. Keď odmietla zásobovať Turkov pri obliehaní Nových Zámkov, na príkaz Karu Mustafu ju osmanské hordy úplne vyplienili. Až v roku 1690 ju začali *Czúzyovci* osídľovať Slovákmi zo slovensko-moravského pomedzia a neskôr sem prišli Slováci z Považia, Pohronia a severného Slovenska. Obec sa začala rozvíjať v hospodárskej i duchovnej oblasti, obyvatelia sa venovali najmä poľnohospodárstvu a chovu hospodárskych zvierat. Koncom 19. stor. tu vznikla škola, materská škola a pisáreň. Vystáholectvo neobišlo ani malú dedinku na južnom Slovensku. Začiatkom 20. stor. sa viacerí Dulovčania vystahovali do Ameriky a v medzivojnovom období do Francúzska. Vznikom I. ČSR nastal nový rozvoj obce, budovali sa nové domy, rozvíjal sa kultúrny a špor-

tový život. Po skončení II. svetovej vojny sa menil aj život v Novej Ďale. V roku 1948 sa zmenil jej názov na Dulovce, na počesť Matúša Dulu, neoblomného slovenského národovca, významného politika, predsedu Slovenskej národnej rady, poslanca a senátora. Aj keď sa Dulovčania úporne bránili združstevňovaniu, nakoniec podľahli všeobecnému trendu a v rámci možností tej doby sa snažili o rozvoj svojej obce. V obci postavili novú faru, školu, budovu MNV (dnes obecný úrad), nové domy a pôsobilo tam roľnícke družstvo. Obyvatelia Duloviec si od svojho príchodu do Novej Ďaly až do dnešných dní zachovali svoju slovenskosť, štatistiky po celé stáročia uvádzajú Novú Ďalu ako čisto slovenskú obec a niektorí vizitá-

tori z 18. a 19. stor. obdivovali tunajšiu slovenčinu. Tradície, obyčaje a zvyky sa tu udržali do polovice 19. stor., avšak aj tu ich zmenila nová doba. V súčasnosti sú Dulovce plne plynofikované, je zavedený vodovod, vznikol nový park, zmodernizovalo sa bytové vybavenie, v roku 1989 bola postavená nová základná škola s kompletným vybavením. V obci pôsobia rôzne firmy ako *Polnohospodárske výrobnobchodné družstvo Domovina*, *Drevovýroba Madleniak* a ďalšie. Veľké politicko-spoločenské zmeny posledných desaťročí zmenili i život Dulovčanov, rozvíja sa súkromné podnikanie, mladí Dulovčania získavajú vzdelanie a prácu v krajinách Európskej únie.

Rodia sa Južnoslovenské detské a mládežnícke folklórne slávnosti (JDMFS)

28. júl 1996 sa nezmazateľne zapísal do dejín mojej rodnej obce Dulovce. V tento dnes už pamätný deň sa uskutočnilo spoločné vystúpenie *FS Tatra Slovak Dancers* z Milwauke v USA a *DFS Lúčik* z Duloviec na miestnom štadióne v gescii významného slovenského choreografa a režiséra **Jaroslava Ševčíka** a

Márie Kataríny Hrklovej, v tom čase pracovníčky Ministerstva kultúry SR, v spolupráci s predstaviteľmi MO MS v Dulovciach na čele so **Štefanom Ježom** a vedúcou DFS Lúčik **Máriou Rusňákovou**. Mladí folkloristi programom Deti deťom zaujali svojím nákazlivým umením nielen domácich divákov, ale aj návštevníkov zo širokého okolia a položili základy vzniku prezentácie a rozvoja slovenského folklórneho umenia v prostredí, kde slovenský folklór absentoval. Po podujatí sa organizátori stretli pod starým orechom u predsedu MO MS Š. Ježa, aby od očarenia z vystúpenia prešli k nápadu. Skonštatovali mimoriadny úspech akcie a navrhli prípravu a realizáciu podujatia, ktoré by sa v Dulovciach uskutočňovalo každoročne v presne určenom termíne, stanovili jeho koncepciu a navrhli aj pomenovanie – JDMFS. Z dnešného pohľadu možno jednoznačne konštatovať, že nenahraditeľnou devízou tvorby slávností bol ľudský potenciál, ktorý sa stretol pri spoločnej práci v šťastnú chvíľu s hlbokým záujmom pre krásu slovenského folklóru. Slávnosti predstavovali novú, v tom čase ojedinelú možnosť systematickej prezentácie folklóru na južnom Slovensku s účasťou detí a mládeže zahraničných Slovákov. V roku 1997 dulovskí organizátori dostali významnú pomoc od *Domu zahraničných Slovákov* (DZS), ktorý bol spoluorganizátorom slávností až do svojho zániku 1. apríla 2006. Po ňom túto úlohu prevzali *Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí* a *Regionálne osvetové stredisko v Komárne*. Významnú úlohu pri zabezpečení technickej bázy slávností zohralo *Obecné zastupiteľstvo Duloviec* na čele

so starostom **Gejzom Hamranom**, ktoré vybudovalo amfiteáter s finančným nákladom 2 150 700 korún. Predstavitelia obce schválili na výstavbu amfiteátra úver vo výške 1 milióna korún a ďalšie finančné prostriedky získali zo *Štátneho fondu PRO SLOVAKIA*. Folklor, osobitne folklor detí a mládeže, si našiel pevné miesto v kultúrno-spoločenskom živote obce. Vďaka iniciatívnej myšlienke **Márie Rusňákovej** v roku 2001 sa slávnosti obohatili o vystúpenia folklórnych súborov dospelých, ktoré sa stali trvalou súčasťou JDMFS v Dulovciach.

Štvrtstoročie JDMFS

Od prvých JDMFS uplynulo 25 rokov. Dvadsaťpäť čarovných rokov, ktoré dali priestor tisíckam detí a mládeže z domova i zo zahraničia, aby prezentovali svoje umenie, ktorému tleskali desaťtisíce nadšených divákov. V roku 1996 tancovali na provizórnom javisku dva súbory, skvostný dulovský amfiteáter odvtedy privítal viac ako 10 000 účinkujúcich zo všetkých kútov Slovenska a deti Slovákov zo sveta – z *Českej republiky, Chorvátska, Írska, Kanady, Maďarska, Nemecka, Poľska, Rakúska, Rumunska, Srbska, Ukrajiny, USA a Veľkej Británie*. V Dulovciach vždy s radosťou vítali účastníkov slávností, organizátori pripravili dobré podmienky na prezentáciu a pobyt deťom, vedúcim súborov poskytovali nové tvorivé podnety, vytvárali sa neformálne priateľské vzťahy, tvorili sa mosty porozumenia a vzájomného obohacovania. Slávnosti nachádzali podporu u významných predstaviteľov Slovenskej republiky. Nezastavili ich finančné či iné problémy,

až v rokoch 2020, 2021 a 2022 **Maďarsko** 19 a pandemické opatrenia neumožnili zrealizovať slávnosti. Veríme, že v roku 2023 sa opäť uskutočnia, však boli a veríme, že budú zreteľným dôkazom života-schopnosti detského folklórneho sviatku na južnom Slovensku s výraznou tendenciou rozvíjania lásky detí a mládeže k slovenským tradíciám, ich aktívneho prístupu k nim a ich tvorivej prezentácie.

Detské folklórne súbory Slovákov z Maďarska na JDMFS

Na slávnostiach v Dulovciach sa od roku 1997 pravidelne zúčastňovali *mladí folkloristi z Maďarska*. Ako prvý vystúpil **DFS Harmónia** zo Slovenského Komlóša (1997, 2004) a postupne **Ludová hudba Svrčkovci** zo Šalgótarjánny (1998), **Kis Tabán** z Békešskej Čaby (1999), **DFS Kúdel'** z Veňarca (2000), **FS Červený mramor** z Tardoša (2002), **DFS Slnečnice** z Dunaedházu (2005), **DFS Malá Dúha** z Malého Kereša (2006), **DFS Sköcök** zo Sarvaša (2013, 2017) a **FS Malá Furmička** z Čeme-ra (2018). Atraktívne vystúpenia detí Slovákov z Maďarska priniesli nielen tamojšie rytmy, ale ukázali, že slovenské tance a spevy žijú aj v srdciach najmladšej generácie Slovákov v Maďarsku a dokazujú, že sú a budú súčasťou ich duchovného a kultúrneho sveta. V *Kronike JDMFS* a v časopise *DZS Slovenské zahraničie* sme našli uznanlivé slová vedúcich súborov Slovákov z Maďarska, z ktorých vyberáme:

Anna Vravušková, vedúca súboru Kúdel', Veňarec (2001): „Priamymi účastník-

mi podujatia sme boli v jubilejnom roku 2000. Celý kultúrny program mal vysokú úroveň. Naše deti i my ostatní účastníci sme odchádzali naplnení bohatými zážitkami. Voľnočasové aktivity boli veľmi inšpiratívne, páčili sa nám aj prehliadky okolia a vynikajúca starostlivosť o nás. Slávnosti boli veľmi dobrou príležitosťou aj na nadviazanie kontaktov pre vedúcich súborov, výmenu skúseností a vzájomné zoznámenie. Účasť na vašich slávnostiach prispela aj k rozšíreniu jazykových znalostí našich detí. Veríme, že v tejto tradícii budete pokračovať a umožníte ešte mnohým deťom účasť na tomto podujatí, čo iste povedie aj k tomu, že si lepšie uvedomia, kde sú korene našich predkov. Srdečne ďakujeme.”

Anna Crnečká, predsedníčka Slovenskej samosprávy v Tardoši (2002): „Veľmi nás potešilo srdečné prijatie, bohatý program a vynikajúca organizácia slávností. Festival prebiehal vo veľmi dobrej atmosfére, pekné prostredie prispelo k tomu, že sa naše detičky cítili na pôde svojich predkov veľmi dobre. Organizovať takýto program navrhujeme aj do budúcnosti, určite by bolo dobré zvýšiť počet súborov zahraničných Slovákov, týmto dostanú chuť a sily aj tie deti, ktoré sa učia slovenčinu, šíria a pestujú kultúru svojich predkov. Ďakujeme Domu zahraničných Slovákov za pozvanie, prajeme mu i hosťiteľom v Dulovciach veľa síl a zdravia do nasledujúcich ročníkov.”

Gabriela Mariková Fülöpová, riaditeľka slovenskej základnej školy v Slovenskom Komlóši (2004): „Som veľmi šťastná, že sa náš súbor Harmónia mohol zúčastniť na tomto festivale. Náš súbor vychováva hravých tanečníkov, spevákov,

malých hercov, ktorí sú spolutvorcami tanečných nápadov pod vedením obetavých učiteliek Zuzany Laukovej, Márie Krčmériovej a Anny Ištvánovej Račkovej.”

Silvia Sebőková, vedúca DFS Slnečnice, Dunaedház (2005): „V Dulovciach sme po prvýkrát a pozvanie DZS na slávnosti sme prijali ako veľkú česť, že môžeme prezentovať na Slovensku folklór Slovákov z Maďarska... Náš súbor má smelé plány i do budúcnosti, ich základom je naďalej uchovávanie a rozvoj tradícií Slovákov v našej obci. Radi by sme častejšie chodili na Slovensko, aby sme spoznali i ďalšie obce a mestá. V Dulovciach sme sa cítili vynikajúco. Prídeme vždy, keď nás organizátori pozvú.”

Agneša Kelemenová a Alžbeta Szabová, vedúce DFS Malá Furmička, Čemer (2018): „Založili sme spolok Malá Furmička a pri práci s deťmi kladieme veľký dôraz v prvom rade na pestovanie tradícií. Členmi skupiny sú deti od 10 rokov, ktoré rady tancujú, pestujú miestne zvyky a rady nosia čemerský kroj. Malá Furmička získala viaceré ocenenia a uznania. Na klasifikácii folklórnych skupín Vo víre tancu v roku 2015 v Sarvaši sme získali strieborné ohodnotenie s programom Čemerská detská svadba, na celoštátnej súťaži Slovenský škovránok v roku 2018 v Sédi Zlaté ocenenie s choreografiou Zbieranie rosy na svätého Juraja. V Dulovciach sme predviedli program Zbieranie rosy na svätého Juraja, čemerské piesne a predstavili sa v našich originálnych krojoch.” Do Kroniky slávností sa podpísali mladí folkloristi z Čemera pod text: „Boli sme tu prvý raz, cítili sme sa veľmi dobre! Ďakujeme vám za všetko!”

Mária Katarína Hrkľová

K stému výročiu narodenia Štefana Hudáka

Učiteľ – ľudový básnik o svojom pitvarošskom rodisku

Prví Slováci, ktorí sa roku 1816 usadili na pitvarošskej pustatine nachádzajúcej sa v Čanádskej oblasti, prišli z *Nadlaku*. Boli to želiari, ktorí odišli na územie dnešného Rumunska zo *Slovenského Komlóša* a pôvodne pochádzali z Gemerskej, Novohradskej, Oravskej a Zvolenskej stolice. Po príchode do **Pitvaroša** sa zaoberali pestovaním tabaku. Časť pustý mali zo začiatku v prenájme od Kráľovskej komory s tým, že v chotári nesmú založiť obec. V roku 1836, keď už mali samostatný cirkevný zbor s farárom a hospodárili na 7592 jutrách prenajatej pôdy, si tu začali budovať prvé domy. Samostatnú obec im vrchnosť povolila zriadiť až roku 1842, keď na vymieraných pozemkoch stálo 290 domov.

V Pitvaroši pôsobili v minulosti významné osobnosti. Napríklad učiteľom bol **Pavol Veselský**, autor slovenského dejepisu Uhorska a **Ján Kutlík starší** písal do slovenských novín a udržiaval styky s *Ludovítom Štúrom*. Druhý rok po príchode do Pitvaroša, roku 1846, zorganizoval *slovenskú školu*, ktorú navštevovalo 300 žiakov. V roku 1854 žilo v Pitvaroši 2009 osôb, z nich 1951 Slovákov. Podľa **Michala Bernulu** nepriaznivé zmeny v živote Pitvarošanov v 20. rokoch minulého storočia prinieslo založenie inštitúcie *junákov (levente)*, čím sa začala dras-

tická maďarizácia. Štátni zamestnanci a učители boli nútení zmeniť si priezviská a tak z Urbančoka sa stal *Ujvári*, Selenského *Szöke*, Zelmana *Szántai*, Moskovčáka *Vámoši* (...) a aby si udržal miesto aj školník **Ján Príbelský**, musel si pomaďarčiť meno na **János Pusztai**. Muži, ktorí našli prácu v neďalekom cukrovare a nechceli o ňu prísť, si tiež zmenili priezviská a tak napríklad Prístavok sa stal *Pávai*. Z policajta **Jána Peleca** sa stal **János Pitvarosi**, z lekára **Juraja Krečáka György Karádi**. Aj z toho dôvodu sa v rokoch 1924 a 1925 presťahovalo z Pitvaroša na Slovensko 17 rodín a usadili sa v *Martine* (rodiny Zuberccovcov, Uhrinovcov a Bielikovcov) a v *Novej Vieske* a *Gbelciach*. Po druhej svetovej vojne sa počet obyvateľov pohyboval okolo 2850, domov bolo 583 a zapísaných žiakov v školskom roku 1945/1946 427.

Keďže pitvarošskí Slováci si za Horthyho režimu v čase národnostného útlaku veľa vytrpeli a v junáckych oddieľoch vypestovaná nenávisť voči nim pokračovala, mnohí hneď po skončení vojny túžili vysťahovať sa na Slovensko. „*Pitvarošskí Slováci za Horthyho režimu veľa vytrpeli kvôli národnostnému útlaku, čo sa stupňovalo hospodárskym a politickým útlakom maloroľníkov a poľnohospodárskych robotníkov. Mládež*

bola v junáckych oddieloch vychovávaná k nenávisti voči Slovákom a okolitým národom a deti boli v školách násilne pomadžarčované. Po druhej svetovej vojne boli Pitvarošania prví, ktorí sa prihlásili na presídlenie. V tom určite zohrala veľkú rolu skutočnosť, že ich na jeseň 1944 vyhnali z domovov a plánovali ich likvidáciu. Akcia presídľovania sa však čoskoro rozšírila v celej krajine. 7. júla 1945 navštívila Československú republiku 40-členná skupina slovenskej sekcie Antifašistického frontu Slovanov v Maďarsku, aby tamojšie orgány informovala o zámere repatriácie Slovákov v Maďarsku. Nakoľko v tom období v Československu existoval tzv. »maďarský problém«, tamojšia vláda mienila národnostnú otázku riešiť vzájomnou výmenou obyvateľstva. Prvé komuniké o vzájomnej výmene bolo uverejnené v novinách AFS v Maďarsku »Sloboda« 7. júla 1945,“ napísal M. Bernula v knižne vydanej Pitvarošskej kronike. Na ďalšom mieste uvádza, že „podľa štatistiky horthyovského režimu sa v roku 1941 v Maďarsku za Slovákov hlásilo iba 16 689 ľudí a 75 920 uznávalo slovenčinu za svoj materinský jazyk. Ale podľa spísania Československej presídľovacej komisie žilo v Maďarsku 475 556 Slovákov. Je faktom, že na presídlenie do Československa sa prihlásilo 98 805 ľudí. Ak sa všetci prihlásení presídlili, podľa štatistiky zostalo v Maďarsku ešte 374 751 Slovákov.“

Po roku 1945, pred oficiálnou repatriáciou, organizátori zavolali niekoľkých mladých ľudí z Pitvaroša na Slovensko, aby videli, aký je tam život. Keď sa títo odtiaľ vrátili, začali si mená písať už po slovensky, ľuďom rozprávali, čo pekného a zaujímavého videli, ukazovali pohľad-

nice slovenských miest a spievali slovenské šlágre. Takto napríklad odišla 1. augusta 1945 prvá skupina slovenských učiteľov na šesťtýždňový kurz do Bratislavy (**Juraj Zelman, Anna Matejdesová, Štefan Hudák, Michal Franko...**). Už 28. októbra 1946, teda pred výmenou obyvateľstva, opustilo Pitvaroš 30 bezmajetných ľudí, hneď nato 5. novembra ďalších 52 osôb. Obec Pitvaroš v priebehu repatriácie opustilo celkom 2442 Slovákov.

Učiteľ, básnik a publicista **Štefan Hudák** sa narodil v Pitvaroši 8. februára 1923. Základnú školu absolvoval v rodisku a meštiansku v Slovenskom Komlóši. V obidvoch sa učil po maďarsky. V roku 2004 som tohto významného dolnozemskeho Slováka navštívil v jeho bydlisku na Sliači a rozprával som sa s ním o jeho literárnej tvorbe a repatriácii na Slovensko:

„Pitvaroš je moja rodná dedina a preto sa na udalosti, ktoré predchádzali presídleniu, dobre pamätám. Je všeobecne známe, že sotva sa nájde v Maďarsku obec, ktorej obyvatelia by si boli v minulosti

tolko vytrpeli pre svoje národné presvedčenie ako moji rodáci. Nemožno sa potom čudovať, že z Pitvaroša sa na Slovensko vysťahovalo až 68 % jeho obyvateľov, čiže takmer dvaapoltisíc ľudí. Bolo to hlavne

pre neuveriteľné príkoria, ktoré museli vytrpieť, a to rovnako v kultúrnej i občianskej oblasti. Kým napríklad v neďalekom Slovenskom Komlóši hrali slovenské divadelné hry aj niekoľkokrát do roka, u nás ich mocipáni zakazovali. Najťažšie chvíle však prežívali Pitvarošania na sklonku druhej svetovej vojny. Tesne pred oslobodením obce, 3. októbra 1944, na príkaz fašistického vojenského velenia za údajné paktovanie pitvarošských Slovákov »s nepriateľom« museli desiatky rodín behom niekoľkých hodín opustiť svoje domovy a poľní žandári ich hnali do 30 km vzdialeného Nagyszénásu, kde sa malo rozhodnúť o ich osude. Ešte šťastie, že postupujúca oslobodenecká armáda pretrhla frontovú líniu, a tak mojich rodákov zachránila a mohli sa vrátiť do svojich domov,“ povedal Štefan Hudák, ktorý bol v roku 1944 pre svoju činnosť na národnom poli spolu s otcom väznený v koncentračnom tábore v Nagykanizsi.

Po skončení druhej svetovej vojny sa všetkým Slovákom v Pitvaroši ulavilo. V nových pomeroch oživala kultúrna činnosť a po rokoch sa opäť začalo v škole vyučovať po slovensky. Väčšina učiteľov, ktorí sa podieľali na maďarizácii školstva a nevedeli po slovensky, obec opustila a tak nastal nedostatok slovenských učiteľov. Vyučovania sa preto ujali miestni študenti, medzi ktorými bol aj Štefan Hudák: „Správcom školy sa stal evanjelický farár Ondrej Bulík. Podľa príkladu nadlackských Slovákov, ktorí nám boli najbližší, sme si už 2. januára 1945 ako prví v Maďarsku založili miestnu odbočku Antifašistického frontu Slovanov (AFS). Pod jej záštitou sme nacvičovali slovenské divadelné hry,

ľudové a iné národné piesne, organizovali kultúrne večierky a besedy. Verili sme, že v nových časoch už nebudeme zaznávaní a utláčaní a budeme sa ako rovnoprávni občania Maďarska slobodne rozvíjať. Nie všade sme však našli pre svoje oprávnené požiadavky dostatočné pochopenie. Najväčšie starosti nám robila novootvorená slovenská škola, chýbali nám najmä učebnice a ďalšie učebné pomôcky, ale najmä učitelia. Slovensko by nám bolo určite pomohlo, ale tam sa ešte bojovalo,“ povedal Š. Hudák.

Po definitívnom konci vojny sa československá vláda rozhodla riešiť národnostnú otázku výmenou obyvateľstva, o čom v Bratislave informovala delegáciu agilných bojovníkov za národnostné práva **Ondreja Bulíka, Jána Šulana a Pavla Ondrusa**. Zároveň ich požiadala, aby zistili predbežný počet občanov, ktorí by boli ochotní v dohľadnej dobe sa presídlieť na Slovensko. Po návrate do Pitvaroša, 12. júna 1945, delegácia o tom podala správu na mimoriadnej schôdzi odbočky AFS. Čoskoro sa žiadaný súpis uskutočnil. Hneď v prvý deň sa na presídlenie prihlásilo 800 Pitvarošanov.

„Ja som 1. augusta 1945 Pitvaroš navždy opustil. Najprv som sa s 12 študentmi, prechodne výpomocnými učiteľmi, zúčastnil na trojtýždňovom vlastivednom kurze v Bratislave a po krátkej prestávke som zasadol ako žiak do lavíc Učiteľskej akadémie v Turčianskych Tepliciach.“ Štefan Hudák potom natrvalo zostal na Slovensku. Keď získal pedagogické vzdelanie na akadémii a na Pedagogickej fakulte UK v Bratislave, pôsobil ako pedagóg v Brezovej pod Bradlom, Myjave, Zemianskom Lieskovom, Zvolene a od

roku 1970 na Sliači. Do literárnej tvorby sa zapojil už vo svojom rodisku ako 16-ročný, keď mu vyšli tlačou dve prvé básne. Jeho samostatné literárno-publicistické práce sú básnická zbierka *Za pluhom* (1941), *Slovenský jazyk, pokusné učebné texty pre 6. ročník* (1957), *Tá myjavská kapela – o živote a diele ľudového muzikanta Samka Dudíka* (1959), *Andrej Sládkovič a Sliač* (1970), *Sliač – stručný sprievodca* (1970 a 1982), *Každý pošiel svojou stranou – o potomkoch Andreja Sládkoviča* (rozhlasové pásmo, 1989).

Dominantou literárnej tvorby Štefana Hudáka sú *humoristicko-satirické žánre* (humoresky, miniscény, epigramy, aforizmy a pod.) uverejňované v rôznych novinách a časopisoch, ako aj v *Slovenskom rozhlase*. V publikácii *Z dolnozemského zápisníka* (výber článkov zo života Slovákov v Maďarsku) vydaného roku 1997 nielen čerpá námety zo života dolnozemskejších Slovákov, ale príbehy doplnil aj vlastnými poznatkami. Zvláštnu pozornosť venoval významným osobnostiam pôsobiacim na Dolnej zemi. Štefan Hudák bol aktívny až do sklonu svojho života, keď aj v posledných mesiacoch svojho života uverejňoval príspevky v *Ludových novinách*, týždenníku Slovákov v Maďarsku. Zomrel 16. mája 2005 v Sliači a zanechal za sebou bohaté dielo, ktoré sa stalo veľkým prínosom a príspevkom do mozaiky dejín dolnozemskejších Slovákov. Možno ho právom zaradiť do encyklopédie slovenských dolnozemskejších spisovateľov, aj keď prevažnú časť tvorivého života prežil na Slovensku.

Ján Jančovic

Dvorný maliar kráľov bol z Hontu

Pred 350 rokmi, v roku 1673, uzrel svetlo sveta významný európsky barokový portrétista, ktorý pôsobil na kráľovských dvoroch v *Berlíne, Varšave, Drážďanoch, Viedni* a u sedmohradského kniežata *Františka Rákócziho II. Adam Manucký*. Tak je uvedený v slovenských encyklopédiách. V Maďarsku je známy ako *Mányoki Ádám*. Tu je aj ďaleko známejší

ako v slovenskom prostredí. Narodil sa v dedinke *Szokolya (Sokola)* neďaleko *Vacova*, deň a mesiac nie je známy, preto jeho 350-ročné jubileum môžeme oslavovať po celý rok. Jeho spolurodáci si ho dodnes pripomínajú v miestnej pamätnej izbe. Dokonca *Királyrétska úzkokolajka*, ktorá prechádza obcou, má jednu zastávku s názvom *Mányoki*. Pomerne povrchná znalosť umelca zo slovenskej strany viedla k tomu, že v *Slovenskom biografickom slovníku* označili za jeho rodisko *Ipelský Sokolec*. Aj ten je síce v Honte, ale pár kilometrov severozápadnejšie. Aby toho nebolo dosť, kunsthistorik *Károly Lyka* v práci *Művészet* uvádza, že „*Mányoki Ádám 1673-ban született Szokolyán Sáros vármegyében.*“ (Asi dedina *Šarišské Sokolovce* pri *Prešove*.)

Napriek tomu, že väčšina maďarských zdrojov zdôrazňuje, že ide o jedného z najvýznamnejších „maďarských“ portrétistov (stavajú ho na roveň ďalšiemu „maďarskému“ umelcovi *Jánovi Kupeckému* z *Pezinka*), hlásia sa k nemu aj Slováci. V roku 1948 napísal vynikajúci výtvarný umelec *Janko Alexy* knihu *Osudy slovenských výtvarníkov*, v ktorej predstavuje trištvrte stovky výtvarných umelcov od 15. storočia po najneskôr narodených v 19. storočí. Literárny portrét Adama Manuckého medzi nimi nechýba.

Rodičia (otec bol reformovaný kňaz) utekajú pred tureckým nebezpečím a náboženským prenasledovaním z Hontu do *Komárna* a *Rábu*. Ako 12-ročného ho adoptuje nemecký generál *Dölfer*, s ktorým odchádza do Nemecka, do Celle. Študuje u portrétistu *Scheitza* v Hamburgu. Na začiatok 18. storočia sa datuje jeho účinkovanie na kráľovských dvoroch. V rokoch 1703 a 1707 pracuje na dvore *Friedricha Wilhelma* v Berlíne. Od roku 1707 maľuje pre *Františka Rákócziho II.* (zdržoval sa aj v *Humennom* a *Trebišove*). Nie je len jeho dvorný maliar, ale aj vyslanec v Holandsku a nasleduje ho do vyhnanstva v *Gdansku*. Neskôr pracuje pre poľského kráľa a saského kurfirsta *Augusta Silného*, ktorý ho v roku 1717 vymenoval za maliara saského dvora. Domov do Uhorska sa vracia r. 1723. Vtedy maľuje aj na viedenskom dvore (napríklad portrét šesťročnej *Márie Terézie*, budúcej cisárovnjej) a bezúspešne sa snaží o vrátenie rodových majetkov. Preto roku 1731 odchádza opäť do *Dráždán*, kde pôsobil v službách saského dvora. Zomiera v biede 6. augusta 1757.

Jeho dielo je známejšie v dnešnom Maďarsku ako na Slovensku. Prispela k tomu služba u *Františka Rákócziho II.* a portréty dejateľov tej doby. Pred kaštieľom kniežata v rodnej *Borši* je busta *Rákócziho*, na ktorej „vraj“ poľahky zistíme podobu so známym portrétom od maliara *Adama Manuckého*. Oproti obrazu jej chýba iba labutie pero na čapici. Prehľbeniu jeho poznania v Maďarsku napomohlo i neskoršie portrétovanie cisára *Karola III.* a jeho rodiny.

Slovenčina má jednu veľkú výhodu pri hodnotení akéhokoľvek národné-

ho podielu na dejinách. Na rozdiel od maďarčiny pozná pojmy *Uhorsko* a *uhorský*. Preto o *Adamovi Manuckom* môžeme tvrdiť, že *ide o umelca rodom z Uhorska, uhorského pôvodu*. Nemusíme sa trápiť, či je *Maďar*, *Slovák*, či iný. Najmä preto, že národ sa nedefinoval v tom období tak ako dnes. Nevie, čo viedlo slovenských kunsthistorikov a encyklopedistov zaradiť ho medzi osobnosti so slovenskou či už územnou alebo rodovou pridanou hodnotou. Možno, že sa cítil už vtedy Európanom! Alebo sa o to nezaujímal? Koniec koncov *Szokolya* spolu s *Kóšpallagom*, *Márianostrou*, *Szobom* a *Ipolydamásdom* tvorila po tureckom pustošení od konca 17. storočia výrazný územný ostrov obývaný prevažne Slovákmi, a to až do začiatku 20. storočia.

Jozef Schwarz

Slovenský učiteľ dolnozemským národným buditeľom

Štefan Koreň horel láskou k slovenskému ľudu
a zapáľoval aj iných (130. výročie úmrtia)

V čase feudalizmu osídlili Slováci značnú časť *Peštianskej stolice* a v okolí hlavného mesta Uhorska *Pešti* vytvorili hustý veniec slovenských osád. Severovýchodne od metropoly sa usadili slovenskí evanjelici v desiatkach osád. Jednou z nich bola *Domoň (Domony)*, ležiaca len kúsok od *Asódu*. Hneď na začiatku 19. storočia, 21. decembra 1805, sa tu slovenským rodičom z roľnícko-remeselníckeho stavu, **Martinovi Koreňovi** a **Barbore**, rodenej **Trnovskej**, narodil syn **Štefan Koreň**. Nie je známe, koľko detí mala rodina Martina Koreňa, ale isté je, že syna Štefana sa táto na tie časy chudobná rodina rozhodla poslať na štúdiá. Po ukončení ľudovej evanjelickej školy v rodisku išiel roku 1815 na rok do susedného Nemcami osídleného *Ikladu*, aby sa tam naučil po nemecky.

Na stredoškolské štúdium ho roku 1816 rodičia poslali na evanjelické gymnázium do *Banskej Štiavnice*. Keď Štefan Koreň získal štipendium a peniaze si zaobstaral aj vyučovaním hry na klavíri, pokračoval v rokoch 1825 až 1828 v štúdiu na *Evanjelickej lyceu* v *Brati-*

slave a súčasne aj na hudobnej akadémii. Napriek tomu, že úspešne zložil kandidátsku skúšku teológa, farárom sa nestal, zvolil si *učiteľské povolanie*. Najprv v rokoch 1828 – 1833 sa stal súkromným učiteľom a vychovávateľom

u **Mikuláša Ostrolúckeho** v *Ostrej Lúke*, kde sa staral o vzdelanie a výchovu jeho syna **Gejzu**. Pokračovanie v štúdiách v Nemecku mu v tom čase viedenské úrady nepovolili.

V roku 1833 bol krátko čas učiteľom v *Banskej Bystrici* a v tom istom roku sa vrátil do svojho rodiska, aby sa v *Asóde* stal profesorom školy. Na

tamojšom evanjelickej gymnázii, ktoré bolo desaťročia široko-ďaleko známe vyučovaním v troch jazykoch – nemčine, maďarčine a slovenčine, vyučoval Štefan Koreň okrem latinčiny a maďarčiny od roku 1837 aj nemčinu a na mimoriadnych hodinách *slovenčinu*, pričom štyri hodiny denne učil aj hru na klavíri. Súkromne sa vo voľných chvíľach zaoberal *botanikou*. Keďže bol vyštudovaný teológ, *pre slovenských a nemeckých veriacich* v *Asóde* v kostole kázal každú štvrtú

nedeľu v ich rodnej reči a preto aj z toho dôvodu mal nedorozumenia s miestnym zborovým farárom. Bolo to najmä v čase po revolúcii 1848.

Iste bude zaujímavé, keď spomeniem, že Štefan Koreň v Asóde v rokoch 1835 – 1838 učil v druhej až štvrtej triede **Alexandra Petroviča – Petőfiho**, o čom neskôr napísal: „*Petőfiho starý otec Tomáš Petrovič prišiel okolo roku 1770 na Asód z Nového Mesta nad Váhom. Jeho otec Štefan Petrovič bol mäsiarskym tovarišom, jeho matka Mária Hruzová prišla z dedinky Necpaly v Turci najprv do Pešti, na Cinkotu, potom na Maglód a Asód. Týchto synovia Alexander a Štefan boli moji pilní, mravní, ale svéhľaví žiaci.*“ (Živena 2, 1885). Na druhej strane Alexander Petrovič – Petőfi opisoval svojho učiteľa Koreňa v niekoľkých svojich básňach. Dnes sa už aj zásluhou niektorých maďarských literárnych vedcov, ktorí skúmali a publikovali korene A. Petroviča – Petőfiho vie, že jeho predkovia pochádzali z dediny Vadovce pri Starej Turej. Potvrďuje to aj publikácia maďarského literárneho historika **J. Kissa** z roku 1992, ktorá uvádza básnikových vadovských predkov už od roku 1685. A tak tento básnik má už aj v Maďarsku po obidvoch rodičoch doložené slovenské korene.

Manželkou Štefana Koreňa bola **Júlia**, rodená **Neumanová**, s ktorou mal šesť detí, z nich **Pavel** vyštudoval v Bratislave teológiu a bol aj náboženským spisovateľom a **Štefan** bol učiteľom v *Níredháze*, kde sa za záhadných okolností stratil. Táto nepríjemná skutočnosť Štefana Koreňa veľmi trápila.

V roku 1856 po 23 rokoch pôsobenia v blízkosti svojho rodiska odchádza

Štefan Koreň medzi Slovákov na Dolnú zem, na evanjelické gymnázium do Sarvaša. Jeho úväzok bol menší, ale o to pestrejší. Tretiakov a štvrtákov gymnázia vyučoval latinčinu, maďarčinu, nemčinu a jeho srdcu najmilšiu slovenčinu. Prejavilo sa to i tým, že počas pôsobenia v Sarvaši napísal slovenskú mluvnicu s názvom *Vzorky*. Navyše vyučoval aj botaniku, ku ktorej získal vzťah ešte počas štiavnického štúdia od profesora *Silnického*. Dobové pramene uvádzajú, že Štefan Koreň mal v Sarvaši zo všetkých predmetov, ktoré vyučoval, najradšej *hodiny slovenčiny*, na ktoré sa ako na fakultatívny predmet hlásilo aj niekoľko Maďarov. Autor jeho životopisu v časopise *Dom a škola* píše, že slovenčinu úspešne vyučoval dovtedy, kým sa na neho nepriatelia neoborili, že to koná „fö-fő z osobnej chůtky“.

Na sarvašskom gymnáziu študovalo v tom čase aj niekoľko Slovákov z Vojvodiny, medzi nimi napríklad **Ján Kvačala** z *Báčskeho Petrovca*, zakladateľ komenológie, pre ktorého bol Š. Koreň veľkým vzorom a ich priateľstvo a styky pretrvávali až do konca života.

Štefan Koreň bol rodeným pedagógom a vedel vzbudiť záujem o svoje predmety u všetkých žiakov. Vedel si ich získať a neraz s nimi žartoval a veľa im pomáhal, čo žiakov zaväzovalo k usilovnejšiemu štúdiu a k úcte k svojmu učiteľovi. Vo výučbe jazykov ako prvý v Uhorsku zaviedol namiesto memorovania *gramatickú analýzu*. Svoje všestranné pedagogické a odborné schopnosti a záujmy prejavoval aj pri botanike. Okrem toho, že skúmal *flóru okolia Sarvaša*, napísal o nej dve štúdie. V tomto odbore udržiaval styky a vymieňal si rastliny s mnohými v tom čase známymi botanikmi v Uhorsku a zahraničí.

Domonský rodák Štefan Koreň bol jedným z mála slovenských pedagógov tých čias, ktorým terajšie Maďarsko bolo kolískou a napriek tomu neobjácne, a to slovom i písmom sa celý život prejavoval ako *slovenský národovec a buditeľ*, za čo ho často obviňovali z panslavizmu. Prejavil sa aj ako *publicista*, prispieval do viacerých slovenských časopisov, najmä do Lichardovho *Obzoru a Živeny*. Patril medzi zakladateľov, odberateľov a rozširovateľov Lichardovej *Domovej pokladnice* a ďalších slovenských kalendárov. Časopisy *Slovenské pohľady*, *Dom a škola* i ďalšie o ňom neskôr prinášali viaceré príspevky z pera osobností, ktoré jeho život a dielo dôverne poznali a vysoko vyzdvihovali. Tlačou vyšiel jeho *Krátky zemepis a kratičká história uhorskej zemi, Sarvaš 1856*.

Aj keď Štefan Koreň pri svojich všestranných záujmoch sám zápasil s nedostatkom finančných prostriedkov, keď sa jednalo o slovenské národné veci, vždy podľa možnosti prispel. Napríklad keď *Národný hlásnik* vyhlásil zbierku na výstavbu slovenského múzea a budovy *Matice slovenskej*, venoval na tieto ciele

vyše zlatky. Bol zakladateľom o od roku 1869 predsedom *odboru Matice slovenskej pre Dolnú zem* a ochotne nielen odoberal, ale aj rozširoval vo svojom okolí slovenskú literatúru.

Bol sklamaný z odnárodnenia svojho žiaka **Petroviča – Petőfiho**. Iní by si robili zásluhy z toho, že ho učili, ale on sa skromne utiahol. Aj to bolo príčinou, že sa

vo „vlasteneckej“ tlači stal terčom útokov, označovala ho za najhlavnejšieho pansláva. Jeho pevné národné presvedčenie komentoval časopis *Dom a škola* v roku 1884 takto: „*Nie medzi svojimi, v cudzom svete najviac konal dielo povolania svojho, ale na postati tejto stál pevne charakterom uprostred dorážajúcich naň šípov, ako to bralo tatranských hôr v blesku križujúcich sa hromov. A my tým slávnejšieho videli sme toho, čím búrlivejšie boli tie strely. Za 50 rokov neúnavnej práce školskej pre vernosť k rodu svojmu podozrievaný, zaznávaný, neklesol! Budil oproti sebe úctu i u tých, ktorí zradným okom na neho pozerali... Ó, pozdvihuje Ťa, milý starček náš, veľkodušnosť tvoja medzi nami. Ty hľadal si ži-*

votom nie svoje, ale naše vyznamenanie. Netúžil si po sláve, aby sláva rodu Tvojho nebola zatienená. Ty si našou svietiacou hviezdou.“

Štefan Koreň horel láskou k slovenskému ľudu a zapaloval aj iných. Vo svojom poslednom liste ako staručký dôchodca (Slovenské pohľady 4 – 1896) *Jánovi Kvačalovi* z 27. decembra 1892 okrem iného napísal: „...bratia sme a deti tohože národa, k jeho pozdvihnutiu každý sa dľa síl svojich úprimne vynasnažíme.“ (Slovenské pohľady, 4 – 1896) Usilovne aj na sklonku svojho života (do dôchodku odišiel roku 1873) vo vysokom veku pomáhal zbierať a zostavovať pre potreby zachovania slovenského dedičstva etnografické materiály svojho prostredia. Napríklad v roku svojej smrti 9. apríla 1893 už po druhýkrát za sebou posielal na výzvu moravského dialektológa **Františka Pastrneka** zozbieraný piesňový a nárečový materiál o používanom slovenskom nárečí v Sarvaši. Štefan Koreň končí list Pastrnekovi s odborným obsahom takto: „Zavieram s tým želaním, aby Všemohúci vašu vysokoučenosť pri dobrom zdraví skvelým zdarom v prácach vašich potešoval, na mnohé letá k radosti všetkým Slavianom a zvlášť nám potláčaným Slovákom.“ (Slovenské pohľady, 13 – 1893) O niekoľko dní po odoslaní žiadaných materiálov tento rodoľub a dolnozemský národný buditeľ 17. apríla 1893 v Sarvaši zakončil svoj plodný život. Nebolo by od veci pouvažovať, či by slovenská sarvašská škola nemohla niesť meno tohto príkladného a svojmu rodu verného dolnozemského Slováka. Život a dielo tohto významného dolnozemského pedagóga a publicistu by si zaslúžilo väčšiu pozor-

nosť mesta, v ktorom pôsobil. Na druhej strane domonskí rodáci pomenovali základnú školu jeho menom.

Ján Jančovic

Foto: autor a archív autora

Obviňovaný z panslavizmu dožil na Slovensku

K 150. výročiu narodenia
Ľudovíta Jaroslava Hrdličku

Do galérie významných slovenských rodov, ktoré pôsobili medzi Slovákmi na Dolnej zemi, aby sa starali o ich duchovný život a zachovanie národnej identity, patria aj **Hrdličkovci**. Popri publicistovi a náboženskom spisovateľovi **Jánovi Hrdličkovi**, narodenom v roku 1741 v *Modre* a pôsobiacom viac ako štyridsať rokov ako farár v Slovákmi osídlenom *Maglóde* v Peštianskej stolici, kde aj v roku 1810 umrel, ďalším pokračovateľom rodu bol **Karol Hrdlička** (1837 Nitrianska Streda – 1908 Nadlak). Jeho syn, publicista,

prekladateľ, učiteľ a farár **Ľudovít Jaroslav Hrdlička**, sa narodil 15. mája 1873 v Nadlaku. Po ukončení základnej školy v rodisku pokračoval v štúdiu na gymnáziu v *Sarvaši*. Roku 1896 absolvoval *Teologickú akadémiu v Bratislave* a nastúpil za evanjelického kaplána na *Myjave*, kde pobudol do roku 1898. Riadne zvoleným farárom bol v rokoch 1898 – 1904 v *Turanoch*.

Ľ. J. Hrdlička na odporúčenie národne uvedomelých slovenských evanjelických osobností prijal roku 1904 pozvanie k svojim rodným do *Slovenského Komlóša*. Ten čiastočne poznal už z detstva, keď ho tam otec ako školský dekan so sebou brával na skúšky žiakov (exámeny). Jeho kandidatúru však vtedajší biskup nepodporoval a len na zásah dištriktálneho dozorca, zástupcu ministra osvety, Čabana **Michala Žilinského** ho jednomyselne zvolili a inštalovali za tunajšieho farára. Do cirkevného zboru ho prijali 20. augusta s veľkou slávou. Sprievod Komlóšanov viedol zaslúžilý slovenský učiteľ a národovec **Július Styk**. Ľ. J. Hrdlička hneď po príchode do Komlóša zbadal, že v uplatňovaní slovenskosti je veľký rozdiel medzi inteligenciou a obyčajným ľudom. Aj z toho dôvodu jeho prvoradým cieľom bolo čím skôr sa zoznámiť s rozhodujúcimi slovensky cítiacimi

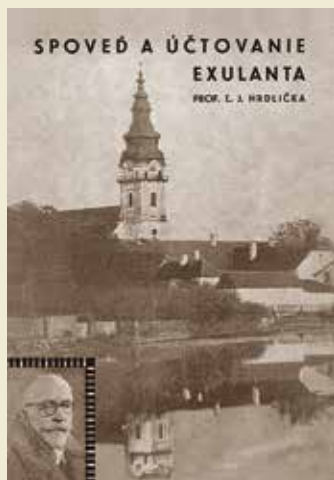
rodinami. Vyústilo to do návštev, prednáškových večierkov a ochotníckeho divadla. Dosiahol aj to, že všetky cirkevné zápisnice, záznamy o účtoch sa začali písať popri maďarčine aj po slovensky, aby všetkým uzneseniam, rozhodnutiam a účtovníctve cirkevného zboru rozumeli všetci členovia cirkvi. Týmto sa stratila dovtedajšia nedôvera cirkevníkov vyplývajúca najmä z toho, že zo začiatku bohatá cirkev sa pred časom zadlžila.

Oblúbenosť nového farára medzi ľuďmi bola trňom v oku niektorým maďarským šovinistom, ktorí od začiatku jeho príchodu sledovali jeho a Stykovu národnouvedomovacu činnosť. Na seniorátne konzistórium (poradný zbor) podávali sťažnosti, že doma a na verejnosti vedú rozhovory len po slovensky, *usporadúvajú slovenské schôdze a posedenia*, kupujú iba slovenské zápalky a *vo voľbách propagujú slovenského národnostného kandidáta*. Za tieto podľa nich prehrešenia proti vlastenectvu ich roku 1906 konzistórium odsúdilo na stratu úradu. Vďaka ich obrane zo strany čabianskeho farára **Ludovíta Žigmunda Seberíniho** dištriktuálne konzistórium tento trest zmiernilo na peňažnú pokutu.

L. J. Hrdlička vo svojom diele *Spoveď a účtovanie exulanta* píše, že po tomto rozhodnutí mohli viac-menej nerušene pokračovať v začatej práci plných desať rokov. Zapojením celého národne prebudeného cirkevného zboru

sa im i za pomoci starostu obce, ktorý bol zároveň zástupcom dozorcú cirkevného zboru, podarilo nespokojencov zatlačiť do úzadia, pre slovenskú vec získať popredných občanov a mládež a dosiahnuť aj hospodársku prosperitu. Po skončení prvej svetovej vojny prebehla v Slovenskom Komlóši ďalšia etapa roztrieštenosti a zrážok. K jej odstráneniu bol potrebný uvažovaný spoločný postup so všetkými slovenskými skupinami. Nakoniec došlo k dorozumeniu medzi v tom čase sa formujúcimi socialistami a sedliackymi stranami, ktorých roduverní Slováci presvedčili a poukázali na ich spoločného nepriateľa. S ostatnými slovenskými skupinami, a to aj so susednými Slovákmi

obývanými obcami, vytvorili národné rady a pripojili sa k spoločnej *Národnej rade dolnozemsých Slovákov*, utvorenej vo Vojvodine. Medzitým sa vojenská a politická situácia zmenila a v krajine sa utvorila *Maďarská ľudová (demokratická) republika*, na ktorú sa obrátili so

žiadosťou, aby Slovenský Komlôš bol okresným sídlom a aby do neho patrili okolité slovenské obce ležiace v Čanádskej oblasti. V tejto súvislosti pripravili a predložili *Memorandum*, v ktorom od okresného sídla žiadali prideliť Komlóšanom pozemky veľkostatkov a štátu, vybudovanie úzkokoľajnej železnice spájajúcej Slovenský Komlôš a ďalšie obce s *Makovom* a tiež postavenie sto robotníckych domčekov. Memorandum v Slovenskom Komlóši podpísalo 13. marca 1919 približne 500 občanov. Vyzeralo to, že vláda grófa M. Károlyiho ich požiadavky splní, ale táto vláda o niekoľko dní padla a nastúpila bolševická vláda *Bélu Kuna*, ktorá zmarila všetky plány Komlóšanov.

Komlóšania ďalšie nádeje vkladali do spojenia dolnozemsých Slovákov osídlených oblastí, susediacich s *Juhosláviou* a následne, keď Čanádsku župu obsadili rumunské vojská, sa chceli pripojiť k *Rumunsku*. S takouto petíciou bola vyslaná na parížsku konferenciu delegácia. Ru-

munsko-slovenské spojenectvo malo vyústiť dvoma poslaneckými a dvoma senátorskými mandátmi. Aj tieto nádeje stroskotali zamietavou odpoveďou. Oblasť sa rozdelila demarkačnou čiarou do troch krajín – Rumunsku, Juhoslávie a Maďarska. Békešská Čaba a okolie zostali v Maďarsku a rumunská armáda sa musela z územia stiahnuť. Keďže L. J. Hrdlička aj tu patril medzi hlavných organizátorov, *jeho prenasledovanie a žaloby na súdy pokračovali*. Hrozilo mu to najhoršie – odsúdenie. Hlavne z toho dôvodu radšej v roku 1920 volil odchod do bezpečia, najskôr do rodiska v Nadlaku a potom s rodinou a najbližšími spolupracovníkmi – učiteľmi M. Franciscim a M. Matejdesom – sa presídlil na Slovensko. Všetci verili, že príde ešte príležitosť vrátiť sa na Dolnú zem a pokračovať v nedokončenej práci pre slovenskú národnosť. Vývoj udalostí však nabral taký smer, že to už nebolo možné.

L. J. Hrdlička prijal miesto profesora v *Martine*, medzitým roku 1921 absolvoval v Prahe kurz pre stredoškolských učiteľov. Onedlho sa presťahoval k rodine do Bratislavy, kde pokračoval v učiteľskom povolani a tiež ako podpredseda *Ústredného družstva* a keďže sa stále cítil zaviazaný dolnozemským krajanom, aj v tejto funkcii pre nich na Slovensku veľa vykonal. So svojimi spolupracovníkmi založil *Kultúrnu jednotu Slovákov z Maďarska*, ktorá sa neskôr zlúčila do novovytvorenej odbočky *Československej národnej rady*. Prostredníctvom tejto organizácie zasahovali aj do pomerov zahraničných Slovákov a ich ochrany. Okrem iného o krajanoch v Maďarsku uverejňovali povzbudzujúce publicistické články, ktoré posielali evidovaným adresátom.

L. J. Hrdlička a Juraj Hrabovský vypracovali *Memorandum o situácii Slovákov v Maďarsku*, ktoré poslali Ministerstvu zahraničných vecí Československej republiky, aby ho ďalej poslalo *Organizácii Spojených národov*. Tá ho poslala maďarskej vláde, ktorá na svoju ochranu Pecháňovým perom poslala OSN *klamlivé poznámky na 11 stranách*, v ktorých uviedla, že so slovenskou menšinou bolo a je všetko v poriadku. Medzitým sa roku 1931 naskytla ďalšia príležitosť priamo Slovákom v Maďarsku, keď sa v Ženeve konal medzinárodný kongres menšín. Bolo treba navrhnuť, kto sa za Slovákov v Maďarsku tohto kongresu zúčastní. Keďže L. Ž. Seberíni zastúpenie neprijal, jedným z navrhnutých bol aj L. J. Hrdlička, žijúci už na Slovensku. Toho však Maďari neschválili a navrhovali penzionovaného štátneho úradníka **L. Janovecza**. Nakoniec po sťažnostiach z oboch

táborov naživo nevystúpil ani jeden. L. J. Hrdlička do Ženevy odcestoval, ale svoj prejav mohol predniesť iba separátne všetkým slovanským delegátom.

Vynikajúci obranca národnostných práv dolnozemských Slovákov, ktorý bol počas celého pobytu v Maďarsku obviňovaný z panslavizmu, okrem svojho memoárového dokumentačného diela *Spoveď a účtovanie exulanta*, ktoré vyšlo v roku 1945 v Bratislave, publikoval aj niekoľko ďalších článkov, v ktorých informoval o ťažkom národnostnom položení Slovákov v Maďarsku a tiež články s družstevnou tematikou. Po jeho ceste kráčaľ a v jeho diele pokračoval jeho syn **Ludovít Jaroslav Hrdlička** (1900 Turany - 1975 Martin), osvetový pracovník, evanjelický farár v *Dolnej Strehovej* a v *Lučenci*, od roku 1948 senior Novohradského seniorátu. L. J. Hrdlička starší umrel 19. septembra 1953 v Bratislave.

Ján Jančovic
Foto: archív autora

Ťažké začiatky békešských Slovákov pri osídľovaní Níredházy

K 270. výročiu príchodu Slovákov
do Níredházy a jej vzniku

Na rozdiel od iných uhorských dolnozemských osád **Níredházu** v Sabolčskej stolici nespustošili Turci, ale vojská počas Rákócziho povstania. Na rozsiahlom území, ktorého časť neskôr **gróf František Károlyi** odkúpil od kráľovskej pokladnice, zostalo žiť iba pár desiatok rodín. Väčšiu časť úrodnej pôdy zaplavila voda a jediným rastlinstvom tu bola šachorina. Vyššie položené pozemky sa dali využiť ako pastviská. Súhlas na osídlenie časti Sabolčskej stolice dostal gróf v apríli roku 1753 s upozornením, že *župu môže osídliť len prisťahovalcami z iných stolíc*. V polovici 18. storočia rozsiahlu pustatinu s geografickým názvom *Níredhász* (*Nyíregyháza*), neskôr *Níredháza*, vlastnila rodina grófa Františka Károlyiho a **baróna Palocsayho**. V roku 1752 začala na ich majetkoch pracovať hŕstka poddaných, prevažne *Rusínov*, sústredených do provizórnej biednej a chatrnej osady. Roku 1752 tam žilo 40 gazdov, Károlyi mal 31 Rusínov gréckokatolíckeho vierovyznania, ktorí obrábali 29 pozemkov, a Palocsay iba 9 gazdov a 22 obyvateľov. S ich prácou a odvádzaním daní nebol spokojný najmä František Károlyi. Považoval ich za nedbanlivých a nespôsobilých obhospodarováť jeho zem, čím podľa neho neboli prospesní nielen jeho panstvu, ale ani celej stolici. Začal rozmýšľať, ako

v tomto smere dosiahnuť nápravu. Na zhromaždení Sabolčskej stolice, konanom 19. apríla 1752 v *Kálove* (Nagykálló), gróf predložil žiadosť, v ktorej poukázal na záhalčivých a nedbanlivých poddaných, u ktorých nie je záruka, že v budúcnosti dokážu obrábať a zveľaďovať doteraz im zverenú nehnuteľnosť. V žiadosti uviedol aj spôsob, ako mieni svoju pustatinu Níredhász a *Čerkes* (Cserkesz) osídliť novými usilovnejšími a skúsenými roľníkmi. Stolica si jeho žiadosť vypočula a na rozhodnutie si ponechala čas, lebo sa obávala, že to môže odlákať poddaných z iných miest stolice, ale keď ju gróf ubezpečil, že zo Sabolčskej stolice nebude prijímať poddaných, súhlas dostal.

Vzácnny knižný dokument Samuela Schmála

Ako to začalo a ďalej pokračovalo znamenal evanjelický farár **Samuel Schmál** (1741 Vyšná Slaná – 1801 Níredháza) v pamätnej cirkevnej knihe (1753 – 1820). Archívne dokumenty, ktoré našiel v archíve Sabolčskej stolice, priložil k uverejnenej skutočnosti a tak ich verne uviedol v cirkevnom protokole. Vo svojom rukopise vydal takto najvernejšie svedectvo o prvých päťdesiatich rokoch usádzania sa Slovákov v týchto

priestoroch, ktoré sa v historických štúdiách málo využíva. Cirkevnú kroniku nazval *Protokol aneb kniha cirkewní...*, kde v slovakizovanej češtine (bibličtine) zaznamenal prvé začiatky rodiaceho sa mesta. Pre problémy s typom písma a s dobovou bibličtinou pokračovatelia v písaní predmetnej histórie (v maďarčine) prevzali doteraz len torzo toho, čo S. Schmál exaktne spracoval a archívnymi dokumentmi doložil.

Békešskí Slováci zakladatelia Níred'házy

Stoličné zhromaždenie s požiadavkou Károlyiho a návrhom osídľovať jeho pustatiny novými poddanými súhlasilo, ale písomný súhlas mu dlhšie neprichádzal. Po uplynutí roku žiadal gróf stolič-

ného notára **Tomáša Csákányiho**, aby mu zo stoličného archívu vybral výpis súhlasu s predloženou a schválenou žiadosťou. (S. Schmál tento latinsky písaný dokument s podpisom Csákányiho z 28. apríla 1753 priložil ku svojmu Protokolu.) Keď mal už gróf tento dokument v rukách, nechal si ho skopírovať a potom notárom Szmárskej stolice **Pavlom Tolnayom** „vydymovať“, dnešným spôsobom overiť, aby kópia bola zrovnateľná s originálom, čím tento podpisom potvrdený dokument nadobudol platnosť pre jeho zámer. To isté si dal 25. mája 1753 potvrdiť aj stoličným notárom Sabolčskej stolice v Kálove. Potom už gróf všade, kde to bolo na Dolnej zemi možné, oboznamoval záujemcov o svojom zámere osídliť čerkeskú pustatinu novými obyvateľmi. Keď sa jedného dňa vracal

z *Vásárhelyu* (Hódmezővásárhely) domov, počas cesty sa zastavil na obed v Slovákmi obývanom *Sarvaši*, kde prepriahol konský záprah. Stretol sa tam s richtárom a prísaznými, kde medzi rečou spomenul, že mieni osídliť svoje pozemky v Sabolčskej stolici a osadiť ich pracovitými ľuďmi. Ako mu je známe, takých je v *Sarvaši* dosť, najmä takých, ktorí sú mladší a túžia hospodáriť na pôde. Prizvaným povedal, že tým, ktorí sa tam presídlia, veď vie, že v *Sarvaši* sú všetci Slováci evanjelici, pomôže aj cirkevne. Všetci, ktorí sa prisťahujú, mu nebudú prvé tri roky za užívanie pôdy nič platiť. Po uplynutí troch slobodných rokov mu budú každoročne platiť iba jeden dukát a iba jeden dukát budú platiť aj stolici. Okrem toho budú odovzdávať zo sejby dežmu, deviatok z úrody v naturáliách. Dával im nádej, že im pomôže pri stavbe chrámu a uvedení svojho kazateľa a rovnako aj pri výstavbe príbytkov im dovolí voziť drevo zo svojich Bátorských lesov. Keď si tieto slová vypočul čižmársky majster **Ján Petrikovič**, pochádzajúci zo zemianskeho stavu, nemeškal a čoskoro

sa s odporúčením záujemcov vybral za grófom do Károla, aby sa s ním pozhoval o podrobnostiach. Na ceste domov si pozrel aj Čerkes a Níredházu a s dobrou správou sa vrátil domov. Gróf mu na stretnutí odovzdal písomné pozvanie pre záujemcov so všetkými príslubmi, aby sa na Čerkes mohli čím skôr presťahovať a pustatinu osídliť. (Schmál tento patent grófa zo dňa 16. mája 1753 o osídlení uverejnil v maďarčine.) Gróf súčasne písomne vymenoval Petrikoviča za impopulátora, ktorý má v Békešskej stolici vykonávať nábor na osídlenie Čerkesu a Níredházy. Aby poverenie ochotnejšie a najlepšie riadil a zabezpečoval, gróf mu hneď doživotne pridelil na užívanie jeden „telek“ – pozemok (dokument z 25. mája 1753 v maďarčine). Ján Petrikovič začal s dokumentom v ruke obchádzať Békešskú stolicu a verejne ohlasovať možnosť osídlenia. Medzitým mnohí zájemcovia odišli aj osobne do Čerkesu, aby si pozreli polohu a zem, ktorú majú osídliť. Po zistení, že v Čerkesi nebude dosť vody, grófa požiadali, aby namiesto Čerkesu ich osídlil v Níredháze. Keď gróf súhlasil, už na jeseň roku 1753 sa približne 300 prvých gazdov, pochádzajúcich zo *Sarvaša*, *Čaby*, *Polného Berinčoka*, *Slovenského Komlóša* a *Orosházy*, vydalo do Níredházy a začalo s orbou a sejbou, na ktorú im František Károlyi požičal osivo. To sa tak rýchlo rozneslo po Békešskej stolici, že sa hufne začali hlásiť ďalší osídlenci, ba viacerí z prvých sa tam chceli už natrvalo presťahovať. Ale békešské Harruckernovo panstvo z obavy, že príde o poddaných, im v odchode začalo brániť žalobou na stolicu. O prekážkach Samuel Schmál napísal: „*Najskoršia a najhlavnejšia bola*

tvrdosť zemepánov voči svojim poddaným, ktorí sa chceli presťahovať. Zemepán im celou mocou v tom nemilosrdne bránil a trápil ich aj tým, že ich dal stolicou v Ďule (Gyula) uväzniť. Časť z nich však stačila orbu a sejbu na jeseň ukončiť a vrátila sa domov. Za prepustenie tých, ktorí boli vo väzení, všetci všemožne pracovali, a to aj s pomocou a vplyvom grófa Károlyiho. Ten z opatrnosti poveril touto úlohou vzdelaného **Alexandra Reguliho**, ktorý bol v Sarvaši preceptorom – domácim učiteľom.“ V cirkevnom archíve sa doteraz nachádza latinsky písaný odporúčací list sarvašského farára **Mateja Markovica**, aby si békešskí Slováci na administratívnu a vôbec odbornú pomoc najali Alexandra Reguliho. Ten hneď po svojom príchode do Níredházy sformuloval a odovzdal békeškému panstvu latinsky písanú žiadosť s obhajobou na prepustenie väzňov. Tým sa však ešte všetko neskončilo, protivníci sa pustili aj do grófa, toho zastupoval jeho správca **Demeter Rácz**. Potom už aj sám gróf sa vo veci prepustenia väzňov angažoval tým, že sa obrátil rovno na župana Békešskej stolice. Na najbližšom stoličnom zhromaždení v Ďule rozhodli väzňov prepustiť a umožniť im presídliť sa s podmienkou, že za tri slobodné roky, ktoré budú mať v Níredháze, musia Békešskej stoličnici zaplatiť trojročnú daň a len potom sa môžu presídliť. Keď to splnili, k vycestovaniu od stoličného komisára dostali pas. Taký pas patriaci **Ondrejovi Tomašovskému** S. Schmál uverejnil vo svojom historickom spise. Ukázalo sa, že békešskí Slováci sa aj napriek tvrdým podmienkam, za ktorých mohli odísť, nedali odhovoriť ani zastrašiť. Grófovi boli vďační, že

na ním podané odvolanie ich z väzenia prepustili. Navyše od grófa žiadali, aby im vybavil oslobodenie od hortobádskeho mýta. Najprv im ich požiadavku iba prisľúbil vybaviť, ale potom svoj sľub splnil, čím im uľahčil sťahovanie.

Trápenie evanjelických Slovákov neprestávalo

Keď v marci 1754 odišli zo Sarvaša na prieskum do Níredházy **Ján Zajac**, **La-dislav Kováč**, **Martin Varžík** a **Ján Reguli**, aby tam zistili, ako sa veci s osídľovaním a stavaním domov vyvíjajú, našli tam usilovne pracovať richtára **Juraja Marka** a „terv.bira“ (sudcu) **Gregora Nagya**, prisažných a kišbírov (mladších richtárov). Po prekonaní prvej prekážky prišla druhá zo strany komposesorov (spoludržiteľov), menovite od spolumatiteľky časti panstva v Níredháze zeme-pánky **Palocsayovej** (**Palocsay Rosália Petheő de Gerse**), ktorej patrila polovica ečedského chotára a len druhá polovica patrila Františkovi Károlyimu.

Palocsayová obviňovala grófa na stolic, že nútil vysťahovať jej rusínskych poddaných nielen z pôdy, ale že im okrem pôdy odobral aj krčmu a prideliť ju novým osídlencom. Okrem toho ho obviňovala aj v iných veciach, ale F. Károlyi si zachovával chladnú hlavu. Aby umlčal svojich žalobcov, predložil na stolicu dôvody, prečo daromných, neužitočných a lenivých ľudí poslal preč (fasc.Act. No 530). Komposesori sa tvrdo postavili proti grófovi Károlyimu. Aj keď sa gróf ospravedlnil, Palocsayová ešte stále zastávala svojich Rusínov a povzbudzovala ich, aby si ňou určené zeme ponechali. To ich povzbudzovalo natoľko, že do békešskými Slovákmi zoranej pôdy vysievali svoje osivo a aj inak im robili zle. Na ich ochranu správca Károlyiho majetkov Demeter Rácz podal proti nim sťažnosť a oznámil to aj svojmu pánovi. Keď si F. Károlyi sťažnosť prečítal, urobil všetko v záujme toho, aby nastal pokoj. O to isté sa už snažili aj

komposesori. Nakoniec o všetkom rozhodla stolic a to tak, že noví osídlenci musia zaplatiť doterajším árendátorom za odídenie 700 zlatých. Noví sa nechceli protiviť a túto čiastku im vyplatili. Nakoniec aj Palocsayová prešla na stranu grófa a pôdu a krčmu békešským Slovákom bez problémov odovzdala do árendy. Poznáme presný zoznam prvých hláv rodín, ktoré sem prišli v októbri 1753 z Békešskej stolice. V roku 1754 pribudli ďalšie rodiny békešských evanjelických Slovákov, 134 zo Sarvaša, 39 z Poľného Berinčoka, 19 zo Slovenského Komlóša, 18 z Békešskej Čaby a úplne noví priamo zo severných stolíc Uhorska, zo Zvolena 44, Hontu 25, Gemera 20, Novohradu 20 a jednotlivci aj z Liptova a Spiša. V tomto roku tu narátali 486 slovenských rodín, ktoré obsadili stavebné pozemky v 12 uliciach. Slováci už v tomto roku položili základy terajšieho mesta Níredháza. Názvy ulíc sú v prvotných dokumentoch uvádzané súdobým právopisom. Uvádzame ich bez úpravy: *W Hornej Ulicy* stálo 22 domov, *Tokajská Ulica* 9, *Szarvasska Ulica* 102, *W Pazonske Ulicy* 56, *W Prostredneg Ulicy* 40, *W Csabanske Ulicy* 35, *W Oroske Ulicy* 49, *W Križneg Ulicy aneb w Kereszt* 21, *W Fejertouskeg aneb Rewautskeg Ulicy* 38, *W Kalouskeg neb Stewanikoweg Ulicy* 30, *Krayna neb Seucianska Ulica* 46, *W Tabanyi* 38.

Prenasledovanie a prekážky pokračovali a trvali tridsať rokov

Ďalšou vážnou prekážkou a príkorím od samého začiatku usádzania sa békešských slovenských evanjelikov bolo uvedenie a hneď aj vyhnutie kazateľa

Martina Vandlíka a obviňovanie impopulátora – organizátora osídľovania Jána Petrikoviča. Proti evanjelikom a ich bohoslužbám sa na stolici a u jágerského biskupa sťažoval tokajský plebán (farár) a sabolčský vicearchidiakon. Keď stolica mlčala, biskup sa obrátil na kráľovskú radu, aby stolica konala v jeho obžalobe. Samuel Schmál poznamenal, že nepriateľom nestačilo, že vyhnali evanjelického farára, zrúcali oratórium (modlitebňu), ale na nových osídlencov sa zo všetkých strán valili aj iné bolestné vlnobitia. Útoky proti nim a ich vodcom neprestávali. Na ich obranu sa do všetkého zapojil aj gróf, ale aj ten v protináboženských akciách rezignoval a evanjelickým Slovákom odporučil hľadať pomoc u urodzeného pána **Gabriela Prónaya** v Jači (Acsa) a **Jána Jesenáka** (obaja oblasní dozorcovia ev. cirkvi) v Prešporku. Za týmto účelom vykonali richtár Ján Mekiš, Ladislav Kováč a Alexander Reguli strastiplnú niekoľkodňovú cestu do Jače, Slovenského Pravna, Prešporku a na kráľovský dvor vo Viedni. Keď sa vrátili domov, hneď informovali grófa a celé spoločenstvo, čo podstúpili a dosiahli. Onedlho sa gróf vybral do Viedne, kde pobudol dlhšie aj vo veci žiadosti níredházskych slovenských evanjelikov. Na jeho podnet im kráľovská jasnosť povolila každodenné modlitby a na všetky výročné sviatky slúžiť bohoslužby a Večeru Pánovu. Keď na zbúranú modlitebňu privážali drevo, dozvedel sa o tom kálovský farár a sabolčský archidiakon a znovu podali na evanjelikov žalobu. Stolica takticky mlčala a predlžovala predloženie sťažnosti na kálovské stoličné zhromaždenie konané 8. 7. 1767, ale po dvojnásobnej

sťažnosti biskupa vyslala do Níredházy dvoch „*solgabírov*“ (služných), ktorí mali vyhodnotiť spory obidvoch strán. Tí zisťovali aj to, koľko je tam evanjelických obyvateľov. Veriacich bolo 3804, z toho 509 gazdov s pozemkom, 427 s polpozemkom, 895 žien, 1725 detí, 248 sluhov a slúžiacich. Obmedzovanie evanjelických bohoslužieb, ktoré vykonávali štyria farári, pretrvávalo plných tridsať rokov. Kazatelia nemohli podávať sviatosti, pochovávať zomrelých a vzťahovali sa na nich aj iné zákazy. Po prvom Martinovi Vandlíkovi tu slúžili **Ján Beck** z Toporca, **Juraj Tirš** z Geceloviec a **Juraj Topolčáni** z Kamenian. Po vydaní Tolerančného patentu roku 1781 panovníkom Jozefom II. získali náboženskú slobodu aj níredházski evanjelickí Slováci. Hneď na to roku 1783 prišiel k nim za farára Samuel Schmál z Vyšnej Slanej. Jeho príchod priniesol oživenie cirkevného zboru, vrátane evanjelického školstva a pod jeho vedením roku 1784 sa s veľkým elánom cirkevníkov začala výstavba veľkého kostola. Napríklad gazdovia zapriahli na vozenie kameňa z Bodrogrkerestúra 60 konských povozov a každý deň od skorého rána až do nočných hodín privážali po zablatených poľných cestách na plno naložených rebrinákoch kameň. Jeden z týchto kameňov 25. marca 1784 symbolicky položili do základov kostola, ktorý za dva a pol roka dokončili a 22. októbra 1786 posvätili. Teraz je po békeščabianskom veľkom kostole druhým najväčším evanjelickým kostolom v Maďarsku a dodnes najstaršou zachovalou budovou mesta.

Ján Jančovic

Foto: archív autora

Rudolf Fraňo

Ako ujček Vilo prihotovil drevo Zsigmondovi Móriczovi

Svetová hospodárska kríza roku 1928 citeľne zasiahla aj náš pilišsky kraj. Veľká nezamestnanosť postihla všetkých, roboty nikde na okolí nebolo: ani v lese, ani v kameňolomoch, ani vo fabrikách v Senondreji. Miestni obyvatelia sa usilovali zohnať akúkoľvek prácu a tak sa stávalo, že skupinka chlapov hľadajúcich zárobok sa už za úsvitu pohla cez lesy do Leányfalu, Tahi, či k senondrejským chatám a vilám.

Tak sa dostal ujček Vilo P. – vtedy ešte šarvanec – s pílou a drevorubačskou sekerou na pleci s kamarátom do Leányfalu, na Hlavnú ulicu, k miestu, kde býval spisovateľ Zsigmond Móricz. Vo dvore uvideli veľkú hromadu čerstvo dovezeného dreva na kúrenie. Veľmi sa tomu potešili, istotne bude robota. Zaklopali na bráničku v plote, slušne pozdravili a ponúkli sa drevo popíliť, porúbať a uložiť do drevárne. Zsigmond Móricz práve raňajkoval na terase so ženou, dvomi dcérami a dvomi priateľmi z Pešti. Zdvihol sa od stola, prešiel k bráničke a spýtal sa ich, čo by to rodinu stálo, koľko by si za prácu pýtali. Nečakal na odpoveď a pyšne povedal: „No, to čo si myslíte, to je veľa.”

Vilo sa začal odvážne jednať. Peniaze potrebovali, nechceli sa driapať naspäť do kopca s prázdnyimi vreckami, preto pristali na polovičnú sumu, než bolo zvykom, nechceli si nechať ujsť zárobok. Veľmi dobre vedeli, že mnohí dedinčania chodia po okolí a hľadajú robotu, preto sa potešili aj tejto príležitosti. Vošli do drevárne, vyniesli na dvor kozu na pílenie a pustili sa do práce. Vilo si píľku nabrúsil ešte predošlý deň.

Domáci pán so sluhom im doniesol demižón vína z pivnice, potom sa s rodinou a dvoma priateľmi pohol k mederskej kompe, obzrieť si Móriczove majetky na Senondrejskom ostrove. Práca s pílou išla mládencom od ruky, hromada porúbaného dreva rástla, keď začuli obedňajšie zvonenie mederského kostola. Vtedy postáli, pozreli sa, koľko spravili a koľko práce ich ešte čaká.

„Bodaj ťa, Vilo! Čo ako sa budeme ponáhľať, do zotmenia to nestihneme ani popíliť, nieže ešte porúbať! Budeme tu azda aj do pozajtrajška, na hody, na sviatok sv. Ladislava.”

„No to azda nie,” odpovedal so smiechom Vilo, „zoberme tú hrubšiu kladu na druhom konci a opatrne ju celú dajme do drevárne.”

„Jaj, to nemôžeme,” hovorí priateľ naľakane, „za robotu nám už zaplatili.”

„To je pravda, bratku, ale len polovicu, preto aj my spravíme len polovicu roboty. Zvyšok nech dorobí panstvo z ušetrenej polovice peňazí.”

Tak sa aj stalo. Veľké klady dreva zanesli dovnútra do drevárne, potom Vilo druh začal štiepať popílené drevo. Porúbané drevo pripravené na kúrenie preniesli v koši a naukladali pred väčšie klady, čím majstrovsky zakryli nepopílené drevá. Prácu dokončili skôr ako sa Móriczovci vrátili. Dopili víno, odobrali sa od sluhu, ktorý vedel čo vyviedli, ale pretože to nebola jeho starosť, tiež sa na tom zasmial. Domov prišli ešte pred zotmením a v krčme so smiechom vyrozprávali, ako pochodili.

Zoltán Bárkányi Valkán

Príbehy zo života jedného starca

Starec čerstvo oholený, vo sviatočnom obleku a tmavom klobúku na hlave ako-by ho naháňali trielil hlavnou ulicou dediny. Opierajúc sa o vychádzkovú paličku drobnými, rýchlymi krokmi napredoval k vyhladenému cieľu, k veľkému obchodu s rozličným tovarom, ktorý v ten deň slávnostne otvorili. Zvedavosť ho durila, tá ho sem priťahovala.

– Daj Bože dobrý deň! – zdvihol klobúk a mierne sa uklonil hneď ako vstúpil do obchodu.

Žiadna odpoveď. Nikto si ho nevšimol. Chvilku bezradne stál, či neuvidí dajakého známeho. Nie, nikoho nevidel. Vkročil do prvého radu lemovaného z oboch strán regálmi plnými tovaru. Po dlhšom váhaní pristúpil k najbližšej predavačke.

– Milá moja, mohli by ste mi pomôcť? – oslovil ju nesmelo.

– Pravdaže, s radosťou, – odpovedala s úsmevom predavačka. – Tu je však samoobsluha a ja mám dozor iba nad touto časťou predajne, kde ponúkame všeličo na pranie... gély, mydlá, pracie prášky a všelijaké tekuté prostriedky...

– Jéj, to je ale šťastie... ja hľadám akurát prací prášok... nejaký veľmi dobrý, – potešil sa starec.

– No, takých je tu veľmi mnoho... rôznych značiek, rôzneho balenia... Od pol kila až do desať kíľ.

– Milá moja, žijem sám... Aký prášok a aké balenie by ste mi navrhli? – zahľadel sa starec predavačke do tváre.

– Kúpte si Ariel v jedno- alebo dvojkilovom balení. To by vám stačilo na dosť dlho.

– Čo vie ten Ariel? A prečo len jeden alebo dvojkilový? Neni to veľmi málo? – spýtal sa starký začudovane.

– Ariel všetko vie, krásne perie bielu, ale aj farebnú bielizeň... Ariel je super prášok! Ináč dve kilá by vám nebolo málo... Vám by to stačilo na takých sedem-osem mesiacov...

– No dobre, ale kde je potom predvídavosť? – namietol starec. – Človek musí byť predvídavý, musí myslieť aj na zajtrajšok. Olej, masť, múka, cukor, ale aj prací prášok musí byť aj do zásoby... Predsa vždy sa môže prihodiť niečo nepredvídané... A potom čo... ako ďalej? Hovorili ste, že máte aj vo veľkom balení...

– Pravdaže máme, aj päť a šesťkilové, – odpovedala s trpkým úsmevom predavačka. – Ale prepácte mi... To vám neodporúčam... Hovorím to z čistého srdca...

– Neodporúčate? A prečo nie? – starec sa skúmavo zahľadel predavačke do očí.

– Báčik, ako sa tak na vás pozerám... Hm... Vy určite nemáte peniaze len tak na vyhodenie... Chcem vám len dobre... Je to pre vás zbytočne veľké balenie...

– Ako to myslíte? Prečo? – spýtal sa starec vylakane.

– Či naschvál chcete, aby väčšinu toho prášku použil niekto iný? – zdvihla hlas predavačka. – Asi nie... Tých päť kíľ by bolo pre vás na také dva roky...

– No a čo? – nechápavo hľadel predavačke do tváre očividne sklamaný starec.

– Ako sa tak na vás pozerám... no... nie ste v najlepšom zdravotnom stave... Chodíte o paličke... máte zhrbený chrbát... trasú sa vám ruky, ste chudý ako trieska... Jasné... do takéhoto tela už iba duša chodí spávať. Uverte mi, vám by stačilo aj dvojkilové... alebo skôr kilové balenie... Nuž ale to je vaša vec... rozhodnite sa... ktoré vám mám dať?

– Nechcem... nič nechcem od vás, – riekol starec po chvíľke sotva počuteľne. – A vôbec, odtiaľto nič nechcem, – dodal už hlasnejšie, – nič, ale vôbec nič na tomto svete...

Starec pomalým, neistým krokom vyšiel na ulicu. Pred predajňou sa ešte na chvíľku zastavil, poobzeral sa dookola, či ho niekto známy nevidí, ako si vreckovou utiera oči.

Predajňa mäsa. Za pultom zavalitý mäsiar stredného veku, v zakrvavenej a zamastenej zástere, si spýtavým pohľadom premeriaval starca, ktorý zdvorilo vyriekol svoju žiadosť. Vzápätí uchopil dlhý, ostrý nôž a odkrojil z väčšieho kusa bravčového stehna dva tenšie plátky, ktoré potom nacvičeným pohybom hodil na váhu. Chvíľku na ňu pozeral, potom sa so strojeným posmešným úškrnom opýtal zákazníka:

– Báčik, nebude to príliš veľa?

Mäsiarova posmešná otázka starca zarazila. Krv v ňom vzkypela, na chvíľku ho ovládol pocit, že ho chytá závrat. Nič však neriekol. Mäsiar so zdvihnutou hlavou sa zvedavo, s miernym úsmevom obzeral, ako ľudia v rade hadiacom sa na druhej strane pultu reagujú na jeho vtipnú otázku. Mal smolu, nikto spome-

Ilustračné zábery Mateja Skalnického

dzi kupujúcich sa ani len náznakom nezavdčil za jeho vtipnosť. Každý sa pozerá inde, buď na tovar vo výklade, alebo sa kutral v peňaženke, či so znudeným výrazom na tvári čakal, až príde naňho rad.

Že si kúpil dva plátky bravčového mäsa pokladá za prirodzené, ba mohol by si pýtať aj jeden, veď už vyše roka žije sám ako prst, upokojoval sa v duchu. Či nepočul tento zavalitý mäsiarisko o tom, že na Západe, kde žije už dlhé roky jeho jediná dcéra, si gazdiná pýta mäso na dekgramy a tam mäsiar veru presne na deká obslúži každého zákazníka a ešte sa mu aj zdvorilo poďakuje za kúpu trebárs aj jediného plátku.

Tento mäsiar však nielen toto, ale ani všeličo iné nevie, dumať ďalej starec. A ani nemôže vedieť. Veď nezažil vojnu, ako on. Ani revolúciu pred vyše šesťdesiatimi rokmi. Nevie, čo je hlad. Nevie, čo je bieda, ale nevie ani to, čo je slušnosť. Nič nevie.

Starec na posmešnú otázku neodpovedal. Nie však preto, lebo sa bál, že pri nasledujúcej kúpe by dostal namiesto mäsa iba šlachy. Nie, vôbec nie. Nereagoval v záujme svojho zdravia, nepotrebuje, aby mu zbytočne stúpil krvný tlak.

Starec zaplatil, do nylonového vrečka vložil zabalené plátky mäsa a odo dverí namiesto pozdravu trošku hlasnejšie prehovoril k mäsiarovi:

– Raz aj vy ostarnete!

Je nedeľný večer. V nemocničnej izbe starec opretý chrbtom o vankúš v jednej ruke držal vychádzkovú palicu a druhou rukou chlapcovo plece. So sotva badateľným úsmevom mu riekol:

– A ty vieš, že obidvaja dostaneme od sestričky poriadny výprask, ak nás tu takto uvidí, že neležíme v posteli a nespíme?

– A načo by sme aj spali? – rozhodne odvetil chlapec. – Ja tu ani v noci nemôžem spať, nieže takto večer. Radšej sa zhovárajme! Báčik, vy ste tu prečo, čo vám je?

– Jaj, chlapče, so mnou je veru už nedobre, – začal starec tichým hlasom. – Mojím najväčším nepriateľom je môj vek. Som bližšie k deväťdesiatke ako k osemdesiatke. Vieš ty, koľko mám rokov?

– Viem, máte viac ako osemdesiatpäť, – odvetil chlapec.

– Máš recht, synček, vidím, vieš už počítať, – riekol starec s uznaním. – No ale z týchto premnohých rokov presne polovicu som dennodenne vyše osem hodín žil pod zemou, vo vyše štyristometrovej hĺbke, a kopal som uhlie. Kopáť uhlie, to nie je špás, veruže nie. Denne sedem-osem hodín nakladať uhlie veľkou lopatou srdcového tvaru do banského vozíka, to je, ver mi, hotový zabijak. No ale to lopatovanie by ani nebolo až také zlé, lenže tam dole, pod zemou, bola na mnohých miestach štyridsaťstupňová horúčava, inde zasa od zimy zuby drkotali a z vrchu, teda zo stropu, sa na človeka voda liala. Tak si predstav, aké mohli byť tie naše pracoviská! Čert aby ich vzal! O tom už ani nehovorím, že boli aj preveľmi nebezpečné. O baniach sa nie náhodou hovorilo, že nielen dávajú, ale aj berú. Veruže brali, brali ľudské životy. Predstav si, v okolitých uhoľných baniach len z našej dediny zahynulo štrnásť baníkov! Chvála Pánu Bohu, že už v celej

krajine pozatvárali tieto nebezpečné pracoviská!

– Báčik, a nemohli ste niekde inde pracovať? – opýtal sa chlapec a bolo na ňom vidno, že spolučíti so starcom.

– Veru nie. Tú našu horskú dedinu pôda neužívala. Nedalo sa nič robiť, muži museli ísť do bane. Aj ja som musel...

– Čo ste robili potom, keď ste odišli do dôchodku? – opýtal sa chlapec s úprimnou zvedavosťou.

– To bol už ľahší, ale nie ľahký život. Nádenníčil som, chodil som pracovať do vinohradov zámožnejších gazdov, ale neskôr som sa veľa narobil aj vo vlastnej záhrade za domom, kde som si vysadil poriadny kus vinohradu.

– A nemali ste pomoc?

– Veru nemal. Manželka mi dávno zomrela a jediná dcéra so svojou láskou zdrhla do zámoria.

– Tak preto vás dnes nikto neprišiel navštíviť? – spýtal sa chlapec s obavou v hlase.

– Ale, prosím ťa, nevypytuj sa už toľko! Radšej mi prezrad', koľko máš ty rokov a prečo si tu?

– Desať budem mať o necelý mesiac. Často ma bolelo hrdlo a veľakrát som mal aj horúčku. Preto som celé dni chýbal zo školy, no a potom som mal zlé vysvedčenie. Prisahám... ja som sa chcel učiť, a aj sa budem, lebo sa chcem stať vyškoleným záhradníkom. Po tých horúčkach ma potom babička zobrala k lekárovi a ten rozhodol, že mi treba vybrať mandle. Preto som tu. Mandle mi už vyoperovali. Predstavte si, vôbec ma tá operácia nebolela. Niečo mi nastriekali do hrdla, niečo s chuťou mentolového cukríka, od čoho som strašne kašľal, ale

ináč všetko bolo v poriadku. Pozajtra vraj už môžem ísť domov.

– Ani k tebe dnes nikto neprišiel na návštevu, – zahľadel sa starec skúmavo chlapcovi do tváre. – Vieš prečo?

– Viem, ja bývam s babičkou, – odpovedal úprimne chlapec. – Mamička ma nechala u nej. Otecka som nikdy nevidel, povedali mi, že zomrel v čase, keď som mal len niekoľko mesiacov. A babička dnes preto neprišla, lebo príde pozajtra.

– To je dobre, že príde pre teba. Teším sa. Nuž ale nadišiel čas, aby sme aj my spali, – riekol starec rozhodne. – Vidíš, okrem nás dvoch už všetci spia.

– Vidím, – súhlasil chlapec. – Báčik, uverte mi, takto dobre som sa ja ešte nikdy s nikým nezhováral. Zajtra po ráno najkách môžem zasa prísť sem, k vašej posteli?

– Synček, cítim nejakú veľkú zmenu v mojom stave, – riekol starec s núteným slabým úsmevom na tvári. – Lepšie by bolo, keby si neprišiel. Ale ak by si sa predsa len dostavil k mojej posteli a nebol by som v nej, nehľadaj ma. Pekne ťa prosím, nehľadaj ma! Pod perinou mám môj cenný poklad, vreckový štepársky nožík, ktorý vyložím tuná na stoličku. Odlož si ho! Nauč sa s ním štepiť! A dávaj naň preveľký pozor, veď chceš byť záhradníkom!

Starec pravou rukou pohladkal chlapca po hlave, potom ju zdvihol a chvíľku podržal nad hlavou, akoby na rozlúčku žehnal svojho dojatého malého návštevníka.

Chlapec skoro ráno, ešte pred raňajkami, podišiel k starcovej posteli. Ihneď zbadal, že báčik dodržal svoj sľub: vreckový štepársky nožík bol na stoličke.

Z básní Gregora Papučka

Cestou životom

Išiel som, blúdil som,
pochodil som všetko,
až sa zo mňa vyklul
Osemdesiat Peťko.

Rád by som sa knísal
ešte trošku ďalej,
pomôcť by mi mohol
aj príjemný Nalej.

Bolo vo mne veľa
úctyhodnej moci,
nielen cez deň som šiel,
šliapal som aj v noci.

Doteperil bych sa
dopredu rok čo rok,
až by sa stal zo mňa
aj storočný prorok.

Pán Boh daj!

Som Slovák

Som nenapraviteľný Slovák,
mrazivých, drsných dejín syn,
preto si často urážok zopár
stovák nezaslúžene utržim.

Slovenskú hrdosť vo mne neprekoná
diabol, tyran, či tupý podvodník.
Slovenčina je pre mňa hlahol zvona,
čo ako srdce bije na hrudník.

Hrejú ma rodičovské slová,
nezastraší ma ani tisíc zím.
Tisíckrát lipnem ku svojetu znova,
aj keď sa takto mnohým nepáčim.

Ja takto som ja: Európan, Človek,
a ani zvodná, či úlisná veta,
ba ani dary, ani kopy stoviek ma
neodvedú od našského sveta.

Som nenapraviteľný Slovák,
mrazivých, drsných dejín syn.
Aj keď mám za to urážok zopár stovák,
aj keď sa takto mnohým nepáčim.

Drobničky

ROMÁN

Aj ja, aj ty, aj on...
sme ako zajac v chrastí,
všetci sme prílepení
na tejto tu hrude.

Každý má svoj román,
v ňom istý počet častí,
nik nevie, ktorá z nich
posledná časť bude.

OSUDU

Nemysli si, ty pavúk ohavný,
čo si nám utkal medový motúzik
z čerstvej srsti a z jedovatých slín.
Nemysli si, že ako slepá muška
z nenazdajky snáď ti naň naletím.
Nie si ty taký, akým sa byť zdáš!
Úbohú dušu, krivé nohy máš.

AKO ŤA NAZVAŤ?

Kestúc? – Kostelec?
Stratil som si jednu vec.
Nikom to nepovedz!
Nemám Kostelec.

PROSBA

Mamičko moja, mamičko,
daj že mi pusku na líčko!
Z Teba a z Tvojej krvi som,
obráť sa ku mne s úsmevom!

MÁRNE ŽELANIE

Vyrástol výhonok
celkom prirodzený.
Vyrástol výhonok
na vyťatom kmeni.

Chcel žiť ten výhonok,
no uškodil mu svet.
Márne želania rok čo rok,
milosti preňho niet.

OTÁZNIK

Človek sa na svet narodí,
život mu denne uškodí.
Bol by snáď lepšie pochodil,
keby sa nebol narodil.

SLOVÁ NÁDEJE

Nie, moje slnko nikdy nezapadne,
vždy bude svietiť dobrým ľuďom na zemi
a bude zhrievať srdcia, ak sú chladné,
aby tento svet nebol celkom skazený.

Fotografika Mateja Skalnického

Oldřich Kníchal

Na pobreží dní

V tom cupotaní rána, keď z posledných minút noci vzlínajú prvé okamihy dňa, sa mi na plátne pamäti zamarili posledné zábery z kroniky nášho prvého školského výletu: momenty návratu už stíhajú chvíle lúčenia, posledné dojmy v JEJ prítomnosti už patria prvým spomienkam na ŇU. Pred bránami väzenia všedných dní som omáľal posledné omrvinky sladkého koláča toho krátkeho prázdninového týždňa, až sa mi na jazyku a v hrdle rozpúšťali na horkasté nič. Aj keď ONA tu ešte stále bola, ešte stále sme sedeli pri okne, ale za každým zahrkotaním kolies sa mi JEJ loď vzdalovala do bezútešnej diaľavy.

Zostával som osihotený na brehu neko-nečne sa vlečúcich dní, kdesi na pozemku uprostred nevlúdnych barakov, ruky od cementu a vápna. Čo by na to asi povedala? Nie, v žiadnom, prípade ani slovo o tom. Mohla by si myslieť, že sa mi žiada JEJ súcitu. Súcit z jej úst, to nikdy.

Črtala prstom na orosené okno, kresba JEJ rástla pod rukou. Kreslenie JEJ šlo vždy znamenite, ten ohromujúco zručný ťah, tá precízna línia.

Za niekoľko sekúnd vdýchla život ruke, tvári a nechala ma žasnúť. Nechcelo sa mi veriť, že JEJ to ide tak od ruky a ešte v rozheganom vlaku. Ak som inokedy nemohol vystáť cestovanie v rozheganom vlaku, želel som si v tejto chvíli, aby sa s nami

takto terigal hoci i celý týždeň, aby sme sa vrátili čo najneskôr, aby mi odpadla brigáda a prázdniny aby sa rýchlo skončili. Pre to všetko, čo mi dala pocítiť, ma teraz gniavili myšlienky na zvyšok prázdnin. Horkýže zvyšok. Prečo to musí byť práve teraz. Keď si pomyslím, že práve teraz, keď JU nadlho neuvidím.

Z toho JEJ vyhybavého zavŕkania mi jednoducho zaznievalo iba neúčastné asi, možno, ktovie, neviem. Ublížil som jej niečím? Tak prečo tá nevšímavosť. Ako keby JEJ moja prítomnosť bola na ľarchu, kým včera... Škoda reči, kde je tá včerajšia Zlatica, ktorá si nechala odo mňa stísať ruku. Kde sa podela. Teraz na to neberie ani trochu ohľad, alebo mi chce nahovoriť, že sa mi celý ten včerajší večer iba prisnil. Že to všetko si iba hlúpo namýšľam.

Ona je už taká, pripomína sa mi Vilov zdvihnutý ukazovák. Aká taká? Predsa ako všetky, tvári sa záhadne Vilo a nespúšťa ukazovák. Ešte si na to neprišiel? Ale veď ONA je iba jedna, jediná!

Júl, august, načo počítať, vlak už neodvolateľne zastavuje v domovskej stanici. Darmo sa tomu bránim, darmo vyčítam celému svetu, Zlatica sa mi v tejto chvíli stráca z dohľadu na celú večnosť.

Pri pohľade na zlaté pradiivo jej účesu ma odrazu opúšťa predstava času rozkúskovaného na miliardy omrvínok. Tridsať

Ilustračné zábery Mateja Skalnického

rokov, vravím, a myslím si čosi o jednej miliarde. Lenže vtedy si mala to zlato spletené do vrkočov, hovorím nahlas, a previazané bledomodrou stužkou. Ako by som to nevedel, keď to mám dodnes čierne na bielom. Rukolapný dôkaz zamilovanosti. Jednostrannej a neopätovanej (pred očami sa mi vznáša Vilov výstražný ukazovák).

Odpovedal mi tichý trilok. Vzápäti zväžnela. Ale. Nejaký ľúbostný list?

Žiaľ, listy sme si nikdy nepísali a to je veľká škoda, lebo to by bol najlepší dôkaz toho, čo tu teraz vravím. Báseň, Zlatica, iba pár veršov s venovaním tebe. O tej tichej vode a o Dunajci, len s tým rozdielom, že nie tá dievčina, ale šuhajko bol sklamaný, vieš si to predstaviť.

A ďalej, ako to bolo ďalej?

Ďalej? Ďalej už nebolo nič, skôr predtým. Poviem ti, čo bolo predtým, ak chceš. Stalo sa to len o trochu skôr, vravím, a myslím na milióny sekúnd. Sedeli sme naproti sebe pri dlhom drevenom stole a spievali o tom Dunajci, skús si spomenúť. A dotýkali sme sa kolienami pod stolom. Ale ty si predstierala, že o ničom nevieš, taká si bola vážna a upätá, v škole som si nevedel predstaviť, že by si sa mohla na hodine z niečoho smiať. Ako vážne si sa tvárila, keď ťa vyvolali. A iste to znamenalo asi tolko, že naša Zlatica je i tentoraz pripravená dokonale. Občas ma to hrozne rozčuľovalo, ale tam, na tom výlete, keď sme sa držali za ruky, mi to ani nenapadlo. Vidím to ako dnes, asi aj preto, že si sa odvtedy skoro nezmenila. Vtedy som veril, že tie tvoje ruky sú naozaj v mojich, lebo dovtedy a potom, za celý ten čas sa mi o tebe len snívalo. Rieka, čo tiekla pri tej veľkej chate, v ktorej sme spali, mi vtedy hučala do sna a nedala mi dospať. Precitol som na tú pieseň a pritom som cítil dotyky tvojich kolien.

Ďalej už nevieš? Skús ešte trochu. V jej hlase už nebolo ani trochu z tej predošlej pobavenosti. Zlatica sa usmievala očami a tie jej úsmevné pohľady prezrádzali očakávanie, že sa dozvie viac.

Doma som chodieval, vravím, ako vo sne, ale len navečer po práci, cez deň na

to nebol čas. Potuloval som sa po uliciach ani ten Robinson po pustom ostrove, hľadajúci svojho Piatka. Lenže kde bol môj Piatok, Robinson mal šťastnejší krok než ja. Myslíš si, že koniec prázdnin ma vytrhol z toho večného blúdenia? Kdeže, usmievala si sa ani sfinga, no nie na mňa, ale na moju podobu – obraz, ktorý ti nevysvetliteľnou náhodou padol do oka a po zbežnom pohľade ho ponechávaš osudu. Pýtaš sa čo ďalej? Strašne ma mylí tá tvoja dnešná podoba, nechce sa odpútať od tej včerajšej.

Zlatica si rozpačito zhrnula z čela zlatý pramienok. Nevie, čo povedať a tak premýšľam o tých miliardách a o tom nekonečnom blúdení, o Zlaticinej podobe, ktorá tak dlho dokáže odolávať rozkladným silám. Je dokonca sytejšia a výraznejšia než jej obrázok na maturitnom table. Čo by tu mohol povedať náš fyzikár o všelijakých odporoch živej i neživej hmoty. Čím by to asi dokázal odmerať. Časom? Vylúčené. Veď zovňajšok klame.

Je to skoro tak, ako s týmito náramkovými hodinkami. Učinené stelesnenie sebaklamu. Závislosť na nich je však nepopierateľná. Šešestia aj na ruke, v ktorej už prestal pulzovať život. Dvoje hodinky stačia na to, aby odmerali celý tvoj život. Nanajvýš troje. Nemôžem sa zbaviť pocitu, že až sa raz odhodlám k tomu zadovážiť si nové – pravdepodobne až keď sa nenaskytne žiadne iné východisko –,

nasadím možno poslednú rezervu, ktorá mi ešte zostáva. Až si ich raz obstarám, a to nemôže trvať dlho, vystavím si – čo iné než zmenku na druhú polovicu života. A možno, že platnosť tej predošlej už aj vypršala a ja to ani neviem, keďže si namýšľam, že moje hodinky majú ži-

votnosť prinajmenšom (a čo ak nanajvýš?) takú dlhú, ako je polovica môjho života, a tak do poslednej chvíle nie a nie prekročiť ten hodinový Rubikon. Dokiaľ mám tie prvšie, čičíka ma pocit (bárs i falošný), že si ešte stále volkám v tej prvej polovici svojej cesty, a to je nádej a to je radosť môcť reko kráčať do briežka a nie dolu briežkom. Až si raz pripevním na zápästie nové, môžu to byť

s najväčšou pravdepodobnosťou aj tie posledné. Skutočnosť, že vlastním ešte stále tie prvé – nech by boli akokoľvek opotrebované a nepresné – mi totiž dáva akú takú šancu stať sa majiteľom ďalších. Niečo ako získať pár rokov, nezáleží koľko. A v tej pochabej nádeji oddialiť čo najväčšmi onú osudovú chvíľu a získať tých rokov čo najviac, stále a stále, čo najviac sa upisujem diablovi márnosti, dávam si na tie svoje hodinôčky neobvyčajný pozor, nechávam si ich opravovať a vylepšovať, premazávať, keď meškajú a ešte viac, keď sa náhlia, ako keď si tým vylepšujem a predlžujem svoj vlastný život. Ako keď tým zažehnávam svoju vlastnú smrť.

Petar Milošević
Ulica Nagymező

Ach, ten trolejbus, tá sedemdesiat osmička,
Podnes Ulicou Nagymező sa valí,
V ktorej národnosť, ba národnosti
Svoje ústredia mali.

Úrady demokratických zväzov tu vtedy fungovali,
Miesta ktorých národnostné samosprávy od nich prevzali.
Vtedy len slovom, dnes už skutočne sypú na nás svoje dary:
Tu je konečne skvelá budúcnosť – čo tu na nás len tmu valí.

Mátoha tu blúdi Nagymező ulicou,
Mátoha národnostnej kultúry:
V olovenom dyme ešte víri
Vínny dych mnohých národnostných duchov.

Tam na rohu stojí bistro Zóna, kde ako dnes chľast čapovali,
Kam pracovníci národnostnej tlače po inšpiráciu chodievali,
Slovák Zolo, Nemec Fero, aj Jancsi Wolfart tu postávali,
Oba Markovia, a tiež aj Mijo si tu streky popíjali.

Đuri, Đuri, ten Đuri Popovič.
Nuž aj on by mal čo rozprávať.
Aj dnešné a budúce pokolenia
By mohli piť jeho slová.

Prejdem celou Nagymező ulicou, vietor mi fúka pod golier,
Nedávno som mal narodeniny, ďalšie v rade a ja pochopím,
Niekoľko z nich som tu oslavoval a dúfam bude ďalších veľa:
Veď tu je Zóna, aj dávny duch, aj Nagymező je tu jak včera.

Ten trolejbus, tá sedemdesiat osmička
Aj dnes Nagymező ulicou chodí.
Ešte občas prídem, prídem ver,
A vietor mi fúkne pod golier.

*Báseň napísal autor k 20. jubileu časopisu BARÁTSÁG
Do slovenčiny preložil Gregor Papuček*

Z básní a fotografií Mateja Skalnického

Matej Skalnický sa narodil 23. februára 1948 v *Slovenskom Komlóši*, so svojimi rodičmi sa presídlil na Slovensko, do obce *Čierny Brod* v okrese Galanta. Po základnej a strednej škole vyštudoval odbor Geodézia a kartografia na *Stavebnej fakulte SVŠT v Bratislave*. Pracoval ako geodet a v rôznom zaradení aj vo verejnej správe. Básne začal písať ako stredoškôľák, ako vysokoškôľák sa zúčastnil súťaže *Literárny Kežmarok*, kde mu uverejnili verše v katalógu. V rokoch 1971 až 2016 sa literárnej tvorbe nevenoval, básne začal znovu písať po srdcovej príhode a robí to len pre vnútornú potrebu. Fotografovať začal v roku 1971 počas vojenskej prezenčnej služby. Od roku 1975 je členom *Fotoklubu Galanta* a do roku 1989 aj *Zväzu slovenských fotografov*. Pravidelne sa zúčastňoval na fotografických súťažiach a spoločných výstavách na Slovensku, má za sebou *päť autorských výstav*, v poradí posledná sa konala v *Slovenskom Komlóši* v roku 2019. Je ženatý, má dvoch synov, s rodinou v Slovenskom Komlóši udržiava blízke vzťahy. Matej Skalnický aj vo svojej literárnej a fotografickej tvorbe sa pravidelne vracia do svojho detstva a na Dolnú zem a je šťastný, že tento vzťah preniesol aj na svojich synov.

P.S. ZA STARKÝCH

premieľas zrníčka piesku medzi prstami
dobré zlé všetky prežité
jarné krajinky
zlomky zlomkov
plátňa búrkami maľované
ťahy štetcom bleskom po oblohe

v kuchyni starká zapaluje sviečku
modlí sa za príchod koníka „Koňka”
ozvena „Hó!” ako hrom
polienka v peci od radosti horia
sadajú k stolu
...chlieb náš každodenný
si tvrdší ako skala z poľa...
pot kvapká do polievky - solí
„Buď vôľa Tvoja!”

zem čo ťa skromne chová
trestá ťa za chudobu
cestami do sveta
za pokoru ducha
a hľadanie pravdy SLOVA

ČLOVEČE

doma usadený
ako kvet v kvetináči
ako kameň na dne rieky
oblaky v obloku
plynú ako voda v potoku
ako čas v site
minerály času presýpa
vlak na koľajniciach
od počiatku očí
do stanice nečasu
počas zaspávania
a prebúdzanie slnka
v dennom režime
odvaha je prežiť
cestu za človekom
medzi ľuďmi

POZBIERANÉ

1. Bolo, či nebolo?

bolo jak v rozprávke
ľudské je zabúdať
precítiť všeludské
neľudské nesnívať
preklínať...
preklínať?
boli sme v rozprávke?

2. Odsúdme Picassa!

za holubicu
za Guernicu
za mier
ako sa ten svet mení
vždy Kapitál je
za demokraciu
za MIER

3. Stará láska?

Prešedivelá zlatovláska...

NEDEĽA I.

nedeľa
na vešiaku biela košeľa
dedinou sa prúd ľudí zlieva
nedeľa
je pieseň biela
vločky ruží po ceste sa sypú
vôkol cesty rozvoniava
kvetná nedeľa

NEDEĽA II.

nedeľa sa nedá ukradnúť
nedeľa patrí všetkým
nedeľa zopnutých rúk za odpustenie driny
nedeľa za odpustenie hriešnych myšlienok
za korekciu smeru k vyliečeniu bolesti
nedeľa keď spŕchne v duši
gazda hladká svojho koníka
zaháňa vôňu potu dymom fajky
pozrie do očí a mlčky povie
spŕchlo ako vo sviatočný deň
dážď bez búrok
pred búrkami všedných dní
nedeľa sa nedá ukradnúť
len človek vie nedeľu znesvätiť
a v poli trúsiť olovenú úrodu

Z kresťanského sveta – duchovný život našich Slovákov vo fotografiách

V septembri r. 2021 sa Evanjelická študijná cesta CSSM prvýkrát konala na Dolnej zemi. Trojdňový program sa sústredil na významné miesta reformácie v Maďarsku. Vedúcim zájazdu bol evanjelický farár zo Slovenského Komlóša Attila Spišák. „Aj v tomto roku sme chceli navštíviť nemecké, české a slovenské mestá, ale pandémie ochorenia Covid-19 zmenila naše plány. Preto sme sa rozhodli zavítať do dolnozemských slovenských evanjelických miest ako sú Sarvaš, Slovenský Komlós a Békešská Čaba,“ povedala organizátorka študijnej cesty, referentka CSSM Veronika Lalušková.

Foto: Veronika Lalušková

Foto: J. Hartmann

Na Sviatok zosnulých si v Čemerí opäť pripomenuli slovenských predkov. V poradí jedenásty fakľový sprievod sa pohol od Domu slovenských tradícií k jedinému hrobu so slovenským nápisom, k miestu posledného odpočinku Márie Pástorovej. V Čemerí si vždy 1. novembra spomínajú na slovenských predkov sprievodom k cintorínu spievajúc starodávne slovenské a maďarské piesne.

Foto: J. Červenák

Organizácia Slovákov v Poľnom Berinčoku a miestna slovenská samospráva dali opraviť 24 náhrobných kameňov a na Slovenskom cintoríne odhalili obnovený drevený náhrobník. Pri príležitosti odhalenia zrekonštruovaných náhrobných kameňov 1. novembra usporiadali pietnu oslavu.

Foto: (ar)

Evanjelický cirkevný zbor v Gute a miestna slovenská samospráva usporiadali v novembri v evanjelickom kostole slávnostné služby Božie, na ktorých si pripomenuli farárov, ktorí slúžili v obci. Rok predtým, keď sa pre pandémiu nemohli konať bohoslužby, totiž uplynulo 400 rokov od prvého písomného záznamu o prítomnosti evanjelikov v osade. Pri tejto príležitosti odhalili pamätnú tabuľu na počesť farárov. Do mramoru vytesali 24 mien.

Obyvatelia Čomádu, obce ležiacej neďaleko hlavného mesta, slávnostnými službami Božími a kultúrnym programom vzdali v novembri úctu svojim slovenským predkom, ktorí sa tu usadili v 20. rokoch 18. storočia. Boli to prevažne evanjelickí veriaci slovenského pôvodu z Hontu, ktorí si tu vymohli slobodné vyznávanie viery a vlastného učiteľa. Na ich počesť Samospráva Čomádu a miestny slovenský volený zbor zorganizovali ďakovnú bohoslužbu, na ktorej požehnali zástavu, ktorú dala pri tejto príležitosti zhotoviť slovenská samospráva.

Foto: Tomáš Peja

Ani silnejúca pandémia ochorenia Covid-19 neodradila hutianskych Slovákov, aby privítali najočakávanejšie a najkrajšie obdobie roka, advent. Poslanci Slovenskej samosprávy v Ostrihome sa rozhodli, že adventné stretnutie uskutočnia práve tu. Pre deti pripravili tvorivé dielne, veriaci a aktivisti sa zúčastnili na omši a na kultúrnom programe.

Foto: Marta Papučková

Foto: Monika Szelényiová

Slovenská samospráva VIII. obvodu Budapešti na čele s predsedníčkou Monikou Szelényiovou usporiadala v prvú decembrovú nedeľu tradičnú slovenskú svätú omšu v Kostole sv. Jozefa na Námestí M. Horvátha. Posledný slávnostný obrad v roku 2021, ktorý pripadol na 2. adventnú nedeľu, slúžil farár Béla Vojtech Balík, na organe hrala kantorka Gabriela Pémová. Vzhľadom na zhoršujúcu sa pandemickú situáciu sa veriaci nemohli zísť na agapé, ale pri príležitosti blížiacich sa sviatkov im organizátori odovzdali balíčky s vianočnými makovými a orechovými závinmi.

Slovenská samospráva veľkoobce Čemer zorganizovala vo dvore miestneho Domu slovenských tradícií Betlehemske hry. Na kultúrnom programe sa podieľali tanečníci Folklórneho spolku Furmička, resp. škôlkari a žiaci zúčastňujúci sa na národnostnej výučbe – všetci odetí do autentických čemerských krojov. Hostia podujatia si v tomto rozprávkovom prostredí mohli pozrieť aj výstavu medovníkových domčekov „Naša sladká dedinka“.

Foto: Média Csömör

V polovici decembra 2021 sa o 10. hodine rozozvučal Marikov zvon, ktorý už niekoľko mesiacov odpočíval. Tým sa začalo slávnostné vysvätenie obnoveného Malého evanjelického kostola v Békešskej Čabe. Súčasťou vysviacky bolo valné zhromaždenie presbytéria, na ktorom si prítomní vypočuli správu inšpektora Evanjelickej cirkvi v Békešskej Čabe o priebehu obnovy. Békeščabianski evanjelici majú dôvod k radosti, veď všetky tri tunajšie evanjelické kostoly sú náročne zrekonštruované.

Foto: Péter Lehoczky

Foto: Ádám Bencsik

V rámci jubilejného týždňa, ktorým si v decembri v Slovenskom Komlóši pripomenuli 275. výročie vzniku miestneho evanjelického cirkevného zboru, vysvätili obnovenú a rozšírenú kaplnku štyria evanjelickí biskupi. Zborový farár Attila Spišák informoval prítomných, že kaplnku mohli obnoviť a rozšíriť vďaka podpore získanej od Úradu predsedu vlády. V súčasnosti sa jej kapacita rozšírila o 50 miest, vojde sa do nej 150 ľudí. Vytvorili v nej aj miestnosť pre matky s deťmi, ktorú môžu využívať rodiny počas služieb Božích. Dodal, že s výnimkou Vianoc od začiatku adventu až do Veľkej noci budú prebiehať bohoslužby v kaplnke.

Tí, ktorí koncom roka 2021 zavítali do Ečeru, si mohli v Kostole sv. Antona Paduánskeho vypočuť krásny koncert v podaní Folklórneho spolku Zelený veniec. Na podujatí, ktoré zorganizoval spolok a Ústav kultúry Slovákov v Maďarsku, popri dielach svetoznámych skladateľov zazneli aj piesne zbierané v Ečeri. Program pokračoval posvätným novou zvonice miestnej slovenskej kaplnky – v ečerskom nárečí búdky. Zvoncu dala postaviť Slovenská samospráva v Ečeri.

Foto: (a)

Foto: Monika Szelényiová

V prvý sviatok vianočný sa v duchu posolstva uplynulej noci zišla v kaplnke Slovenského evanjelického cirkevného zboru a. v. v Budapešti na Rákócziho triede skupinka veriacich, aby s radosťou privítala narodenie Spasiteľa, ktorého dal ľudstvu ako dar Nebeský Otec v malom dieťatku. Veľkým potešením bol príchod manželov Pirošky a Michala Zsolnaiovcov, ktorí odovzdali zboru vzácny dar, dielo umeleckého drevorezbára pána Michala, sošky deviatich apoštolov vyrezaných z rôznych druhov dreva. Zborová farárka sestra Hilda Gulácsiová Fabullová prevzala sošky s dojatím a umiestnila ich na oltári pri kríži, ktorý je taktiež dielom – darom Michala Zsolnaiho.

Slovenskí veriaci zo XVII. obvodu Budapešti, viacerých ďalších častí hlavného mesta, Dabašu-Šáre a Santova sa 2. januára 2022 na pozvanie Slovenskej samosprávy VIII. obvodu Budapešti na čele s predsedníčkou Monikou Szelényiovou za slnečného, priam jarného počasia zišli na tradičnej slovenskej svätej omši v Kostole sv. Jozefa na Námestí M. Horvátha. Svätú omšu slúžil farár Béla Vojtech Balík, ministrovala Beáta Erdeiová a čítala Ildika Klauszová Fúziková.

Foto: Monika Szelényiová

Do Týždňa modlitieb za jednotu kresťanov sa pravidelne zapájajú aj cirkevné zbory v našich mestách a obciach. V Slovenskom Komlóši je v tieto dni tradíciou spolupráca nielen s miestnymi zbormi, ale aj so zbormi v Medzove (Mezőhegyesi). Tak aj tentoraz sa v oboch mestách konali ekumenické bohoslužby, ktoré vzájomne navštevovali tamojší veriaci. Veriaci zo Slovenského Komlóša a Medzova vyjadrili Pánovi vďaka za to, že hviezda, ktorá inšpirovala mudrcov na cestu za narodeným kráľom a Spasiteľom Ježišom Kristom, aj v súčasnosti ukazuje Božiu milujúcu prítomnosť celému ľudstvu. Jej svetlo sa aj dnes odráža v kresťanských cirkvách a ich kultúre.

Foto: R. Kasuba

Foto: Monika Szelényiová

Na pravidelnej slovenskej svätej omši v Kostole sv. Jozefa v VIII. obvode Budapešti sa vo februári zišla početná skupina veriacich z hlavného mesta a okolia. Ako v úvode oznámil farár Béla Vojtech Balik, omšu obetovali za zosnulú matku podpredsedu Slovenskej samosprávy VIII. obvodu Kazimíra Kápolnaiho a za Lizku Krajňákovú, bývalú podpredsedníčku Slovenskej samosprávy IX. obvodu, členku Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena. Veriacich potešilo, že po dlhšom čase získali nového kantora Štefana Nagya z Kolárova, ktorý ich očaril hrou na organe.

Na pozvanie Slovenskej samosprávy Budapešti sa zišli kresťanskí veriaci slovenskej národnosti hlavného mesta, aby si odhalením pamätnej tabule pripomenuli 200. výročie narodenia kňaza, národného buditeľa, vydavateľa slovenskej literatúry, organizátora kultúrneho života a publicistu Jozefa Karola Viktorina. Duchovný slúžil katolíckym veriacim ako kaplán v Kostole svätej Anny v Hornom vodnom meste v Budíne, preto pamätnú tabuľu umiestnili 20. marca predstavitelia SSB v spolupráci so Slovenskou samosprávou VIII. obvodu v tomto kostole,

Foto: (fuhl)

kde Viktorin vykonával svoju službu 11 rokov. Na slávnosti bola prítomná delegácia Matice slovenskej a prišli aj hostia z rodnej obce Jozefa Karola Viktorina zo Zavaru na Slovensku.

Foto: Monika Szelényiová

V 5. pôstnu nedeľu, ktorá pripadla na 3. apríla, sa v Kostole sv. Jozefa v VIII. obvode Budapešti zišli slovenskí veriaci z hlavného mesta a Dabašu-Šáre, aby sa zúčastnili na svätej omši, ktorú slúžil farár Béla Vojtech Balík. Ako v úvode odznelo, aprílová slovenská omša bola obetovaná za zosnulých príbuzných pravidelných účastníkov slovenských bohoslužieb. Na organe hral kantor Štefan Nagy z Kolárova, ktorý po skončení sv. omše potešil veriacich krátkym organovým koncertom. Po koncerte sa v kostole konalo agapé.

Foto: (bpl)

Kvetná nedeľa je názov nedele pred Veľkou nocou, ktorá je v kresťanskom sviatočnom cykle začiatkom Veľkého týždňa. V tento deň pred svojim ukrižovaním vstúpil Ježiš do Jeruzalema. Je to náš veľký kresťanský sviatok a ako taký si ho rok čo rok pripomínajú aj Slováci v Békešskej Čabe. Zaujímavosťou je, že pri tejto príležitosti nechodia do kostola s evanjelickým spevníkom Tranosciom, ktorý na Čabe dodnes používajú, ale si berú so sebou Sväté pašie.

Kresťanský svet si počas Veľkého piatku pripomína Ježišovu smrť na kríži. Čo sa týka slovenských ľudových povier, tento deň je magickým dňom. Nie je to inak ani medzi Slovákmi v Maďarsku: podľa tradícií potok a umývanie sa v čerstvej vode na Veľký piatok majú čarovnú silu. V Čemerí sa preto zhromaždili tamojší Slováci pri miestnom potoku, v Ečeri pri Potoku lásky, kým v Békešskej Čabe pri studni na Kossuthovom námestí, aby si pripomenuli zvyky svojich predkov.

Foto: Vargosz

Foto: FS Zelený veniec

Foto: Monika Szelényiová

Veľkonočné sviatky v Slovenskom evanjelic-
kom cirkevnom zbore v Budapešti priniesli
jeho členom veľkú radosť: mohli ich spoločne
oslavovať s veriacimi z okolia, ale aj s hosťa-
mi zo Slovenska, z Galanty. Medzi účastníkmi
veľkonočných služieb Božích bol aj umelecký
drevorezbár Michal Zsolnai, ktorý podobne
ako na Vianoce odovzdal zboru vzácny dar:
sochu nazvanú Golgota v tvare kríža. Socha
odvtedy zdobí tunajší oltár.

Po dvojročnej prestávke spô-
sobenej pandémie sa 7. mája
opäť stretli slovenskí veriaci a
milovníci chrámovej hudby Ko-
márniansko-ostrihomskej župy.
Hostiteľom tradičného podujatia
bola v roku 2022 slovenská ko-
munita mesta Oroszlán. Po ôsmy
raz sa predstavili zbory z okolia
Nitry interpretujúce chrámovú
hudbu. Na stretnutí cirkevných
zborov s názvom Pieseň chrámu
Slovákov v Maďarsku reprezen-
toval oroslánsky evanjelický spe-
vácky zbor.

Foto: Alžbeta Szabová

Slovenská samospráva XIII. obvo-
du Budapešti usporiadala 14. mája
v Kostole sv. Ladislava na Námestí
mieru po dvanásty raz spomien-
kovú slovenskú svätú omšu. Pred
omšou sa uskutočnilo posvätenie
pamätnej tabule kanonika Vojte-
cha Uhlára, ktorý inicioval posta-
venie tohto chrámu a ktorý v ňom
aj pôsobil. Po kladení vencov sa
konal koncert Budapeštianskeho
slovenského speváckeho zboru
Ozvena, po ktorom nasledovala sv.
omša, ktorú slúžil Stanislav Brtoš
z Ružomberka.

Foto: (ef)

Foto: Monika Szelényiová

Turíce slávil tradičnými bohoslužbami v slovenskom jazyku vo viacerých Slovákmi obývaných obciach a mestách. 6. júna slúžil turíchnu svätú omšu v jazyku našich predkov v kostole Povýšenia svätého Kríža v XVII. obvode Budapešti Béla Vojtech Balik. Po omši sa konal pestrý kultúrny program a organizátori – miestna slovenská samospráva – spomínali aj na svojho dlhoročného farára Györgya Snella.

Pre slovenských evanjelikov v Maďarsku je na Turíce príznačné zdobenie kostola zelenými vetvami, šatkami a pestrofarebnými stuhami. Verne sa ho pridrižujú najmä v Maglóde a Čuvári. Maglódske Slováci si tento zvyk zachovávajú s takou dôslednosťou, že sa stal súčasťou svetového dedičstva UNESCO. Slovo Božie v oboch kostoloch kázala v slovenčine putovná farárka slovenských evanjelikov v Maďarsku Hilda Gulácsiová Fabuľová. V Maglóde sa po bohoslužbe konal spoločný slávnostný obed a kultúrny program, kým v Čuvári koncert Budapešťianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena.

Foto: I. Osztertag

Foto: (ef)

Foto: Monika Szelényiová

V r. 2020 sa pravidelní účastníci slovenských svätých omší v Budapešti museli vyrovnat s ťažkou stratou, keď tragicky zahynul ich kantor Imre Sárközi. Dlhú dobu sa nedarilo nájsť za neho náhradu, až začiatkom roku 2022 podpredsedovi Slovenskej samosprávy VIII. obvodu Kazimírovi Kápolnaimu zavolať organista z Kolárova István (Štefan) Nagy s otázkou, či ešte stále hľadajú kantora. Slovo dalo slovo a na veľkú radosť organizátorov – poslancov slovenskej samosprávy Jozefova – i veriacich na februárovej sv. omši v Kostole sv. Jozefa na Námestí M. Horvátha hral už nový kantor. Na počudovanie ich po obrade prekvapil bravúrnym krátkym koncertom.

Jubilejnú púť Slovákov z Budapešti do Historického parku v Zalaváre, niekdajšom Blatnahrade, slávnostne uviedol Budapeštiansky slovenský spevácky zbor Ozvena pod taktovkou Adama Baláza Galambosa. S príhovorom vystúpila predsedníčka SSB Edita Hortiová. Po kladeaní vencov k súsošiu sv. Cyrila a Metoda sa v miestnom Kostole kráľovnej posvätného ruženca konala spomienková sv. omša, ktorú slúžil vdp. Stanislav Brtoš z Ružomberka.

Foto: Lubomíra Fallerová

Deti pokrstené ako nemluvňatá bez možnosti akéhokoľvek vyjadrenia sa k svojmu krstu majú vo veku od 14 rokov možnosť verejne sa priznať k svojej sviatosti a osobne vyznať svoju vieru pri slávnosti konfirmácie. 19. júna za účasti blízkej rodiny a členov Slovenského evanjelického zboru a. v. v Lutherovom dvore v Budapešti sa konala konfirmácia Samuela Martina Patayho.

Foto: (kan)

Tradičná Evanjelická študijná cesta CSSM viedla vlani do miest spojených so životom evanjelického farára Jána Kollára. Skupina Slovákov z viacerých kútov Maďarska sa zastavila na Slovensku v Mošovciach a Martine, na Morave v Olomouci, v Čechách v Hradci Králové, v Nemecku v Drážďanoch, Jene a Budyšíne a cestou domov v západoslovenskom meste Skalica. Organizátorkou zájazdu bola Veronika Lalušková, duchovným vedúcim evanjelický farár v Slovenskom Komlóši Attila Spišák.

Foto: (bpl)

Vo viacerých katolíckych obciach v okolí Pešti si dva týždne po turickej nedeľi pripomínajú slávnosť Najsvätejšieho Kristovho Tela a Krvi, ľudovo nazývanú Božie Telo. K pradávnou zaužívaným tradíciám tohto sviatku patrí zhotovovanie nádherných kobercov z lupienkov kvetov. Zvyk žije dodnes aj v Ečeri. Usilovné ruky vyzdobili pestrofarebnými lupienkami kvetov obe strany Széchényiho ulice od kostola až po slovenskú kaplnku. V skorých večerných hodinách sa potom v ečerskom rímskokatolíckom kostole uskutočnila sviatočná svätá omša, po ktorej sa vydala naprieč dedinou procesia.

Foto: Ondrej Csaba Aszódi

Foto: (kan)

Začiatkom júla sa evanjelická kaplnka na Rákócziho triede v Budapešti naplnila spevom a ruchom. Slovenský evanjelický cirkevný zbor na čele so zborovou farárkou Hildou Gulácsiovou Fabuľovou privítal milých hostí, účastníkov zájazdu Po stopách slovenských evanjelikov v Budapešti, ktorý organizovali tri evanjelické cirkevné zbory zo Slovenska, konkrétne z Kežmarku, Levoče a zo Sabinova.

Foto: Ľubomíra Fallerová

Slovenská samospráva VIII. obvodu Budapešti usporiadala tradičnú spomienkovú slávnosť na Jozefa Karola Viktorina vo Vyšehrade. Program sa začal na vyšehradskom cintoríne pri hrobe tohto slovenského kňaza a pokračoval na nádvorí obnovej Základnej školy Lajosa Ápriľyho, kde sa nachádza pamätná tabuľa J. Viktorina. Po spomienkovej sv. omši v slovenskom jazyku v miestnom kostole sv. Jána Krstiteľa sa slávnosť skončila v Kultúrnom dome a mestskej knižnici kráľa Mateja, kde bolo agapé.

Slovenská samospráva v Čemeri aj tohto roku usporiadala pri príležitosti Sviatku sv. Štefana a Dňa nového chleba ekumenickú hodinu modlitieb. Pre ochrancov slovenských tradícií v Čemeri je 20. august aj Dňom čemerského kroja, keď si inštalovaním výstavy a zapálením sviečok pripomenú tie „mamičky“, ktoré aj vo všedných dňoch chodili v miestnom ľudovom kroji, pravidelne sa zúčastňovali na hodinách modlitieb, ale dnes už nemôžu byť medzi nami.

Foto: Vargosz

Foto: J. Červenák

Organizácia Slovákov v Poľnom Berinčoku inaugurovala kríž na druhej strane rieky Kereš. Kríž má pripomínať bývalých obyvateľov samôt Kereki, ktorí boli slovenského pôvodu. Program pokračoval jubilejným 40. ročníkom Kereckého stretnutia na samote Kosjár.

Foto: Bertalan Bertók

Na sviatok Povýšenia svätého kríža posvätili obnovený prícestný kríž v XVII. obvode Budapešti na Ulici Kaptár. Tento deň bol pre kerestúrske veriacich dvojnásobným sviatkom, keďže si zároveň pripomenuli zázrak, keď sv. Helena našla Kristov kríž.

Foto: (fuhl)

V Baňačke, časti Nového Mesta pod Šiatrom, sa viac ako dve desaťročia stretajú milovníci mariánskych cirkevných piesní v gréckokatolíckom kostole svätého Michala Archanjela. Po bohoslužbe, ktorú vlni slúžil novovymenovaný miestny duchovný, otec Benedikt Szikora, rad-radom vystúpili miestna formácia Rozmarín, zmiešaný spevácky zbor slovenskej školy v Novom Meste pod Šiatrom Harličky, súbor na zachovanie nemeckých tradícií z Károlyfalvy, Krúžok ľudových piesní Perlová bukréta z Mikóházy, Spevácky zbor Kvety Hút z Pálházy a prvýkrát na Mariánskom stretnutí vystúpil Národnostný spevácky zbor z Novej Huty v Bukových horách.

Fotografia Andrey Kissovej-Kohutovej

DETI A MLÁDEŽ

Zo života našich školákov

Koncom septembra 2021 sa uskutočnila II. Celostátna konferencia štipendistov, poslucháčov národnostných pedagogických odborov. Stretnutie v zasadačnej sále parlamentu otvoril štátny tajomník Úradu predsedu vlády zodpovedný za cirkevné a národnostné vzťahy Miklós Soltész, ktorý hovoril o rozvoji národnostného vzdelávania ako o spoločnej zodpovednosti a úlohe. Po oficiálnej časti nasledovala recepcia, na ktorej bola príležitosť pokračovať v odbornej diskusii. Prítomní boli aj parlamentný hovorca Slovákov v Maďarsku Anton Paulik, predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková, ako aj riaditeľka budapešťianskeho slovenského gymnázia Júlia Szabová Marloková.

Foto: (dč)

Foto: (ar)

V septembri r. 2021 sa konala v kruhu slovenskej mládeže v Maďarsku obľúbená škola v prírode na Slovensku Poznaj svoje korene. Dejisko jedného z najväčších projektov Zväzu Slovákov v Maďarsku bolo pod Chopkom. V troch turnusoch si vyše 150 detí precvičovalo jazykové vedomosti, oboznamovalo sa s dejinami predovšetkým slovenskej národnosti, ako aj so slovenskou históriou, kultúrou a pozrelo si niekoľko prírodných krás Slovenska.

Foto: Angela Hipiková

Maďarská študentská športová organizácia (MDSZ) zorganizovala koncom septembra Európsky školský športový deň. Cieľom bolo umožniť čo najväčšiemu počtu detí zažiť radosť zo spoločného športovania po roku a pol trvajúcej pandémie ochorenia Covid-19. Do podujatia sa zapojila aj budapešťianska slovenská škola. V telocvični prebiehali zápasy, ktoré komentoval študent 9. ročníka Norbert Csikós. Tvorivo sa prejavili aj výrobcovia plagátov, dizajnéri asfaltových kresieb a zostavovatelia instagramovej stránky školy.

Celý posledný septembrový týždeň bol v dabašskej slovenskej národnostnej škole Františka Rákócziho II. nezvyčajný. Usporiadali tu totiž XII. slovenský národnostný týždeň, ktorý je každý rok najväčším podujatím tejto inštitúcie. Deti na mestskom vláčiku navštívili centrum mesta, zúčastnili sa na súťažiach zo slovenského jazyka, varili a ochutnávali slivkový lekvár, súťažili na prekážkovej dráhe, riešili interaktívne úlohy, pozerali slovenské filmy a absolvovali kultúrnu prehliadku, tzv. „Haravaru“.

Foto: (et)

Koncom septembra 2021 sa v sarvašskej slovenskej základnej škole konal deň otvorených dverí pre budúcich prvákov a ich rodičov. Deti materských škôl mali príležitosť nielen prezrieť si priestory školy, ale aj zapojiť sa do rôznych aktivít. Rodičia žiakov školy a pedagógovia spojili svoje sily a na školskom dvore upravili priestory na detské hry. Chutnou odmenou pre účastníkov bola rybacia polievka, ktorú v kotlíku pre všetkých pripravili Csaba Wéber a Matej Nemčok.

Foto: (mhm)

Slovenská samospráva II. obvodu Budapešti v októbri po siedmy raz usporiadala pre študentov budapeštianskeho slovenského gymnázia súťaž tematicky zameranú na život Slovákov v Maďarsku. Bývalá riaditeľka VÚSM Dr. Anna Kováčová pripravila zaujímavú prednášku o minulosti a súčasnosti slovenskej komunity žijúcej v Maďarsku už takmer tristo rokov. Pozorne sledujúc jej slová nebolo ťažké odpovedať na kvízové otázky. Všetci účastníci dostali za odmenu knihy v slovenskom jazyku a čokoládu s priradeným názvom Študentská pečať.

Foto: Ľubomíra Fallerová

Zväz Slovákov v Maďarsku v polovici októbra usporiadal celoštátne kolo dva roky z dôvodu pandémie odkladanej súťaže pre deti a mládež v speve ľudových piesní a prednese poézie a prózy Spievanky a veršovačky 2021. Dejiskom finále bol opäť Slovenský inštitút v Budapešti. V koncertnej sále sa zišlo 40 súťažiacich, ktorí spolu s pedagogickým a v niektorých prípadoch aj s rodičovským sprievodom naplnili priestory prizemia do posledného miesta.

Foto: (et)

Foto: Angela Hipiková

V budapeštianskej slovenskej škole sa október opäť niesol v znamení kódovania. Žiaci sa po siedmy raz zapojili do celoeurópskeho projektu Code Week 2021. Inšpiráciou bola tentoraz kniha Aminy Pásztiovej Glóbiho dobrodružstvá, ktorá sa v roku 2019 dostala na zoznam najlepších detských publikácií budujúcich environmentálne povedomie.

Foto: Magdolna Péliová

Kultúrny dom vo Viniciach (mestskej časti Békešskej Čaby) privítal skupinu detí z materskej školy Záhrada víl, kde prebiehajú slovenské zamestnania. Organizátorom stretnutia bol Slovenský klub vo Viniciach, ktorý je členom Čabianskej organizácie Slovákov. Ako vyzdvihla konateľka ČOS Hajnalka Krajčovičová, v meste zvyknú organizovať spoločné programy pre škôlkarov a seniorov pod názvom Generácie spolu. Akcia sa veľmi páčila nielen deťom, ale aj ich učiteľkám a rodičom. Najprv tí najmenší ukázali členom klubu, čo všetko sa naučili po slovensky, potom deti mohli ochutnať šišky a čabianske „sirovie slatkáče“, t. j. syrové pagáče.

Foto: Szabó Fotó

Stužková je nesmierne dôležitým míľnikom v živote gymnazistov. Je pre nich oslavou študentských rokov, blížiacej sa dospelosti a samostatnosti a zároveň upozornením, že sa blížia maturitné skúšky. Stužková slávnosť na slovenskom gymnáziu v Békešskej Čabe sa v roku 2021 síce mohla uskutočniť v tradičnej podobe, ale podľa platných bezpečnostných opatrení, t. j. pozvaní rodičia, kamaráti a učitelia museli mať rúška, miestnosť bola dezinfikovaná a dôkladne vyvetraná pred privítaním hostí i medzi programom.

Foto: Angela Hipiková

„Navždy sa zachová v pamäti stužková...” – znejú slová známej skladby slovenskej skupiny Elán v mysli každého maturanta pred stužkovou slávnosťou. Tak aj študentov 12. triedy slovenskej školy v Budapešti koncom novembra, keď pod vedením triednej profesorky Ley Bolyaovej oslavovali spoločne strávené chvíle v školských laviciach. Po príhovoroch sa začal kultúrny program študentov 11. a 12. ročníka. Spoločný tanec oboch tried bol výsledkom horúčkovitej prípravy. Vyvrcholením večera bol valčík maturantov. Na záver stužkovej slávnosti študenti tancovali spolu so svojimi blízkymi.

Foto: (fuhi)

Slovenská samospráva XIII. obvodu Budapešti organizuje súťaže v prednese slovenskej poézie a prózy už vyše 25 rokov. V polovici novembra 2021 sa milovníci slovenského slova mohli opäť spolu tešiť – jedni z pekných prednesov, iní z milých darčiekov a sladkej odmeny za účasť.

Foto: Ľubomíra Fallerová

Súčasťou Dňa otvorených dverí v budapeštianskej slovenskej škole je komunikačná súťaž. V roku 2021 si na nej overovali svoje vedomosti v oblasti slovenského jazyka štyri trojčlenné skupiny žiakov siedmych a ôsmych ročníkov zo škôl v Pišpeku, Tardoši, Santove a Dabaši, kde sa slovenčina vyučuje ako predmet. Jednotlivé úlohy boli zostavené kreatívne, v hravej forme. Organizátori vyjadrili nádej, že niektorí zo súťažiacich sa na základe dojmov získaných v priebehu tohto dňa rozhodnú pre ďalšie štúdium na budapeštianskom gymnáziu.

Pedagogické metodické centrum Slovákov v Maďarsku spolu s vedením békeščabianskeho slovenského gymnázia sa pustilo do prípravy XVI. ročníka Putovnej súťaže zo slovenských dolnozemskejch reálií určenej stredoškólakom národnostných škôl v Maďarsku, Rumunsku a Srbsku. Slovenskí študenti z Maďarska sa prezentovali štyrmi prácami: Slováci v Malej Tarči (autorka Boglárka Baréová), Róbert Kiss-Szemán, literárny historik, univerzitný profesor, bývalý študent Slovenskej školy v Budapešti (Dorina Mérészová), 385-ročný Tranoscius (Marcel Gergő) a Evanjelický cirkevný zbor augsburského vyznania v Slovenskom Komlóši (Tamás Tóth).

Foto: (a)

V rámci slovenského týždňa deti Materskej školy Sedmokráska v Tardoši čakal posledný novembrový týždeň bohatý program, ktorý zostavila učiteľka slovenčiny pre materské školy Helena Sándorová. Učiteľky a pestúanky inštitúcie zdramatizovali rozprávku O repe. Mali veľký úspech. Pre deti pripravili rôzne hravé úlohy od učenia sa slovíčok cez ochutnávku lokší po maľovanie či kultúrny program so slovenskými veršíkmi, piesňami a výtankami. Posledný deň slovenského týždňa boli na nástenke vystavené práce detí: ilustrácie z rozprávky O repe, rozprávková škatuľka, kresby na tému zima a príchod Mikuláša.

Foto: Helena Sándorová

Adventné podujatia v Poľnom Berinčoku pripravuje miestna organizácia Slovákov. Na Mikulášovu chyžu, ktorú usporiadala na voľnom priestranstve v mestskom parku Liget, boli zvedavé stovky detí a ich rodičov. Pôvodne mal byť Mikuláš hosťom Slovákov v Poľnom Berinčoku celý prvý decembrový týždeň, ale dážď ovplyvnil dĺžku jeho pobytu. Zostal len tri dni, od 3. do 6. decembra.

Foto: Juliana Borgulová

Foto: Marta Papučková

V adventnom období sa aj školy odejú do krásnych farieb. Pedagogický zbor slovenskej školy v Mlynskoch a jeho zverenci niekoľko dní zdobili triedy a chodby, aby toto obdobie patrične oslávili. Sériu programov sa začala zapálením prvej adventnej sviečky. Odvtedy každý pondelok učitelia spolu so žiakmi dvoch tried zapalovali sviečky na chodbe. Púšťali pri tom slovenské vianočné piesne, ktoré zneli aj cez prestávky. Každá trieda mala adventnú tvorivú dielňu, v ktorej žiaci robili tradičné i netradičné vianočné ozdoby, ktorými potom skrášľovali triedu alebo chodbu. Navyše do mlynskej školy prišiel aj Mikuláš, aby obdaroval všetky deti.

Foto: Zuzana Kučerová

Príchod Vianoc oslávili aj v Slovenskej národnostnej základnej škole Kálmána Mikszátha v Níži. Prevádzkovateľ školy, miestna slovenská samospráva, spolu s pedagogickým zborom na každý týždeň pripravili nejaký program, ktorého cieľom bolo pohľadiť dušu a pripomenúť blížiace sa sviatky. Azda najvýznamnejší prebiehal 11. decembra, keď tradične oslávili Slovenský deň. Vianočný program predstavili žiaci zvlášť pre nižší a zvlášť pre vyšší stupeň. Na záver každé dieťa dostalo od slovenskej samosprávy a školy balíček.

Foto: Júlia Kucziková

Začiatkom januára novomestská slovenská škola zorganizovala pre svojich žiakov lyžiarsky výcvikový kurz. Žiaci od druhého až po ôsmy ročník mohli tráviť čas na svahu päť dní. Tréneri malých športovcov Csaba Mór, Viera Mohayová a Júlia Kucziková boli na svojich žiakov hrdí nielen pre ich kladný vzťah k športu, ale aj preto, že ich neopustil zmysel pre povinnosť. Dopoludnia aktívneho lyžovania totiž každý deň striedali popoludnia dobiehania učiva v škole.

Foto: S. Tarján

V druhej polovici januára sa do Osvetového strediska v Tatabáni-Bánhide nastťahovali hrdinovia slovenských rozprávok na obrázkoch. Nakreslili, namaľovali i všetko inak ich stvárnilo deti zo škôl z Bánhidy i bližšieho, ba aj vzdialenejšieho okolia, kde sa slovenčina vyučuje ako predmet. Na výzvu strediska a miestnej slovenskej samosprávy dokonca zareagovali aj deti zo škôl z Velence či Ostrihomu, ktoré sa neučia slovenčinu, ale majú slovenské korene.

Základná škola a gymnázium na Ulici Kerék v III. obvode Budapešti oznámila, že žiaci 2., 3., 4. a 5. ročníka majú možnosť v druhom polroku školského roka 2021/2022 navštevovať týždenne jednu hodinu slovenčiny, a to vďaka slovenskej samospráve obvodu, ktorej členkou je učiteľka Zuzana Pogonyiová Karkušová. Krúžok mohli žiaci navštevovať bezplatne. Ako povedala predsedníčka slovenského voleného zboru Edita Hortiová, na krúžok slovenčiny sa prihlásil neočakávane vysoký počet detí. Slovenská samospráva pre ne zaobstarala krásne knižky.

Foto: (a)

Slovenská dvojazyčná základná škola v Slovenskom Komlóši sa v polovici februára len tak hmýrila farbami. Po aule a chodbách nechodili žiaci, ale princezná, strigy, Harry Potterovia, kohútik, kovboji, bankový lupič, požiarnik, bursovník, ale aj teletubbies – masky z televízneho detského seriálu. Fantázii sa medze nekládli. Všetky masky sa predstavili v telocvični, kde ich privítala pani riaditeľka Zuzana Lauková. Potom sa premiestnili do tried, kde predviedli svoj program, pozerali rozprávky, filmy, spievali karaoke, hrali stolové hry a pochutnávali si na dobrotách, ktoré si sami prichystali.

Foto: Marianna Bajczzerová

XV. ročník Detského festivalu slovenských ľudových piesní Selenčské sláviky vyvrcholil v poslednú februárovú nedeľu. V Dome kultúry vo vojvodinskej Selenči zastupovali Slovákov v Maďarsku speváčka Petra Ponyikaiová a harmonikár Samuea Budai z novohradského Veňarcu. Za túto úspešnú dvojicu môžeme ďakovať v neposlednom rade Slovenským spievankám, celoštátnej súťaži Zväzu Slovákov v Maďarsku. Hostovanie našej „spievankárskej“ špičky na nesúťažnej prehliadke, ozajstnom folklórnom sviatku piesne a kroja Slovače v Srbsku, iniciovalo a zabezpečilo vedenie ZSM.

Foto: (fuhl)

Foto: Erika Farkašová

Školáci z Jášču dostali vo februári príležitosť spoznať, čo robili v detstve cez zimu ich staré mamy. V oblasťnom dome mohli párať perie, mrvíť kukuricu, lúškať orechy a robiť pukance z kukurice. Jednou z najpopulárnejších činností bolo praženie kukurice – deti zvedavo čakali, kým zrnká vyskočia z hrnca. Z odzrnených kukuričných kláskov postavili žiaci nižších ročníkov obrovské veže. Dopoludnie ubehlo ako voda a pre všetky deti bolo veľmi príjemné.

Slovenská základná škola v Sarvaši koncom februára opäť otvorila svoje brány budúcim prváčikom a ich rodičom. Deti mali možnosť pozrieť si priestory školy a zapojiť sa do rôznych aktivít rozvíjajúcich zručnosť a vedomosti. Keď ich úlohy unavili a zažiadalo sa im pohybu, mohli si pod vedením Renáty Pirosovej za rezkého rytmu tanečnej hudby osvojiť prvky aerobiku a zumbly. Najviac sa tešili na úlohy v únikovej izbe, ktoré pre ne pripravili Melinda Kissová Árvaiová, Silvia Januriková Kocsisová, Diana Kota-Balássová, Anikó Podaniová a Eva Kertiová.

Foto: (mhlm)

Foto: Alžbeta Kohušová

V poslednú februárovú sobotu slovenský volený zbor v Capári spoločne s obecnou samosprávou pozval deti do Centra voľného času, aby sa prišli rozlúčiť so zimou, ktorú stelesňovala bábka Kyselica. Hodili ju do ohňa spolu s ceduľkami, na ktoré napísali všetko, čo chceli spolu so zimou a chladom odohnať. Na zahriatie popíjali teplý čaj a pochutnávali si na chlebičkoch a fašiangových fánkach tety Alžbety Szmulaiovej. Deti už viac pod vplyvom súčasnosti než minulosti a tradícií si opekali nad pahrebou penové cukríky.

Foto: Oliver Patay

Prvý marcový víkend sa uskutočnilo I. národnostné športové stretnutie v Sarvaši. Podujatie, ktoré inicioval predseda Organizácie slovenskej mládeže v Maďarsku Bence Szellak, organizovala Slovenská samospráva v Sarvaši s finančnou podporou maďarskej vlády. Na podujatí sa zúčastnili predstavitelia piatich národností: slovenskej, chorvátskej, nemeckej, rumunskej a srbskej. Osem národnostných gymnázií zápolilo vo volejbale a futbale. Po zápasoch sa mladí športovci zabávali na diskotéke.

Po štvorročnej prestávke 1. septembra 2021 sa opäť otvorila základná škola v Gute (Galgaguta). Výchovno-vzdelávacia inštitúcia je pomenovaná podľa známej detskej knihy Ferenca Móru Čarovný kožuštek a spravuje ju Základná škola Istvána Széchenyiho v Barceli. Aj gutianski žiaci mali možnosť osláviť fašiangy maškarným plesom.

Foto: G. Agócs

V poslednú marcovú sobotu sa žiaci Maďarsko-slovenskej dvoj-jazyčnej národnostnej základnej školy a internátu v Novom Meste pod Šiatrom zapojili do výzvy za vyčistenie Zemplína od odpadu. Počiatočnú nevôľu žiakov, ktorá sa prejavovala opakovaním otázky „Prečo práve my musíme zbierať odpadky po niekom inom?“, čoskoro vystriedalo nadšenie a radosť z vykonanej práce. Všetky skupiny nakoniec pracovali veľmi usilovne a zaslúžia si pochvalu.

Foto: Júlia Kucziková

Foto: (ar)

Pre najmladších žiakov Slovenskej národnostnej základnej školy v Mlynkoch sa 25. marec začal netradične. Boli plní očakávania, lebo mali zasadiť v školskej záhrade „stromčeky prvákov“, ktoré dostala inštitúcia od Reformovaného cirkevného zboru vo Felenyedi (Aiudul de Sus – Rumunsko) na ochranu životného prostredia a posilnenie komunity. Po fyzickej práci si deti spoločne zaspievali a sľúbili učiteľkám, že sa budú o ovocné stromy starať.

V budapeštianskej slovenskej škole sa vždy v marci venujú zvýšenej čitateľskej aktivite. Učitelia do školského projektu Týždeň knihy zapojili deti a študentov od prvého po desiaty ročník. Na každý deň im pripravili čitateľské aktivity, ktorých cieľom bolo viac čítať, zvýšiť záujem mládeže o čítanie, spoznať nové knihy, analyzovať čítaný a počúvaný text. V posledný deň projektu výsledky svojej celotýždňovej práce prezentovali zástupcovia jednotlivých tried pred celou školou.

Foto: Anita Holá

Foto: (et)

Disciplíny súčasnej vedy predstavili na rôznych miestach svojej ustanovizne žiaci budapeštianskej slovenskej školy. Podujatie vyplnilo celý posledný vyučovací deň pred veľkonočnými prázdninami. Úrad pre Slovákov v zahraničí podporil snahy školy o úspešné zvládnutie rôznych projektov súvisiacich s robotikou a programovaním sumou vyše 10 tisíc eur.

Foto: Oliver Patay

Študentská samospráva Slovenského gymnázia v Békešskej Čabe usporiadala posledný deň pred jarnými prázdninami Študentský deň. K stredoškólakom zavítali predseda Kruhu maďarsko-fínskeho priateľstva v Békešskej Čabe Zoltán Lupták a Eszter Mamuzsicsová, ktorá im priblížila školský systém v Belgicku. Potom študenti 12. ročníka zorganizovali športovú súťaž. Učitelia na záver dňa pohostili žiakov pizzou.

Foto: Barnabás Bátor Gyöngyi

Foto: Bálint Juhász

Koniec apríla a začiatok mája je pre maturantov okrem blížiacich sa maturitných skúšok aj obdobím lúčenia sa so stredoškolskými rokmi. V kruhu svojich blízkych sa slávnostne rozlúčili so svojimi školami, učiteľmi a žiakmi nižších ročníkov aj študenti našich dvoch slovenských gymnázií v Békešskej Čabe a v Budapešti. V dolnozemskej metropole absolvovalo v školskom roku 2021/22 gymnázium 15 a v Budapešti 11 študentov.

Školáci z Jášču mali už viackrát možnosť navštíviť školy v Tatabáni-Bánhide a Sileši a tam súťažiť s tamjšími kamarátmi v rôznych témach, no deti z Jášču doteraz nemali možnosť oplatiť pohostinnosť partnerov spod Vértešských vrchov. 21. apríla napokon zavítali do Jášču priatelia z Tatabáne-Bánhidy, Sileša a Tardoša. Témou celodenného stretnutia boli slovenské hrady a zámky, ale ostal čas aj na zábavu a hry, ako aj na návštevu národopisného múzea a Bazo-veho domu.

Foto: Erika Farkašová

Foto: (a)

Od prvého dňa druhého polroku má Slovenská národnostná základná škola Lajosa Feketeho v Tardoši, vysunuté pracovisko Základnej školy Jánosa Vaszaryho v Tate, novú riaditeľku. Stala sa ňou Erika Kissová Töröková, ktorá vo výchovno-vzdelávacej inštitúcii pôsobí od roku 2002.

Foto: Helena Rusnáková

Koncom mája sa v Nových Zámkoch konalo vyhodnotenie literárno-výtvarnej súťaže žiakov základných a stredných škôl v Slovenskej republike a v zahraničí. Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko. Medzi ocenenými boli aj žiaci z Maďarska: Edina Čajbóková a Hana Krajčovitczová zo slovenskej školy v Békešskej Čabe a Dorka Blážeková z Nového Mesta pod Šiatrom.

Foto: (bb)

Po dvoch rokoch opäť usporiadali v máji v priestoroch Základnej školy Móra Jókaiho v Tatabáni-Bánhide kvíz zo slovenského jazyka a kultúry. Do súťaže sa zapojili trojčlenné skupiny žiakov piatich škôl: z Tardoša, Annavölggy, Tátu, Tatabáne-Bánhidy a Čívu. Otázky boli rôzne, nechýbali ani národopisné či jazykové úlohy.

Slovenská základná a materská škola v Sarvaši usporiadala v máji v priestoroch divadla Cervinus jarný galaprogram. Žiaci a pedagógovia uvili pestrú kyticu z básní, tancov, divadelného predstavenia a iných zručností detí, ktorými potešili srdcia všetkých hostí. Vo vstupnej hale divadla bola nainštalovaná výstava výtvarne nadaných žiakov a fotografií ôsmaka Benedeka Hornoka. Kreatívne ruky detí, učiteľov a rodičov vyrobili predmety, ktoré sponzorsky venovali na predaj na podporu školy.

Foto: Tereza Wéberová Hanzó

Po dvoch regionálnych kolách v Mlynkoch a Čabačude sa v júni v Dabaši-Šáre konalo celoštátne zápolenie detí v speve ľudových piesní a recitácii Slovenské spievanky a veršovačky, jedna z najvýznamnejších akcií Zväzu Slovákov v Maďarsku. V Šárskom pútnickom dome a osvetovom stredisku sa zišlo vyše 140 detí. Medzi prítomnými boli vzácní hostia z rôznych významných organizácií od CSSM cez ÚSZZ, slovenské národnostné samosprávy až po učiteľov a rodičov súťažiacich spevákov a recitátorov.

Foto: (fuhl)

Organizácia Slovákov v Poľnom Berinčoku usporiadala v Slovenskom spoločenskom dome pre škôlkarov materskej školy Nezábudka – Nefelejcs Haluškový (rezancový) deň. Dejiskom bol dvor Slovenského domu, rezance pre slovenské deti varili tety zo skupiny Mamičkina kuchyňa – samozrejme, s pomocou malých hostí.

Foto: J. Červenák

Foto: Júlia Kucziková

Koncom mája sa žiaci 5. a 6. triedy Maďarsko-slovenskej dvojязыčnej národnostnej základnej školy a internátu v Novom Meste pod Šiatrom v rámci projektu programu Erasmus + zúčastnili na žiackej mobilite v Rumunsku. Novomestská inštitúcia spolu so školami z ďalších troch krajín Európskej únie ešte v roku 2016 vypracovala vzdelávací projekt pod názvom Playful Mathematics (hravá matematika) zameraný na rozvíjanie základných matematických zručností žiakov.

Foto: Katarína Karkušová

CSSM začiatkom júla po dvoch rokoch opäť zorganizovala Celoštátny ekumenický mládežnícky biblický tábor v blízkosti Vysokých Tatier. Zúčastnilo sa ho 41 detí z Dunaeďházu, Sarvaša, Slovenského Komlóša, Ďurky, Budapešti, Santova a Békešskej Čaby, pre ktoré zostavil program evanjelický farár Attila Spišák zo Slovenského Komlóša. Hlavnou tematikou tábora bol film Narnia o štyroch súrodencoch, ktorí sa odhodlali zlomiť ľadové kúzlo zlej čarodejnice a oslobodiť mierumilovnú zakliatu krajinu.

Foto: (kk)

Po dvojročnej prestávke spôsobenej pandemiou mohol Slovenský spolok Identita usporiadať začiatkom augusta VIII. ekumenický mládežnícky biblický tábor na zvyčajnom mieste, v Pútnickom dome v Marianke pri Bratislave. Do tábora prišlo 28 slovenských detí z Dabašu-Šáre, Pišpeku, Jače, Niže, Čuváru, Budapešti, Érdu a Šoškútu. Program ekumenického biblického tábora sa niesol v znamení 105. výročia fatimských zjavení.

V budapeštianskej slovenskej škole zástupkyňa riaditeľky Angela Hipiková pred Týždňom kódovania prišla s iniciatívou, aby deti počas akcie spracovali knihu Eriky Czirjákovej Príbehy z mobilu. V záujme dôkladnej prípravy pozvala do školy autorku knihy a zorganizovala literárne popoludnie pre žiakov tretej, štvrtej a piatej triedy.

Foto: (zlh)

Účastníkov druhého turnusu XVI. ročníka školy v prírode Poznaj svoje korene v Penzióne Tále v Nízkych Tatrách navštívili vzácní hostia: manželka ikonického slovenského básnika Milana Rúfusa Magda Rúfusová, poradkyňa predsedu vlády SR v oblasti politiky starostlivosti o Slovákov žijúcich v zahraničí Iveta Galbavá a slovenský spevák, hudobník, hudobný skladateľ a pedagóg Marcel Palonder, ktorý zhudobnil tucet básní M. Rúfusa.

Foto: (fuhl)

DETSKÝ KÚTIK

Pred 100 rokmi sa narodila Krista Bendová

Zaslúžila umelkyňa **Krista Bendová** sa preslávila predovšetkým ako autorka kníh pre deti a mládež. Najobľúbenejšie sú jej *Osmijankové príbehy* a najznámejšie *Opice z našej police*. Okrem detskej literatúry tvorila aj poéziu, prózu a pôsobila ako novinárka i dramatička.

Narodila sa 27. januára 1923 v *Kráľovej Lehote*. Školy navštevovala v rodnej obci, *Kremnici*, *Nových Zámkoch*, neskôr pokračovala vo vzdelávaní na gymnáziu v *Banskej Bystrici*, po maturite prešla na *Filozofickú fakultu Slovenskej univerzity* (dnes FF UK), odbor slovenčina a ruština. Zároveň študovala na dramatickej akadémii v Bratislave.

Po roku 1948 začala pracovať vo vydavateľstve *Pravda* a vo *Zväze slovenských spisovateľov*. Bola redaktorkou časopisov *Ohník* a *Roháč* a denníka *Pravda*. Od roku 1964 sa venovala iba písaniu. Prvé verše publikovala Krista Bendová už počas štúdií. Inšpirovala sa poéziou Jána Smreka aj Emila Boleslava Lukáča. Knižný debut dosiahla ľúbostno-reflexívnou lyrikou *Listy milému*. Zbierkou *Milenec smútok* vyjadrovala svoju životnú situáciu s ťažkou chorobou. Zbierka *Ruky* jej pomohla prekonať sklúčenosť vierou v zmysluplnosť ľudského života. Po schematickej zbierke *Krajina šťastia* sa vrátila k reflexii ľúbostného vzťahu muža a ženy.

Napomohla formovanie modernej parodizačnej autorskej rozprávky a moderného humoristického žánru. Jej tvorba je charakteristická svojším spôsobom „veselej pedagogiky“. Táto krajšia verzia vzdelávania zohrala vo vývine poézie pre deti významnú pozitívnu rolu. V ďalších básnických knižkách si vypomohla *situácnou komikou*. Nasledovali básnické miniatúry adresované deťom predškolského veku.

Krista Bendová od polovice 50. rokov sa venovala aj prozaickej tvorbe pre deti. Humoristický charakter má aj autorkino najúspešnejšie dielo *Opice z našej police*. Zdrojom jeho humoru je hra založená na detskom výmysle a prežívaní fikcie ako reality. Dielo má univerzálnu adresnosť. K modernej podobe detskej literatúry sa Krista Bendová hlási v autorskom roz-

právkovom cykle o *Osmijankovi*. Popularitu mu zabezpečila pôvodná rozhlasová podoba v podaní *Ctibora Filčíka*. Oživená postavička, ktorá sa zrodila na plote z postupnej detskej kresby nôh, nohavičiek, fúzatej a bradatej hlavy. Okrem vlastnej tvorby sa venovala tiež prekladom zo sovietskej a českej literatúry. Publikovala aj pod pseudonymami ako *Ján Koval'*, *Kristián Benko* (spolu s manželom *Jánom Kostrom*), *Mária Hlavatá* a i. Krista Bendová bola vyznamenaná *Za vynikajúcu prácu* v roku 1970, získala *Cenu Fraňa Kráľa* 1983 a ocenenie *zaslúžila umelkyňa*.

Krista Bendová zomrela 27. januára 1988 v deň svojich 65. narodenín. Pochovali ju v *Slávičom údolí* v Bratislave a po 23 rokoch umiestnili jej telesné pozostatky v rodnej *Kráľovej Lehote*.

Krista Bendová Neboráčik

Bol jeden žiačik – neboráčik.
Nevedel, kde sa píše háčik,
nevedel, kde sa čiarka robí,
ypsilon vedel? Ale čoby!

Nuž bolo to s tým chlapcom k zlosti.
Tak málo toho vedel vraj,
že by sa všetko bez ťažkostí
bol naučil aj papagáj.

Vraveli doma: „Márna sláva,
asi mu nefunguje hlava,
nuž a keď hlava nefunguje,
raz darmo, chúďa, ťažko mu je.“

No prevrátilo sa raz všetko.
Neslýchal také niečo svet:
prikvitol na návštevu dedko,
vzal žiaka do parády hneď:

„Tu je pero, sadni, píš,
hneď sa všetko naučíš.“
Písali diktát za diktátom.
Nad žiakom prísny dedko tróni.

Mordovali sa. No dosť na tom –
naučil sa žiak ypsilony
a naučil sa, neboráčik,
aj to, kde sa má písať háčik.

Krúti hlavou otec, mať,
krúti hlavou tetka, strýko.
Ukrútia si hlavu snád'
nad synkovou gramatikou:

„To je zázrak, to je čudo,
ani čiarku nezabudol!“
Iba dedko v kútku drieme,
hlavou nekrúti.

Čo si myslí, všetci vieme,
za neho to dopovieme:
Žiadne čudo, žiaden zázrak,
lenivý bol ten váš maznák!

Keby tak ľudia

Keby tak ľudia mali srdcia vtákov
stavali by si hniezda na jabloni
k oblakom leteli vysoko nad polia
videli zhora domy zeme rieky
a štebotali o nich

Keby tak ľudia mali srdcia vtákov
ospievali by každý les a úval
a v jeden podvečer by potom pochopili
prečo je najkrajšia a najmäkšia tá pieseň
ktorú nikto nepočúva

Keby tak ľudia mali srdcia vtákov
boli by ako šípy vystrelené
ktoré sa lesknú v žiari slnečnej
a žiadne nebo nie je vysoké dosť pre ne

O cukrových topánočkách

Kde bolo, tam bolo, bolo raz jedno dievčatko menom Elvíra. To dievčatko bolo jedinou dcérou jediného otca a jedinej matky. Čiže každému je hneď jasné, že to dievčatko bolo jedináčik. Vlastne jedináčka, a tak trochu aj maznáčka. Teda vlastne umrnčaná Elvíra. Pravdaže, mrnčala len vtedy, keď jej niečo nechceli

dať. Ale mrnčala tak strašne, že sa všetkým ježili vlasy a krútili sa ušká, takže tej Elvíre radšej hneď všetko dali. Jedného dňa sa stala taká nešikovná vec, že Elvíra začala čítať rozprávkovú knižku, a to rozprávku o Popoluške. Veď viete – o tom, ako Popoluška stratila zlatú topánočku a našiel ju princ a vzal si ju nakoniec

za manželku. Nie topánočku, pravdaže, ale Popolušku. Prečítala si Elvíra rozprávku, veľmi sa zamyslela a vymyslela, že najdôležitejší predmet na zemi aj vo vesmíre – sú topánočky! „Také topánky nesmú byť obyčajné!“ rozmýšľala Elvíra. „Popoluška mala zlaté, ale zlaté by mi asi nedali, lebo zlato potrebujú v našej rodine na zlaté zuby. No mohli by byť napríklad... Už to máááám!“ A Elvíra dostala svetový nápad a hneď s ním aj napadla svojich milovaných rodičov. „Rodičia moji!“ povedala Elvíra. „Potrebujem nejaké zvláštne topánky, aby ma podľa nich našiel nejaký rozprávkový princ. Chcem, aby tie topánky boli – cukrové!“ „Dcérenka,“ zakvílili rodičia, „kdeže ti my vezmeme cukrové topánky?!“ „Chcem, chcem cukrové topánky!“ povedala Elvíra energicky a vložila do hlasu trocha plačlivý tón. „Ak mi ich nedáte, budem mrňať!“ „Zadrž, dcérenka,“ zľakli sa obaja rodičia, „dáme ti radšej sto kociek cukru alebo tisíc najsladších bozkov, ale nežiadať cukrové topánky.“ No Elvíra že nie a nie, a hneď aj spustila svoje svetoznáme mrňkanie. „Uáááá, búúúúúú, uíííí, mauúúúúú...“ A zavýja a zavýja. „Neplač, dcérenka, kúpime ti osem vagónov zmrzliny!“ Ale Elvíra uáka, buáka a muáka, až sa všetky domy na okolí trasú. Rodičia smutno nariekajú a prosia: „Neplač, Elvíra, nezavýjaj, dcérenka naša, upečieme ti dvanásťposchodovú tortu, len cukrové topánky od nás nežiadať, také v našich obchodoch nedostať!“ Čo mali nešťastní rodičia robiť? Sľúbili nakoniec umraukanej dcére cukrové topánky. Cukrári a sódovkári sa pustili do roboty, vzali Elvíre mieru a vyrobili snehobiele cukrové topánočky.

Vpredu bola malá červená ružička a dookola čokoládový nápis: „Blahoželáme Ti, milá Elvíra!“ Obula si Elvíra cukrové topánočky, pokochala sa pohľadom v zrkadle, podupala po dome a vraví: „Ej, budeže sa mi sladko chodiť po živote!“ A s týmto radostným výkrikom vyšla z domu do ulíc. Klopká si sladko po chodníčku, keď tu zrazu na streche: cukrú, cukrú... zacukrujú dve hrdličky a potom ďalšie dve a potom ďalšie a všetky mestské hrdličky zletujú zo striech k Elvíriným topánkam a dobú do tej sladkej obuvi. „Heš, heš!“ kričí Elvíra. Vtom aj mušky čosi príjemné zavoňali. Bzú, bzú, zletujú sa na Elvírinu obuv, až je ich celé mračno. Odrazu sa na nebi zablysko, zahrnelo. Naľakali sa mušky, včely, osy a iné lietavce, lebo hneď vedeli, že ide búrka. Frrr, odffrrrkli ako strely a Elvíra celá blažená – kráča ďalej bez lietajúceho sprievodu. Ale odrazu len cup-cup-cup, klop-klop-klop, dážď sa spustil. Elvíra sa dala do behu, no neprešla ani za roh a vidí – červené ružičky sa pomaly strácajú z topánok. Aj cukrové topánočky sú čoraz tenšie a tenšie a hnedé blahoželanie sa zmiešalo s hnedým blatom. Elvíra zastane, rev prenáramný spustí, nijako nevie pochopiť, kam sa jej odrazu stratili tie krásne sladké topánky! Na nohách už nemá nič iné, len pančušky a vlastnú premočenú pokožku. Poležala si Elvíra týždeň v postielke, veselo kýchala a za ten týždeň vymyslela, že v rozprávkach sú topánky potrebné na všetličo. Ale v nerozprávkach ich treba iba na chodenie, a ak existuje nejaký princ, nech si Elvíru nájde hoci aj v obyčajných cvičkách.

(Z knihy Nezábudky)

Žiacke smiechoty

Žiačik sa sťažuje rodičom:

– Ako mám veriť môjmu učiteľovi, keď tvrdí, že hodina má 45 minút!

Móricko mešká do školy. Bez zaklopania vbehne do triedy a sadne si na svoje miesto. Učiteľka ho rázne upozorní:

– Móricko, vráť sa znova za dvere a vojdí do triedy tak, ako by to urobil tvoj otecko!

Móricko sa teda vráti za dvere, po chvíli ich vykopne a s rachotom vojde do triedy. Vážnym pohľadom si obzrie spolužiakov a hovorí:

– Tak čo, vy hajzli, to ste ma nečakali, že prídem tak zavčasu čo?!

Učiteľ vykladá žiakom históriu dopravy. Obráti sa na Janka:

– Nože nám povedz, aký je najstarší dopravný prostriedok?

– Prosím pekne nohy...

– Móricko, kde máš žiacku knižku?
– Požičal som ju Marienke, chcela vystrašiť rodičov.

Učiteľka sa pýta:

– Deti, brali sme časovanie slovies. Budem sa vydávať. Aký je to čas?

Jožko odpovedá:

– Najvyšší!!!

Je normálny deň v škole a učiteľka sa Tobiasa pýta:

– Mám dve mačky, k tomu pridáme dve a ešte dve, aký je výsledok?

– Sedem.

– Nie! Alebo keď mám dve jablká, k tomu pridáme dve a ešte dve, aký je výsledok?

– Šesť.

– Výborne! Tak keď mám dve mačky, k tomu pridáme dve a ešte dve, aký je výsledok?

– Sedem!

– Prečo stále hovoríš, že výsledok je sedem?!

– Pretože ja už mačku mám!

V chlapcovej žiackej knižke:

– Vážený rodič, váš syn skoro rozbil okno.

Odpoveď prišla obratom:

– Vážená pani učiteľka. Môj syn za to skoro dostal bitku.

Učiteľka na biológii:

- Tibor, ako sa volá samica leva?
- Levica.
- Mário, ako sa volá samica tigra?
- Tigrica.
- Jožko, ako sa volá samica hada?
- No predsa HADICA.

Učiteľ sa pýta žiakov:

- Kto z vás mi vie vysvetliť, prečo pri búrke vidíme najprv blesk a až potom počujeme hrmenie?

Prihlási sa Janko:

- Pán učiteľ, to je preto, lebo oči máme vpredu a uši až za nimi.

Učiteľ vysvetľuje:

- Mnisi sa nesmeli ženiť a v niektorých reholiach sa sami bičovali.

Janko si poznačil:

- Mnisi sú ľudia, ktorí sa neženia. Oni sa bijú sami.

Pán učiteľ rozpráva na hodine zemepisu svoje zážitky z dovolenky:

- ...a v Albánsku sme jazdili na somároch. Tam má každý somár svoje číslo, napríklad číslo 8 som mal ja...

Pani učiteľka v škole vyzýva žiakov:

- Tak deti, vymenujte nejaký živel.
- Voda, – povie Marienka.
- Správne.

Hlásí sa Jožko:

- Prosím, slivovica. Otecko hovoril, že keď má slivovicu, tak je vo svojom živle.

Na hodine zemepisu:

- Nikol, pod' k tabuli a ukáž nám na mape, kde je Amerika!

Nikol ukázala na mape, kde je Amerika. Učiteľka pokračuje a pýta sa žiakov v triede:

- Kto objavil Ameriku?

Žiaci odpovedajú:

- Nikol!

Žiak dostal jednotku z odpovede z geografie.

Učiteľka mu povie:

- Daj mi žiacku knižku.

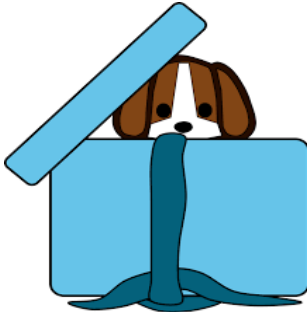
Žiak jej odpovie:

- Neviem, kde je.

Spolužiak mu povie:

- Tak na, tu máš moju.

KRÍŽOVKA PRE DETI

NK	Páľava (bás.)	1	vnútro misy			rímska štvorka	začiatok vety	nekoneč- ný Ondro	
orgány zraku				Rímskych 50	meno Ivana jadro slova				
2									S
vnútro laty							nemý Dák		
popevok							pol ryby		
	stred oka 4 + 4							pomeno- vanie	!
vnútro kopy							meter (zn.) klesá		jest- vujem
troška sena			vnútro slohy			domáce zvierá jadro oja			
vnútro pekla				označenie lietadiel Maďarska	meno Jána ŠPZ Ostravy				
veľa						budova draslík (zn.)			
		E						Pomôcky: OPAL, OV PADÁ, LA PES, HA	AUTOR: Gregor Papuček

Milí lúštitelia, táto krížovka je o našom múdrom psíkovi **Dunčovi**.

*Tento psíček, veru, nie je šiši,
chodil do slovenskej školy v Pešti.
Nieže by tam chodil strážiť myši!
On si v škole bystrý rozum leští.
Niet v okolí slušnejšieho tvora,
Nemá rád zhon, ani kriky-plesky.
Každý vie, že to je Dunčo z dvora,...
(Dokončenie nájdete v 1. a 2. časti tajničky.)*

Vylúštenie pošlite do 31. marca 2023 na adresu Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku: 1114 Budapešť, Fadrusz u. 11/A. Úspešných lúštitel'ov odmeníme.

KRÍŽOVKA NÁŠHO KALENDÁRA

NK	ovanul	1	prázdny kút	vnútro hory			sa po česky	prázdna vec	jadro dreva	2
malé oko					MPZ vozidlo Španielska	vesmír rímskych 50				
kto sa niekam votrel									rímskych 5 eden	
Ivan Krasko (skr.)			meno Andrey					apriórny umelý jazyk		
meno Anny								i, tiež		
veľká plocha poľa								prázdny juh		
	rímskych 1500 začiatok abecedy								stred slova kračún, opačne	
april (skr.)								vnútro repy		
.....meno, t'archa								cér, (zn.)		
								necelá vila		
	vnútro šije necelý agrár			zl..... vzácný kov			plť, po česky nemecká rieka			
b..... staručká tetka					meno Ernesta	náboj minometu necelý mladý				
americký štát										ministerstvo obrany (skr.)
prázdny rad			junáci arzen (zn.)					nie nám jeho osoba		
české meno Aliny				znova fosfor (zn.)						
		I					dusík (zn.)		Pomôcky: MAIN, VOR, ORLI	AUTOR: Gregor Papuček

Milí lúštitelia, na fotografii je básnik **Juraj Antal Dolnozemský** (*1928 Slovenský Komlôš). Pred piatimi rokmi sme ho pozdravili básňou: „Zdravím Ťa, poet, básnik Dolnozemský! Želám Ti šťastia hneď na začiatku. Hrejivým srdcom bratsky, po slovensky, slávime Tvoju deväťdesiatku!“ Odtedy nad našimi hlavami preletelo ďalších 5 rokov a my v duchu tejto básne ho opäť srdečne pozdravujeme. „Ďakujeme Ti za to množstvo básní, (dokončenie vety je skryté v 1. a 2. časti tajničky). Vylúštenie pošlite do 31. marca 2023 na adresu Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku: 1114 Budapešť, Fadrusz u. 11/ A. Úspešných lúštitel'ov odmeníme.

ŽENÁM A DIEVČATÁM

Paradajky osviežia a nasýtia

Žiarivočervené šťavnaté plody paradajky dozaista patria medzi najvydarenejšie produkty prírody. Paradajky majú skvelú chuť a prostredníctvom lykopénov poskytujú nášmu organizmu výnimočný imunitný a metabolický prvok, ktorý chráni naše bunky pred voľnými radikálmi a inými faktormi škodlivými zdraviu.

Takmer všetky veľké a šťavnaté plody pochádzajú z veľmi teplých oblastí s dostatkom vlahy, predovšetkým zo subtropického pásma. K takým plodom patria aj paradajky. Pôvodne pochádzajú zo Strednej a Južnej Ameriky, mimoriadne dobre sa im darí aj v juhoeurópskych štátoch, ktoré sú ich hlavnými exportérmi. Naši predkovia už dávno vypestovali kultivary vhodné aj pre stredoeurópske podmienky, najmä na slnečné miesta chránené pred nepriaznivými poveternosťami vplyvmi.

Paradajky obsahujú 90 % vody, 5 % sacharidov a 2,5 % bielkovín, ďalej obsahujú lykopény, veľa biotínu (vitamínu B7), niacínu (vitamínu B3), vitamín C, vitamín E a vitamín K, betakarotén, majú vysoký obsah draslíka, chrómu, zinku a vlákniny.

Zelené nedozreté plody môžu spôsobiť otravu organizmu. Paradajky majú antioxidačné a antibakteriálne účinky,

pôsobia preventívne proti srdcovo-cievny ochoreniam, ale aj proti rakovine, chránia bunky pred voľnými radikálmi, zlepšujú náladu a podporujú dobrý spánok, chránia a posilňujú sliznice v celom organizme, atď.

10 účinkov paradajok na zdravie

1. Paradajky posilňujú srdce

Kardiovaskulárne ochorenie, vrátane infarktu a mŕtvice, je najčastejšou príčinou smrti vo svete. Lykopen v rajčiakoch zabraňuje oxidácii lipidov v sére, a tak má ochranný účinok proti kardiovaskulárnym ochoreniam.

2. Paradajky na trávenie

Paradajky udržiavajú tráviaci systém zdravý tým, že zabraňujú zápche aj hnačke. Zabraňujú tiež žltacke a účinne odstraňujú toxíny z tela. Treba si ale uvedomiť, že u niektorých ľudí môže kyslosť z varených paradajok spúšťať alebo zhoršovať reflux kyseliny a poruchy trávenia.

3. Paradajkami proti rakovine

Lykopen v rajčiakoch chráni pred rakovinou a ukázalo sa, že je účinný v boji proti rakovine prostaty a prsníka.

4. Paradajkami na vysoký krvný tlak

Každodenné konzumovanie rajčiaka znižuje riziko vzniku hypertenzie. To je čiastočne spôsobené vysokou hladinou draslíka v rajčiakoch.

5. Paradajky na pokožku i vlasy

Paradajky pomáhajú udržiavať zdravé zuby, kosti, vlasy a pokožku. Aplikácia paradajkovej šťavy ako obkladu je dokonca účinná na liečbu ťažkých spálenín. Denná spotreba chráni pokožku pred UV spálením. Paradajky používajú aj pri príprave produktov proti starnutiu. Vitamín A v paradajkách podporí vaše vlasy, aby boli lesklé a silné.

6. Paradajky pre zdravie očí

Lykopen je dobrý pre vaše oči. A to nie je jediný výživný prostriedok v rajčiakoch; obsahujú tiež luteín a beta-karotén, ktoré podporujú zrak a chránia pred ochoreniami očí vrátane sivého zákalu.

7. Paradajky pomáhajú udržiavať silné kosti

Paradajky obsahujú značné množstvo vápnika a vitamínu K. Obe tieto živiny sú nevy-

hnutné pri posilňovaní a vykonávaní drobných opráv na kostiach a kostnom tkanive.

8. Paradajky pomáhajú opravovať škody spôsobené fajčením

Paradajky môžu znížiť množstvo poškodenia spôsobeného fajčením cigariet, lebo obsahujú kyselinu kumarovú a kyselinu chlorogénnu, ktoré chránia telo pred karcinogénmi spôsobenými cigaretovým dymom.

9. Paradajky spevňujú vnútornú štruktúru buniek

Paradajky spevňujú vnútornú štruktúru buniek, podporujú bunkový metabolizmus a omladzujú bunky.

10. Paradajky pre dobrú náladu

Paradajky obsahujú kyselinu listovú, ktorá nám dodáva životný optimizmus a vitamín B3, ktorý podporuje dobrú náladu a zdravý spánok. Paradajky nám tiež stimulujú mozog a nervy, odstraňujú chronickú únavu.

Ako paradajky nakupovať?

Paradajky sú v predaji po celý rok – v sezóne od domácich pestovateľov, v zime a na jar z dovozu. Pri kúpe si vyberajte paradajky, ktoré majú sýtočervenú farbu, sú pevné, ale nie tvrdé na dotyk a nesmú mať poškodenia kože ani modriny.

Ako paradajky skladovať?

Chladnička zastaví (a niekedy neutralizuje) proces zrenia, zatiaľ čo izbová teplota (alebo horúca) urýchli zrenie. Takže najlepší spôsob skladovania zreých paradajok je rozložiť ich na pijavý papier mimo dosahu priameho slnečného žiarenia pri izbovej teplote.

Ako paradajky spracovať?

Paradajky majú rôznorodé použitie v našej kuchyni, môžeme ich konzumovať surové, varené, zapekané, konzervované, spracované na kečup alebo pretlak. Robia sa z nich výborné polievky, omáčky, šaláty, dipy, používajú sa na sendviče, na pizze, na cestoviny, robíme si z nich aj džúsy i zeleninové smoothie.

Zdroj: (zdravopedia.sk)

TIE NAJLEPŠIE RECEPTY Z PARADAJOK

Rajčiaková nátierka

POTREBUJEME:

- 250 g paradajok
- 30 g masla
- 1/2 cibule
- 2 vajcia

Rajčiaky pokrájame nadrobno a asi 10 minút dusíme na masle, v ktorom sme predtým upražili nadrobno nakrájanú cibuľu. Pridáme vajcia a zmes necháme zhutnúť. Natierame na čerstvý chlieb.

Chlebíky môžeme ozdobiť nastrúhaným oštiepkom.

Rybacie guľky v paradajkovej omáčke

POTREBUJEME:

- 400 g mletého filé z kapra
- soľ podľa chuti
- mleté čierne korenie
- muškátový kvet
- staršie pečivo
- 1 cibuľu
- 1 KL nasekanej petržlenovej vňate
- 1/2 póru
- 2 KL hladkej múky
- 2 vajcia

Do omáčky:

- 400 g paradajok
- 5 PL oleja
- 1 cibuľu
- 2 PL hladkej múky
- 2 strúčiky cesnaku
- 1 štipku oregana
- soľ
- mleté čierne korenie

Na rozohriatom oleji opražíme nadrobno nakrájanú cibuľu, pridáme múku a nadrobno nakrájané paradajky. Dobre povaríme a prepasírujeme. Osolíme, okoreníme, pridáme oregano a pretlačený cesnak.

Na kolieska nakrájaný pór, mleté filé, soľ, koreniny, namočené pečivo, nadrobno nasekanú cibuľu a petržlenovú vňať, hladkú múku, vajcia spolu zmiešame a vypracujeme cesto. Urobíme z neho guľky a dáme variť do omáčky asi na 15 minút. Podávame ozdobené lístkami bazalky alebo petržlenovou vňaťou.

Plnené paradajky

POTREBUJEME:

- 4 paradajky
- 400 g šampiňónov
- 1 cibuľu
- 150 g syra
- 1 strúčik cesnaku
- olej
- soľ
- štipku korenia

Cibuľu ošúpeme, nakrájame na drobno a mierne opražíme na oleji. Pridáme očistené plátky šampiňónov, pretlačený cesnak a všetko opražíme do zlata. Zmes necháme vychladnúť, potom do nej primiešame nastrúhaný syr, osolíme a okoreníme. Paradajky umyjeme, odkrojíme z nich vrch, vydlabeme dužinu a vnútro trochu posolíme. Potom ich naplníme zmesou zeleniny, pokvapkáme olejom a dáme zapieť do rúry pri strednej teplote.

Hotové paradajky podávame s čerstvým alebo opečeným pečivom.

Paradajkový koláč bez múky

POTREBUJEME:

- 4 väčšie paradajky
- čerstvú bazalku
- 2 strúčiky cesnaku
- 1 malú cibuľu
- 2 vajcia
- soľ a korenie
- 1 lyžicu masla + maslo na vymazanie formy na pečenie
- 2 balenia strúhanej mozzarely (za hrst odoberieme na vrchné posypanie)

Rúru predhrejeme na teplotu 190 stupňov Celzia. Umyjeme a na tenšie plátky nakrájame paradajky, ktoré zľahka osolíme a necháme 10 až 15 minút odpočívať, aby pustili prebytočnú vodu. Cibuľu a cesnak olúpeme a nakrájame na drobno. Rozpustíme maslo a zľahka na ňom opražíme cibuľu, ku koncu pridáme cesnak. Po vychladnutí primiešame strúhanú mozzarellu, dve vajcia, nasekané bylinky a trochu korenia. Zmes dobre premiešame. Paradajky zľahka osušíme kuchynskou papierovou utierkou. Formu na pečenie vymastíme maslom. Na dno tesne vedľa seba poukladáme paradajky, na ktoré uložíme tenkú vrstvu syrovej zmesi. Vrstvenie opakujeme. Navrch dáme paradajky, ktoré posypeme trochu mozzarely.

Koláč vložíme do vyhriatej rúry a 30 až 40 minút pečieme pri teplote 190 stupňov Celzia.

Niektorí psíkovia nosia žltý obojok. Viete, čo to znamená?

Už ste niekedy stretli psa, ktorý mal na obojku žltého motýlika, stužku, šatku alebo mal napríklad žltý celý postroj, väčšinou doplnený aj vysvetľujúcim nápisom? Ak áno, vedeli ste, čo takéto označenie znamená?

Takmer každý psičkář už zažil moment, keď sa do seba v sekunde pustili psy, ktoré sa stretli prvýkrát a teda vôbec sa nepoznali. Niektoré psy majú agresívnu povahu od prírody, iné napríklad prešli nejakým nepríjemným zážitkom, a tak už zo seba radšej dopredu vysielajú agresiu či hrôzu. Tieto poruchy psieho správania

sa dajú väčšinou odstrániť trpezlivým výcvikom, ale chce to svoj čas a akonáhle sa psík upokojí, mal by byť označený žltým znamením, podľa ktorého ostatní majitelia psov spoznajú, že niečo nie je v poriadku a radšej sa nemajú približovať. Oni sami a už vôbec nie ich pes.

Ako píše portál living.iprima.cz, nemusí to však byť len porucha správania, ale aj rôzne choroby alebo obyčajná staroba. Jednoducho, ak uvidíte na psovi žltú farbu, radšej sa akémukoľvek kontaktu s ním vyhnite a nepúšťajte k nemu ani svojho psa a už vôbec nie deti.

V akých prípadoch je dobré, aby bol pes označený žltou farbou?

- Pes, ktorý má nejaký zdravotný problém, niekedy môže byť dokonca nákazlivý pre ostatných psíkov.
- Pes, ktorý sa zotavuje po chorobe či operačnom zákroku a potrebuje pokoj.
- Starý pes, ktorý už na hravých psov okolo nemá dosť síl ani náladu.
- Psík hluchý alebo slepý, ktorý potrebuje pokoj pre vlastnú orientáciu v teréne.
- Pes ustráchaný a bojazlivý, ktorý by v strachu o vlastné bezpečie mohol reagovať agresívne.
- Pes, ktorý je v prebiehajúcom výcviku.
- Nesocializovaný pes. Môže pochádzať z útulku alebo bol odobratý z nevhodného prostredia.
- Hárajúca fena. Aj ona sa potrebuje v pokoji vyvenčiť a predovšetkým v meste sa len ťažko vyhne kontaktu s roztúženými nápadníkmi.
- Nekontaktný pes so samotárskou povahou. Aj títo chlpmáci majú právo na svoj nerušený pokoj.

(dobrenoviny.sk)

Ako sa správne hrať so psom?

Hra so psom by nemala byť len častá, ale aj rôznorodá. Vyhýbajte sa preťaženiu, napr. namáhavým a dlhým hraním, no zároveň ho nezanedbávajte, napr. nudnou hrou alebo sústavnými opakovaniami. Hra by sa mala odvíjať od schopností a potrieb konkrétneho psa. Jeden sa možno uspokojí so starým dobrým „prines!“, iný zasa uprednostní ruvačku o psiu žuvačku, ktorú musí svojmu pánovu vytrhnúť z rúk. Dôležité pre každého majiteľa psa je to, aby rozpoznal, kedy ho zviera vyzýva na hru. To môže prebiehať rôznymi spôsobmi.

Ako zistím, že sa môj pes chce hrať? Kto ho nepozná? Typický postoj – predné labky ďaleko vpred, zadoček vo vzduchu a rýchle vrtenie chvostom? No nie všetky psy vyjadrujú svoju túžbu po hre týmto spôsobom. Iné na seba upozorňujú vysokými skokmi alebo divokým behaním dookola, zatiaľ čo ďalšie si rady prinesú svoju obľúbenú hračku a, sotva sa po nej načiahnete, rýchlo ju schovajú do bezpečia alebo ju uložia na miesto a čakajú, kým sa hra začne. Možno pri tom zdvihnú jednu labku alebo na vás urobia svoj typický „hravý výraz“, pri ktorom sa papuľa natiahne dozadu a tlama ostane ľahko pootvorená bez toho, aby ukazovali zuby.

Pri hrách s aportom je dôležité, aby ste hračku nehádzali priamo psovi, ale stále preč od neho. Tá má totiž stále napodobňovať korisť na úteku a aká už len korisť dobrovoľne príbehne priamo ku psovi? Obzvlášť ak máte doma šteňa,

nemali by ste sa strániť vyvádzania na podlahe. Tak sa naučí, že aj ľudia môžu ležať na podlahe a pri neskorších hrách nebude zmätený. Ak sa pri tom pokúsi o súboj, hru okamžite ukončíte! Šteňa sa ideálne naučí už pri hre so svojimi súrodencami tzv. „hravému hryzeniu“. V tomto veku nemajú zvieratá ešte žiadne zábrany pri hryzení a drobec tak pochopí, že sa hra končí priskoro, ak zahryzne prisilno.

(zoohit.sk)

Zasmejme sa!

Rozprávajú sa policajti. Jeden povie:

- Vyrátal som si, že Silvester pripadne na piatok.
- Len aby to nebolo trinásteho.

Móricko sa prišiel spovedať a iba tak z roztržitosti ukradol farárovi hodinky.

- Synu, povedz, čo ti ťaží dušu? – osloví ho spovedník.
- Jednému dobrému človekovi som ukradol hodinky. Ale ak chcete, rád vám ich dám.
- Nie, to nechcem. Daj ich tam, kde treba!
- Ale keď ich ten človek nechce?
- Tak potom si ich môžeš nechať.

- Čo je to maximálny optimizmus?
- Keď si za posledné peniaze kúpiš peňaženku.

Bavia sa dvaja lekári:

- Ty, čo hovoríš, sú ustrice zdravé?
 - Ja neviem, ešte som žiadnu neliečil.
- Drahý, dnes sa mi snívalo, že si mi daroval briliantový náramok, prsteň i náušnice.
- No čo ti na to povedať, drahá. Ak budeš na mňa dobrá, v ďalšom sne ti podarujem norkový kožuch.

Ženy sú strašne zvláštne stvorenia. Dokážu rozoznať 348 odtieňov rúžu, ale normálneho chlapa od debila nie.

- Pán doktor, moja manželka stratila hlas, čo mám robiť?
- Skúste prísť domov ráno o tretej.

Hádajú sa dvaja poľovníci, kto z nich má lepšieho psa.

- Môj pes nájde moju stopu aj na druhý deň. Čo na to povieš?
- Čo by som povedal, okúp sa.

Idú dve dievčatá so super postavou po chodníku. Nesú sa ako modelky, jedna krajšia ako druhá. Zozadu prichádza po ceste auto. V ňom dvaja mladíci. Spolujazdec vraví šoférovi:

- Zatrúb na ne, nech sa otočia.
- Šofér len zapne stierače, ale nezatrúbí. Takto prejdú okolo nich, dievčatá miznú v diaľke a spolujazdec vyčíta šoférovi:
- Prečo si na ne nezatrúbil, mohli sme ich odviezť a kto vie, čo všetko by bolo. A ty si sa hral so stieračmi!
 - Sorry, ale klaksón mi nefunguje, tak som na ne zakýval.

Policajt zastaví auto. Príde k vodičovi a hovorí:

– Dobrý deň, musíme vám vykonať alkoholový test.

Vodič sa usmeje a hovorí:

– Výborne a v ktorej krčme?

Babka sa sťažuje lekárovi:

– Pán doktor, ja mám stále vetry, ktoré nie sú cítiť ani počuť.

– Babka, 5 dní berte tieto prášky a potom sa mi prídte ukázať.

O 5 dní babka príde a hovorí:

– Pán doktor, tie vetry mám stále a teraz sú už aj cítiť.

– No vidíte, čuch sme už napravili, teraz ešte sluch.

S manželkou sme dospeli k ťažkému rozhodnutiu, že deti nechceme. Ak niekto áno, pošlite mi, prosím, svoje kontaktné údaje a zajtra ich môžeme odovzdať.

Príde pacient k doktorovi a sťažuje sa na bolesti hlavy. Doktor prevedie viacero vyšetrení a po pol hodine si zavolá pacienta do ordinácie.

– Tak, zistil som, že vám ostáva ešte 10...

– 10 čoho? Rokov, mesiacov...

– 9..8..7..6..5...

Dvaja sedia v Saloone na divokom západe a jeden hovorí:

– Vidiš tam toho v tom klobúku?

– Ktorého, všetci majú klobúky?

– Veď ten, čo má koľty za opaskom.

– Všetci majú koľty za opaskom.

– Ale ten, čo má kožené čížmy.

– Všetci majú kožené čížmy.

Prvý sa nahnevá a okrem jedného všetkých postrieľa.

– No vidíš toho, čo zostal?

– Jasné.

– Strašne ho neznášam.

Dvaja policajti našli na chodníku zrkadielko.

– Aha, moja fotka! – zvolá prvý, keď sa doň pozrie.

– Figu, moja fotka! – nedá sa druhý, keď doňho pozrie.

Ide okolo ich náčelník.

– Čo sa tu vadiť a navyše v službe! – zvolá na nich.

– Prosím, my sme našli na chodníku moju fotku, – vraví prvý.

– Nie, to je moja fotka! – vraví druhý.

– Ukážte to sem.

Náčelník im zoberie zrkadielko a pozrie sa doň.

– Idioti, veď to je moja fotka, – a zoberie im ho.

Príde domov a od prahu sa chváli žene:

– Predstav si, aký som populárny. Vonku po meste sú moje fotky, jednu našla aj naša hliadka.

– Oci, ukáž mi ju, – zvolá dcéra.

– Vyber si ju z tašky.

Dcéra vybrala zrkadielko, pozrela sa doň a zvolala:

– Mama, oco má frajerku!

– Ukáž to sem, – vezme jej matka zrkadlo z ruky a pozrie sa doň.

– Naozaj, a akú škaredú!

OBSAH

12 mesiacov / 12 typických jedál Slovákov v Maďarsku

Komlósske špricke, Bohaté sarvašské kapustníky podľa pani Mótyánovej, Gerhene z Malej Tarče, Parovníky z Baňačky podľa pani Holodovej, Svadobná barania kapustová polievka z Veľkého Bánhedeša, Kranknedle z Kerestúru podľa Kataríny Gácsiovej, Santovská fazuľová polievka s veľkými haluškami podľa Honzovej Evičky, Dolnozemske halušky z Békešskej Čaby, Stará tarhoňa z Poľného Berinčoku podľa Juliany Borgulovej, Lepník – tvarožník zo Šámšönházu, Šóškútske trúbky, Obrovský svadobný koláč z Malej Nány podľa Gizely Csehovej	5
Alžbeta Hollerová Račková: Dvakrát 30	28
Zo zasadnutí VZ CSSM	31
Deň Slovákov v Maďarsku v Sarvaši	34
Anton Paulik: Návrat do normálu? Rok 2022 v parlamente, ale viac mimo neho	37
István Cs. Nagy: Tótsky drotár	40
Politické dianie vo fotografiách	41
Inštitúcie CSSM	55
Naše organizácie s celoštátnou pôsobnosťou	66
Zo života našich osád	77
Životné jubileá významných osobností	123
Štvrtstoročnica Južnoslovenských slávností v Dulovciach	139
Učiteľ – ľudový básnik o svojom pitvarošskom rodisku	144
Dvorný maliar kráľov bol z Hontu	148
Slovenský učiteľ dolnozemskej národným buditeľom	150
Obviňovaný z panslavizmu dožil na Slovensku	154
Ťažké začiatky békešských Slovákov pri osídľovaní Níredházy	158
K 270. výročiu príchodu Slovákov do Níredházy a jej vzniku	158
Rudolf Fraňo: Ako ujček Vilo prihotovil drevo Zsigmondovi Móriczovi	164
Zoltán Bárkányi Valkán: Príbehy zo života jedného starca	165
Z básní Gregora Papučka	169

Oldřich Kníchal: Na pobřeží dní	171
Petar Milošević: Ulica Nagymező	174
Z básní a fotografií Mateja Skalnického	175
Z kresťanského sveta – duchovný život našich Slovákov vo fotografiách	177
Deti a mládež – Zo života našich školákov	193
Detský kútik – Pred 100 rokmi sa narodila Krista Bendová	211
Žiacke smiechoty	215
Krížovka pre deti	217
Krížovka Nášho kalendára	218
Ženám a dievčatám	219
Zasmejme sa!	225

Készült a Croatica Nonprofit Kft. gondozásában.

Oplatí sa nás predplatiť

Buďte stálym čitateľom jediných slovenských novín v Maďarsku!

Týždenník Slovákov v Maďarsku *Ludové noviny*, ktorý vychádza nepretržite od roku 1957, sa snaží o zachovanie a zveľaďovanie nášho materinského jazyka a kultúry. To je však možné iba v úzkom kontakte s vami, ktorí máte nárok na zaujímavé a poučné čítanie v slovenčine, na fotografiami bohato ilustrované noviny, ktoré z týždňa na týždeň informujú o živote Slovákov v Maďarsku v našom materinskom jazyku. Nové vedenie týždenníka, redakcia a vydavateľ sa snažia o obsahovú a formálnu obnovu *Ludových novín*. Naš týždenník chce ponúknuť čitateľom všetkých vekových kategórií zaujímavé čítanie v oblasti kultúry, politiky, mládeže, literatúry a pod.

Naš týždenník rozširuje a predplatné prijíma Maďarská pošta, noviny si možno predplatiť na každom poštovom úrade a u poštových doručovateľov. Stačí uviesť identifikačné číslo *Ludových novín* (lapkód) – 15 200 a oznámiť, na aké obdobie si chcete noviny predplatiť. S radosťou vás informujeme o tom, že odteraz znovu možno uhradiť predplatné aj pripojenou poštovou poukážkou.

Predplatné na 1 rok: 7 320 Ft, na ½ roka 3 660 Ft, na ¼ roka: 1 830 Ft.

Na poukážke treba uviesť presnú sumu. Ak zaplatíte len časť z uvedenej sumy, časopis vám budú doručovať iba v zaplatenej hodnote. Objednávky treba poslať na adresu Maďarskej pošty, ktorá sa stará aj o inkasovanie predplatného. Pred jeho vypršaním dostanete od pošty oznámenie s možnosťou predĺžiť predplatenie týždenníka.

Redakcia i vydavateľ *Ludových novín* sa snažia o to, aby sa časopis dostal ku každému, kto má oň záujem. V prípade reklamácií sa obráťte s dôverou na patričné oddelenie pošty (tel.: +36 1 767 8262), resp. na redakciu *Ludových novín*.

Telefón:

(+36 1) 878 1431

Tel./ Fax:

(+36 1) 878 1432

E-mail:

ludove@luno.hu

Poštová adresa:

1555 Budapest, Pf. 99.

OBJEDNÁVKA

Objednávam týždenník LUDOVÉ NOVINY v _____ exemplároch.

Predplatné:

☐ na 1 rok (7 320 Ft) ☐ na 1/2 roka (3 660 Ft) ☐ na 1/4 roka (1 830 Ft)

Predplatiteľské obdobie: od _____ do _____

Objednávateľ (platca): _____

Adresa: _____

Adresa príjemcu: _____

(Treba vyplniť iba v tom prípade, ak adresa príjemcu nie je totožná s adresou objednávateľa.)

podpis

Objednávku podajte v obálke na pošte na nasledujúcu adresu:
Hírlap Igazgatóság 1900 Budapest

ZÁZNAMY

Slovakum

Celoštátna
slovenská
samospráva v Maďarsku
ORSZÁGOS SZLOVÁK ÖNKORMÁNYZAT